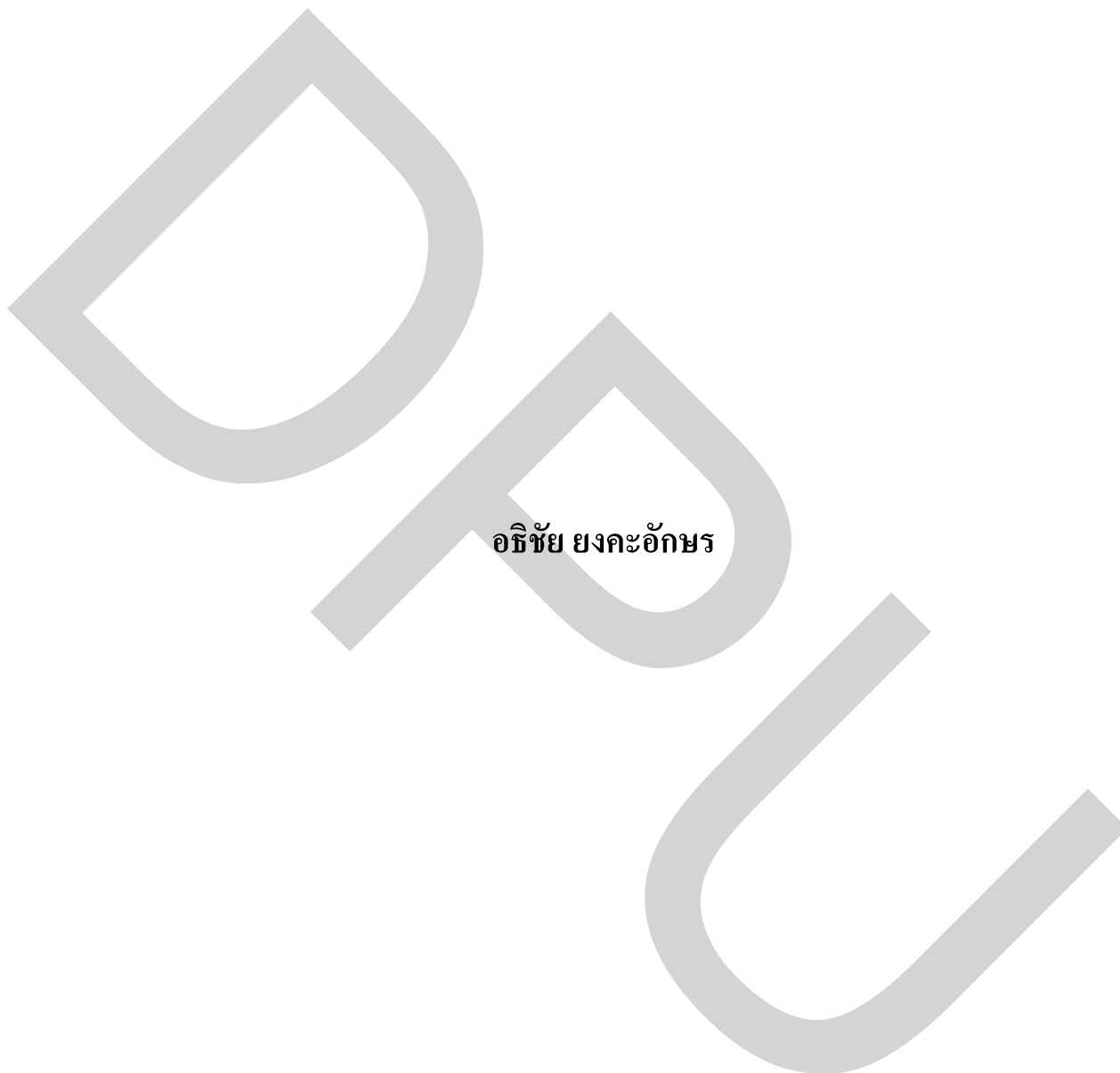

มาตรการทางกฎหมายในการบังคับการลงโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่ม
: ศึกษาเฉพาะกรณีการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขัง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2558

**Legal Measures in Enact Punishment on Young Adult Prisoners
: A Case Study of Educating Prisoners**

Atichai Yongkaksorn

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University**

2015

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการทางกฎหมายในการบังคับการลงโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่ม: ศึกษาเฉพาะกรณีการให้การศึกษแก่ผู้ต้องขัง
ชื่อผู้เขียน	อริชัย ยงคะอักษร
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2557

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหาของมาตรการทางกฎหมายในการให้การศึกษแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทยเชิงเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมาย ๑ ของต่างประเทศ เนื่องด้วยตามกฎหมายบังคับโทษของไทยได้กำหนดให้จำแนกผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่เป็นผู้กระทำความผิดครั้งแรก โดยมีช่วงอายุระหว่าง 18 ปี ถึง 25 ปี ออกจากผู้ต้องขังเด็ดขาดในกรณีอื่น และการจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้นให้คำนึงถึงการศึกษาและการอบรมเป็นพิเศษ แต่จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันมิได้มีบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการให้การศึกษแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ โดยเฉพาะ อีกทั้งพบว่า การดำเนินการให้การศึกษานั้นยังประสบปัญหาหลายประการ เพราะทัณฑสถานไม่ใช่สถานศึกษาโดยตรงจึงไม่มีหลักสูตรวิชาเรียนเป็นของตนเอง ซึ่งต้องอาศัยหลักสูตรของสถานศึกษาภายนอกให้เข้าไปดำเนินการร่วมมือกับทัณฑสถาน ส่งผลให้ทัณฑสถานไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกวิธีและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับเปลี่ยน บำบัด พื้นฟู และแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถดำรงชีวิตในอนาคตได้ โดยปราศจากการกระทำความผิดซ้ำ

สำหรับในต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น การบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ได้มี “กฎหมายโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชน (The Juvenile Training School Law)” ซึ่งเป็นบทบัญญัติใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนมีอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป ไปจนถึงผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีอายุไม่เกิน 26 ปี โดยได้กำหนดขั้นตอนและสิทธิต่าง ๆ ไว้เพื่อเป็นหลักปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นการเฉพาะ อันมีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ และมีการจัดสถานที่ควบคุมให้เป็นโรงเรียนฝึกอบรมสำหรับการให้การศึกษที่ถูกต้องแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้นสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบวินัย และปลูกฝังให้มีสามัญสำนึกในการช่วยเหลือตนเอง อีกทั้งสามารถปรับตัวกลับเข้าสู่สังคมปกติได้อีกครั้งภายหลังพ้นโทษแล้ว

ในส่วนของประเทศอังกฤษ กระบวนการลงโทษผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มได้บัญญัติอยู่ในกฎทัศนสถานผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (The Young Offender Institution Rules 2000) เป็นบทบัญญัติที่บังคับใช้แก่ผู้กระทำความผิดที่มีอายุตั้งแต่ 18 ถึง 20 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมได้ ทั้งป้องกันการเกิดพฤติกรรมเลียนแบบผู้ต้องขังผู้ใหญ่ที่ถูกจำคุกเป็นเวลานาน และยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยวิธีให้การศึกษาและการฝึกอาชีพ เพราะถือว่าการศึกษาอบรมเป็นเสมือนเครื่องมืออย่างหนึ่งในการแสวงหางานทำ

ด้วยเหตุนี้จึงต้องกำหนดให้มีการจัดตั้งเรือนจำเพื่อการศึกษาแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นการเฉพาะ และดำเนินการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องระบบการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยการให้การศึกษาอบรมนั้นต้องสอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

Thesis Title	Legal Measures to Enact Punishment on Young Adult Prisoners: A Case Study of Educating Prisoners
Author	Atichai Yongkawksorn
Thesis Advisor	Assistant Dr.Thanee Vorapat
Department	Law
Academic Year	2014

Abstract

This thesis aims at studying the problems deriving from the enactment of legal measures to provide education for young adult prisoners in Thailand by means of comparison with the legal measures in foreign countries. According to the law in Thailand, it is stipulated that young adult offenders, in the age range of 18 to 25 years, who are first offenders, must be separated from those who have been convicted of other crimes, and when detaining young adult prisoners, it is important to take their education and special training into consideration. However, it was found from this study that current procedures are not involved with the specific educational needs of young adult prisoners and that there are a number of problems in the educational process because correctional institutions are not educational institutions so they do not have educational programmes of their own. Therefore, they have to depend on educational programmes from outside institutions which work in cooperation with the correctional institution. This results in their being unable to come up with an efficient and correct way of teaching that can meet the objectives of the detention whose aim is to adjust, remedy, rehabilitate and correct the behaviour of young adult prisoners to enable them to live their lives in the future without repeating the same offence again.

The problems in Thailand are compared with those in foreign countries, for example in Japan, where the punishment of young offenders is conducted through the stipulation of "The Juvenile Training School Law," which is applicable to young offenders from the age of 14 years to those who are not over 26 years old and specifies different stages and rights as the principles underlying the treatment of young adult offenders, which aims to change and restore them to a normal life. A correctional institution is organized in the form of a training school to properly

educate the offenders enabling them to live in groups under a disciplined regime and instilling in them a sense of self-reliance that will allow them to adjust themselves to normal life after they have completed their term of punishment.

In England, the punishment process of young offenders is enforced by the Young Offender Institution Rules 2000 prescribed for offenders who are 18 to 20 years old. It aims to help these young adult prisoners to return to society and to prevent them from imitating adult prisoners who have been imprisoned for a long time. It also aims to correct and rehabilitate young adult prisoners through giving them education and professional training as tools for job opportunities.

For this reason, it is appropriate that a correctional institution which specifically provides an education for young adult prisoners be established and the law relating to the educational system for young adult prisoners be improved to ensure that any education and training is in accordance with the guidelines for the improvement and development of the behaviour of young adult prisoners.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างสูง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณทร์ ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้เสียสละเวลาให้คำปรึกษาและคำแนะนำ ทั้งยังได้ให้โอกาสและให้ความเมตตาผู้เขียนมาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ซึ่งแนะนำประเด็นปัญหาต่างๆ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์นันทิ จิตสว่าง ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ โดยให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์ ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ และได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้ข้อคิดเห็นต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวที่ให้โอกาสในการศึกษา ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจให้กับผู้เขียนเสมอมา รวมทั้งขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโทนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต สาขากฎหมายอาญาฯ รุ่น 54 ที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องการเรียนและให้กำลังใจแก่กันตลอดมาด้วย

ประการสุดท้าย ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าไปในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง อำเภอลอง หลวง จังหวัดปทุมธานี และได้รับการอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี อีกทั้งได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูลต่างๆ ในการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้จาก คุณสิริรัฐภูมิ สิ้นสมศักดิ์ เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ ตำแหน่งนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ รวมถึงเจ้าหน้าที่อื่นทุกท่านซึ่งได้เสียสละเวลาอันมีค่า ให้คำปรึกษาและคำแนะนำอันทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้เขียนขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดผลดีต่อการศึกษาวิชานิติศาสตร์อยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบคุณงามความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ผู้เขียน แต่หากเกิดข้อบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง	๘
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	6
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับโทษ แนวคิดและความเป็นมาของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	8
2.1 วัตถุประสงค์ของการลงโทษ	8
2.2 วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก	13
2.3 แนวคิดและหลักการในการบังคับโทษต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	15
2.3.1 กฎเกณฑ์ระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังวัยหนุ่มใน การให้การศึกษา.....	15
2.3.2 การวางแผนในการบังคับโทษ	28
2.3.3 การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง.....	29
2.3.4 หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดรายบุคคล	31
2.4 ความเป็นมา วัตถุประสงค์ และวิวัฒนาการการศึกษาของผู้ต้องขังวัยหนุ่มใน ประเทศไทย.....	34
2.4.1 ความเป็นมาของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	34
2.4.2 วัตถุประสงค์ของการแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม	37
2.4.3 วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	40
2.4.4 วิวัฒนาการการจัดการศึกษาของผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย.....	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.4.5 ความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	49
2.5 หลักกฎหมาย วิธีปฏิบัติและนโยบายของกรมราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย.....	51
2.5.1 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479.....	51
2.5.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.....	65
3. กฎหมายในการให้การศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่มในต่างประเทศ.....	70
3.1 ญี่ปุ่น	70
3.1.1 การบังคับโทษทั่วไป.....	70
3.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการให้การศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่ม	75
3.2 อังกฤษ	89
3.2.1 การบังคับโทษทั่วไป.....	89
3.2.2 กฎหมายเกี่ยวกับการให้การศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	93
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้การศึกษาผู้ต้องขังวัย หนุ่มในประเทศไทยและต่างประเทศ.....	107
4.1 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้การศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	108
4.1.1 การจำแนกผู้ต้องขังวัยหนุ่มก่อนให้การศึกษา.....	108
4.1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา หลักสูตรและวิธีดำเนินการจัดการศึกษาใน ระหว่างการลงโทษ.....	110
4.1.3 การตรวจสอบการดำเนินการตามแผนการศึกษา	117
4.1.4 การสนับสนุนการเรียนภายหลังการพ้นโทษ	119
4.1.5 ปัญหาทางปฏิบัติจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์	121
4.2 วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้การศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่มของ ประเทศไทยกับต่างประเทศ.....	125
4.2.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยและต่างประเทศ.....	125
4.2.2 การให้การศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่มของไทยและต่างประเทศ	127
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	133
5.1 บทสรุป	133

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5.2 ข้อเสนอแนะ	135
บรรณานุกรม	138
ประวัติผู้เขียน	143

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 สถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตามอายุ (สำรวจ ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2558)	2
1.2 สถิตินักโทษเด็ดขาด พรบ.ยาเสพติดฯ แยกตามประเภทอายุ (สำรวจ ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2558)	3
1.3 สถิตินักโทษเด็ดขาดที่กระทำความผิดซ้ำ แยกตามอายุและจำนวนครั้งที่ ต้องโทษ (สำรวจ ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2558)	4
2.1 สถิติจำนวนผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ศึกษาใน มสธ. จำแนกตามสาขาวิชา (สำรวจ ณ วันที่ 19 พฤศจิกายน 2557)	48
2.2 รายงานข้อมูลสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ เรือนจำ/ทัณฑสถานอิสระ (สำรวจ ณ วันที่ 21 พฤษภาคม 2558)	54
4.1 กิจกรรมประจำวันของผู้ต้องขังวัยหนุ่มกลาง (สำรวจ ณ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2558)	115
4.2 รายงานจำนวนผู้ต้องขัง จำแนกวุฒิการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ณ ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง (สำรวจ ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2557)	125

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (Young Adult Prisoner) เป็นผู้กระทำผิดครั้งแรกและต้องโทษตามคำพิพากษาศาล มีอายุระหว่าง 18-25 ปี ซึ่งถูกควบคุมตัวอยู่ที่ทัณฑสถานวัยหนุ่ม โดยในปัจจุบันมีทัณฑสถานวัยหนุ่มในประเทศไทยจำนวน 3 แห่ง คือ ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง จังหวัดปทุมธานี ทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา และทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ ทัณฑสถานแต่ละแห่งเป็นที่คุมขังสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะปรับปรุงแก้ไขและฟื้นฟูผู้กระทำผิดในช่วงอายุวัยนี้ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี ยิ่งกว่าการที่จะลงโทษให้สาสมกับความผิด ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้กระทำความผิดในช่วงอายุวัยนี้ เป็นทรัพยากรมนุษย์กลุ่มหนึ่งที่เคยก้าวพลาดกระทำความผิด และอาจเป็นการกระทำผิดที่มีได้เกิดจากความตั้งใจหรือมีสันทัดเป็นผู้ร้าย แต่กระทำผิดเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดความคิดยับยั้งชั่งใจ ด้วยประสบการณ์ อ่อนไหวต่อสิ่งชั่วร้าย ถูกชักจูงได้ง่าย และไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่บีบบังคับได้ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มจึงคำนึงถึงหลักการลดหย่อนผ่อนผัน กล่าวได้ว่าด้วยช่วงอายุที่คงเหลืออีกมากตลอดจนกำลังกายยังสามารถสร้างประโยชน์ให้กับประเทศได้ จึงควรได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองให้กลับเป็นคนดีกลับคืนสู่สังคมได้

ในสภาพสังคมปัจจุบัน ปัญหาอาชญากรรมมีแนวโน้มมากขึ้น ผู้ต้องขังวัยหนุ่มก็จะมีจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย สืบเนื่องจากวัยรุ่นที่ขาดการศึกษาจึงไม่มีความรู้ที่จะสามารถประกอบอาชีพที่ใช้ความรู้ซึ่งเป็นอาชีพที่สุจริตได้ จึงเลือกที่จะใช้เส้นทางในการหารายได้แบบผิด ๆ เช่น การไปค้าขายยาเสพติด ลักทรัพย์ วิ่งราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เล่นการพนัน หรือแม้กระทั่งไปค้าประเวณี เป็นต้น ดังที่ปรากฏจากหน้าข่าวหนังสือพิมพ์ไม่เว้นแต่วัน ซึ่งปัญหาในการกระทำผิดของวัยรุ่นส่วนใหญ่เกิดจากการขาดการอบรมศึกษา และรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต จึงเลือกที่จะคิดสั้นกระทำความผิด เพราะวัยรุ่นที่ขาดการศึกษา ขาดรายได้ มีแนวโน้มในการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้น ไม่ว่าจะในฐานะผู้เสพ หรือผู้ค้า เพราะยาเสพติดเป็นสิ่งที่ถูกเอ้ายวนได้โดยง่าย หากปราศจากจิตใจที่เข้มแข็งพอ ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตาม เช่น คบเพื่อน สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่

ในแหล่งค้ายาเสพติด รายได้ตอบแทนจำนวนมหาศาลที่คุ้มค่าต่อการเสี่ยงในการกล้าลงกระทำ ความผิด เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้นำไปสู่จุดจบลงในเรือนจำนั่นเอง

ตารางที่ 1.1 สถิตินักโทษเค็ดขาดแยกตามอายุ สํารวจ ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2558¹

แยกตามอายุ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ไม่เกิน 18 ปี	354	160	514	0.20
กว่า 18 – 20 ปี	8,495	819	9,314	3.67
กว่า 20 – 21 ปี	16,245	3,875	20,120	7.94
กว่า 21 – 25 ปี	24,956	4,534	29,490	11.63
กว่า 25 – 30 ปี	46,897	7,253	54,150	21.36
กว่า 30 – 35 ปี	36,849	7,143	43,992	17.36
กว่า 35 – 40 ปี	30,658	5,963	36,621	14.45
กว่า 40 – 45 ปี	24,289	2,489	26,778	10.56
กว่า 45 – 50 ปี	18,087	2,731	20,818	8.21
กว่า 50 – 60 ปี	7,968	1,524	9,492	3.74
กว่า 60 ปีขึ้นไป	1,890	295	2,185	0.86
รวมทั้งสิ้น	216,688	36,786	253,474	100

ปัญหาที่เกิดขึ้นสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาประเทศชาติ ดังนั้น การให้การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการป้องกันไม่เกิดการกระทำผิดซ้ำ โดยเฉพะอย่างยิ่งการเรียนการสอนในช่วยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ก็คือ วัยรุ่น ที่จะส่งผลต่อทัศนคติในการเลือกการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคตว่าจะเป็นไปได้ในทางทิศทางใด ซึ่งถ้าหากมีการจัดการเรียนการสอนที่ดีแล้ว ปัญหาการกระทำผิดจะลดลงได้เป็นอย่างมากตามไปด้วย

¹ สถิตินักโทษเค็ดขาดแยกตามอายุ, สืบค้น 28 พฤษภาคม 2558, จาก

ตารางที่ 1.2 สถิตินักโทษเด็ดขาด พรบ.ยาเสพติด ฯ แยกตามประเภทอายุ สํารวจ ณ
วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2558²

อายุ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
18 – 25 ปี	34,625	14,805	49,430	27.06
เกิน 25 ปี	117,402	15,860	133,262	72.94
รวมทั้งสิ้น	152,027	30,665	182,692	100

จากการศึกษาพบว่า บางเรือนจำผู้ต้องขังวัยหนุ่มยังคงถูกขังปะปนในเรือนจำปกติ มิได้ถูกส่งตัวไปยังทัณฑสถานวัยหนุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากทัณฑสถานวัยหนุ่มไม่สามารถที่จะรองรับและดูแลควบคุมผู้กระทำผิดได้อย่างเพียงพอ อันเนื่องมาจากปัจจัยในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น ในด้านงบประมาณ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ จำนวนผู้กระทำผิด และที่สำคัญ คือ ไม่มีมาตรการทางกฎหมายหรือกฎหมายเฉพาะทางมาควบคุม เพื่อบังคับโทษให้เป็นไปตามแผนบังคับโทษ เหมือนอย่างเช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 ซึ่งเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ที่มีอายุไม่ถึง 18 ปี โดยปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ ความมุ่งหมายที่จะแก้ไขผู้กระทำความผิดในวัยหนุ่มนี้ล้มเหลว

ซึ่งความล้มเหลวดังกล่าวนี้ สืบเนื่องมาจากการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ของกรมราชทัณฑ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มบางส่วนต้องหวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลโดยตรง ทำให้การพัฒนาแก้ไขผู้ต้องขังวัยหนุ่มขาดประสิทธิภาพ กล่าวคือ กรมราชทัณฑ์ไม่ใช่สถาบันศึกษาจึงไม่สามารถจัดทำงบประมาณสำหรับบริหารการศึกษาโดยตรงได้ ต้องอาศัยงบประมาณจากหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมดำเนินการ ทำให้การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้กับผู้ต้องขังไม่ทั่วถึง ประกอบกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาส่วนใหญ่ขาดคุณวุฒิทางการศึกษา ทำให้การจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังไม่มีประสิทธิภาพ ด้านหลักสูตรการศึกษากรมราชทัณฑ์ไม่มีหลักสูตรการศึกษาเป็นของตนเองต้องอาศัยหลักสูตรของหน่วยงานที่เข้าไปดำเนินการร่วม เช่น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สำนักงานคณะกรรมการ

² สถิตินักโทษเด็ดขาด พรบ.ยาเสพติด ฯ แยกตามประเภทอายุ, สืบค้น 28 พฤษภาคม 2558, จาก

อาชีวศึกษา เป็นต้น หลักสูตรเหล่านี้เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับที่ใช้กับนักเรียน นักศึกษาทั่วไป แต่ในความเป็นจริงลักษณะทั่วไปของหลักสูตรที่จัดให้ผู้ต้องขังควรจะมี ความเฉพาะหรือแตกต่างไปจากสถานศึกษาอื่น ๆ เพราะองค์ประกอบทางด้านกายภาพตลอดจน สิ่งแวดล้อมหรือบริบทของนักเรียนที่เป็นผู้ต้องขังกับนักเรียนทั่วไปมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง³

ตารางที่ 1.3 สถิตินักโทษเด็ดขาดที่กระทำความผิดซ้ำ แยกตามอายุและจำนวนครั้งที่ต้องโทษ
สำรวจ ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2558⁴

ประเภท	กว่า 18 - 20 ปี		กว่า 20 - 21 ปี		กว่า 21 - 25 ปี	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
กระทำความผิดซ้ำครั้งที่ 2	813	145	1,568	230	3,986	389
กระทำความผิดซ้ำครั้งที่ 3	101	4	516	71	2,023	58
กระทำความผิดซ้ำครั้งที่ 4	31	19	93	58	305	65
กระทำความผิดซ้ำตั้งแต่ 5 ครั้งขึ้นไป	12	-	15	-	266	11
รวมทั้งสิ้น	957	168	2,192	359	6,580	523

งานราชทัณฑ์ของเรือนจำต่างประเทศแถบเอเชีย และยุโรป ต่างมีจุดประสงค์เดียวกัน คือ นำการศึกษาและการเรียนรู้ มาใช้เป็นกระบวนการในการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับ ตนเป็นคนดี โดยถือเป็นหนึ่งภารกิจหลักในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างต้องโทษ หลักสูตร การศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำต่างประเทศมีรูปแบบที่เป็นมาตรฐานเดียวกันโดยมีการเรียน สาสายสามัญ ตั้งแต่การสอนให้อ่านออกเขียน ได้จนถึงระดับอุดมศึกษา การเรียนสายวิชาชีพ เพื่อให้ ผู้ต้องขังได้รับความรู้และทักษะนำไปประกอบเป็นอาชีพหลังพ้นโทษ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ตามความสนใจ โดยการจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังในแต่ละประเทศได้นำหลักการเรียนรู้ของ ผู้ใหญ่เข้ามาเป็นแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ของ มัลคัม โนลส์ (Malcolm Knowless) ว่า ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่า หากว่าตรงกับความต้องการและความสนใจใน

³ จาก “แนวทางการพัฒนาเรือนจำเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม”, โดย วันทนา เนื่องอนันต์, 2554, *บทความ*, น.8, กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

⁴ สถิตินักโทษเด็ดขาดที่กระทำความผิดซ้ำ แยกตามอายุและจำนวนครั้งที่ต้องโทษ, สืบค้น 28 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.correct.go.th/correct2009/stat/rt103/rt103_1february2015.pdf.

ประสบการณ์ที่ผ่านมา และผู้ใหญ่ไม่เรียนรู้สิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องในชีวิต สิ่งที่เกี่ยวข้องนั้นถ้าเป็นความต้องการและความสนใจ สิ่งนั้นจะทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้⁵

ดังนั้นจึงสมควร ต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในเรื่องระบบการให้การศึกษาคือผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดจัดตั้งเรือนจำเพื่อการศึกษา โดยนำกระบวนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ เป็นแนวทางปฏิบัติหลักในการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ได้อย่างเป็นรูปธรรม เปลี่ยนแนวทางปฏิบัติในการใช้เรือนจำเพื่อการลงโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่ม หรือเพื่อมุ่งหารายได้จากการใช้แรงงานผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นหลัก มาเป็นเพื่อการแก้ไขอบรมผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้กลับสู่สังคมได้ สำหรับในด้านรูปแบบและกิจกรรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มสมควรที่จะเปลี่ยนแปลงจากการเน้นการควบคุมอย่างเคร่งครัดมาสู่การจัดการจัดกิจกรรมในเชิงแก้ไข ควรที่จะจัดโครงสร้างระบบการปกครองและสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำให้เป็นลักษณะโรงเรียนประจำ มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดแบ่งแต่ละแดนตามระดับการศึกษา ได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้เรียนที่ไม่รู้หนังสือ มัธยมศึกษาตอนปลาย แคนอาชีวศึกษา สำหรับผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) แคนอุดมศึกษาสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่เรียนระดับปริญญาตรี ปริญญาโท แคนพัฒนาศักยภาพด้านกีฬา แคนดนตรี สำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่สนใจศึกษาเป็นการเฉพาะด้านกีฬา ดนตรี รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบโดยเฉพาะเพื่อควบคุมดูแลภายหลังการปล่อยตัว ซึ่งอาจจะเป็นการดำเนินการในลักษณะช่วยจัดหางานที่เหมาะสมกับความรู้ที่ได้ศึกษามาภายในเรือนจำ มอบเงินทุนเพื่อการศึกษาหรือศึกษาต่อ มอบเงินทุนในการตั้งต้นชีวิต เป็นต้น

ซึ่งการกำหนดจัดสร้างเรือนจำเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะดังกล่าว ก็เพื่อที่จะแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้กระทำความผิดประเภทอื่นและแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามอายุ เพื่อป้องกันการเรียนรู้พฤติกรรมจากผู้กระทำผิดที่มีสันดานเป็นผู้ร้าย สามารถที่จะค้นหาบุคลิกภาพตัวตนที่แท้จริง ความสามารถพิเศษต่าง ๆ ของผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และแก้ไขได้ตรงจุดที่สุด ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สมควรที่จะเป็นมาตรการทางกฎหมายซึ่งมีสภาพบังคับให้กรมราชทัณฑ์ปฏิบัติ เหมือนอย่างในประเทศอังกฤษและญี่ปุ่น มิใช่เป็นเพียงแค่นโยบายต่าง ๆ ตามแต่งบประมาณจะเอื้ออำนวย

⁵ รวมบทความแนวคิดทางอาชีวศึกษาและการศึกษาผู้ใหญ่ (น.68), โดย สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2551, กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อ้างถึงใน วันทนา เนื่องอนันต์, 2554, น.5).

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม
2. เพื่อศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับโทษ หลักกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการต่าง ๆ และสิทธิในด้านการให้การศึกษาคือผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบถึงระบบการจัดการให้การศึกษาคือผู้ต้องขังวัยหนุ่มของประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ
4. เพื่อนำมาเป็นมาตรการทางกฎหมายให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถได้รับการศึกษาที่เหมาะสม และสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพภายหลังการถูกปล่อยตัว ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

1.3 สมมติฐานการศึกษา

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ในการป้องกันมิให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในวัยเรียน และได้ก้าวพลาดไปกระทำความผิด อาจจะเพราะความตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจ หรือกระทำผิดเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์โดยไม่ได้มีสำนึกเป็นผู้ร้าย หรืออาจขาดความคิดยับยั้งชั่งใจด้วยประสบการณ์ชีวิตน้อย อ่อนไหวต่อสิ่งชั่วๆ ถูกชักจูงได้ง่าย หรือไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่บีบบังคับได้ ไม่ให้กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก จึงต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในเรื่องระบบการให้การศึกษาคือผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้ทันสมัยต่อสภาพสังคมปัจจุบัน จัดตั้งเรือนจำเพื่อการศึกษา เพื่อพัฒนาพฤติกรรมและสร้างความรู้สำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยเฉพาะ และสอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษ ทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้ จะศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม แนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับโทษ หลักกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการต่าง ๆ และสิทธิในด้านการศึกษาคือผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย รวมไปถึงระบบการจัดการให้การศึกษาคือผู้ต้องขังวัยหนุ่มของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ มาเป็นมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ชีวิตกลับคืนสู่สังคม โดยปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ทำการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารจากบทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์ วารสาร ตำบทยกกฎหมาย และความเห็นของนักกฎหมายและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบและเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม
2. เพื่อให้ทราบแนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับโทษ หลักกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการต่าง ๆ และสิทธิในด้านการให้การศึกษาต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย
3. เพื่อให้ทราบถึงระบบการจัดการให้การศึกษาต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ
4. เพื่อสามารถหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข ระบบการศึกษาของผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ภายหลังการถูกปล่อยตัว ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติอีกครั้ง

บทที่ 2

ทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับโทษ แนวคิดและความเป็นมาของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

ในบทนี้ ผู้เขียนจะอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษและวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก แนวคิดและความเป็นมาของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม กฎเกณฑ์และหลักสากลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม รวมถึงกฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ประวัติความเป็นมา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และสามารถเข้าใจ นำมาวิเคราะห์ถึงข้อบกพร่องในการจัดการศึกษาให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มต่อไปได้

2.1 วัตถุประสงค์ของการลงโทษ

การลงโทษ คือการปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ได้รับการปฏิบัตินั้นต้องได้รับผลร้าย เนื่องมาจากการที่บุคคลผู้นั้นได้ฝ่าฝืนแนวปฏิบัติอันเป็นกติกาของสังคม โดยที่รัฐจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่จัดการให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายนั้นๆ การลงโทษเป็นรูปแบบหนึ่งของการป้องกันสังคมจากผู้กระทำความผิด ทั้งนี้การป้องกันแบ่งออกเป็น การป้องกันทั่วไป และการป้องกันพิเศษ มาตรการบังคับทางอาญาที่มีวัตถุประสงค์เป็นการทั่วไป (General Prevention) คือการลงโทษตามบทบัญญัติมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ การประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน เนื่องจากเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่ใช้ในการข่มขู่มิให้บุคคลอื่นกระทำความผิดในทางเดียวกัน หรือเป็นแบบอย่างซึ่งบังคับจิตใจของบุคคลทั่วไปที่คิดจะกระทำความผิดอย่างเดียวกันให้ยุติความคิดนั้น ๆ ในขณะที่วิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นมาตรการบังคับทางอาญาซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการป้องกันพิเศษ (Special Prevention) เนื่องจากวิธีการเพื่อความปลอดภัยใช้เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดเดียวกันซ้ำอีก และเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดที่อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่นอันอาจเกิดขึ้นในอนาคต วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นทางเลือกที่ศาลสามารถมีคำสั่งใช้ควบคู่ไปกับการลงโทษ ทั้งนี้ก็เพื่อตอบสนองต่อภารกิจหลักในการคุ้มครองสังคมและป้องกันการกระทำความผิดของกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญาคู่ขนาน ไม่มุ่งเน้นเพียงแต่การใช้ “โทษ” เป็นมาตรการบังคับทางอาญา เพื่อลงโทษแก่บุคคลที่กระทำความผิด แต่ให้โอกาสบุคคลที่จะแก้ไขพฤติกรรมเสียให้กลับเป็นคนดีและกลับคืนสู่สังคมโดยการเลือกใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการป้องกันพิเศษอีกประการหนึ่ง โดยการนำมาบังคับใช้แทนมาตรการการลงโทษทางอาญาหรือใช้ควบคู่ไปเพื่อการดำเนินคดีอาญาและการอำนวยความสะดวกทางอาญาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ทั้ง 2 ประการของกฎหมายอาญา ได้แก่¹

1. “การป้องกันทั่วไป” กล่าวคือ ลงโทษการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายเพื่อให้ผู้กระทำความผิดทราบว่าได้กระทำในสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับและให้บุคคลอื่นเห็นว่าหากมีการกระทำเช่นนี้เกิดขึ้น การกระทำนั้นก็จะไม่เป็นที่ยอมรับ บุคคลย่อมจำต้องได้รับจากการกระทำที่ผิดต่อกฎหมาย

2. “การป้องกันพิเศษ” กล่าวคือ เป็นการป้องกันมิให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดกลับมาก่ออันตรายต่อสังคมอีกในอนาคต โดยการใช้มาตรการฟื้นฟูและป้องกันประเภทต่าง ๆ

การลงโทษทางอาญาคือผลแห่งความผิดที่ผู้กระทำจะได้รับเมื่อมีการฝ่าฝืนกฎกติกาที่รัฐกำหนดวางไว้ซึ่งการลงโทษย่อมจะก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานและเกิดความไม่พึงพอใจแก่ผู้ที่ต้องได้รับโทษดังกล่าวโดยนักวิชาการมีความเห็นว่าการลงโทษไม่ควรเป็นเรื่องที่กระทำเพื่อการแก้แค้นผู้กระทำความผิดเพียงอย่างเดียวแต่ควรจะเป็นการกระทำเพื่อคุ้มครองผู้กระทำความผิดมิให้ถูกแก้แค้นจากผู้เสียหายเนื่องจากการแก้แค้นกันเองย่อมก่อให้เกิดความไม่สงบสุขในสังคม ดังนั้นการขังขังไม่ให้มีการกระทำความผิดที่กฎหมายห้ามก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานน้อยที่สุด ทั้งต่อผู้กระทำความผิดและต่อผู้อื่นในสังคม การให้ผู้กระทำความผิดสำนึกผิดในการกระทำของตนตลอดจนการแสดงออกว่าสังคมไม่ยอมรับการกระทำความผิดนั้น²

วัตถุประสงค์ของการลงโทษ แบ่งออกเป็น 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทน (Retribution)

ทฤษฎีในการลงโทษข้อนี้เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชนส่วนใหญ่ในทุกสังคม แม้ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ที่ปัจจุบันเริ่มที่จะลดความสำคัญลงเพราะสังคมมีเหตุผลหรือวัตถุประสงค์อื่น ในการที่จะใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดมากขึ้น ประกอบกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็มีจุดอ่อนหลายประการ คือ

¹ จาก กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น.33-34), โดย ชานี วรภัทร์, 2555, กรุงเทพฯ:วิญญูชน.

² Walker Aims of Punishment (pp.48-65), 1971. (อ้างถึงใน ประธาน วัฒนาวณิชย์, 2546, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา (น.365), กรุงเทพฯ:ประกายพริก).

1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้พิจารณาถึงประโยชน์ในอนาคต คือไม่ได้พิจารณาถึงว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันไม่ให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ การลงโทษเพื่อการทดแทนมิได้ทำให้เกิดผลอะไรกลับคืนมาในเชิงความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมในอนาคต

2) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคม แต่คำนึงถึงความเหมาะสมของลงโทษกับความผิดที่กระทำ ฉะนั้นเมื่อได้ลงโทษผู้กระทำตามอัตราโทษแล้ว ก็ต้องปล่อยตัวออกมาต่างๆ ที่ยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่ หรือเช่นกรณีการตัดมือผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ สังคมจะไม่ได้อะไรจากการลงโทษดังกล่าวนอกจากคนพิการที่สังคมจะต้องเป็นภาระเลี้ยงดูต่อไป

3) เป็นการยากมากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของโทษกับความผิดว่ามีความเท่าเทียมกันจริงหรือไม่ เพราะในสภาพความเป็นจริง สังคมยังไม่สามารถมีมาตรการใดๆ ที่จะลงโทษให้ได้ สัดส่วนกับความผิดอย่างแท้จริงได้ เช่น กรณีการลักทรัพย์ การจะลงโทษอย่างไรจึงจะสาสมหากจะใช้โทษจำคุกจะต้องจำคุกกี่ปีจึงจะทดแทนกันได้ เป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งสิ้น ยังไม่มีมาตรฐานใดๆ ที่จะวัดได้ว่าทดแทนกันได้ ปัญหาจึงเกิดว่าผู้กระทำความผิดลงโทษอย่างยุติธรรมหรือผู้เสียหายได้รับการตอบแทนที่ยุติธรรมหรือไม่

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองทำให้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนลดความสำคัญลงในปัจจุบันแต่ก็ยังคงมีอยู่ ทั้งนี้เพราะยังสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปในการที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษเพื่อทดแทนให้สาสมกัน³

2. การลงโทษเพื่อป้องกันหรือยับยั้งการกระทำความผิด (Deterrence)

ทฤษฎีนี้จะเน้นไปที่ผลของการลงโทษเพื่อเป็นการลดการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นด้วยการลงโทษให้เห็นเป็นตัวอย่างทฤษฎีการป้องกันนี้อาจแบ่งพิจารณาได้เป็น 3 ประการ คือ

1) การป้องกันส่วนบุคคล (Individual Deterrence) เรื่องนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของทฤษฎีป้องกันที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดแรงจูงใจในการกระทำความผิด โดยมีความคาดหวังว่าการถูกลงโทษจะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ดังนั้นหน้าที่สำคัญของผู้พิพากษาตามแนวความคิดนี้ก็คือการคาดการณ์และเลือกโทษที่จะส่งผลกระทบต่อดังกล่าวมาแก่ผู้กระทำความผิดให้มากที่สุด โดยผู้กระทำความผิดบางคนที่ไม่มีแนวโน้มจะกลับไปกระทำความผิดอีกอาจไม่ต้องรับโทษในขณะที่อาจต้องใช้โทษรุนแรงจนดูเหมือนไร้ความปราณีแก่

³ จาก *หลักทัณฑ์วิทยา* (น.24-25), โดย นันทิ จิตสว่าง, (ม.ป.ป.), กรุงเทพฯ:มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์กรมราชทัณฑ์.

ผู้กระทำความผิดอีกคนหนึ่ง อย่างไรก็ตามมีการกล่าวกันว่าทุกครั้งที่มีการกระทำความผิดทฤษฎีนี้ จะถูกสั่นคลอนและมีความเห็นกันว่าทฤษฎีนี้จะมีผลเมื่อใช้กับผู้กระทำความผิดซ้ำนั้น คือ การที่ การลงโทษที่มีขึ้นในครั้งแรกล้มเหลว

2) การป้องกันส่วนทั่วไป (General Deterrence) โดยเห็นว่าการขู่ว่าจะลงโทษจะมีผล เป็นการยับยั้งบุคคลไม่ให้กระทำความผิดในขั้นตอนการออกกฎหมายรัฐสภาจึงต้องกำหนดโทษ เอาไว้เพื่อขู่ไม่ให้บุคคลคิดไปกระทำความผิดและในขั้นตอนการลงโทษจะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อแสดงให้คนในสังคมเห็นและไม่เอาเป็นเยี่ยงอย่าง

3) การป้องกันเนื่องจากบทเรียนที่เกิดขึ้น (Educative Deterrence) ทฤษฎีนี้อธิบายไปถึง การแก้ปัญหากรณีการกระทำความผิดเล็กๆ น้อยๆ ของอาชญากรที่มีความรู้ความสามารถใน สำนักงานหรือในโรงงานอุตสาหกรรมโดยการฟ้องคดีประเภทนี้ยังมีไม่มากนักอาจจะเนื่องมาจาก คนในสังคมยังไม่เห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องจึงยังไม่เกิดการยับยั้งทางจิตสำนึก ต่อการกระทำความผิดเพราะเห็นว่าเป็นเพียงเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ทำให้ไม่มีพลังในการกระตุ้น จิตสำนึกคนในสังคมว่าควรมีการลงโทษการกระทำความผิดในลักษณะนี้อันจะส่งผลในเชิงป้องกันการ กระทำความผิดในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

3. การลงโทษเพื่อทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถกลับไปกระทำความผิดได้อีก (Incapacitation)

ทฤษฎีนี้เป็นเรื่องการทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถกระทำความผิดอีกซึ่งจะทำโดย การแยกบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ออกจากสังคมอาจเป็นการถาวรหรือเพียงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้ คนในสังคมได้รับความปลอดภัยจากทุกข้อนที่จะเกิดขึ้นจากบุคคลที่ไม่พึงประสงค์นั้น เนื่องจาก ผู้กระทำความผิดบางคนไม่สามารถนำทฤษฎีป้องกันหรือแก้ไขฟื้นฟูมาใช้ได้ ทำให้บุคคลดังกล่าว อาจไปกระทำความผิดหากมีโอกาสทำได้ ดังนั้นมาตรการคุ้มครองสังคมที่พอจะทำได้ก็คือการ ควบคุมบุคคลดังกล่าวไว้ชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งเพื่อไม่ให้ไปก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แต่เดิมนั้นมีการ ใช้การประหารชีวิต ตัดแขน ตัดขา หรือเนรเทศ แก่ผู้กระทำความผิดประเภทนี้ แต่ในปัจจุบันอาจใช้ การควบคุมบุคคลไว้ในเขตที่กำหนด (Curfew) ยึดใบอนุญาตหรือจำคุก ซึ่งการจะนำมาตราการ อย่างไม่เช่นนั้นขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำความผิด

4. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation)

การลงโทษตามทฤษฎีนี้ถือเป็นพัฒนาการที่สำคัญของทฤษฎีการลงโทษทางอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายที่ไม่ใช่การสร้างความปลอดภัยว่าจะถูกลงโทษ แต่เป็นการแก้ไขที่จิตสำนึกของบุคคลทฤษฎีนี้เป็นการขัดเกลาคความประพฤติเพื่อให้ไม่ต้องการ

กลับไปกระทำความผิดอีกถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่กลัวการลงโทษ⁴ จุดกำเนิดของทฤษฎีนี้มีความเกี่ยวข้องกับความคิดของไอเวทิงแมนนิงเกี่ยวกับการปรับปรุงเรือนจำและกลุ่มผู้เรียกร้องให้มีการนำแนวความคิดนี้เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมาใช้⁵

ทฤษฎีการลงโทษตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นพื้นฐานสำคัญในการลงโทษทางอาญา โดยในการนำไปใช้นั้นจะเน้นหนักไปในทางใดก็จะเป็นไปตามลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ๆ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ศาสนาและแนวนโยบายแห่งรัฐในบางช่วงเวลาแนวคิดจากทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านี้อาจเป็นเครื่องมือของรัฐในการคุ้มครองป้องกันสังคมในสถานการณ์ที่วิกฤติได้ หากพิจารณาถึงประวัติการลงโทษทางอาญาตั้งแต่ในอดีตของประเทศไทยในยุคสุโขทัย ยุคอยุธยาเรื่อยมาจนถึงในยุคปัจจุบัน จะพบว่าได้มีการนำทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้การนำทฤษฎีดังกล่าวนี้มาใช้จะมีความผสมกลมกลืนกันอยู่หลายทฤษฎี ซึ่งปรากฏในการลงโทษและวิธีการลงโทษทางอาญาวิธีการลงโทษที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันก็คือ การลงโทษจำคุกโดยการกันผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยแต่การจำคุกเป็นวิธีการที่แยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมได้เพียงชั่วคราวท้ายที่สุดผู้กระทำความผิดก็ยังคงกลับมาอยู่ในสังคมแม้ว่าจะเป็นการลงโทษจำคุกตลอดชีวิตแต่ต่อมาก็อาจมีการลดโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ จนที่สุดแล้วก็สามารถออกจากเรือนจำกลับเข้ามาสู่สังคมได้อีกและเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำความผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมมากยิ่งขึ้นอันเป็นผลต่อเนื่องจากการที่เขาต้องถูกลงโทษ หรือการถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลาานาน ๆ ทำให้บุคคลนั้นปรับตัวเข้ากับสังคมได้ยากยิ่งขึ้นประกอบกับบุคคลที่ผ่านการรับโทษจากคุกมาแล้วนั้นมักจะไม่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม คนเหล่านี้จึงมีตราบาปเป็นคนที่ถูก⁶ ไม่มีผู้ใดให้การยอมรับ การบังคับโทษทางอาญาจึงเป็นส่วนสาระสำคัญในการแก้ไขพฤติกรรมของอาชญากรหรือผู้กระทำความผิดทั่วไปให้สามารถกลับตัวมาเป็นคนดีและสามารถที่จะกลับเข้ามาอยู่ร่วมกับบุคคลทั่ว ๆ ไปในสังคมได้อย่างสงบสุขภายหลังจากที่ต้องถูกบังคับโทษทางอาญาแล้ว

⁴ *Reshaping the Criminal Law*. (p.393), By Walker 'punishing, Denouncing or Reducing Crime' in Glazebrook (ed.), 1978. (อ้างถึงใน ประธาน วัฒนวาณิชย์, 2546, น.365).

⁵ *Cullen and Gilbert Reaffirming rehabilitation*, 1982. (อ้างถึงใน ประธาน วัฒนวาณิชย์, 2546, น. 365).

⁶ *หลักทัณฑ์วิทยา* (น.29). เล่มเดิม.

2.2 วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก

วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้มีการดำรงชีวิตในอนาคตโดยปราศจากการกระทำความผิดและยอมรับผิดชอบต่อสังคม⁷

วัตถุประสงค์ข้อนี้มุ่งเน้นการดำรงชีวิตในอนาคตโดยปราศจากการกระทำความผิดและให้ความยอมรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นข้อที่สำคัญที่สุดและตรงกับความเป็นจริงในการบังคับโทษในทัณฑสถานที่ว่า “เมื่อมีการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดครบระยะเวลาแล้ว ผู้นั้นจะออกมาดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมปกติอีกครั้ง” ดังนั้นในหลายประเทศในโลก เช่น ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศอังกฤษ เป็นต้น ต่างก็มีกฎหมายและหรือแนวนโยบายในการลงโทษจำคุกที่จะต้องหลีกเลี่ยงผลเสียหายกับบุคคลในการบังคับโทษจำคุก กล่าวคือ ต้องไม่ทำลายบุคลิกภาพของคนปกติและต้องสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญอยู่บนพื้นฐานของการบังคับโทษ หลักการความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำเพราะนักโทษทุกคนมีโอกาสกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง หากการจำคุกทำลายบุคลิกภาพของคนให้เสียไป การฟื้นฟูก็จะทำไม่ได้ผล สุดท้ายสังคมก็จะได้รับความเสียหายอีกต่อไป

2. เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม⁸

การบังคับโทษมุ่งที่จะคุ้มครองสังคม อันเป็นภารกิจเดียวกันกับภารกิจของกฎหมายอาญา ดังนั้นเมื่อปรากฏเป็นที่แน่ชัดแล้วโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดและศาลได้พิพากษาลงโทษจำคุกแล้ว ส่วนของการบังคับโทษก็จะจำกัดเสรีภาพของนักโทษผู้นั้นเพื่อเข้าสู่มาตรการในการแก้ไขในรูปแบบต่าง ๆ ตามระยะเวลาที่สมควรโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับความบกพร่องของนักโทษเป็นราย ๆ ไป ให้เป็นไปตามแผนการบังคับโทษ เมื่อบำบัดรักษาเป็นปกติดีแล้ว จึงปล่อยบุคคลนั้นกลับเข้าสู่สังคม วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจึงเป็นการคุ้มครองสังคมได้อย่างแท้จริง ถ้าหากได้กระทำอย่างมีประสิทธิภาพ

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ภารกิจของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากลับกรองเอาคนที่กระทำความผิดกฎหมายเข้ารับโทษจำคุก ภารกิจของกฎหมายบังคับโทษจะทำการแก้ไขพฤติกรรมชั่วของคนที่ได้กระทำความผิดกฎหมายอาญาให้เป็นคนดีของสังคม

⁷ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ.1976 มาตรา 2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, 2555, น.39-40).

⁸ *When Prisoners Come Home*, By Joan Petersilia, 2003, New York : Oxford. (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, 2555, น.41-42).

อย่างไรก็ตามการแก้ไขผู้กระทำผิดในปัจจุบันแม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในวงการราชทัณฑ์โดยทั่วไปแต่ก็ยังเป็นที่สงสัยว่าจะได้รับผลตามวัตถุประสงค์เพียงใดเพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะมีอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ⁹

1) ผู้กระทำผิดได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้ว โดยถูกหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะเช่นนั้นมาเป็นเวลานาน แต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นานในการที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้คืนจิตสำนึกที่ดีกลับมา และปรับตัวเข้ากับคนโดยทั่วไปในสังคมนั้นทำได้ยาก

2) การลงโทษเพื่อการแก้ไขนั้นจะขัดกับความรูสึกของคนในสังคมว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนปกติทั่วไป ซึ่งเป็นไปตามหลักของเบนเท็ม (Bentham) ที่ว่า “หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้เพราะคนโดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนทั่วไป เช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับการอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษา การหางาน ในขณะที่คนทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรูสึกของคนทั่วไปดังกล่าวเห็นได้ว่าเป็นขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟู

3) การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรก ซึ่งได้กระทำความผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลาดพลั้ง หรือทำไปเพราะความจำเป็น การแก้ไขฟื้นฟูไม่ให้อักร้าซ้ำขึ้นอีก ย่อมมีทางทำสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยกระทำผิดและถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้ว หรือพวกอาชญากรอาชีพหรือพวกทำผิดติดนิสัย โอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัว จะย่อมเป็นไปได้ยาก ดังนั้น การแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

3. ความสัมพันธ์และความขัดกันของเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษและการบังคับโทษ¹⁰

ตามที่กล่าวมาแล้วว่าการแก้ไขนั้น ขัดกับความรูสึกของคนในสังคมว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนทั่วไป ตามหลักที่เรียกว่า “หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) โดยคนในสังคมทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนทั่วไป เช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับการอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษา การหางาน ในขณะที่คนทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรูสึกของคนทั่วไปดังกล่าวเห็นได้ว่าขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟูตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ ซึ่งขณะเดียวกันหากไม่ให้อักร้าในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

⁹ หลักทัณฑวิทยา (น.30-31). เล่มเดิม.

¹⁰ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก (น.43). เล่มเดิม.

ก็เป็นการยากในการแก้ไขผู้กระทำผิดให้มีจิตสำนึกและกลับตัวกลับใจไม่กระทำความผิดซ้ำอีกได้ ดังนั้นจึงเกิดความสัมพันธ์และความขัดกันของเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษและการ บังคับโทษ

2.3 แนวคิดและหลักการในการบังคับโทษต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

2.3.1 กฎเกณฑ์ระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังวัยหนุ่มในการให้การศึกษา

2.3.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights 1948: UDHR)¹¹

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้รับการรับรองและประกาศโดยข้อมติสมัชชา สหประชาชาติที่ 217 เอ (III) วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 โดยที่การยอมรับศักดิ์ศรีแต่กำเนิด และ สิทธิที่เท่าเทียมกันและที่ไม่อาจเพิกถอนได้ของสมาชิกทั้งหมดแห่งครอบครัวมนุษยชาติ เป็น พื้นฐานแห่งอิสรภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในโลก โดยที่การไม่นำพาและการหมิ่นในคุณค่า ของสิทธิมนุษยชน ยังผลให้มีการกระทำอันป่าเถื่อน ซึ่งเป็นการขัดอย่างร้ายแรงต่อมโนธรรมของ มนุษยชาติ และการมาถึงของโลกที่ได้มีการประกาศให้ความมีอิสรภาพในการพูดและความเชื่อ และอิสรภาพจากความหวาดกลัวและความต้องการของมนุษย์ เป็นความปรารถนาสูงสุดของ ประชาชนทั่วไป โดยที่เป็นการจำเป็นที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม ถ้า จะไม่บังคับให้คนต้องหันเข้าหาการลุกขึ้นต่อต้านทรราชและการกดขี่เป็นวิถีทางสุดท้าย โดยที่ เป็น การจำเป็นที่จะส่งเสริมพัฒนาการแห่งความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างชาติต่าง ๆ โดยที่ประชาชน แห่งสหประชาชาติได้ยืนยันอีกครั้งไว้ในกฎบัตรถึงศรัทธาในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในศักดิ์ศรี และค่าของมนุษย์ และในสิทธิที่เท่าเทียมกันของบรรดาชายและหญิง และได้มุ่งมั่นที่จะส่งเสริม ความก้าวหน้าทางสังคมและมาตรฐานแห่งชีวิตที่ดีขึ้นในอิสรภาพอันกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยที่รัฐ สมาชิกต่างปฏิญาณที่จะบรรลุถึงซึ่งการส่งเสริมการเคารพและการยึดถือสิทธิมนุษยชนและ อิสรภาพขั้นพื้นฐานโดยสากล โดยความร่วมมือกับสหประชาชาติโดยที่ความเข้าใจร่วมกันในสิทธิ และอิสรภาพเหล่านี้ เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพื่อให้ปฏิญญานี้สำเร็จผลเต็มบริบูรณ์ ฉะนั้นสมัชชาจึง ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ ให้เป็นมาตรฐานร่วมกัน แห่งความสำเร็จสำหรับ ประชาชนทั้งหมดและประชาชาติทั้งหลาย เพื่อจุดมุ่งหมายที่ว่าปัจเจกบุคคลทุกคนและทุกส่วนของ สังคม โดยการคำนึงถึงปฏิญญานี้เป็นเงื่อนไข จะมุ่งมั่นส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพ เหล่านี้ ด้วยการสอนและการศึกษา และให้มีการยอมรับและยึดถือโดยสากลอย่างมีประสิทธิภาพ

¹¹ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเมือง, สืบค้น 6 พฤศจิกายน 2557, จาก

ด้วยมาตรการแห่งชาติและระหว่างประเทศอันก้าวหน้าตามลำดับ ทั้งในบรรดาประชาชนของรัฐสมาชิกด้วยตนเอง และในบรรดาประชาชนของดินแดนที่อยู่ใต้เขตอำนาจแห่งรัฐนั้น

ผู้เขียนขอกล่าวถึงปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนบางข้อ ที่มีส่วนรับรองสิทธิและเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มและการศึกษาไว้ เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์และศึกษาปัญหาต่อไปได้ดังต่อไปนี้

ข้อ 7 ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้ และจากการยุ้งให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ 8 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอันมี ประสิทธิภาพจากศาลที่มีอำนาจของรัฐต่อการกระทำอันล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ข้อ 9 บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศตามอำเภอใจไม่ได้

ข้อ 10 ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาค อย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและไม่ลำเอียงในการพิจารณากำหนดสิทธิและหน้าที่ของตน และข้อกล่าวหาอาญาใดต่อตน

ข้อ 26

(1) ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษาและขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับประถมจะต้องเป็นภาคบังคับ การศึกษาด้านวิชาการและวิชาชีพจะต้องเปิดเป็นการทั่วไป และการศึกษาระดับสูง ขึ้นไปจะต้องเข้าถึงได้อย่างเสมอภาคสำหรับทุกคนบนพื้นฐานของคุณสมบัติความเหมาะสม

(2) การศึกษาจะต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ และการเสริมสร้างความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพขั้นพื้นฐาน การศึกษาต้องส่งเสริมความเข้าใจ ชันดิธรรม และมิตรภาพระหว่างประชาชาติกลุ่มเชื้อชาติหรือศาสนาทั้งหมด และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติเพื่อการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

(3) ผู้ปกครองมีสิทธิเบื้องต้นที่จะเลือกประเภทการศึกษาที่จะให้แก่บุตรของตน

2.3.1.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights)

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) เป็นสนธิสัญญาพหุภาคีที่ให้คำมั่นสัญญาว่าภาคีจะเคารพสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของบุคคล ซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพในศาสนา เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการรวมตัว สิทธิเลือกตั้ง และสิทธิในการได้รับการพิจารณาความอย่างยุติธรรม สำหรับประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 29

ตุลาคม พ.ศ. 2539 และมีผลบังคับใช้กับไทยเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2540 ซึ่งผู้เขียนขอกล่าวถึง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองบางข้อ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์และศึกษาปัญหาต่อไปได้ ดังต่อไปนี้¹²

ข้อที่ 6

(1) มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตมาแต่กำเนิด สิทธินี้ต้องได้รับการคุ้มครองโดย กฎหมาย บุคคลจะต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจ

(2) ในประเทศที่ยังมิได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตอาจ กระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุดตามกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะกระทำความผิด และไม่ขัดต่อ บทบัญญัติแห่งกติกานี้ และก่อนตัดสินว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ การลงโทษเช่นนี้จะกระทำได้อีกแต่โดยคาพิพากษาถึงที่สุดของศาลที่มีอำนาจ

(3) ในกรณีที่ทำให้เสียชีวิตมีลักษณะเป็นอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ ย่อมเป็น ที่เข้าใจว่าข้อนี้มิได้ให้อำนาจรัฐภาคีใดแห่งกติกานี้ในอันที่จะเลี่ยงจากพันธกรณีใดที่มีตาม บทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์

(4) บุคคลใดต้องคำพิพากษาประหารชีวิต ย่อมมีสิทธิขอภัยโทษหรือลดหย่อน ผ่อนโทษตามคำพิพากษา การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการลดหย่อนผ่อนโทษตามคำ พิพากษาประหารชีวิตอาจให้ได้ในทุกกรณี

(5) บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี กระทำความผิดจะถูกพิพากษาประหารชีวิตมิได้ และ จะดำเนินการประหารชีวิตสตรีขณะมีครรภ์มิได้

(6) รัฐภาคีใดแห่งกติกานี้จะยกข้อนี้ขึ้นอ้างเพื่อประวิง หรือขัดขวางการยกเลิก โทษประหารชีวิตมิได้

ข้อที่ 9

(1) บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูก จับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกทรมานเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและ โดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

(2) ในขณะที่จับกุม บุคคลใดที่ถูกจับกุมจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม และจะต้องได้รับแจ้งถึงข้อหาที่ถูกจับกุมโดยพลัน

(3) บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดย พลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมี

¹² กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง, สืบค้น 6 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/iccppt.pdf>.

สิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี ในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณา และจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษา เมื่อถึงวาระนั้น

(4) บุคคลใดที่ถูกลิดรอนเสรีภาพโดยการจับกุมหรือควบคุม มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลตัดสินโดยมิชักช้าถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมผู้นั้น และหากการควบคุมไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวไป

(5) บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมโดยไม่ชอบกฎหมายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน

ข้อที่ 10

(1) บุคคลทั้งปวงที่ถูกลิดรอนเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรม และความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดแห่งความเป็นมนุษย์

(2) (ก) ยกเว้นในสภาพการณ์พิเศษ ผู้ต้องหาต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้ต้องโทษ และต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปให้เหมาะสมกับสถานะที่ไม่ใช่ผู้ต้องโทษ

(ข) ต้องแยกผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ และให้นำตัวขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

(3) ระบบราชทัณฑ์ต้องประกอบด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้นักโทษกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และต้องได้รับการปฏิบัติให้เหมาะสมกับวัยและสถานะทางกฎหมาย

ข้อที่ 14

(1) บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำความผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง สื่อมวลชนและสาธารณชนอาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตยหรือเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วนได้เสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของกลุ่ม หรือในสภาพการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญา หรือคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่นต้องเปิดเผย เว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์

ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทของกลุ่มสมรสในเรื่องการเป็นผู้ปกครองเด็ก

(2) บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

(3) ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลา และได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้

(ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือก สิทธิที่บุคคลได้รับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ในกรณีใด ๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทน ในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทน

(จ) สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน

(ฉ) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนเอง หรือให้รับสารภาพผิด

(4) ในกรณีของบุคคลที่เป็นเด็กหรือเยาวชน วิธีพิจารณาความให้เป็นไปโดยคำนึงถึงอายุ และความปรารถนาที่จะส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของบุคคลนั้น

(5) บุคคลทุกคนที่ต้องคาพิพากษาลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและคาพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย

(6) เมื่อบุคคลใดต้องคาพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษในความผิดอาญา และภายหลังจากนั้นมีการกลับคาพิพากษาที่ให้ลงโทษบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นได้รับอภัยโทษ โดยเหตุที่มีข้อเท็จจริงใหม่หรือมีข้อเท็จจริงที่ได้ค้นพบใหม่อันแสดงให้เห็นว่าได้มีการดำเนินกระบวนการ

ยุติธรรมที่มีขอบ บุคคลที่ได้รับความทุกข์อันเนื่องมาจากการลงโทษตามผลของคำพิพากษาลงโทษ เช่นว่า ต้องได้รับการชดเชยตามกฎหมายเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่ยังไม่รู้ให้ทันเวลาเป็นผลจากบุคคลนั้นทั้งหมด หรือบางส่วน

(7) บุคคลย่อมไม่ถูกพิจารณา หรือลงโทษซ้ำในความผิดซึ่งบุคคลนั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ หรือให้ปล่อยตัวแล้วตามกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ

2.3.1.3 ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners)¹³

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ได้รับการรับรองในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเจนีวา ในปี พ.ศ. 2498 และผ่านความเห็นชอบโดยคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคม ตามมติที่ 663 C (XXVI) ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2500 และ มติที่ 2076 (LXII) ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2520 ซึ่งข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวมิได้มุ่งที่จะกำหนดรายละเอียดของรูปแบบองค์กรงานราชทัณฑ์ หากแต่มุ่งหมายที่จะแสวงหาหลักการพื้นฐานอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปของแนวคิดเบื้องต้นและองค์ประกอบที่สำคัญของระบบที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันมากที่สุด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดวางหลักการและวิธีปฏิบัติที่ดีในการดูแลผู้ต้องขังและการบริหารจัดการทั่วไปของหน่วยงานราชทัณฑ์ ซึ่งข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำฯ จะครอบคลุมถึงการบริหารงานทั่วไปในเรือนจำและทัณฑสถาน ซึ่งนำไปใช้กับผู้ต้องขังทุกประเภท ผู้ที่ถูกจำคุกไม่ว่าในคดีแพ่งหรือคดีอาญา ไม่ว่าจะมีความผิดแล้วหรือไม่ รวมถึงผู้ต้องขังประเภทที่ต้องมีการคุมกันความปลอดภัยตามคำสั่งศาล แต่ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำฯ จะมินำไปใช้กับการบริการสถานที่คุมขังเด็กและเยาวชน เช่น สถานพินิจ โรงเรียนดัดนิสัยสำหรับเยาวชน กล่าวคือ หลักการเบื้องต้นจะต้องใช้อย่างเสมอภาคโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดทางการเมือง หรือความคิดเห็นทางอื่นๆ กำเนิดทางชาติ สังคม สถานะทางทรัพย์สิน หรืออื่น ๆ ใด เป็นเรื่องที่ต้องห้ามทั้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตาม มีความจำเป็นที่ต้องให้ความเคารพต่อความเชื่อทางศาสนาของผู้ต้องขังด้วยเช่นกัน¹⁴

¹³ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้อง (แปลและเรียบเรียงพิมพ์ในสมัย นายสุวรรณ รื่นยศ เป็นอธิบดีกรมราชทัณฑ์ พ.ศ.2504), สืบค้น 6 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://www.correct.go.th/lawcorrects/lawfile/50001.pdf>.

¹⁴ จาก มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา (น.1), โดย กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ, และ ญัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์, (ม.ป.ป.), กรุงเทพฯ:เดือนตุลา.

ผู้เขียนขอกล่าวถึงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มและการศึกษา เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์และศึกษาปัญหาต่อไปได้ ดังต่อไปนี้

(1) ในด้านการแยกประเภทผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังต่างประเภทกันพึงแยกคุมขังไว้คนละแห่งหรือคนละส่วนของทัณฑสถาน โดยคำนึงถึง เพศ อายุ ประวัติในทางอาชญากรรม เหตุผลในทางคดี และความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเหล่านั้น ดังนั้น ผู้ต้องขังชายและหญิงพึงแยกไว้คนละทัณฑสถาน ทัณฑสถานแห่งใดใช้ควบคุมทั้งสองเพศแล้วไซ้ สถานที่ที่คุมขังหญิงพึงแยกเป็นเอกเทศโดยเด็ดขาด ส่วนคนต้องขังระหว่างพิจารณาพึงแยกจากนักโทษเด็ดขาด สำหรับผู้ต้องโทษกักขังเกี่ยวกับหนี้สินและคดีแพ่งอื่น ๆ พึงแยกจากผู้กระทำความผิดอาญา และผู้ต้องขังเยาว์วัยพึงแยกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่¹⁵

(2) ในด้านที่อยู่อาศัย

ทุกแห่งที่ใช้เป็นที่อยู่ และที่ทำงานของผู้ต้องขัง ต้องมีลักษณะหน้าต่างให้แสงแดดส่องสว่างพอที่จะอ่านหนังสือ หรือทำงานได้ และให้ อากาศบริสุทธิ์ผ่านเข้ามา ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมิวิธีระบายอากาศอย่างอื่นใดหรือไม่ก็ตาม แสงไฟสว่างพอที่จะอ่านหนังสือ หรือทำงาน โดยไม่เป็นอันตรายแก่สายตา¹⁶

(3) ในด้านการบริหารร่างกายและการเล่นกีฬา

ผู้ต้องขังที่ไม่ได้ทำงานออกกำลัง ควรให้บริหารร่างกายกลางแจ้งอย่างน้อย วันละ 1 ชั่วโมง เมื่ออากาศอำนวย และผู้ต้องขังเยาว์วัยหรือประเภทอื่น ที่วัยและสังขารอำนวยควรได้รับการฝึกทางพลศึกษา และการบันเทิงรื่นเริงในชั่วโมงบริหารร่างกาย โดยทางเรือนจำจัดหาสถานที่และอุปกรณ์การเล่นไว้ให้พร้อม¹⁷

(4) ในด้านการติดต่อกับภายนอกเรือนจำ

พึงอนุญาตให้ผู้ต้องขังติดต่อกับครอบครัว และเพื่อนที่เชื่อถือได้ของเขา ตามกำหนดอย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางจดหมายและโดยการเยี่ยมเยียนในความควบคุมของเจ้าหน้าที่เท่าที่จำเป็น¹⁸ ควรให้ผู้ต้องขังได้ทราบข่าวสำคัญเสมอ เช่น ให้อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือสิ่งพิมพ์ของ

¹⁵ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 8

¹⁶ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 11

¹⁷ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 21

¹⁸ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 37

เรือนจำเอง ให้ฟังวิทยุ ปรากฏา หรือโดยวิธีอื่นใด ซึ่งอยู่ในการตรวจตราและควบคุม ของทางการ เรือนจำ¹⁹

(5) ในด้านห้องสมุด

เรือนจำทุกแห่งพึงมีห้องสมุดที่เพียบพร้อมทั้งหนังสือบันเทิงเรีงรมย์และสารคดี คำรา เรียน สำหรับผู้ต้องขังทุกประเภทและส่งเสริมให้เขาได้ใช้ห้องสมุดเต็มที่²⁰

(6) ในด้านหลักการแนะแนวทางพิเศษที่ใช้แก่ผู้ต้องขังคำพิพากษาให้จำคุก

การลงโทษจำคุกหรือมาตรการอื่น ซึ่งมีผลให้ผู้กระทำความผิดถูกขูดตัดขาดจาก โลกภายนอก ย่อมก่อให้เกิดความกลัวใจ เพราะถูกตัดเสรีภาพขาดสิทธิที่จะตัดสินใจด้วย ตนเอง เพราะฉะนั้น ระบบเรือนจำไม่พึงทำให้สถานการณ์ที่ต้องทนรับกรรมดังกล่าวนี้เลวร้ายลงไปอีก เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลสมควรแยกควบคุมไว้ต่างหาก หรือต้องธำรงรักษาไว้²¹

วัตถุประสงค์ และเหตุผลสมควรแห่งการลงโทษจำคุกหรือมาตรการที่ลิดรอน เสรีภาพ ในทำนองเดียวกัน ในที่สุดก็เพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยแต่ความประสงค์นี้จะบรรลุผล ได้ก็อยู่ที่ระยะเวลาแห่งการจำคุกจะต้องกำหนดให้เป็นที่มั่นใจว่าจะนานพอให้ผู้กระทำความผิด อกุฬหมาย มีความปรารถนาในทางดี และให้สามารถดำเนินชีวิตตามครรลองกฎหมายและ ประกอบ อาชีพเลี้ยงตนเองได้ ในเมื่อกลับคืนเข้าสู่สังคมเท่าที่สามารถจะทำได้²²

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทัณฑสถานควรจะได้ดำเนินการให้เป็น ประโยชน์แก่ ผู้ต้องขัง ด้วยการช่วยเหลือทุกแบบทุกวิธีที่สมควรและหามาให้เพื่อการแก้ไขเยียวยา ให้การศึกษา ทั้งทางศีลธรรม จิตใจและอื่นๆ และควรใช้วิธีปฏิบัติเป็นรายบุคคลให้ตรงกับความเป็น จำเป็น จะต้องใช้ แก่ผู้ต้องขังแต่ละคน²³

การปกครองของทัณฑสถานควรทำให้ชีวิตในเรือนจำ และชีวิตอิสระมีความ แตกต่าง กันน้อยที่สุด เพื่อจะมีให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกว่าตนขาดความรับผิดชอบ หรือขาดความ เคารพใน ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ก่อนครบกำหนดโทษ ก็ใครที่จะให้ดำเนินการเป็นขั้นๆ ตามจำเป็น เพื่อให้ เป็นที่มั่นใจว่า ผู้ต้องขังได้ค่อยๆ เคยชินชีวิตที่จะคืนไปสู่สังคมตามลำดับ ความมุ่งหวังนี้ จะ บรรลุผลก็อยู่ที่วิธีการก่อนปล่อยซึ่งจัดทำ ณ ทัณฑสถานนั้นหรือแห่งอื่นที่เลือกคิดแล้ว หรือปล่อย

¹⁹ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 39

²⁰ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 40

²¹ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 57

²² ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 58

²³ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 59

ระหว่างพิจารณา โดยให้มีการคุมประพฤติบางอย่าง ซึ่งมีใช่เป็นการมอบหมายให้เป็นภาระของตำรวจแต่จะต้องรวมถึง การสังคมสงเคราะห์ที่ได้ผล²⁴

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้น ควรเน้นให้เห็นว่า เขาไม่ถูกกีดกันไว้นอกสังคมแต่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเรื่อยไป ฉะนั้นองค์การทางสังคมต่าง ๆ ควรพร้อมที่จะสนับสนุน ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ ในการฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังได้กลับเข้าสู่สังคมตามปกติ ทั้งนี้ ควรจะได้มี การติดต่อกับนักสังคมสงเคราะห์แห่งสถาบันทุกแห่ง ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยธำรงรักษาหรือ ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ต้องขังกับครอบครัวของเขา และกับองค์การสังคมต่าง ๆ ซึ่งอาจอำนวยความสะดวกให้ได้ ควรจะได้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ อย่างเต็มขนาด โดยสอดคล้องต้องกับกฎหมาย และคำพิพากษา เพื่อป้องกันรักษาไว้ซึ่งสิทธิส่วนบุคคลได้เสียทางแพ่ง สิทธิแห่งความมั่นคงในทางสังคม และประโยชน์ในทางสังคมอย่างอื่นของผู้ต้องขัง²⁵

(7) ในด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

การปฏิบัติต่อบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกหรือมาตรการอื่นที่ คล้ายคลึงกันย่อมมีวัตถุประสงค์เท่าที่ระยะกำหนดโทษอำนวย เพื่อปลูกฝังบุคคลดังกล่าวให้มีความ ตั้งใจที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย และประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้เมื่อปล่อยตัว และเตรียมเขาให้พร้อมที่จะกระทำได้ดีดังว่านี้ การปฏิบัติจึงควรดำเนินไปในแนวทางส่งเสริมให้เขาเกิดความรู้สึกเคารพตนเอง และเพิ่มพูนความสำนึกในความรับผิดชอบให้มากขึ้น²⁶

เพื่อบรรลุจุดประสงค์นี้ ควรจะใช้วิธีการที่เหมาะสมทุกอย่าง ซึ่งรวมทั้ง การเอาใจใส่ทางศาสนาที่จะทำได้ในประเทศนั้น ๆ การศึกษาวิชาสามัญ การฝึกและแนะนำวิชาชีพ การสอบประวัติทางสังคม ให้คำปรึกษาในเรื่องอาชีพ ทะนุบำรุงร่างกายให้แข็งแรงและอบรมนิสัย ให้ยึดมั่นในศีลธรรมจรรยา สิ่งดังกล่าวนี้จะต้องปฏิบัติให้ตรงตามความต้องการของผู้ต้องขังเป็น รายบุคคล โดยรวบรวมประวัติในทางสังคมและทางประกอบอาชีพกรรม ความสามารถและท่าทีทางกายและจิตอารมณ์ประจำตัว กำหนดโทษ ตลอดจนความคาดหวังจะดำเนินชีวิตภายหลัง ปล่อยตัว มาประกอบการพิจารณาวินิจฉัย ผู้ต้องขังทุกคนที่มีกำหนดโทษนานพอสมควร เมื่อรับตัวไว้แล้วผู้บัญชาการ เรือนจำ ควรได้รับรายงานเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังตามข้อความในอนุ (1) อย่างพร้อมมูล โดยเร็ว รวมทั้ง รายงานของแพทย์ และถ้าตรวจทางจิตได้ก็ยิ่งดีว่าผู้ต้องขังมีสภาพทางกายและจิตอย่างไร และรายงานและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องนี้ ควรจะเก็บไว้ในแฟ้มเฉพาะตัวผู้ต้องขัง เป็นคน ๆ

²⁴ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 60

²⁵ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 61

²⁶ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 65

ไป ทั้งจะต้องเก็บถึงเวลาปัจจุบัน และจัดแยกไว้ให้ดีพอที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะหยิบยกมาพิจารณาได้ทันทีเมื่อต้องการ²⁷

(8) ในด้านการจัดแยกชั้นผู้ต้องขัง และการปฏิบัติเป็นรายบุคคล

วัตถุประสงค์ในการจัดแยกชั้นมีดังต่อไปนี้ เพื่อแยกต่างหากจากผู้ต้องขังจำพวกที่มีประวัติการประกอบอาชญากรรม หรือนิสัยอันชั่วช้าเลวทราม ซึ่งจะโน้มน้าวผู้ที่อยู่ใกล้ให้ชั่วตาม และเพื่อแบ่งผู้ต้องขังออกเป็นชั้น ๆ ให้สะดวกในการปฏิบัติ เพื่อฟื้นฟูให้เขา กลับสู่สังคมได้โดยปกติ²⁸

ควรแยกผู้ต้องขังชั้นต่าง ๆ ออกไปปฏิบัติ ณ เรือนจำต่างแห่งกัน หรือ ณ ส่วน ต่าง ๆ ของเรือนจำเดียวกัน ถ้าแยกเป็นส่วน ๆ ได้ ทั้งนี้เท่าที่สามารถจะปฏิบัติได้²⁹

เมื่อได้รับผู้ต้องขังเข้าเรือนจำ และได้ศึกษาถึงบุคลิกลักษณะของแต่ละคนโดยละเอียด สำหรับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษนานพอควรให้เตรียมวางแผนปฏิบัติเป็นรายตัวมิชักช้าโดยพิจารณาตามความรู้ที่ได้ในแง่ความต้องการเฉพาะตัวของเขา ความสามารถและอารมณ์ของเขา³⁰

(9) ในด้านการศึกษาและการพักผ่อนหย่อนใจ

ควรมีข้อกำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้ศึกษาต่อเท่าที่เขาสามารถจะรับ การศึกษาได้ รวมทั้งการสอนศาสนาในประเทศที่พอจะดำเนินการได้ ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกและ ผู้เยาว์วัยต้อง บังคับให้เรียน และทางการราชทัณฑ์ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ และการศึกษาของผู้ต้องขัง พึงปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของ ชาติ เพื่อว่าเมื่อพ้นโทษแล้วจะศึกษาต่อได้สะดวก³¹

ทุกเรือนจำควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในทางบันเทิง และทางวัฒนธรรม เพื่อเสริม สุขภาพ ทางกายและจิตของผู้ต้องขัง³²

²⁷ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 66

²⁸ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 67

²⁹ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 68

³⁰ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 69

³¹ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 77

³² ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 78

2.3.1.4 กฎเรือนจำยุโรป (The European Prison Rules : EPR)³³

กฎเรือนจำยุโรป เป็นกฎที่ให้ความสำคัญในการบังคับโทษในเรือนจำ การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยคำนึงถึงความจำเป็นด้านสุขภาพอนามัย การรักษาความปลอดภัย และระเบียบวินัย เพื่อให้มั่นใจได้ว่าสถานภาพในเรือนจำจะไม่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีกิจกรรมการประกอบอาชีพที่มีความหมาย และโปรแกรมการรักษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังกลับคืนสู่สังคม

กฎเรือนจำยุโรปได้รับการรับรองเป็นครั้งแรกโดยคณะกรรมการรัฐมนตรี (The Committee of Ministers) ในปี ค.ศ.1973 มีประเทศสมาชิกเพียง 15 ประเทศ และได้ถูกปฏิรูปครั้งแรกในปี ค.ศ.1987 มีประเทศสมาชิกเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็น 21 ประเทศ และต่อมาในวันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 2006 คณะกรรมการรัฐมนตรีของยุโรปได้มีมติกฎดังกล่าว จำเป็นที่จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติเพื่อให้ตอบสนองต่อการพัฒนาในเรือนจำทั้งในด้านนโยบาย ข้อปฏิบัติ และการบริหารจัดการโดยรวมของเรือนจำในยุโรป ซึ่งในปี ค.ศ. 2005 มีประเทศเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นอีก เป็น 46 ประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของสภายุโรป และจึงได้จัดร่างกฎเรือนจำยุโรป ค.ศ. 2006 เป็นมาตรฐานใช้บังคับแทนและยกเลิกฉบับเก่าทั้งหมด ซึ่งนับว่ามีความสำคัญในการบริหารดูแลสุขภาพอนามัยของผู้ต้องขังในเรือนจำ เพราะเป็นครั้งแรกที่ผู้ต้องขังจะได้รับสิทธิในการดูแลสุขภาพ โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำจะปกป้องสุขภาพของผู้ต้องขังทั้งหมดที่อยู่ในความดูแลของพวกเขา และความจำเป็นในการให้บริการทางการแพทย์ในเรือนจำ จะได้รับการจัดดูแลอย่างใกล้ชิดกับการบริหารสาธารณสุขทั่วไป

กฎเรือนจำยุโรป จะอยู่บนพื้นฐานของ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษ ถึงแม้ว่าข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำๆ นี้จะมีข้อจำกัดที่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายของรัฐสมาชิก แต่มีมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับที่คืบหน้าพื้นฐานของหลักการและวิธีปฏิบัติในการฟื้นฟูผู้ต้องขัง และการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกของเรือนจำ ซึ่งนักทฤษฎีเห็นว่าเกือบทุกประเทศในยุโรปมุ่งมั่นที่จะใช้มาตรฐานเหล่านี้

ในปี ค.ศ. 2006 สภายุโรปควอเกอร์ (The Quaker Council for European) กำหนดว่ากฎเรือนจำยุโรปเป็นส่วนหนึ่งในการใช้บังคับกับผู้ต้องขังหญิงด้วย โดยในปัจจุบันกฎเรือนจำยุโรป ถูกบันทึกว่าเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการร้องเรียนและการบริการข้อกฎหมายให้แก่ผู้ต้องขัง ดังเช่น ในเรือนจำของประเทศนอร์เวย์ (Norway) และประเทศไอร์แลนด์ (Ireland) อีกทั้งในประเทศอาร์เมเนีย (Armenia) ได้มีการกำหนดมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการสำหรับการปฏิรูปเรือนจำด้วย

³³ จาก มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองการทำงานของผู้ต้องขัง (น.34-36), โดย ปาริมา คงสุจริต, 2558, กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

กฎเรือนจำยุโรป มีทั้งหมด 108 ข้อ แบ่งเป็น 9 หมวดดังนี้

หมวด 1 ข้อ 1-13 กำหนดหลักพื้นฐานรวมทั้งขอบเขตการบังคับใช้

หมวด 2 ข้อ 14-38 กำหนดสถานะในการถูกคุมขัง ตั้งแต่ขั้นตอนการรับตัว สุขภาพ โภชนาการ การแนะนำทางกฎหมาย การติดต่อกับบุคคลภายนอก ระบบเรือนจำ การทำงาน การออกกำลังกายและการพักผ่อน การศึกษา อิสระทางความคิดมโนธรรมและศาสนา ข้อมูล สถานที่ให้บริการ การโอนตัว การปล่อยตัว ผู้ต้องขังหญิง รวมไปถึงการควบคุมตัวเด็ก ชาวต่างชาติ ชนกลุ่มน้อย

หมวด 3 ข้อ 39-48 กำหนดเกี่ยวกับด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพในเรือนจำ

หมวด 4 ข้อ 49-70 กำหนดเกี่ยวกับคำสั่งและการรักษาความปลอดภัย

หมวด 5 ข้อ 71-91 กำหนดเกี่ยวกับการบริหารจัดการและเจ้าหน้าที่เรือนจำ

หมวด 6 ข้อ 92-93 กำหนดเกี่ยวกับการตรวจสอบและติดตาม

หมวด 7 ข้อ 94-101 กำหนดเกี่ยวกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา

หมวด 8 ข้อ 102-107 กำหนดเกี่ยวกับนักโทษเด็ดขาด

หมวด 9 ข้อ 108 กำหนดเกี่ยวกับความต้องการสำหรับการปรับปรุง

ผู้เขียนขอกล่าวถึงกฎเรือนจำยุโรปบางข้อ ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในการศึกษาของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งได้บัญญัติไว้ในหมวด 2 และ 8 ในข้อ 26, 28, 103, 106 และ 107 เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์และศึกษาปัญหาต่อไปได้ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้³⁴

ข้อ 26.16 ผู้ต้องขังจะต้องมีวันหยุดอย่างน้อยหนึ่งวันต่อสัปดาห์ และเวลาที่เพียงพอสำหรับการศึกษาและกิจกรรมอื่น ๆ

ข้อ 28.1 ในเรือนจำทุกแห่งจะพยายามให้ผู้ต้องขังทุกคนเข้าถึง โปรแกรมการศึกษาเท่าที่เป็นไปได้ให้ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของผู้ต้องขังแต่ละคน โดยคำนึงถึงแรงบันดาลใจของพวกเขา

ข้อ 28.2 การเรียนหนังสือและการคำนวณ หรือการฝึกวิชาชีพ จะถูกกำหนดให้มีความสำคัญกับผู้ต้องขังที่ขาดพื้นฐาน

ข้อ 28.3 การศึกษาจะต้องถูกให้ความสำคัญเป็นพิเศษและต้องจัดให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มและผู้ต้องขังที่มีความต้องการพิเศษ

ข้อ 28.4 สถานะของการศึกษาจะต้องมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการทำงาน บริบททางราชทัณฑ์และผู้ต้องขังจะต้องไม่เสียโอกาสทางการเงินหรือการมีส่วนร่วมในการศึกษา

³⁴ The European Prison Rules 2006

ข้อ 28.5 ทุกเรือนจำจะต้องมีห้องสมุดสำหรับผู้ต้องขังใช้ทุกคนอย่างเพียงพอ มีความหลากหลายทั้งในด้านสันตนาการและแหล่งข้อมูลการศึกษา หนังสือ และสื่อต่าง ๆ

ข้อ 28.6 หากเป็นไปได้ ห้องสมุดควรจะจัดให้ประสานงานร่วมกับบริการห้องสมุดชุมชน

ข้อ 28.7 เท่าที่จะปฏิบัติได้ การศึกษาของผู้ต้องขังจะต้อง

(ก) ถูกรวมเข้ากับระบบการศึกษาและฝึกอาชีพในประเทศ เพื่อที่ว่าหลังจากการปล่อยตัว พวกเขาอาจดำเนินการศึกษาหรือฝึกอาชีพต่อได้โดยสะดวก และ

(ข) ใช้สถานที่ภายใต้ความดูแลของสถาบันการศึกษาภายนอก

ข้อ 28.8 ผู้ต้องขังที่ต้องดูแลบุตรควรจะได้รับอนุญาตให้ได้รับการศึกษาต่อเนื่อง หรือดูแลบุตรของเขาเต็มเวลา

ข้อ 103.3 ผู้ต้องขังเด็ดขาดจะต้องได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนบังคับโทษสำหรับตนเอง

ข้อ 103.4 เท่าที่จำทำได้ ในแผนบังคับโทษจะต้องมี

(ก) การทำงาน

(ข) การศึกษา

(ค) กิจกรรมอื่น ๆ รวมถึงผู้ต้องขังที่เป็นเด็กและการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่ติดสารเสพติด

(ง) การเตรียมความพร้อมสำหรับการปล่อยตัว

ข้อ 106.1 ระบบโปรแกรมการศึกษา รวมทั้งการฝึกอบรมทักษะ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงระดับการศึกษาโดยรวมของผู้ต้องขัง เช่นเดียวกับเป้าหมายในการดำรงชีวิตอย่างมีความรับผิดชอบและปราศจากอาชญากรรมที่เป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเด็ดขาด

ข้อ 106.2 ผู้ต้องขังเด็ดขาดทุกคนจะต้องได้รับการสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการศึกษาและการฝึกอบรม

ข้อ 106.3 โปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเด็ดขาด จะได้รับการปรับให้เหมาะสมกับระยะเวลาของเขาที่ถูกจำคุก

ข้อ 107.4 เจ้าหน้าที่เรือนจำจะทำงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานที่ให้บริการกำกับดูแลและช่วยเหลือผู้ต้องขังเด็ดขาด เพื่อให้พวกเขาทุกคนสร้างชีวิตขึ้นใหม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวและการจ้างงาน ถ้าเป็นไปได้ควรที่จะพยายามเพื่อให้แน่ใจว่า ผู้ต้องขังในระหว่างการศึกษา การฝึกอบรม การควบคุมตนเอง และแผนการป้องกันยาเสพติด จะสามารถที่จะดำเนินการต่อไปได้ภายหลังกลับเข้าสู่สังคมแล้ว

ข้อ 107.5b ผู้ต้องขังควรจะได้รับข้อมูลที่จำเป็นในรูปแบบที่เขาเข้าใจได้เกี่ยวกับที่อยู่ อาศัย การจ้างงาน การศึกษา ผลประโยชน์ การดูแลเด็ก การดูแลผู้สูงอายุ การดูแลผู้พิการ เพื่อเป็นแนวทาง และเพื่อให้ทราบ และเป็นทางเลือกในการจัดการเกี่ยวกับอนาคตของเขาแต่ละคน และที่อยู่ของบุตรหลานของเขา

2.3.2 การวางแผนในการบังคับโทษ (Planning of the Execution)³⁵

ในลำดับแรกในการรับตัวผู้ต้องขัง จะกระทำโดยมีผู้ต้องขังอื่นอยู่ร่วมด้วยไม่ได้ ผู้ต้องขังต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของเขาหลังจากการรับตัว ผู้ต้องขังจะต้องได้รับการตรวจร่างกายทันที และต้องนำตัวไปพบผู้ที่เป็นผู้บัญชาการเรือนจำหรือหัวหน้าแผนกรับตัว³⁶

ขั้นตอนต่อมา คือ การสำรวจเพื่อบำบัดและการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขัง หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจละเว้นได้ เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้ว กรณีไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้

ในการตรวจสอบค้นหาข้อมูลของผู้ต้องโทษจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลายซึ่งการได้รู้ถึงข้อนี้จำเป็นสำหรับใช้ในการบำบัดผู้ต้องโทษเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญเพื่อจัดทำแผนบังคับโทษที่จะร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับการดำเนินการในระหว่างที่อยู่ในเรือนจำ อันจะยังให้ผู้ต้องโทษสามารถกลับสู่สังคมภายหลังการพ้นโทษได้ ในการวางแผนการบำบัดจะต้องปรึกษาร่วมกับผู้ต้องโทษด้วย³⁷

“แผนบังคับโทษ” ในแผนบังคับโทษจะต้องกำหนดจากผลที่ได้จากการสำรวจเพื่อบำบัด และอย่างน้อยต้องระบุเกี่ยวกับมาตรการบำบัด ดังต่อไปนี้

1. การให้เข้าอยู่ในการบังคับโทษที่ปิดหรือในการบังคับโทษที่เปิด
2. การย้ายไปอยู่ในสถานที่บำบัดทางสังคม
3. การมอบตัวให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือให้ไปรับการบำบัดเป็นกลุ่ม
4. งานที่จะมอบให้ทำ ตลอดจนมาตรการของการฝึกอาชีพ การศึกษา
5. การเข้าร่วมในกิจกรรมของการศึกษาต่อเนื่อง
6. มาตรการช่วยเหลือและมาตรการการบำบัดพิเศษ
7. การผ่อนปรนการบังคับโทษ

³⁵ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก (น.94-95). เล่มเดิม.

³⁶ Stvollzg § 5 (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, 2555, น.94-95).

³⁷ Stvollzg § 6 (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, 2555, น.94-95).

8. มาตรการที่จำเป็นสำหรับการเตรียมการปล่อย

แผนบังคับโทษต้องจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขัง และผลของการสำรวจบุคลิกภาพส่วนบุคคล ในการนี้ในแผนบังคับโทษจะต้องกำหนดระยะเวลาที่คาดหมายเอาไว้ด้วย

2.3.3 การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (Prisoner Classification)

การจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง ถือว่าเป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคล เพื่อดำเนินการอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะ พฤติกรรมและความประพฤติของผู้ต้องเป็นขังรายบุคคล ซึ่งในการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังนอกจากจะกระทำเพื่อประโยชน์และความสะดวกแก่การควบคุมและอบรมแก้ไขผู้ต้องขังแล้ว ยังช่วยลดความตึงเครียดพร้อมทำให้ทัศนคติและความรู้สึกของผู้ต้องขังดีขึ้น³⁸

วัตถุประสงค์การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง มีดังนี้

1. เพื่อการศึกษาผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนต่าง ๆ ของผู้ต้องขัง เช่น ประวัติภูมิหลัง การศึกษา สภาพครอบครัว ประวัติทางสังคม สภาพจิตใจ ทัศนคติ ความเชื่อทางศาสนา ความรู้ความสามารถ ความถนัด ความสนใจในทางสันตนาการ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและสาเหตุแห่งการกระทำผิดของผู้ต้องขัง

3. เพื่อการวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

4. เพื่อจัดรูปแบบประเภทของกิจกรรมต่าง ๆ ตามโครงการแก้ไขผู้กระทำความผิดให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการ ความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและพฤติกรรมของผู้ต้องขังในแต่ละราย เช่น การฝึกอบรมฝึกอาชีพผู้ต้องขังด้านต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออาศัยกิจกรรมหรือการอบรมและฝึกอาชีพ เป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลาแก้ไขผู้ต้องขังให้สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมตลอดจนทัศนคติความรู้สึกนึกคิดที่บกพร่อง หรือในทางลบ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นพลเมืองดีที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข

การแยกขัง เป็นกระบวนการส่วนหนึ่งและถือเป็นกระบวนการแรกของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง กล่าวคือ การแยกขังเป็นการแยกแดนผู้คุมขังเป็นแดน ๆ แยกประเภทเรือนจำและทัศนสถานอย่างหยาบ ๆ โดยพิจารณาจากประเภทคดีและลักษณะกระทำความผิด ซึ่งกระทำ

³⁸ จาก *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (น.196-197), โดย อัจฉรียา ชูตินันท์, 2555, กรุงเทพฯ:วิญญูชน.

เพื่อประโยชน์ในการควบคุม เช่น ทัศนสถานวัยหนุ่ม ทัศนสถานหญิง ทัศนสถานของผู้ติดยาเสพติด เรือนจำกลาง เป็นต้น³⁹

การจำแนกลักษณะซ้ำ⁴⁰ ถือว่าเป็นการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังอีกครั้งหนึ่ง เพราะไม่แน่ใจว่าการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในครั้งแรกนั้นจะถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่ เพราะอาจมีบางสิ่งบางอย่างผิดพลาดไป และการที่ผู้ต้องขังเข้ามาสู่สิ่งแวดล้อมในทัศนสถานจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้ต้องขังทั้งในทางดีและไม่ดี ฉะนั้นจึงต้องมีการติดตามผลเพื่อจะดูว่าการจำแนกลักษณะและแผนการแก้ไขอบรมที่ปฏิบัติอยู่นั้นถูกต้องหรือไม่ประการใด ทำให้ผู้ต้องขังประพฤติตัวดีขึ้นหรือเลวลง โดยการจำแนกลักษณะซ้ำกระทำโดยการพิจารณาจากรายงานของทุก ๆ ฝ่าย รวมทั้งการเรียกตัวผู้ต้องขังมาสอบถามถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนความต้องการและความเห็นของผู้ต้องขังเองว่าแผนการอบรมที่จัดให้นั้นเหมาะสม หรือควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไร การจำแนกลักษณะซ้ำจะได้วางหลักเกณฑ์การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอีกครั้งให้สอดคล้องเหมาะสมกับพฤติกรรม ความประพฤติของผู้ต้องขังที่เปลี่ยนแปลงไป หลังจากที่ใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำระยะเวลาหนึ่งแล้ว การจำแนกลักษณะซ้ำจะกระทำทุก 6 เดือน หรือ 1 ปี จนกว่าผู้ต้องขังจะได้รับการพักการลงโทษหรือพ้นโทษ

อนึ่ง หลักของการจำแนกลักษณะซ้ำ คือ เมื่อผู้ต้องขังมีพฤติกรรมความประพฤติเปลี่ยนแปลงไปจากระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ ก็จะมีผลกระทบต่อควบคุมและโครงการปฏิบัติที่ใช้ในการปรับปรุงแก้ไขผู้ต้องขังในระยะแรกว่าไม่เหมาะสมเสียแล้ว จำเป็นต้องปรับปรุงการดำเนินการใหม่ โดยเจ้าหน้าที่ควบคุมจะรายงานประมวลพฤติกรรมของผู้ต้องขังแก่คณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำอีกครั้ง ในทางปฏิบัติปกติจะมีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำปีละครั้ง หรืออาจเร็วขึ้นในรายที่ผู้ต้องขังมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก และมีเหตุจำเป็น โดยจะพิจารณาเป็นรายบุคคล

ประโยชน์ของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง มีดังต่อไปนี้

1. เป็นประโยชน์ในการวางแผนและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ตลอดจนการวิเคราะห์และดำเนินการติดตามตรวจสอบพิจารณาผู้ต้องขังแต่ละราย จนได้รับการลดวันต้องโทษ และพักการลงโทษ

2. เป็นผลดีแก่การบริหาร การปกครอง การควบคุมผู้ต้องขัง และทำให้ระเบียบวินัยของผู้ต้องขังดีขึ้น รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายของราชทัณฑ์ในระดับสูง

³⁹ จาก *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 6) (น.186), โดย ประเทือง ธนิยพล, 2552, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

⁴⁰ แหล่งเดิม.

3. ทำให้เกิดแรงจูงใจในการฝึกวิชาชีพ หรือทำให้ฝึกวิชาชีพและใช้แรงงานผู้ต้องขังได้ถูกต้องตามความถนัดของแต่ละคน

4. ทำให้ทัศนคติและความรู้สึกของผู้ต้องขังดีขึ้น เพราะเขาได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม จึงเป็นการช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ควบคุม และเป็นการลดความตึงเครียดของผู้ต้องขัง

5. เป็นประโยชน์ในการแยกประเภทผู้ต้องขังตามหลักทัศนคติที่สมเหตุสมผลยิ่งขึ้น

6. เป็นการช่วยลดภาวะความเล็งภัยในการหลบหนีและก่อการจลาจลของผู้ต้องขัง

7. เป็นประโยชน์ในการคัดเลือกผู้ต้องขังออกทำงานสาธารณะ

2.3.4 หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดรายบุคคล (Individualization of Punishment)

หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด (Individualization) คือ จะต้องมีการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด (Punishment to Fit the Crime) โดยพิจารณาถึงความจริงที่ว่ามนุษย์แต่ละคนมีความสามารถไม่เท่าเทียมกันในการรับผิดชอบ ทั้งยังมีบุคคลหลายประเภทที่ควรจะได้รับ การลดโทษหรือไม่ต้องรับโทษเลย การลงโทษตามแนวคิดนี้จะมุ่งเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง หากได้ต้องการให้มีผลถึงบุคคลอื่นไม่ โดยมุ่งที่จะปรับปรุงแก้ไขอบรมบ่มนิสัยของผู้กระทำความผิดให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับคืนสู่สังคมได้ เพราะการลงโทษโดยการทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับความยากลำบากหรือได้รับผลร้ายนั้น ในบางกรณีก็ไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดและไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดประพฤติตัวดีขึ้นได้

การลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิด มีแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การที่มนุษย์แต่ละคนกระทำความผิดนั้น ย่อมเนื่องมาจากบุคลิกลักษณะอุปนิสัยของผู้กระทำความผิดและพฤติกรรมภายนอก เช่น สิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการที่จะกระทำความผิด ฉะนั้นบุคคลจึงต้องปรับบุคลิกลักษณะของตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ เพราะบุคลิกลักษณะกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา แต่บุคคลแต่ละคนย่อมไม่สามารถปรับตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้เหมือนกันเพราะบุคคลแต่ละคนต่างมีบุคลิกลักษณะหรือส่วนที่ประกอบเข้าเป็นบุคลิกลักษณะแตกต่างกันไป ดังนั้นแบบแห่งความประพฤติของบุคคล (Pattern of Behavior) ย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งในทางเข้ากับสังคมและเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม นักจิตวิทยาจึงเชื่อว่าลักษณะของความประพฤติอันเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมมีปรากฏ

อยู่ในตัวบุคคลทุกคน ซึ่งหมายความว่าบุคคลทุกคนมีความเอนเอียงไปในทางประกอบ อาชญากรรม (Tendency Towards Crime) ด้วยกันทั้งสิ้น⁴¹

การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน หมายถึง การที่ศาลหรือองค์กรอื่น (ราชทัณฑ์) ที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลนักโทษปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน เพื่อ ส่งเสริมการฟื้นฟูปรับปรุงแก้ไขและเพื่อให้ผู้กระทำความผิดพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมอย่างไม่มี ปัญหา ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการคำนึงถึงลักษณะส่วนตัวของผู้กระทำความผิดอาญานั้น สามารถแบ่ง ได้เป็น 2 ช่วง ช่วงแรก คือ ก่อนการพิพากษา (Personnalisation des peines) โดยศาลจะเป็นผู้มี บทบาทในการกำหนดโทษและระยะเวลาในการการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับจำเลย โดยการ พิจารณาถึงความหนักเบาของความผิดที่จำเลยได้กระทำ เหตุบรรเทาโทษต่างๆ และลักษณะส่วนตัว ของจำเลย⁴² ช่วงที่สอง คือระหว่างการลงโทษ การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลระหว่างที่ นักโทษต้องรับโทษอยู่ในเรือนจำ การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน ได้ถูกนำมาใช้ อย่างกว้างขวางเพื่อวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูและปรับปรุงแก้ไขให้จำเลยพร้อมที่จะกลับเข้าใช้ชีวิต ในสังคมต่อไปในอนาคตเรามักจะตั้งสมมติฐานว่าบุคคลที่กระทำความผิดรูปแบบเดียวกัน ควรจะ ได้รับการโทษจำคุกเท่ากัน เพราะวัตถุประสงค์ของการลงโทษมุ่งเน้นแต่การลงโทษผู้กระทำความผิดให้ สมกับการกระทำที่ผู้กระทำได้ก่อขึ้น ยับยั้งข่มขู่ไม่ให้ประชาชนกระทำความผิดรวมทั้งการกัน ผู้กระทำความผิดออกจากสังคมในระยะเวลาที่เหมาะสม ด้วยสมมติฐานเพียงเท่านั้น จึงมีการลงโทษ นักโทษที่กระทำความผิดแบบเดียวกันด้วยหลักเกณฑ์เดียวกัน เช่น การกำหนดระยะเวลาจำคุกที่ เท่ากัน แต่ด้วยในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ในการลงโทษได้เปลี่ยนไปในทิศทางของการมุ่งเน้นการ ฟื้นฟูแก้ไขตัวนักโทษ พร้อมทั้งการพยายามทำให้นักโทษกลับคืนสู่สังคม การลงโทษจำคุกจึงไม่ได้ มีเพียงเพื่อการแก้แค้นทดแทนการกระทำความผิดหรือเพียงเพื่อการกั้นผู้ร้ายออกจากสังคมเท่านั้น แต่การจำคุกนั้น ยังหมายถึงการเปิดโอกาสให้นักโทษได้รับการฟื้นฟูจิตใจและเตรียมพร้อมกลับเข้า สังคม โดยที่ไม่ทำให้สังคมเดือดร้อน

วัตถุประสงค์ของการลงโทษซึ่งมุ่งเน้นการฟื้นฟูแก้ไขตัวนักโทษ พร้อมทั้งการพยายาม ทำให้นักโทษกลับคืนสู่สังคมได้รับการยอมรับในประเทศฝรั่งเศส ดังที่ปรากฏในคำวินิจฉัยของ ตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสที่ได้กล่าวไว้ว่า “การลงโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพนั้น

⁴¹ จาก *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (น.204), โดย ชาย เสวีกุล, 2517, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

⁴² ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 132-24 บัญญัติว่า “ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ศาลมี อำนาจพิจารณากำหนดโทษและรูปแบบการลงโทษโดยคำนึงถึงพฤติกรรมแห่งความผิดและลักษณะของผู้กระทำความผิด เมื่อศาลกำหนดโทษปรับ ศาลจะพิจารณาถึงรายได้ของผู้กระทำความผิดด้วย”

ยอมรับได้ไม่ใช่เพียงเพื่อการป้องกันสังคมและเพื่อการลงโทษผู้ถูกศาลพิพากษา แต่ยังเป็นไปเพื่อการปรับปรุงแก้ไขบุคคลเหล่านี้และเตรียมการให้พวกเขาสำหรับการกลับเข้าสู่สังคม” หลักการของตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสที่วางไว้นี้สะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่ยอมรับนับถือในประเทศฝรั่งเศสเป็นอย่างดี กล่าวคือ การป้องกันสังคม การลงโทษคนกระทำความผิดและการปรับปรุงแก้ไขและเตรียมการให้ผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูแก้ไขนักโทษดังกล่าว การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละคนไม่ว่าจะเป็นช่วงการกำหนดโทษ โดยศาลที่มีอำนาจตัดสินคดี (Personnalisation des peines) หรือช่วงการลงโทษในเรือนจำ (Individualisation des peines) จึงเป็นวิธีการที่ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ สภาวะทางอัตตวิสัย (Subjective) ของตัวนักโทษแต่ละคนมีผลกับระยะเวลาจำคุกและการกำหนดมาตรการพิเศษต่าง ๆ ระหว่างจำคุก เพื่อการฟื้นฟูนักโทษ นักโทษที่ร่วมมือและมีการพัฒนาการที่ดีย่อมได้รับการส่งตัวคืนสู่สังคมได้เร็วกว่านักโทษทั่วไป⁴³

หลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับตัวนักโทษแต่ละคนอยู่ในหลักการลงโทษตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมีหลักคิดว่า การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมีหลักคิดว่า “...สิ่งใดก็ตามที่สามารถแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดีได้สิ่งนั้นคือวิธีการที่ดีที่สุดและควรนำมาใช้เนื่องจากผู้กระทำผิดแต่ละคนมีปัญหาแตกต่างกันมีนิสัยใจคอแตกต่างกันเราจึงต้องใช้วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่าวิธีการแบบใดจึงจะเหมาะสมกับผู้กระทำผิดมากที่สุด..” ทั้งนี้ตามแนวคิดของแพ็กเกอร์ (Herbert L. Packer) ที่สรุปว่าวิธีการใดที่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้กระทำผิดได้ก็ควรเลือกใช้วิธีนั้น การลงโทษจึงต้องเหมาะสมกับการกระทำผิดเป็นรายบุคคลตามแนวคิดนี้ที่ว่า “ในการกำหนดโทษและการพิจารณาความหนักเบาของการลงโทษขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้กระทำผิดไม่ใช่ความหนักเบาของการกระทำผิดดังนั้นจึงต้องลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลผู้กระทำผิดว่าเขาควรได้รับการแก้ไขอย่างไร”⁴⁴

⁴³ คำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส หมายเลข 93-334 DC ลงวันที่ 20 มกราคม 1994 (ราชกิจจานุเบกษา 26 มกราคม หน้า 1380). (อ้างถึงใน ปกป้อง ศรีสนิท, 2550, มิถุนายน, “การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน”, *บทบัญญัติ*, 63(2), น.34-35, กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).

⁴⁴ จาก *แผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคล* (น.26), โดย อภิชาติ ดำรงสันติสุข, 2556, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

2.4 ความเป็นมา วัตถุประสงค์ และวิวัฒนาการการศึกษาของผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย

2.4.1 ความเป็นมาของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

การราชทัณฑ์ในปัจจุบันได้มุ่งความสนใจไปยังผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีอยู่ระหว่าง 16-30 ปี มากเป็นพิเศษ และได้มีการจัดตั้งทัณฑ์สถานวัยหนุ่มขึ้นเป็นเอกเทศเพื่อทำการแยกต้องขังวัยหนุ่ม ออกจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงเป้าหมายแห่งการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขัง เหล่านี้ให้มีโอกาสกลับตัวความประพฤติ ปรับปรุงให้เหมาะสม เมื่อได้รับการปลดปล่อยไปแล้ว เป็นสำคัญ และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการ ในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อ ผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้ององค์การสหประชาชาติ ข้อ 8 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้ต้องขัง ต่างประเภทกันพึงแยกคุมขังไว้คนละแห่ง หรือคนละส่วนของทัณฑ์สถาน โดยคำนึงถึง เพศ อายุ ประวัติ ในทางอาชญากรรม เหตุผลในทางคดี และความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเหล่านั้น” และข้อ 8 (ง) “ผู้ต้องขังเยาว์วัยพึงแยกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่” แต่เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานในเรื่อง ของสถานะแวดล้อมทางด้านสังคม วัฒนธรรมของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน จึงมีการ กำหนดช่วงอายุ “ผู้ต้องขังวัยหนุ่มแตกต่างกันไปด้วย”⁴⁵

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม หมายถึงผู้ต้องขังชายที่อายุระหว่าง 16-30 ปี ซึ่งกระทำผิดเป็นครั้งแรก และถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑ์สถาน

ในประเทศอังกฤษ ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (Young prisoner) หมายถึง ผู้ต้องขังชายที่มีอายุ ระหว่าง 17-21 ปี ซึ่งรับโทษจำคุกในเรือนจำและทัณฑ์สถานต่าง ๆ มิใช่ในโรงเรียนดัดสันดานหรือ ศูนย์ควบคุมตัว

ในประเทศไทย คำว่า ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม หมายถึง ผู้ต้องขังชายที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี แต่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่จะได้รับการคัดเลือกเข้าคุมขังในทัณฑ์สถานวัยหนุ่มนั้น จะต้องเป็นผู้ต้องขัง วัยหนุ่มที่กระทำความผิดครั้งแรก คดีเด็ดขาดแล้ว ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้น จะมุ่งถึง ผู้ต้องขังที่มีอายุน้อย แต่สำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่จะแยกมาคุมขังรวมกันไว้ในทัณฑ์สถานวัยหนุ่ม นั้น จะต้องไม่ใช่พวกที่กระทำความผิดซ้ำซาก หรือกระทำความผิดติดนิสัย

การให้ความหมายของคำว่า ผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทยนั้น จัดได้ว่าสอดคล้องกับ นานาอารยะประเทศ คือ ถ้อยเกณฑ์ด้านอายุเป็นหลัก แม้แต่ประเทศจะมีการกำหนดอายุของ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่แตกต่างกันอยู่บ้างก็ตาม เช่น บางประเทศอาจกำหนดอายุของผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ ระหว่าง 18-22 ปี เป็นต้น⁴⁶

⁴⁵ จาก เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด (หน่วยที่ 8-15) (พิมพ์ครั้งที่ 1) (น.103), โดย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2540, นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.

⁴⁶ แหล่งเดิม.

ปัจจุบันมีผู้กระทำความผิดที่อยู่ในวัยหนุ่มเป็นจำนวนมาก หากจะมองในแง่ของปัจจัยทางร่างกาย (Physiological Factors) พลังกายส่วนเกิน (Excessive Energy) นับว่ามีส่วนผลักดันให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มโน้มเอียงไปในทางที่จะกระทำผิดได้ โดยเฉพาะเด็กวัยหนุ่มที่กำลังเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่ก็ยังเติบโตไม่เต็มที่ ในระยะนี้ร่างกายต้องการอาหารมากและกำลังกายที่มีอยู่มาก เนื่องจากความเจริญเติบโตนี้ธรรมชาติได้กำหนดให้มีการออกกำลังกายมากกว่าปกติ เด็กวัยหนุ่มจึงมีความต้องการที่จะเคลื่อนไหวและทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านเล่นและการทำงาน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องใช้กำลังกาย หากครอบครัว โรงเรียน หรือสังคมไม่สามารถจัดหากิจกรรมหรือการเล่นที่เป็นประโยชน์ให้ได้ เด็กเหล่านี้ก็จะพยายามหากิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองเพื่อระบายพลังส่วนเกิน ซึ่งถ้าหากไปเข้ากลุ่มเด็กที่ไม่ดีก็อาจถูกชักนำให้กระทำผิดได้ เช่น ลักขโมย วิ่งราว ปล้นทรัพย์ หรือก่อการทะเลาะวิวาท เป็นต้น เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความตึงเครียด เด็กวัยหนุ่มชอบอยู่แล้ว

แต่ทั้งนี้การที่คนจะประกอบอาชญากรรมนั้นมีอิทธิพลของปัจจัยอย่างหนึ่งอย่างใดเพียงอย่างเดียว แต่เป็นอิทธิพลของปัจจัยหลายอย่างร่วมปฏิสัมพันธ์กันต่อบุคคลนั้นในระยะเวลาอันยาวนานทั้งในด้านดีและไม่ดี มีทั้งผลักดันและระงับยับยั้ง ในเมื่ออิทธิพลฝ่ายดีมีอำนาจเหนือฝ่ายสูงได้ คนก็จะประกอบอาชญากรรมขึ้น⁴⁷

ปัจจัยอันมีส่วนสัมพันธ์หรือโน้มเอียงให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มกระทำผิด หรือก่ออาชญากรรมได้ง่ายขึ้น สามารถแยกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ⁴⁸

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด ได้แก่
 - 1) ปัจจัยทางชีววิทยา (Biological Factors) คือ ความบกพร่องทางจิตใจ ซึ่งผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้รับการถ่ายทอดจากบิดาและมารดา
 - 2) ปัจจัยทางร่างกาย (Physiological Factors) คือความบกพร่องทางร่างกาย ระบบประสาท ต่อมน้ำไม่มีต่อต่าง ๆ ตลอดจนพลังงานส่วนเกิน
 - 3) ปัจจัยทางจิตวิทยา (Psychological Factors) ได้แก่ สัญชาตญาณ ความรู้สึก อารมณ์ เจตคติ ความคิด ความผิดหวัง และความขัดแย้ง เป็นต้น
2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสังคมและสภาพแวดล้อม ได้แก่
 - 1) ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว (Family Factors) คือสภาพครอบครัวที่ไม่เหมาะสม

⁴⁷ เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด (น.107). เล่มเดิม.

⁴⁸ เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด (น.107-108). เล่มเดิม.

2) ปัจจัยเกี่ยวกับความยากจน (Poverty Factors) ความยากจนหรือความขาดแคลน โดยตัวของมันเองมิใช่มูลเหตุที่จะทำให้เด็กและเยาวชนประกอบอาชญากรรม แต่ความยากจนทำให้เกิดสภาวะอันเหมาะสมแก่การที่จะประกอบอาชญากรรมง่ายขึ้นกว่าปกติ

3) ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน (Community Factors) แหล่งชุมชนที่เสื่อมโทรมหรือย่านสลัม โดยตัวของมันเองมิใช่มูลเหตุที่จะทำให้เด็กและเยาวชนประกอบอาชญากรรม แต่ก่อให้เกิดสภาวะอันเหมาะสมแก่การที่จะประกอบอาชญากรรมง่ายขึ้นกว่าปกติ

4) ปัจจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม (Cultural Factors) เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสืออ่านเล่น และหนังสือพิมพ์

5) ปัจจัยเกี่ยวกับอบายมุข เช่น สุรา ยาเสพติด การพนัน ฯลฯ

3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับประชาชน

จากผลการศึกษาของเมนดัลซอห์น (Mendelsohn) พนักงานอัยการชาวอิสราเอล พบว่า “ประชาชน” อาจมีส่วนผลักดันให้เกิดอาชญากรรมได้ดังต่อไปนี้

1) โดยการยั่วโทสะให้ผู้กระทำความผิดตอบโต้จะเห็นได้จากกรณีทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายจนถึงขั้นฆ่าคนตาย เมื่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่รู้จักคำว่ายอมแพ้เสียข้างหนึ่งก็ย่อมจะเกิดการต่อสู้ประหัตประหารกันขึ้น

2) การโน้มน้าวจิตใจผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะด้วยวาจา หรือปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ปัจจัยข้อนี้จะเห็นได้ชัด ในกรณีความผิดเกี่ยวกับเพศ การแต่งกายยั่ววนของสตรีวัยรุ่น การนุ่งกระโปรงสั้น การปล่อยตัวอย่างมีอิสระเกินขอบเขตของสตรีวัยรุ่น ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ย่อมโน้มน้าวจิตใจผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศได้อย่างดียิ่ง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งก็คือ กรณีทุจริตต่อหน้าที่ การเสนอเงื่อนไขต่าง ๆ ของประชาชนโดยมีเจตนาที่จะดิดินบนเจ้าพนักงานเป็นส่วนผลักดันที่สำคัญในสาเหตุการทุจริตต่อหน้าที่การงาน

3) ไม่สมรรถใจที่ป้องกันตนเอง จากคำกล่าวแต่โบราณกาลที่ว่า “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” เป็นที่ประจักษ์ว่า คนโบราณได้สอนลูกหลานรู้จักป้องกันตนเองมาช้านาน แต่ดูเหมือนว่าคำสั่งสอนดังกล่าวจะลบล้างไปในสภาพของสังคมปัจจุบัน วัวที่เคยผูกไว้หรือด้อนเข้าคอบเมื่อตะวันตกดินก็ถูกทอดทิ้ง เด็กที่พ่อแม่เคยว่ากล่าวตักเตือนดุคำให้ได้ดี ก็ถูกละเลยตามใจจนเสียคน และในทางตรงกันข้ามการอวดความร่ำรวย หรือความมั่งมีในด้านวัตถุ มักจะเป็นการมีหน้ามีตาในสังคม คนเราได้เรียนรู้ถึงความปรารถนา หรือความต้องการที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นที่ยอมรับของสังคม แต่ในขณะที่เดียวกันคนเราไม่ได้เรียนรู้ถึงการระวังรักษาสิ่งของนั้น ๆ บ้านใดถ้าขาดการเอาใจใส่ดูแลถึงความมั่นคง ก่อให้เกิดกรณีตัดช่องย่องเบา ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เมื่อทราบว่ามีคดีลัทธิยนต์เพิ่มสูงขึ้น ก็มีได้สนใจหาวิธีการใด ๆ ในการระวังรักษาขาดความละเอียดย

รอบคอบ ตั้งอยู่ในความประมาท จอครดทิ้งไว้ตามถนนหนทางโดยมิได้ล็อกประตูรถ เป็นต้น
ปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้เป็นการที่ประชาชนไม่สมัครใจที่จะป้องกันตนเอง

4) โดยการเห็นอกเห็นใจผู้กระทำความผิด การที่มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมต้อง
พึ่งพาอาศัยกันและกันนั้น เป็นเรื่องธรรมชาติและความจำเป็นของมนุษย์ แต่การเห็นอกเห็นใจและ
ช่วยเหลือซึ่งกันและกันย่อมจะต้องมีขอบเขต การช่วยเหลือผู้กระทำความผิด ซึ่งถูกลงโทษโดย
แก้ไขอบรมปมนิสัยจนสามารถกลับตัวได้ และให้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือเมื่อพ้นโทษเป็นการ
ป้องกันมิให้กระทำความผิดอีก เป็นเรื่องที่ควรยกย่องสรรเสริญ แต่ในขณะเดียวกัน คนบางกลุ่มอาจมี
ความเห็นอกเห็นใจผู้กระทำความผิดช่วยปิดบังความผิดที่ผู้ร้ายได้ก่อขึ้น ช่วยสงเคราะห์ให้หลบหนี
จากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แม้ว่าตนเองจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนทางใดทางหนึ่ง
หรือไม่ก็ตาม พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนแต่เป็นเหตุให้ผู้ร้ายหรือผู้กระทำความผิดได้ใจ กำเริบกระทำ
การรุนแรงต่าง ๆ หนักขึ้น

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด ปัจจัยเกี่ยวกับสังคมและ
สภาพแวดล้อมตลอดจนปัจจัยเกี่ยวกับประชาชน ล้วนมีส่วน โน้มน้าวให้เด็กและเยาวชนกระทำ
ความผิดหรือประกอบอาชญากรรมได้ง่ายขึ้น

2.4.2 วัตถุประสงค์ของการแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม⁴⁹

การจำแนกเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย
ได้ถือจำแนกตามระบบความแตกต่างในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด (The Differentiated
System) โดยเลือกปฏิบัติ 2 แนวทาง คือ

1) การจำแนกเรือนจำและทัณฑสถาน ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการแก้ไข
ปรับปรุงแต่งจิตใจผู้กระทำความผิด

2) การจำแนกเรือนจำและทัณฑสถาน โดยยึดถือประเภทของผู้กระทำความผิดเป็น
หลักเกณฑ์ในการกำหนดประเภทเรือนจำและทัณฑสถาน

นอกจากนี้ ความมุ่งหมายสำคัญของเรือนจำและทัณฑสถานระบบนี้ ก็คือการบำบัด
แก้ไขความประพฤติของผู้กระทำความผิด ยิ่งไปกว่าความมั่นคงปลอดภัยในการควบคุม กลไก
สำคัญที่สุดของการจัดเรือนจำและทัณฑสถานระบบนี้ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์วิเคราะห์ศึกษาประวัติ
และพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการกำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้กระทำ
ความผิดอย่างเหมาะสมต่อไป เรือนจำและทัณฑสถานระบบนี้ จึงต้องอาศัยเจ้าหน้าที่และหน่วยงาน
ปฏิบัติย่อย ๆ หลายสาขาวิชาชีพตามความจำเป็นทางทัณฑปฏิบัติ อาทิ นักสังคมสงเคราะห์
นักจิตวิทยา แพทย์ ครุ เป็นต้น

⁴⁹ เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด (น.115-117). เล่มเดิม.

สาระสำคัญของระบบความแตกต่างในการปฏิบัติต่อการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม มีดังนี้

1. แบบปรัชญาของการจำเนกเรือนจำและทัณฑสถาน ระบบความแตกต่างในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดมาจากข้อสมมติฐานที่ว่า สาเหตุแห่งการประกอบอาชญากรรมย่อมประกอบด้วยปัจจัยหลายส่วน อาทิ ความยากจน การว่างงาน การอาศัยอยู่ในแห่งเสื่อมโทรม การแตกแยกของครอบครัว การขาดปทัสถานความประพฤติที่ดี การด้วยสติปัญญา การไร้โอกาส การขัดแย้งระหว่างค่านิยมและวัฒนธรรมและอื่น ๆ ดังนั้น การจะปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในเรือนจำและทัณฑสถานให้มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ และวางแผนปฏิบัติให้สอดคล้องกับปัจจัยและสาเหตุแห่งการกระทำผิด เพราะหนุ่ยยอมหมายถึงปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดผลเปรียบได้กับความจำเป็นของแพทย์ที่จะต้องทราบสมุฏฐานของโรคเสียก่อนจึงจะเยียวยารักษาคนไข้ให้หายได้

2. การกำหนดแนวทางปฏิบัติแตกต่างกัน โดยถือเอาเกณฑ์อายุเป็นเครื่องวินิจฉัยในการกำหนดแนวทางปฏิบัติ กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก หรือบุคคลวัยรุ่น ซึ่งย่อมมีพฤติกรรมง่ายต่อการแก้ไขสมควรแยกออกจากผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีลักษณะอาชญากรแท้ เพื่อป้องกันการถ่ายทอดความรู้ทางอาชญากรรมแก่กัน จากการศึกษาพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือบุคคลวัยรุ่นพบว่า เป้าหมายแห่งการประกอบอาชญากรรมแตกต่างกัน ส่วนใหญ่แล้ว เป็นผลมาจากความคึกคะนอง การคบเพื่อนไม่ดี แต่อาชญากรผู้ใหญ่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์จากการประกอบอาชญากรรมนั้น ๆ โดยตรง ในหลายประเทศนอกจากจะแยกผู้กระทำความผิดระหว่างเด็กและผู้ใหญ่เป็นสัดส่วนแล้ว ยังได้จัดตั้งทัณฑสถานสำหรับปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มแยกตามอายุแก่อ่อนลงไปอีก เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามหลักการที่เหมาะสม ทำนองเดียวกันกับการจัดระบบการศึกษาที่สอดคล้องกับอายุและความเจริญเติบโตของเด็ก เป็นต้น

3. การกำหนดแนวทางปฏิบัติแตกต่างกัน โดยคำนึงถึงภูมิฐานะของผู้กระทำความผิด ในกรณีนี้ได้แก่การสร้างเรือนจำ และทัณฑสถานแห่งท้องถิ่นเพื่อใช้ควบคุมผู้กระทำความผิดที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเยี่ยมชมจากครอบครัว ญาติมิตร และเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการโยกย้ายผู้กระทำความผิด เป็นต้น

4. การกำหนดแนวทางปฏิบัติแตกต่างกัน โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านการศึกษาและการฝึกอาชีพ เนื่องจากจำนวนผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นผู้มีความบกพร่องทางการศึกษาหรือการฝึก

อาชีพจึงเป็นปัญหาให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการกระทำความผิดต่อทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย เพศ หรืออื่น ๆ เป็นต้น

5. หลักการสำคัญของระบบความแตกต่างในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ได้แก่ การกำหนดให้มีสถานแรกรับ (Reception Center) เพื่อใช้เป็นศูนย์จำเนกลักษณะผู้กระทำความผิด โดยผู้กระทำความผิดเข้าใหม่จะถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานแรกรับก่อนอย่างน้อยเป็นเวลาประมาณ 6 สัปดาห์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทำการสืบเสาะ วิเคราะห์ประวัติเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดและวางแผนในการโยกย้ายผู้กระทำความผิดไปควบคุมและฝึกอาชีพในเรือนจำและทัณฑสถานอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับความจำเป็นในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลต่อไป

6. การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามระบบความแตกต่างเน้นหนักไปในด้านแก้ไขความประพฤติ แต่ก็มิได้ละเลยถึงเหตุผลด้านความมั่นคงปลอดภัยในการควบคุมผู้กระทำความผิดมิให้หลบหนี โดยนัยนี้ การจำแนกประเภทเรือนจำและทัณฑสถานตามระบบความแตกต่าง ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดจึงมักนิยมจัดเรือนจำ ระดับความมั่นคงปานกลางเป็นที่ควบคุม และฝึกวิชาชีพผู้กระทำความผิด

กล่าวโดยสรุป การแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอยู่หลายประการ คือ

1) ป้องกันมิให้มีการถ่ายถอดนิสัย และพฤติกรรมในการกระทำผิดระหว่างผู้ต้องขังผู้ใหญ่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านอาชญากรรมให้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งกระทำผิดครั้งแรก โดยอาจกระทำผิดไปเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือโดยประมาท หากไม่มีการแยกคุมขังเฉพาะผู้ต้องขังวัยหนุ่มแล้ว จะทำให้ผู้ต้องขังผู้ใหญ่สอนหรือครอบงำผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้

2) ป้องกันมิให้เกิดการรังแกผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยผู้ต้องขังผู้ใหญ่ ซึ่งอาจเกิดการรังแกในทางเพศหรือการรังแกอันเป็นการข่มขู่ทางร่างกาย หรือการใช้อิทธิพลครอบงำผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้รับใช้ หรือเป็นลูกมือของผู้ต้องขังผู้ใหญ่

3) เพื่อให้การแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะหากไม่มีการแยกปฏิบัติแล้ว การอบรมแก้ไขจะทำให้ยาก เพราะผู้ต้องขังจะอยู่ปะปนกัน การจัดชั้นเรียน การฝึกอาชีพ และการอบรมด้านต่าง ๆ จะทำได้ไม่สะดวก เพราะกลุ่มเป้าหมายจะต่างกัน ในทัณฑสถานวัยหนุ่มจะเน้นเรื่องการศึกษา การออกกำลังกาย และเล่นกีฬา เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ใช้พลังงานอย่างเต็มที่ กิจกรรมการฝึกลูกเสือเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การฝึกดนตรีเพื่อให้ดนตรีเป็นเครื่องขัดเกลานิสัย และการอบรมทางศีลธรรมต่าง ๆ เป็นการฝึกจิตใจ นอกจากนี้ การแยกปฏิบัติยังทำให้สามารถแยกบุคคลากรที่ใช้ในการอบรมผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ด้วย

ดังนั้น เมื่อมีความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น จึงต้องมีแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากมาจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น

2.4.3 วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม⁵⁰

การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับประชาชนพลเมืองของชาติอันใด ผู้ต้องขังในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในสังคม สมควรส่งเสริมให้ได้รับโอกาสในการศึกษาเท่าที่บรรยากาศภายในเรือนจำและทัณฑสถานจะอำนวยให้ฉันนั้น เป้าหมายหลักในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ ก็เพื่อเป็นการพัฒนาผู้ต้องขังให้มีทัศนคติที่ดีมีทักษะในการประกอบอาชีพและสามารถปรับสภาพชีวิตให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมส่วนรวมประกอบกับผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานส่วนใหญ่เป็นผู้ไร้การศึกษาหรือมีการศึกษาเพียงเล็กน้อย การจัดการศึกษาในเรือนจำจึงทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในสังคมปัจจุบัน

เป้าหมายในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง มีดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ให้มีความรู้ความสามารถจนอ่านออกเขียนได้
- 2) เพื่อพัฒนาทัศนคติที่ดีแห่งการดำรงชีวิตของผู้ต้องขังเช่นเดียวกับประชาชนพลเมืองดีโดยทั่วไป ด้วยการมุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังมีความรู้ทั่วไปที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น เรียนรู้เลขบวก ลบ คูณหาร ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การรักษานามัย และหน้าที่พลเมืองดี
- 3) เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเรียนรู้ถึงสภาพความเป็นไปแห่งโลกปัจจุบัน
- 4) เพื่อใช้กระบวนการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีวัฒนธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม
- 5) เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความใฝ่ใจในอันที่จะศึกษาเพิ่มพูนความรู้ต่อเนื่องอยู่เสมอ
- 6) เพื่อประสานและพัฒนาโครงการศึกษาของผู้ต้องขังในเรือนจำ รวมเข้าไว้ในส่วนหนึ่งแห่งแผนการศึกษาของชาติ

2.4.4 วิวัฒนาการการจัดการศึกษาของผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย

2.4.4.1 การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในอดีต พ.ศ.2435-2479

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในอดีต นับแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้มีการให้การศึกษาบรมสั่งสอนนักโทษ อย่างไรก็ตาม ปรากฏพระราชบัญญัติสมัยนั้นเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการปฏิบัติให้ผู้กระทำความผิดได้รับความทุกข์ทรมาน เป็นการลงโทษเพื่อแก้แค้นข่มขู่ให้เป็นตัวอย่างเพื่อปราบปรามอาชญากรรม

⁵⁰ จาก *หลักทัณฑ์วิทยา* (น.466), โดย ประเสริฐ เมฆมณี, 2523, กรุงเทพมหานคร:บพิธการพิมพ์.

จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้มีการจัดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน ดังต่อไปนี้⁵¹

สมัยรัตนโกสินทร์ (รศ.110) กรมพระยานเรศสุรางค์ เสนาบดีกรมพระนครบาลได้ยกร่างข้อบังคับสำหรับคุมขังนักโทษในกรมพระนครบาล ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงวินิจฉัย พระองค์ทรงมีแนวความคิดริเริ่มที่จะปลูกฝังการให้การศึกษาแก่นักโทษเพื่อให้เกิดคุณแก่ตัวนักโทษเองและชาติบ้านเมือง ดังนั้น ในข้อบังคับดังกล่าวจึงได้มีส่วนว่าด้วย “การเรียนวิชา” ของนักโทษ กล่าวคือ การเล่าเรียนในคุกนั้นถ้านักโทษอายุต่ำกว่า 18 ปีลงมา ต้องบังคับให้เรียนทุกคน นักโทษที่อายุกว่า 18 ปีขึ้นไป ถ้าสมัครขอเล่าเรียนให้อนุญาตให้เรียนได้ แต่เฉพาะนักโทษที่มีกิริยาเรียบร้อย เวลาเล่าเรียนนั้นแบ่งสอนนักโทษคนหนึ่งวันละ 2 ชั่วโมง เวลาเปิดเรียนคือ 07.00-11.00 น. และ 12.00-16.00 น. โดยให้แบ่งเวลาให้นักโทษเล่าเรียนหมุนเวียนกันตามเวลา เมื่อเรียนเสร็จเรียบร้อยแล้วให้กลับไปทำงานอย่างเดิม

ในการเรียนนั้นให้สอนเขียนหนังสืออย่างหนึ่งกับสอนเลขให้รู้จักได้ตลอดวิธีมาตราอีกอย่างหนึ่งเท่านั้น ส่วนสมุดที่จะเรียนให้ใช้หนังสือแบบเรียนเร็ว 2 เล่ม สมุดเลขที่จะเรียนให้ใช้หนังสือเลขวิธี 2 เล่ม กำหนดให้เรียนเพียง 1 ปี ให้เรียนในหังวิชาหนังสือตามแบบ 2 เล่ม วิชาเลขตามแบบ 2 เล่ม ถ้านักโทษที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่หมั่นเรียนเกียจคร้านแล้วต้องลงโทษบังคับให้เรียน แต่ถ้าเป็นนักโทษที่สมัครเรียนเองแล้ว ถ้านักโทษคนใดเรียน 5 เดือนไม่จบเล่ม 1 ทั้งหนังสือและเลขก็ให้ยกนักโทษนั้นออกจากการเล่าเรียน

การที่จะหัดนักโทษเขียนหนังสือนั้นห้ามมิให้ใช้กระดาษ ให้ใช้กระดานชนวนในห้องเรียน ห้ามมิให้ใช้กระดาษเว้นแต่สมุดสำหรับเรียนที่มีอักษรตีพิมพ์อยู่เท่านั้นจึงให้เอาเข้าห้องเรียน ห้ามมิให้นักโทษพูดกัน ให้พูดได้แต่กับครูสอนหนังสือเท่านั้น

นักโทษตั้งแต่มัธยมโทษขึ้นไป ถ้าเป็นคนดีที่รู้เลขรู้หนังสือพอเป็นครูได้และเป็นคนประพฤติกิริยาดีเรียบร้อย ควรยกมาเป็นครูสอนเลข สอนหนังสือนักโทษ ถ้านักโทษคนใดได้มาเป็นผู้ช่วยครูสอนหนังสือสอนเลขแล้วให้มีรางวัลคะแนนพิเศษเพิ่มขึ้นเดือนละ 1 คะแนน นักโทษที่เรียนหนังสือนั้นจะเอาหนังสือที่เรียนไปเล่าอ่านในห้องขังแห่งตนก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้ากรมก่อนจึงจะเอาไปอ่านได้ นับแต่นั้นมานักโทษก็ได้มีโอกาสเล่าเรียนเขียนอ่านหนังสือ ซึ่งเป็นการช่วยส่งเสริมสติปัญญาให้แตกฉานยิ่งขึ้น

⁵¹ ประวัติกรมราชทัณฑ์ 200 ปี (น.598-602), โดย กรมราชทัณฑ์, 2525, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมราชทัณฑ์. (อ้างถึงใน ณรงค์ สีใจออน, 2548, การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญสำหรับผู้ต้องขัง (น.6-11), กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกริก).

ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อปีพุทธศักราช 2475 ในปี 2476 กรมราชทัณฑ์จึงได้ตระหนักและมองเห็นความสำคัญในการให้การศึกษาอบรมสั่งสอนนักโทษมากยิ่งขึ้น จึงได้วางระเบียบว่าด้วยการอบรมสั่งสอนนักโทษขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้เรือนจำทั้งหลายได้นำไปเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป แล้วจึงได้เสนอต่อกระทรวงมหาดไทยสั่งการไปยังสมุหเทศาภิบาลว่า “กรมราชทัณฑ์เสนอว่าการอบรมสั่งสอนนักโทษซึ่งได้ดำเนินการทดลองในที่บางแห่งเป็นผลดีให้ได้ทั่วไป” จึงได้วางระเบียบเรื่องขึ้นเพื่อให้เรือนจำทั้งหลายปฏิบัติ ซึ่งทางกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าอยู่ในนโยบายของรัฐบาลและหลักการแต่เดิม ๆ โดยให้ผู้บัญชาการเรือนจำจัดทำขึ้น 3 แผนก คือ

1) แผนกศีลธรรมอันดี จัดหาพระภิกษุเทศนาสั่งสอนในวันหยุดสัปดาห์ละครั้ง นักโทษคนใดที่นับถือศาสนาอื่นให้จัดนักบวชหรือครูสอนศาสนานั้น ๆ มาทำการอบรมสั่งสอน และในเวลา 19.00 น. ของทุกวัน เมื่อนักโทษเข้าห้องขังแล้วให้เจ้าพนักงานเรือนจำผลัดกันสั่งสอนศีลและธรรม และหน้าที่พลเมืองแก่นักโทษตามห้องขังทั้งหมดจนถึงเวลา 20.00 น. จึงให้สวดมนต์ไหว้พระ นักโทษนับถือศาสนาอื่นสวดมนต์ไหว้พระตามลัทธิศาสนาตน โดยในเวลาหยุดพักกลางวันให้เจ้าพนักงานผู้คุมสั่งสอนนักโทษอย่างน้อยวันละ 30 นาที หรือผู้ปกครองเรือนจำต้องเป็นผู้อบรมสั่งสอนนักโทษด้วยตนเองอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และในวันหยุดให้มีการประชุมรวม

2) แผนกวิชาสามัญ จัดให้มีสถานที่แห่งหนึ่งเป็นโรงเรียน พร้อมอุปกรณ์กระดานดำ โต๊ะ ครู เก้าอี้ผู้เรียน และคัดเลือกนักโทษที่มีความรู้เป็นครู สำหรับเรือนจำใหญ่มีเจ้าพนักงานเรือนจำเป็นครูใหญ่ สำหรับวิธีสอนให้อ่าน เขียน คิดเลข จรรยา สุขวิทยา ความรู้เมืองไทย ฯลฯ แบบประถมศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงธรรมการ โดยคัดเลือกนักโทษที่มีกำหนดโทษหรือยังต้องโทษต่อไปอีก 6 เดือน ผู้ต้องขังระหว่างคดีจะสมัครเรียนก็อนุญาต อย่างไรก็ดี ในการเรียนการสอนอย่าให้ขาดกำลังนักโทษใช้งาน ให้แบ่งแยกผลัดกันเรียนและทำงาน ถ้านักโทษทำผิดข้อบังคับของเรือนจำก็ให้ตัดสิทธิการเล่าเรียน ปีหนึ่งมีการสอบไล่ 2 ครั้ง

3) แผนกวิชาชีพ ในปีพุทธศักราช 2477 รัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับการให้การศึกษาว่า “จะได้จัดให้มีการอบรมนักโทษในทางศีลธรรมจรรยาและสั่งสอนวิชาชีพ พร้อมทั้งฝึกฝน และจัดให้มีการทำงานที่เป็นคุณประโยชน์เพื่อสุขภาพ เพื่อปลูกฝังนิสัย และการส่งเสริมวิชาชีพแก่นักโทษ” โดยดำเนินการดังนี้

(1) ให้การอบรมสั่งสอนแก่นักโทษได้รับความรู้ประเภทวิชาที่นักโทษสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ และให้ฝึกจนมีความชำนาญในงานประเภทนั้น ๆ

(2) ให้ทำงานที่เป็นวิชาชีพในประเภทที่สร้างเสริมรายได้เศรษฐกิจของชาติ

- (3) ให้ทำงานที่เป็นการบริหารร่างกายให้มือนามัยดี เพื่อเป็นประโยชน์ทางด้านสุขภาพ
- (4) ให้ทำงานเป็นวิชาชีพที่เป็นการชักนำส่งเสริมให้ราษฎรทำตาม
- (5) ให้ทำงานในประเภทที่ไม่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญมากนัก เป็นงานที่เหมาะสมกับนิสัยของนักโทษ เช่น การทำกสิกรรม การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกกร ไก่ การทำเกษตรกรรม เช่น การตัดไม้มาขาย และการประมง การทำอุตสาหกรรม หรือการนำสรรพอาหารมาประดิษฐ์ขึ้นหรือเอมของดิบมาประดิษฐ์ขึ้นให้มีราคาและมีประโยชน์มากกว่าเดิม เช่น เอาข้าวมาทำเป็นแป้ง หรือเอมไม้มาต่อเป็นโต๊ะ เก้าอี้ เอาดินมาเป็นปั้นเป็นอิฐ หม้อ การเผาถ่านมาจำหน่าย การโยธาภายนอกบริเวณเรือนจำ เช่น รับจ้างทำถนนเป็นสาธารณประโยชน์ ทำการเบ็ดเตล็ด เช่น ทำการตัดฟันและย่อยหิน เป็นต้น

2.4.4.2 การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง พ.ศ.2479-ปัจจุบัน

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 โดยบัญญัติให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์มีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาและอบรมผู้ต้องขัง โดยกรมราชทัณฑ์ได้วางระเบียบในการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 3 ด้าน คือ⁵²

- (1) ด้านพุทธศึกษา ได้แก่ การอบรมสั่งสอนในวิชาสามัญและวิชาชีพ
- (2) ด้านจริยศึกษา ได้แก่ การอบรมศีลธรรมจรรยาและหน้าที่พลเมืองดี และ
- (3) ด้านพลศึกษา ได้แก่ การศึกษาอนามัยและสุขาภิบาล ตลอดจนการออกกำลังกาย

ในระยะแรกผู้กระทำความผิดที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานเป็นจำนวนมากที่ไม่มีความรู้ ไม่สามารถอ่าน เขียนหนังสือได้ กรมราชทัณฑ์จึงได้ดำเนินการสอนโดยใช้หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ขั้นมูลฐานของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลักในการเรียนการสอนในเรือนจำ โดยยึดหลักการและแนวทางในการจัดการเช่นเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ

การจัดการศึกษาวิชาสามัญและอบรมวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังได้เริ่มรูปแบบที่ชัดเจนเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ.2490 ที่เรือนจำจังหวัดน่าน โดยได้รับความร่วมมือจากแผนกศึกษาธิการอำเภอ เมื่อกระทรวงศึกษาธิการเห็นว่ากรมราชทัณฑ์มีนโยบายที่จะจัดการศึกษาผู้ใหญ่ให้กับผู้ต้องขังอย่างจริงจัง จึงได้มอบหมายให้แผนกศึกษาธิการจังหวัดประสานงานและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาและฝึกวิชาชีพให้ผู้ต้องขังในเรือนจำ ดังนี้

- 1) จังหวัดใดที่มีการดำเนินการจัดการศึกษาผู้ใหญ่อยู่ก่อนแล้ว ถ้าทางเรือนจำมีความประสงค์จะเปิดโรงเรียนสอนหนังสือให้กับผู้ต้องขัง ให้ขอความช่วยเหลือไปยังแผนกศึกษาธิการจังหวัด จัดส่งครู โรงเรียนผู้ใหญ่มาทำการช่วยสอน และให้คำแนะนำทางวิชาการ โดยจ่ายเงินเดือน

⁵² กฎินพระราชทานกรมราชทัณฑ์ (น.122-144), โดย กรมราชทัณฑ์, 2538, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมราชทัณฑ์. (อ้างถึงใน. ณรงค์ สีใจออน, 2548, น.8-11).

ค่าทำการสอนให้ตามระเบียบ แต่ถ้าแห่งใดมีครูทำการสอนของเรือนจำอยู่แล้ว ก็ให้เจ้าหน้าที่แผนกศึกษาธิการจังหวัดช่วยเหลือให้คำแนะนำการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร

2) สำหรับจังหวัดที่ยังไม่ได้จัดการศึกษาผู้ใหญ่ เมื่อทางเรือนจำประสงค์จะดำเนินการพักติเรือนจำก็อาจติดต่อขอคำแนะนำในทางวิชาการได้จากแผนกศึกษาธิการจังหวัดเกี่ยวกับการจัดห้องเรียน หลักสูตร และแบบเรียน แต่ทางเรือนจำเป็นผู้สอนเอง

ในระยะเริ่มแรกนี้การจัดการศึกษาสายสามัญสำหรับผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้เพียงพอในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรไว้เป็นหลักฐาน การจัดการเรียนการสอนสายสามัญตามหลักสูตรการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 1-2 ระดับ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 2) ระดับ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4) ในเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ที่มีความพร้อม ซึ่งใช้เวลาเรียนประมาณระดับละ 6 เดือน ในปีพ.ศ.2518 กรมราชทัณฑ์ได้ขยายการศึกษาสายสามัญในระดับสูงขึ้นอีก ได้แก่ ระดับ 3 (ประถมศึกษาปีที่ 6) ระดับ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 3) และระดับ 5 (มัธยมศึกษาปีที่ 6)

กรมราชทัณฑ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังมากยิ่งขึ้น โดยถือเป็นภารกิจที่สำคัญนอกเหนือจากปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามคำพิพากษาของศาล โดยภาระหน้าที่นี้ได้กำหนดอยู่ในอำนาจหน้าที่และหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง จึงดำเนินการลักษณะผสมผสานระหว่างการใช้เรือนจำและทัณฑสถานเป็นสถานที่ควบคุม คุมขัง ตลอดจนแก้ไขความประพฤติของผู้ต้องขังให้มีการพัฒนาการบริหารงานในรูปแบบใหม่ของงานการศึกษา หน่วยงานที่รับผิดชอบงานการศึกษาผู้ต้องขัง คือ ส่วนส่งเสริมศึกษาอบรม สำนักพัฒนาพฤตินิสัย ได้จัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังตามหลักสูตรกรมการศึกษานอกโรงเรียน ดังนี้

1) การจัดการศึกษาวิชาสามัญ ประกอบด้วย (1) หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530 (2) หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530 และ (3) หลักสูตรระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2531

หลักสูตรระดับประถมศึกษาเรือนจำและทัณฑสถานจัดสอนในระบบชั้นเรียน ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายใช้วิธีเรียนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังมาก และเป็นวิธีที่ประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าเรียนด้วยวิธีอื่น เนื่องจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน วิชาสามัญมีอยู่ 3 วิธีเรียน คือ การเรียนในชั้นเรียน (ขร.) การเรียนด้วยตนเอง (ตอ.) และการเรียนแบบทางไกล (ทก.) ทั้งสามวิธีนี้เรือนจำและทัณฑสถานสามารถดำเนินการได้ตามความเหมาะสมและความพร้อมของเรือนจำหรือทัณฑสถาน และเป็นความประสงค์ของผู้ต้องขังที่จะสมัครเข้าเรียนด้วย โดยประสานงานกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (ศนจ.) หรือศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ (ศบอ.) ที่เรือนจำหรือทัณฑสถานนั้น

ตั้งอยู่ ตลอดเวลาที่ผ่านไปเรื่อยมาเรื่อยมาและทัศนสถานได้รับความช่วยเหลือการเรียนการสอนงบประมาณเพื่อการศึกษาบางส่วน ตลอดจนออกหลักฐานการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังที่ผ่านหลักสูตร โดยหลักฐานการศึกษามีศักดิ์และสิทธิ์เช่นเดียวกับสถานศึกษาภายนอกเรือนจำทุกประการ

2) การจัดการศึกษาวิชาชีพ กรมราชทัณฑ์ได้มอบหมายให้เรือนจำและทัศนสถาน ดำเนินการฝึกอบรมวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขัง โดยมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังมีอาชีพเลี้ยงตนเอง และครอบครัวเมื่อพ้นโทษแล้ว และได้ไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยให้เรือนจำและทัศนสถานคัดเลือกผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับงาน อาชีพ อายุ ภูมิฐานะ สุขภาพ ร่างกาย การศึกษา ประสบการณ์ ความสนใจ และความสมัครใจ เข้ารับการอบรมวิชาชีพพระยะสั้นต่าง ๆ ตามที่เรือนจำ และทัศนสถานกำหนดขึ้น โดยให้พิจารณาความพร้อมด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และตลาด ผู้ต้องขังที่ฝึกอบรมจบแล้วจะได้รับวุฒิบัตรด้วย ปัจจุบันการจัดการศึกษาสายวิชาชีพแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ⁵³

(ก) หลักสูตรกลุ่มสนใจ เป็นหลักสูตรที่กำหนดขึ้นเพื่อให้การศึกษอบรมผู้ที่สนใจ ต้องการศึกษานื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตและความเป็นอยู่ ระยะเวลาในการจัดกลุ่มสนใจ การสอนเรื่องหนึ่ง ๆ ใช้เวลาไม่เกิน 30 ชั่วโมง ทำการสอนวันละไม่เกิน 3 ชั่วโมง ผู้เรียนแต่ละกลุ่มไม่น้อยกว่า 15 คน เช่น การทำขนม การเลี้ยงปลาสวยงาม การประดิษฐ์ดอกไม้ ฯลฯ การจัดกลุ่มสนใจนี้เป็นวิชาที่มีเนื้อหาจบในตัวเอง ไม่ขัดต่อศีลธรรม ความมั่นคงและสอดคล้องกับนโยบายรัฐ โดยมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น ก. เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ข. เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ ค. เป็นประโยชน์ต่อการทำนุบำรุงและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย และ ง. เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น

(ข) หลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น ผู้ต้องขังได้มีโอกาสเรียนวิชาชีพพระยะสั้นตามหลักสูตร กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน หรือหลักสูตรอื่น ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน มีระยะเวลาระหว่าง 30 ถึง 300 ชั่วโมง ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนเฉพาะส่วนที่ตนต้องการได้ เมื่อจบรายวิชาใดก็มีความรู้เฉพาะเรื่องนั้น หรือจะเรียนต่อเนื่องวิชานั้นจนครบกำหนดวิชา ก็ถือว่าจบหลักสูตรวิชาชีพนั้น จุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การพัฒนาความรู้และทักษะอาชีพพื้นฐานในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพอิสระ การพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อรับจ้างในตลาดแรงงาน เช่น วิชาช่างซ่อมคอมพิวเตอร์ ช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุโทรทัศน์ ช่างเครื่องปรับอากาศ ช่างตัดผม เป็นต้น

3) การพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขัง การพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังเพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของผู้ต้องขังให้รู้จักรับผิดชอบชั่วดีในครรลองศีลธรรม จรรยา และ

⁵³ ศึกษาความต้องการการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา (น.9-12), โดย นิमित บุตรทิพย์, 2544, สงขลา:มหาวิทยาลัยทักษิณ. (อ้างถึงใน. ณรงค์ สีใจออน, 2548, น.10-11).

วัฒนธรรมของสังคม โดยนำหลักการของศาสนาพุทธมาเป็นหลักในการอบรมนับตั้งแต่ผู้ต้องขังเข้ามาอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถาน จนถึงระยะเวลาการอบรมเพื่อเตรียมปล่อยตัวพ้นโทษ โดยมี อนุศาสนาจารย์ประจำอยู่ตามเรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งเป็นผู้อบรม นอกจากนี้ยังมีการเปิดสอนธรรมศึกษา ตรี โท เอก ตามหลักสูตรแม่กองสนามหลวง

4) การจัดบริการเสริมการศึกษา ได้แก่ ห้องสมุด เสียงตามสาย กิจกรรมพิเศษในวันหยุด นักชดถุกษ์ และการศึกษาทางไกลระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.)

2.4.4.3 ประวัติการศึกษาของผู้ต้องขังโดยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช⁵⁴

กรมราชทัณฑ์และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้ร่วมกันจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่ผู้ต้องขัง โดยมีมูลเหตุสืบเนื่องจากในปีพุทธศักราช 2527 ผู้ต้องขังคนหนึ่งที่ถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำกลางบางขวางชื่อว่า “บันเทิง ชูชาติ” ได้ให้ญาติของตนสมัครเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในสาขาวิชานิติศาสตร์ และแจ้งฐานะการเป็นนักศึกษาให้เรือนจำกลางบางขวางทราบ พร้อมทั้งยื่นคำร้องต่อเรือนจำขอให้ตนได้มีโอกาสเข้าสอบไล่ในภาคการศึกษา นั้น อดีตผู้บัญชาการเรือนจำกลางบางขวาง (นายสวัสดิ์ สรรเสริญ) ได้รายงานมายังกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้ประสานกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชในการพิจารณาหาแนวทางให้การดำเนินการที่เหมาะสม จากการที่กรมราชทัณฑ์มีนโยบายเน้นหนักการแก้ไข พัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง และส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้ศึกษาในระดับก่อนอุดมศึกษาอย่างกว้างขวางอยู่ก่อนแล้ว อีกทั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นระบบการศึกษาทางไกลที่ทุกคนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องเข้าชั้นเรียนเหมือนสถาบันการศึกษาแห่งอื่น อดีตอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสนิท รุจิณรงค์) และอดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (ดร.วิจิตร ศรีสะอ้าน) จึงมีความเห็นสอดคล้องกันที่จะร่วมกันจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังในระดับอุดมศึกษาโดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะนักโทษชายบันเทิง ชูชาติ เท่านั้น ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังทุกคนที่มีความประพฤติดีและมีคุณสมบัติตรงตามหลักเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยกำหนด สามารถสมัครเข้าเป็นนักศึกษาได้ นับตั้งแต่ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2528 เป็นต้นมา โดยผู้ต้องขังเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการศึกษาเองทั้งหมด และมหาวิทยาลัยได้กำหนดให้หนังสืออนุญาตให้สมัครเรียนจากกรมราชทัณฑ์เป็นเอกสารประกอบการสมัครเรียนด้วย ในเดือนตุลาคม 2530 ได้มีผู้ต้องขังสำเร็จการศึกษาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ เป็นบัณฑิตคนแรกชื่อว่า “กฤษแก้ว อินตะแก้ว” จากเรือนจำกลางบางขวาง จากการจุดประกายของผู้ต้องขังทั้งสองรายดังกล่าว ทำให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้ต้องขังได้รับความสนใจจาก

⁵⁴ ประวัติการศึกษา มสธ. ของผู้ต้องขัง, สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2557, จาก

ผู้ต้องขังคนอื่น ๆ เป็นอย่างมาก มีผู้ประสงค์จะสมัครเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ในปัจจุบันมีผู้ต้องขังหลายพันรายทั่วประเทศที่เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

การจัดการเรียนการสอนของ มสธ. เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาของผู้ต้องขังให้สูงขึ้นถึงระดับปริญญาตรี กรมราชทัณฑ์จึงได้ประสานความร่วมมือ มสธ. ในการเปิดโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน โดยแบ่งออกเป็น 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรปริญญาตรี และหลักสูตรโครงการการศึกษาต่อเนื่องหรือสัมฤทธิ์บัตร โดยศึกษาในระบบทางไกลจากสื่อการเรียนการสอนหรือชุดวิชาที่ มสธ. จัดส่งให้ นอกจากนี้ทางเรือนจำและทัณฑสถานได้จัดให้มี มสธ. ไว้ภายในห้องสมุดสำหรับเป็นสถานที่ในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมสำหรับผู้ต้องขังนักศึกษาระดับอุดมศึกษาทุกคน⁵⁵

2.4.4.4 การเรียนการสอนของนักศึกษา มสธ. ในเรือนจำและทัณฑสถาน⁵⁶

สำหรับการเรียนการสอนของนักศึกษา มสธ. ในเรือนจำและทัณฑสถานดำเนินการได้ โดยการจัดหาสถานที่ในแดนหนึ่งแดนใดที่เหมาะสม จัดทำเป็นห้องเรียน ติดตั้งโทรทัศน์ วิทยุเพื่อการศึกษานี้โดยเฉพาะ

กำหนดเวลาเรียนในภาคเช้าหรือภาคบ่ายตามที่เห็นสมควร โดยให้เรียนเพียงครึ่งวัน และให้ผู้ต้องขังที่สมัครเรียนซึ่งอยู่ตามแดนต่าง ๆ เข้าเรียนตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จัดไว้ ส่วนเวลาอื่นให้ฝึกวิชาชีพตามที่เรือนจำมอบหมาย

จัดเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด โดยเป็นผู้เก็บรักษาวิทยุ เทป วีดีโอ โทรทัศน์ และควบคุมเวลาเปิดปิดให้เป็นไปตามระเบียบของเรือนจำ

อุปกรณ์เพื่อการศึกษาทุกชนิดให้ผู้ต้องขังจัดหามาเอง โดยมอบให้เจ้าพนักงานที่เรือนจำแต่งตั้งเป็นผู้เก็บรักษา ตรวจสอบ และควบคุมการใช้ ห้ามมิให้ผู้ต้องขังนำติดตัวไปใช้นอกห้องเรียนและนอกเวลาเรียน

เมื่ออุปกรณ์การศึกษาที่นำเข้ามาเกิดชำรุดเสียหาย ผู้เป็นเจ้าของต้องรับผิดชอบและนำไปซ่อมแซมเองจะเรียกร้องค่าใช้จ่ายใด ๆ จากเรือนจำมิได้

⁵⁵ จาก “การจัดการเรียนการสอนของ มสธ. สำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน”, โดย บุญเสริม หุตะแพทย์, 2556, มกราคม-มิถุนายน, วารสารการจัดการสมัยใหม่ 11(1), น.38. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

⁵⁶ จาก คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (น.88-89), โดย กรมราชทัณฑ์, 2542, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมราชทัณฑ์.

เทพคำบรรยายที่จะนำเข้ามาเพื่อการศึกษา นั้นให้ผู้เรียนติดต่อทาง มสธ. ให้ทาง มสธ. ส่งตรงไปเรือนจำ และมีหนังสือรับรองว่าเป็นเทพคำบรรยายทางวิชาการจริง ห้ามมิให้นำเทพที่ไม่มี การรับรองจากทางมหาวิทยาลัยที่ยังไม่ผ่านการตรวจสอบมาเปิดให้นักศึกษาดูโดยเด็ดขาด

เมื่อผู้ต้องขังจบการศึกษาหรือพ้นโทษก็ให้คืนสิ่งของนั้น ๆ ไป เว้นแต่มีความประสงค์ จะบริจาคให้เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

2.4.4.5 การจัดการสนามสอบไล่ของนักศึกษา มสธ.⁵⁷

สำหรับการสอบไล่ ให้เรือนจำติดต่อประสานงานกับมหาวิทยาลัยในเรื่องการกำหนด วัน เวลาสอบไล่ และเรื่องการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ควบคุมการสอบไล่โดยตรง ให้เรือนจำจัดสถานที่ เหมาะสมภายในเรือนจำเป็นสนามสอบ ให้เรือนจำจัดเจ้าหน้าที่ประสานงานและควบคุมการสอบ ไล่อย่างใกล้ชิด ระวังอย่าให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ โดยให้ถือปฏิบัติตามนโยบายบังคับข้อ กรรมราชทัณฑ์ เรื่องการเข้าคู่มือหรือติดต่อกับการงานของเรือนจำและกงสุลเข้าเยี่ยมผู้ต้องขัง ลง วันที่ 1 มิถุนายน 2480 และให้เรือนจำแจ้งผลการสอบไล่ให้กรมราชทัณฑ์ทราบ ภายหลังการ ประกาศผลแล้วภายใน 15 วัน เมื่อผู้ต้องขังจบการศึกษา พ้นโทษ หรือย้ายเรือนจำ ให้เรือนจำ รายงานให้กรมราชทัณฑ์ทราบด้วย โดยให้เรือนจำรายงานสถิตินักศึกษา มสธ. ให้กรมราชทัณฑ์ ทราบทุกภาคการศึกษา ปีละ 2 ครั้งเป็นอย่างน้อยเพื่อรวบรวมเป็นสถิติต่อไป⁵⁸

ตารางที่ 2.1 สถิติจำนวนผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ศึกษาใน มสธ. จำแนกตามสาขาวิชา สํารวจ ณ วันที่ 19 พฤศจิกายน 2557⁵⁹

หลักสูตรปริญญาตรี/สาขา	พัฒนาสถานวัยหนุ่ม		
	กลาง/คน	นครศรีธรรมราช/คน	พระนครศรีอยุธยา/คน
ศิลปศาสตร์	3	-	-
นิเทศศาสตร์	14	1	-
ศึกษาศาสตร์	-	-	-

⁵⁷ แหล่งเดิม.

⁵⁸ หนังสือกรมราชทัณฑ์ที่ มท 1004/ว112 ลงวันที่ 10 กันยายน 2529

⁵⁹ กรมราชทัณฑ์: สำนักพัฒนาพฤตินิสัยส่วนส่งเสริมการศึกษา. (2554). จำนวนผู้ต้องขังนักศึกษา มสธ. จำแนกตามสาขาวิชา. สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2557, จาก

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

หลักสูตรปริญญาตรี/สาขา	ทัณฑสถานวัยหนุ่ม		
	กลาง/คน	นครศรีธรรมราช/คน	พระนครศรีอยุธยา/คน
วิทยาการจัดการ	46	1	3
นิติศาสตร์	5	-	1
วิทยาศาสตร์สุขภาพ	-	-	-
เศรษฐศาสตร์	2	-	-
มนุษยนิเวศศาสตร์	-	-	-
คหกรรมศาสตร์	-	-	-
รัฐศาสตร์	6	3	-
เกษตรศาสตร์และสหกรณ์	10	-	2
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2	-	-
รวมทั้งสิ้น	88	5	6
หลักสูตรสัมฤทธิบัตร (โครงการการศึกษาต่อเนื่อง)	15	7	-

2.4.5 ความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

จากการศึกษา ถึงความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม สํารวจ ณ ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง สรุปได้ดังนี้⁶⁰

1. ความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง มีความต้องการพัฒนาตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้ต้องขังมีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านการศึกษา และด้านการฝึกอบรม ซึ่งในแต่ละด้านสรุปผลได้ดังนี้

1.1 ด้านการศึกษา ผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง มีความต้องการพัฒนาตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง มีความ

⁶⁰ จาก ความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง (น.80-83), โดย อังคณา พงศ์พนิตานนท์, 2548, กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ต้องการพัฒนาตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ เรียงตามลำดับได้แก่ ต้องการตำราแบบเรียน และเอกสารประกอบการเรียนที่ทันสมัย และมีจำนวนมากเพียงพอสำหรับผู้เรียน ต้องการสถานที่ฝึกภาคปฏิบัติ พร้อมเครื่องมือและอุปกรณ์ ในการศึกษาสายอาชีพ ต้องการให้ทัศนสถานสนับสนุน ส่งเสริม การศึกษาให้กับผู้ต้องขังอย่างทั่วถึง เกี่ยวกับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ภายหลังพ้นโทษและต้องการให้เชิญอาจารย์จากสถานศึกษาภายในมาให้ความรู้สายอาชีพ ส่วนความต้องการพัฒนาตนเองด้านการศึกษาอยู่ในระดับมาก 8 ข้อ เรียงตามลำดับได้แก่ ต้องการศึกษารั้วพื้นฐานนอกระบบโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ต้องการให้ทัศนสถานจัดเวลาให้การศึกษาภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเพียงพอ ต้องการให้เชิญอาจารย์จากสถานศึกษาภายนอก เข้ามาสอนเสริมให้ความรู้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องการศึกษายสายอาชีพ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ภายในทัศนสถาน ต้องการให้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกมาสนับสนุนทุนในการศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ต้องการศึกษายสายอาชีพหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ภายในทัศนสถาน ต้องการศึกษาต่อแบบนอกระบบโดยทดสอบวัดความรู้หรือสอบเทียบเพื่อรับวุฒิปัตร และต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเปิด และความต้องการพัฒนาตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ เรียงตามลำดับได้แก่ ความต้องการศึกษารั้วพื้นฐานนอกระบบโรงเรียนในระดับประถมศึกษา และต้องการให้จัดการเรียนการสอนสำหรับศึกษาทุกระดับการศึกษาในวันเสาร์อาทิตย์

1.2 ด้านการฝึกอบรม ผู้ต้องขังทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง มีความต้องการพัฒนาตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ แล้วพบว่า ผู้ต้องขังทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง มีความต้องการพัฒนาตนเองในระดับมากที่สุด 6 ข้อ เรียงตามลำดับได้แก่ ต้องการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น สาขาต่าง ๆ ต้องการฝึกอบรมเพื่อเสริมการเรียนรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ต้องการให้จัดหาอุปกรณ์ในการฝึกอบรม ที่ทันสมัย และอำนวยความสะดวกในการเรียน เช่น สไลด์ประกอบเสียง วิดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ ต้องการให้ทัศนสถานจัดสถานที่บริการชุมนุมในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ฝึกงาน และต้องการให้ทัศนสถานจัดศึกษาจากแหล่งงานต่าง ๆ ก่อนพ้นโทษ ส่วนความต้องการพัฒนาตนเองด้านการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก 11 ข้อ เรียงตามลำดับได้แก่ ต้องการให้จัดวิทยากรบรรยายให้ความรู้ด้านกฎหมาย แหล่งงาน การศึกษาต่อภายหลังพ้นโทษ เป็นต้น ต้องการให้จัดเวลาการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับหลักสูตร และเนื้อหาวิชา ต้องการให้มีความสะดวกสบาย ความเป็นกันเอง เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาเป็นวิทยากรพิเศษ ต้องการให้จัดการแข่งขันทักษะวิชาชีพในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ภายในทัศนสถาน เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ต้องการให้จัดให้มีสถานที่ฝึกอบรมโดยเฉพาะ ต้องการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการดูแลสุขภาพอนามัย การปฐมพยาบาล ต้องการให้จัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง

การฝึกอบรม ต้องการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นด้านเกษตรกรรม ต้องการฝึกอบรมด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ และมารยาทในการอยู่ร่วมกับสังคมและต้องการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจด้านศาสนา เช่น จิตภาวนาฝึกกรรมฐาน ส่วนในเรื่องต้องการฝึกอบรมกิจกรรมพิเศษ เช่น ลูกเสือ ผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง มีความต้องการพัฒนาตนเองในระดับปานกลาง

1.3 ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง มีความต้องการพัฒนาตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ แล้วพบว่า ผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง มีความต้องการพัฒนาตนเองในระดับมากที่สุด 3 ข้อ เรียงตามลำดับ ต้องการให้ห้องสมุดมีหนังสือที่ทันต่อเหตุการณ์ ต้องการแสวงหาความรู้ ต้องการค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ จากห้องสมุด ต้องการแสวงหาความรู้ข่าวสารต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต ต้องการแสวงหาความรู้ข่าวสารจากซีดีรอม เช่น สารคดี งานอาชีพ และต้องการให้กระจายเสียงให้ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ศาสนา ศิลธรรมจรรยา กฎหมาย วิชาชีพ ข่าวสารทั่วไป ต้องการให้จัดวันว่างให้ผู้ต้องขังมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ต้องการเข้ารับฟังการบรรยายพิเศษ ในเรื่องที่น่าสนใจ ต้องการสมัครเป็นสมาชิกวารสารที่เป็นประโยชน์ด้วยตนเอง ต้องการให้จัดมุมอ่านหนังสือในเรือนนอน

2.5 หลักกฎหมาย และนโยบายของกรมราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย

2.5.1 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479

ในอดีตการราชทัณฑ์ของประเทศไทยนั้น ได้ให้ความสนใจในปัญหาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มสืบต่อกันมาเป็นเวลานานแล้ว อาทิ ภายหลังจากการยกฐานะแผนกราชทัณฑ์ จากกรมพลำภัง ตั้งขึ้นเป็นกรมราชทัณฑ์ ใน พ.ศ.2479 แล้ว ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และประกาศใช้กฎกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 1) ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ กำหนดให้แยกผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก โดยแยกออกจากผู้ต้องขังประเภทอื่น แต่ก็ติดขัดด้วยปัญหาอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องขังผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มรวมกับผู้ต้องขังผู้ใหญ่อีก หรืออย่างน้อยที่สุดที่พยายามแยกผู้กระทำความผิดดังกล่าวออกจากกัน เท่าที่สภาพการณ์ของเรือนขังที่มีอยู่แล้วจะอำนวยให้ จนกระทั่ง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ.2501 กรมราชทัณฑ์จึงได้จัดตั้ง “ทัณฑสถานวัยหนุ่มมีนบุรี” ขึ้น แห่งแรกที่อำเภอมีนบุรี โดยใช้ตัวแบบระบบบอร์สตัลของประเทศอังกฤษ ใช้เป็นสถานที่แยกคุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยเฉพาะ และในที พ.ศ.2507 ได้จัดตั้งสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มขึ้นที่เรือนจำกลางนครปฐม โดยใช้ชื่อว่า “สถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มนครปฐม” เพื่อใช้เป็นศูนย์ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ต่อมาได้มีการจัดตั้งทัณฑสถานวัยหนุ่ม

พระนครศรีอยุธยา ทัศนสถานวัยหนุ่มบางเขน (ปัจจุบันคือทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง) ทัศนสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช และทัศนสถานวัยหนุ่มกำแพงเพชรขึ้น บทบาทของสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มนครปฐม ในการเป็นศูนย์จำแนกลักษณะผู้ต้องขังทั้งหมดไปและถึงแม้ว่าจะมีทัศนสถานวัยหนุ่มจำนวน 5 แห่ง และสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มจำนวน 1 แห่ง ในขณะนั้นก็ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับปริมาณผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น ในปี 2536 กรมราชทัณฑ์จึงได้กำหนดพื้นที่ส่วนหนึ่งของเรือนจำกลางอุดรธานี เรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์ เรือนจำจังหวัดร้อยเอ็ด และเรือนจำจังหวัดตาก ขึ้นเป็น “สถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มอุดรธานี สถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มบุรีรัมย์ สถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มร้อยเอ็ด และสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มตาก”⁶¹

ตามกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความใน มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ไว้ดังต่อไปนี้

1) ส่วนที่ 4 การแยกผู้ต้องขัง หมวด 1 ข้อความทั่วไป

ข้อ 40 ภายใต้บังคับมาตรา 11 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ให้แบ่งผู้ต้องขังออกเป็นประเภท ดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ต้องขังหญิง
- (2) ผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก
- (3) ผู้ต้องขังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่กระทำอนาจาร
- (4) ผู้ต้องขังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ชีวิตและร่างกาย
- (5) ผู้ต้องขังซึ่งต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ทรัพย์
- (6) ผู้ต้องขังซึ่งศาลพิพากษาว่าเป็นผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย
- (7) ผู้ต้องขังที่ไม่อยู่ในจำพวกที่ได้ระบุมาแล้ว

ข้อ 41 ให้จัดแบ่งสถานที่ของเรือนจำออกเป็นส่วน ๆ โดยให้มีสิ่งกีดกันหรือ ขอบเขตอันแน่นอนแสดงส่วนแบ่งนั้น ๆ และจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ในส่วนต่าง ๆ ที่ได้ จัดแบ่งขึ้นนั้น หากเรือนจำใดโดยสภาพการณ์ไม่อาจทำดังกล่าวนี้ได้ ก็ให้พยายามแยกควบคุมกักขังให้ใกล้เคียงกับที่ได้กล่าวแล้ว

ข้อ 42 ผู้ต้องขังซึ่งไม่น่าจะรวมอยู่กับผู้ต้องขังอื่นในประเภทของตน โดยจะก่อการ ร้ายหรือมีเหตุพิเศษอย่างอื่นซึ่งควรจะแยกควบคุมกักขัง ก็ให้แยกไปรวมไว้ในประเภทอื่นหรือสถานที่อื่น

ข้อ 43 คนต้องขังหลายคนในคดีเดียวกันนั้น โดยปกติให้แยกไว้อย่าให้ปะปนกัน

2) ส่วนที่ 5 การงาน หมวด 1 การจัดให้ทำงาน

⁶¹ เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด (น.133). เล่มเดิม.

ข้อ 51 นักโทษเด็ดขาดอายุต่ำกว่า 25 ปี ให้คำนึงถึงการศึกษาและการอบรมเป็นพิเศษ ในปัจจุบันวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทยได้เปลี่ยนไปมาก ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลให้เป็นข้อมูลปัจจุบันมากที่สุด และผู้เขียนขอสรุปแบ่งออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกการศึกษา ดังต่อไปนี้

2.5.1.1 สถานที่ยุวกังผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

ตามพจนานุกรมแปล ไทย-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า “ทัณฑสถาน” หมายถึง “เรือนจำพิเศษประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้เป็นที่ควบคุมกักขังผู้ต้องขังเฉพาะแต่ละประเภทให้เหมาะสมกับประเภทผู้ต้องขังนั้น ๆ เช่น ทัณฑสถานวัยหนุ่ม เป็นสถานที่ควบคุมกักขังและฝึกอาชีพแก่ผู้ต้องขังที่อยู่ในวัยหนุ่ม” ดังนั้น ทัณฑสถานวัยหนุ่ม จะหมายถึง “ทัณฑสถานที่ใช้คุมขังเพื่อให้การอบรมแก้ไขผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี ที่กระทำผิดครั้งแรก คดีเสร็จเด็ดขาด โดยไม่จำกัดประเภทคดี” ส่วนสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม จะหมายถึง “สถานที่แยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้เป็นสัดส่วนในเรือนจำเพื่อการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและการให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และส่งผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดไปรับการอบรมแก้ไขในทัณฑสถานวัยหนุ่มอื่น ๆ ต่อไป” ซึ่งในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีสถานคุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มรวมทั้งสิ้น 3 แห่ง คือ

(1) ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 22/4 หมู่ 3 ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีเนื้อที่ประมาณ 63 ไร่ เป็นสถานที่คุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและทั่วไป

(2) ทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 91 หมู่ที่ 2 ตำบลหันตรา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเนื้อที่ทั้งหมด 124 ไร่ 3 งาน 65 ตารางวา แบ่งเป็นเนื้อที่ภายใน 9 ไร่ 3 งาน 60 ตารางวา เป็นเนื้อที่ภายนอก 115 ไร่ 5 ตารางวา เป็นสถานที่คุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มในเขตภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(3) ทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 41 หมู่ 8 ตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ประมาณ 9 ไร่ 3 งาน เป็นสถานที่คุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มในเขตภาคใต้

ตารางที่ 2.2 รายงานข้อมูลสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ เรือนจำ/ทัณฑสถานอิสระ สํารวจ ณ วันที่ 21 พฤษภาคม 2558⁶²

ทัณฑสถานวัยหนุ่ม	นักโทษเด็ดขาด/คน
กลาง	5,015
นครศรีธรรมราช	865
พระนครศรีอยุธยา	1,182
รวมทั้งสิ้น	7,062

2.5.1.2 คุณสมบัติของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

ตามที่กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดหลักเกณฑ์การย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ไปคุมขังที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ทัณฑสถานวัยหนุ่มกำแพงเพชร (ปัจจุบัน ไม่มีแล้ว) ทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช และสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ สถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มเรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์ สถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มเรือนจำกลางอุตรธานี สถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มเรือนจำจังหวัดตาก และสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มเรือนจำจังหวัดร้อยเอ็ด กรมราชทัณฑ์พิจารณาแล้วเห็นว่า ในปัจจุบันผู้ต้องขังวัยหนุ่มในเรือนจำ/ทัณฑสถานส่วนใหญ่จะเป็นผู้ต้องขังวัยหนุ่มในคดี พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (69%) ในขณะที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มกำแพงเพชร ทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช และสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ยังมีพื้นที่ว่างสามารถรับคุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มเพิ่มได้อีก แต่หลักเกณฑ์กำหนดให้ย้ายผู้ต้องขังคดียาเสพติดให้โทษ ไปคุมขังได้เฉพาะที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง และทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น ดังนั้น เพื่อเป็นการบริหารความจุของทัณฑสถานวัยหนุ่ม และสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน จึงได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่จะได้รับการจำแนกให้ย้ายไปคุมขังในทัณฑสถานวัยหนุ่ม หรือเรือนจำที่กำหนดให้เป็นสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้⁶³

- (1) อายุไม่เกิน 25 ปี คดีเด็ดขาด

⁶² รายงานข้อมูลสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ เรือนจำ/ทัณฑสถานอิสระ, สืบค้น 28 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2015-05-21.

⁶³ หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ขธ 0706/ว32 ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2546 เรื่อง “หลักเกณฑ์การย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่มไปคุมขังที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับ”

(2) มีโทษเหลือจำคุกต่อไปเกิน 6 เดือน และไม่เกินอำนาจการควบคุมของทัณฑสถาน วิทยาลัย หรือสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

(3) ไม่เป็นผู้ต้องขังที่ป่วยด้วยโรคติดต่อเรื้อรัง หรือโรคจิต โรคประสาท

(4) ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพ

(5) ไม่เป็นผู้ต้องขังที่มีพฤติการณ์เบี่ยงเบนทางเพศ

(6) ผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง โดยคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของ เรือนจำ

2.5.1.3 การย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 ในมาตรา 11 ที่ กำหนดให้ “รัฐมนตรีมีอำนาจแยกประเภทหรือชั้นของผู้ต้องขังและวางเงื่อนไขในการย้ายจาก ประเภทหรือชั้นหนึ่งไปยังอีกประเภทหรือชั้นหนึ่งโดยวิธีเลื่อนชั้นหรือลดลงตลอดจนการปฏิบัติ ต่าง ๆ สำหรับผู้ต้องขังคนต้องขังและคนฝากให้แยกขังไว้ต่างหากจากนักโทษเด็ดขาดเท่าที่จะ กระทำได้” และ ในมาตรา 12 ที่กำหนดว่า “การย้ายผู้ต้องขังจากเรือนจำหนึ่งไปยังอีกเรือนจำหนึ่ง นั้นให้เป็นไปตามคำสั่งของอธิบดี” จะเห็นได้ว่าการแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังทั่วไปจะ ถูกกำหนดอยู่ในกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ซึ่งอยู่ในลักษณะ 3 ในเรื่อง การรักษาพระราชบัญญัติ ในมาตรา 58 ได้กำหนดว่า “ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และให้มี อำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้” และวรรคสอง กำหนดว่า “กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

โดยกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ได้กำหนดการแยกผู้ต้องขัง ไว้ในส่วนที่ 4 หมวด 1 ซึ่งเป็นเรื่อง ข้อความทั่วไป ในข้อ 40 (2) “ผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก” จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าใน ประเทศไทยก็ได้มีการแยกผู้ต้องขังออกเป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน และมีการจัดแบ่งสถานที่ของ เรือนจำออกเป็นส่วน ๆ โดยให้มีสิ่งกีดกั้นหรือขอบเขตอันแน่นอนแสดงส่วนแบ่งนั้นๆ และจัดแยก ผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ในส่วนต่าง ๆ ที่ได้จัดแบ่งขึ้นนั้น หากเรือนจำใดโดยสภาพการณ์ไม่อาจ ทำดังกล่าวนี้ได้ ก็ให้พยายามแยกควบคุมกักขังให้ใกล้เคียงกับที่ได้กล่าวแล้ว ทั้งนี้ตามความในข้อ 41 แห่งกฎกระทรวงมหาดไทย ๆ ซึ่งผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนจะต้องได้รับการคัดแยกออกจาก ผู้ต้องขังประเภทอื่นอย่างเด็ดขาด ต้องไม่รวมอยู่กับผู้ต้องขังอื่น อีกทั้งมีเหตุพิเศษซึ่งควรจะแยก ควบคุมกักขัง ทั้งนี้ตามความในข้อ 42 แห่งกฎกระทรวงมหาดไทย ๆ และเพราะนักโทษเด็ดขาดที่

อายุต่ำกว่า 25 ปี ให้คำนึงถึงการศึกษาและการอบรมเป็นพิเศษ ทั้งนี้ตามข้อ 51 แห่งกฎกระทรวงมหาดไทย ฯ

การย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อการควบคุม และการให้การปฏิบัติที่เหมาะสม หรือย้ายเพื่อกลับภูมิลำเนา⁶⁴ ดังนั้นเมื่อเรือนจำ/ทัณฑสถานใดรับตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ หากพบว่ามีความสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวข้างต้น ให้ย้ายไปคุมขังยังทัณฑสถานวัยหนุ่ม หรือสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพื่อรับการศึกษอบรมและพัฒนาการฝึกวิชาชีพที่เหมาะสม สำหรับทัณฑสถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เมื่อได้รับตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ให้ถือปฏิบัติตามหลักการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและการติดตามผลการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังตามหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท 0905/ว65 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2540⁶⁵ โดยเคร่งครัด รวมทั้งให้มีการแยกการคุมขังผู้ต้องขังและแยกการปฏิบัติ เพื่อป้องกันการถ่ายทอดพฤติกรรมระหว่างกัน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่⁶⁶

กลุ่มที่ 1 ผู้ต้องขังวัยหนุ่มคดีทั่วไป ดิดเศพ

กลุ่มที่ 2 ผู้ต้องขังวัยหนุ่มคดีทั่วไป ไม่ดิดเศพ

กลุ่มที่ 3 ผู้ต้องขังวัยหนุ่มคดียาเสพติด ดิดเศพ

กลุ่มที่ 4 ผู้ต้องขังวัยหนุ่มคดียาเสพติด ไม่ดิดเศพ

ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์โดยการได้รับมอบอำนาจ ในการกำกับ ดูแล วางแผนการย้าย การสอบการย้ายของผู้ต้องขังในเรือนจำ ทัณฑสถานซึ่งสังกัดเรือนจำกลางประจำเขต ได้แก่ การย้ายผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษสูงเกินอำนาจการควบคุม การย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ผู้ต้องขังคดีพระราชบัญญัติคดียาเสพติดให้โทษ (มีประวัติคดียาเสพติด) ตามขั้นตอนและวิธีการตามคู่มือการย้ายผู้ต้องขัง ทั้งนี้เมื่อได้รับมอบอำนาจดังกล่าวแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบอำนาจต่อให้ผู้บัญชาการเรือนจำกลางประจำเขต ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจดังกล่าว ปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับและนโยบายของกรมราชทัณฑ์ที่ได้วางข้อกำหนด และแนวทางการปฏิบัติไว้โดยเคร่งครัด และเมื่อได้ดำเนินการตามที่ได้รับมอบอำนาจไปแล้ว ให้รายงานกรมราชทัณฑ์ทราบด้วย⁶⁷

⁶⁴ เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด (น.142). เล่มเดิม.

⁶⁵ คู่มือข้อ 2.5.1.4 เรื่อง มาตรฐานด้านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

⁶⁶ หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ 0706/ว32

⁶⁷ หนังสือคำสั่งกรมราชทัณฑ์ ที่ 1580/2551 เรื่อง มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ สั่งวันที่ 1 ธันวาคม 2551

2.5.1.4 มาตรฐานด้านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง⁶⁸

ข้อ 1 ต้องมีนโยบายและแผนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังอย่างชัดเจน โดยนโยบายและแผนการจำแนกฯ ซึ่งต้องปฏิบัติดังนี้

- 1) แต่งตั้งคณะทำงาน
- 2) จัดประชุมคณะทำงาน เพื่อกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง
- 3) จัดทำนโยบายและแผนการจำแนกฯ ของเรือนจำ/ทัณฑสถาน
- 4) การดำเนินงานตามนโยบายและแผน
- 5) การติดตามและประเมินผล

ข้อ 2 การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังต้องกระทำโดยเร็วภายหลังการรับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ/ทัณฑสถานและต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องจนกว่าผู้ต้องขังถูกปล่อยตัว ซึ่งต้องปฏิบัติดังนี้

1. กระบวนการดำเนินงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง 6 ขั้นตอน
 - 1.1 การศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องขังต้องดำเนินการภายใน 1 เดือน
 - 1.2 การวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความเหมาะสมของแต่ละคน
 - 1.3 การนำแผนดังกล่าวไปปฏิบัติ
 - 1.4 การติดตามผลการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง
 - 1.5 การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำ
 - 1.6 การวางแผนหรือโครงการเตรียมปล่อยผู้ต้องขังดังกล่าว
2. มีเอกสาร หรือแบบรายงานต่างๆ ประกอบการดำเนินงาน ดังนี้
 - 2.1 แบบสอบประวัติการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (จน.1)
 - 2.2 คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน

⁶⁸ แบบสำรวจผลการดำเนินงานตามมาตรฐานเรือนจำด้านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง อ้างถึง: หนังสือกรมราชทัณฑ์ที่ ขธ 0715/1414 ลงวันที่ 30 เมษายน 2550 เรื่อง “การกำกับดูแลงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง โดยได้กำหนดแนวทางให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ศึกษาทำความเข้าใจ วิธีการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นไปในแนวทางเดียวกัน”, สืบค้น 9 พฤศจิกายน 2557, จาก http://www.correct.go.th/correct2009/upload/files/download/53/download_24-06-2553.pdf.

2.3 แบบรายงานคณะกรรมการ (จน.1/1) และรายงานการประชุมตามแบบจน.1/2,1/3 และ 1/5

2.4 แบบติดตามผลการดำเนินงานลักษณะผู้ต้องขัง (จน.1/4)

2.5 สมุดบันทึกประจำตัวผู้ต้องขัง

2.6 แฟ้มจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

ข้อ 3 เจ้าหน้าที่ผู้ทำการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะต้องเป็นบุคคลที่จบการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาต่างๆ (สหวิชาชีพ) ดังนี้

1) จิตวิทยา

2) สังคมสงเคราะห์ หรือสังคมวิทยา

3) อาชญวิทยา พัฒนวิทยา กระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรืองานราชทัณฑ์
ทั้งนี้ ถ้าไม่มีผู้จบในสาขาใดสาขาหนึ่งดังกล่าว อาจให้ผู้ที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจากกรมราชทัณฑ์แทนได้

และ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขังต้องมีคุณลักษณะดังนี้

1) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาจิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ หรือสังคมวิทยาอาชญวิทยา พัฒนวิทยา กระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรืองานราชทัณฑ์

2) ผ่านการอบรมหลักสูตรการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

ข้อ 4 ในการพิจารณากำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง จะต้องประกอบด้วย คณะผู้บริหารเรือนจำ และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ผู้ที่มีความรู้ทางด้านสาขาจิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ หรือสังคมวิทยา อาชญวิทยา และพัฒนวิทยา กระบวนการยุติธรรม หรืองานราชทัณฑ์ เป็นต้น นอกจากนี้ อาจเชิญบุคคล และหน่วยงานภายนอก เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เช่น จิตแพทย์ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม โดยมีการจัดทำแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ประกอบด้วย

1) การกำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

2) การกำหนดแผนการแก้ไขฟื้นฟูตาม โปรแกรมเฉพาะ

3) การกำหนดแผนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

4) การประชุมคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

5) คณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังต้องมีความรู้ หรือเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านสาขาจิตวิทยา/ สังคมสงเคราะห์/ สังคมวิทยา/ อาชญวิทยา/ พัฒนวิทยา/ กระบวนการยุติธรรม/ งานราชทัณฑ์

6) เชิญบุคคลภายนอกมาร่วมเป็นคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน

ข้อ 5 การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังต้องมีการจัดทำเป็นรายบุคคลโดยต้องมีข้อมูลรายละเอียด เช่น การศึกษา ประวัติภูมิหลัง บุคลิกลักษณะ สาเหตุของการกระทำผิด พฤติกรรมในการกระทำผิด เป็นต้น ทั้งนี้ ในการศึกษาหาข้อมูลของผู้ต้องขังจะต้องมีข้อมูลทั้งจากการสัมภาษณ์ เอกสารทางราชการ เอกสารอื่น ๆ ข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ และการประสานข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ และวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งในด้านการควบคุม และการแก้ไขฟื้นฟูอย่างถูกต้องเหมาะสม โดยมีระบบข้อมูลการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังประกอบด้วย

- 1) การได้มาของข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง การประเมิน และวิเคราะห์ทางจิตวิทยา
- 2) การเก็บรักษา เช่น จัดทำแฟ้มจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง มีผู้จัดเก็บเอกสาร มีการจัดเก็บข้อมูลสมบูรณ์ครบถ้วน
- 3) การนำข้อมูลไปใช้ เช่น กำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

ข้อ 6 เรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องจัดให้มีสถานที่เพื่อการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นการเฉพาะรวมถึงวัสดุ อุปกรณ์ อย่างเพียงพอต่อการดำเนินการ โดยมีการจัดสถานที่ และวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ประกอบด้วย

- 1) มีสถานที่สำหรับการสัมภาษณ์สอบประวัติผู้ต้องขังสัดส่วน
- 2) มีสถานที่ ในการจัดประชุมคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน
- 3) มีวัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงานอย่างพอเพียง เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร ตู้เก็บเอกสาร วัสดุเครื่องใช้สำนักงาน เช่น กระดาษพิมพ์ กระดาษถ่ายเอกสาร หมึกพิมพ์ต่างๆ เป็นต้น

ข้อ 7 ผู้ต้องขังต้องมีโอกาสรับทราบถึงแผนการปฏิบัติ มีความเข้าใจ และสมัครใจที่จะเข้ารับการปฏิบัติตามแผน โดยมีช่องทางให้ผู้ต้องขังรับทราบแผนการปฏิบัติฯ อย่างน้อย 2 ช่องทาง

- 1) มีการนำผู้ต้องขังที่ผ่านการสอบประวัติ (จน.1) เข้าร่วมในการประชุมคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน
- 2) มีการติดประกาศผลการประชุม หรือมติของคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้ผู้ต้องขังทราบ
- 3) มีการจัดประชุมผู้ต้องขัง
- 4) มีการจัดทำรายงานการประชุม

ข้อ 8 ต้องมีการติดตามประเมินผล และทบทวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างน้อย 6 เดือน/ครั้ง เพื่อจัดทำแผนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังแต่ละประเภท (โปรแกรมเฉพาะ) และแผนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว ทั้งนี้ต้องมีการบันทึกกิจกรรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังลงในสมุดบันทึกประจำตัวผู้ต้องขัง ซึ่งต้องปฏิบัติดังนี้

1) มีการติดตามผลการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ประกอบด้วย

1.1 นักโทษเด็ดขาดที่ผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังแล้วต้องได้รับการติดตามผล อย่างน้อย 2 ครั้ง/ปี

1.2 มีการจัดเก็บข้อมูลการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง บันทึกลงในสมุดบันทึกประจำตัวผู้ต้องขังทุกราย

1.3 มีข้อมูลตามแบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

2) มีแผน ในการแก้ไขฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ได้แก่

2.1 นักโทษเด็ดขาดได้รับการปฏิบัติตามแผนการแก้ไขฟื้นฟู

2.2 นักโทษเด็ดขาด ได้รับการอบรมตามแผนเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

2.5.1.5 ระเบียบการแต่งกาย

ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยเครื่องแต่งกายสำหรับผู้ต้องขัง พ.ศ.2538 ในข้อ 10 ผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่ม ให้ใช้เครื่องแต่งกายตามแบบที่กำหนดดังนี้

ก. เสื้อคอปกโปโลแขนสั้นเนื้อสอเล็กน้อยสีขาว

ข. กางเกงขาสั้นแบบนักเรียน เอวติดตะขอมียางยึดด้านข้างทั้งสอง สีกรมท่า

2.5.1.6 มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

กรมราชทัณฑ์ตระหนักดีว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ที่มีอายุน้อย โอกาสที่จะออกไปช่วยเหลืรับใช้ประเทศชาติ หรือเวลาที่จะอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกยิ่งเหลืออีกมาก กอปรกับยังเยาว์วัย โอกาสที่จะอบรมแก้ไขให้กลับตัวเป็นคนดียังมีอยู่อีกมากเปรียบเสมือนไม้อ่อนที่ยังดัดง่าย ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ จึงได้วางมาตรการเฉพาะในการให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มสำหรับทัณฑสถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกแห่งถือปฏิบัติ ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศภายในทัณฑสถานวัยหนุ่ม และสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ให้มีลักษณะเหมือน โรงเรียนประจำมากกว่าเรือนจำ โดยให้ผู้ต้องขังแต่งกายคล้ายนักเรียนมัธยม คือใส่กางเกงขาสั้นสีดำ เสื้อเชิ้ตแขนสั้นสีขาว ถุงเท้าขาวและรองเท้าผ้าใบสีดำ ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่เป็นครูสอนวิชาสามัญ และธรรมศึกษาไม่ต้องแต่งเครื่องแบบ แต่ให้ใส่กางเกงขายาวสี kaki เสื้อแขนสั้นหรือแขนยาวสีขาว ดิคป้ายชื่อ เพื่อเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างผู้คุมขังและผู้ต้องขังที่เป็นอยู่เดิมมาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน อันจะมีผลให้การศึกษอบรมบังเกิดผลดี

ยิ่งขึ้น สำหรับเจ้าพนักงานอื่นแม้จะแต่งเครื่องแบบของทางราชการก็ไม่ต้องพกกระบอง การลงโทษผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยให้ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 ห้ามลงโทษทางร่างกายหรือใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยเด็ดขาด เว้นแต่เห็นว่าจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น และเมื่อมีการใช้เครื่องพันธนาการตามนัยดังกล่าวแล้ว จะต้องดำเนินการเพื่อให้มีการถอดเครื่องพันธนาการดังกล่าวโดยเร็วที่สุด รายใดที่เห็นว่าไม่เจ็ดหลาบและไม่สมควรที่จะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นผู้ต้องขังวัยหนุ่มอีกต่อไป ก็ควรเสนอขออนุมัติกรมราชทัณฑ์ย้ายไปคุมขังที่เรือนจำอื่นเพื่อรับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ หรือขออนุมัติย้ายไปคุมขังที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลางอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งจะมี แคนคุมขังพิเศษ (Security Block) สำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มโทษสูง หรือมีปัญหาในการปกครองต่อไป

2. เน้นในเรื่องการให้การศึกษาอบรมมากกว่าการใช้แรงงานผู้ต้องขัง ทัณฑสถานวัยหนุ่มทุกแห่งตลอดจนเรือนจำที่เกี่ยวข้อง จะต้องจัดให้มีสถานที่เรียน โดยเฉพาะ เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนให้มากที่สุด การเรียนวิชาสามัญ จะต้องเริ่มจากการสอนให้อ่านออกเขียนได้ไปจนถึงการจบการศึกษาภาคบังคับเป็นอย่างน้อย ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา การเรียนวิชาชีพจะต้องเปิดสอนหลายสาขาตามความต้องการของผู้ต้องขัง ผู้ที่ใกล้จะพ้นโทษควรได้รับการฝึกสอนวิชาชีพตามความต้องการของตลาดแรงงาน โดยประสานงานกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้หางานทำได้ง่ายขึ้น ภายหลังพ้นโทษ ด้านธรรมศึกษา จะต้องเปิดสอนทุกระดับ ได้แก่ ธรรมศึกษาตรี โท และเอก นอกจากนี้ จะต้องจัดให้มีการฝึกอบรมจิตภavana ด้วยเพื่อกล่อมเกลาคิดใจผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้พร้อมที่จะออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้โดยปกติสุข

3. เน้นการฝึกวิชาชีพมวยไทยและมวยสากล เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ที่อยู่ในวัยฉกรรจ์ จึงมีพลังการส่วนเกินอยู่มาก พลังกายดังกล่าวถ้าได้มีการใช้ไปในทางที่เหมาะสมก็จะเกิดประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องขังดังกล่าวเอง มวยไทยและมวยสากลจึงนับว่าเหมาะสมแก่การใช้พลังกายส่วนเกินของผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นอย่างมาก ซึ่งนอกจากจะเป็นการออกกำลังกายแล้วยังสามารถยึดเป็นอาชีพสุจริตที่จะสร้างชื่อเสียงและรายได้กับตนเองด้วย จึงจำเป็นจะต้องมีการดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจังและกว้างขวาง โดยประสานงานกับหน่วยงานภาคเอกชนในเรื่องครูผู้ฝึกสอน และการนำผู้ต้องขังออกไปร่วมแข่งขันชมมวยที่เวทีภายนอกด้วยความเห็นชอบของกรมราชทัณฑ์ ตลอดจนการจัดให้มีการแข่งขันชมมวยระหว่างผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยกันเองด้วย เป็นที่น่ายินดีที่ เอกชนภายนอกหลายรายได้ให้ความสนใจและยินดีให้การสนับสนุนในเรื่องการจัดมวยการกุศลแก่กรมราชทัณฑ์ ตลอดจนการให้เงินสนับสนุนค่าอุปกรณ์และการก่อสร้างเวที ในทัณฑสถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกแห่งและครูผู้ฝึกสอนด้วย

4. เน้นในเรื่องดนตรีและวงโยชวาทิต เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ที่มีอารมณ์สุนทรีย์ค่อนข้างสูง จึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้อารมณ์ดังกล่าวไปในทางสร้างสรรค์ โดยการฝึกสอนวิชาการดนตรีไทยและสากล ซึ่งนอกจากจะช่วยกล่อมเกลาคิดใจผู้ต้องขังให้เป็นผู้มีอารมณ์เยือกเย็นแล้ว ยังอาจยึดเป็นอาชีพสุจริตได้ภายหลังพ้นโทษด้วย ทักษสถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกแห่งจึงจำเป็นต้องจัดให้มีการฝึกสอนวิชาชีวิตดนตรีไทยและดนตรีสากลแก่ผู้ต้องขัง นอกจากนี้ จะต้องจัดให้มีการฝึกสอนวงโยชวาทิต โดยการเดินพาหุรัดประกอบดนตรี เพื่อฝึกให้ผู้ต้องขังรู้จักและเคยชินกับการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมหรือเป็นหมู่คณะอันจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการออกไปดำรงชีวิตภายนอกหลังพ้นโทษด้วย วงดนตรีและวงโยชวาทิตดังกล่าว นอกจากจะแสดงให้เห็นบุคลกลายนอกที่เข้าเยี่ยมชมกิจกรรมของทัณฑสถานวัยหนุ่มหรือสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มชมแล้วควรจะได้มีการนำออกไปแสดงให้บุคลกลายนอกชมเป็นครั้งคราวเท่าที่ไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับของกรมราชทัณฑ์ด้วย เพื่อให้ผู้ต้องขังบังเกิดความภาคภูมิใจ อันจะมีผลโดยตรงต่อการอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจให้กลับประพฤติตนเป็นคนดีต่อไป

5. เน้นในเรื่องการกีฬาและนันทนาการ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ที่อยู่ในวัยฉกรรจ์ซึ่งมีพลังกายส่วนเกินและต้องการเรียนรู้จักมาก ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเล่นกีฬาหลาย ๆ ประเภททั้งในร่มและกลางแจ้งเท่าที่สภาพแวดล้อมของทัณฑสถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับผู้ต้องขังจะเอื้ออำนวยให้มีการใช้พลังกายส่วนเกินของตนให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเองและสังคมส่วนรวม โดยกำหนดเวลาให้เล่นในช่วงเช้าหลังจากลงจากเรือนนอนในวันธรรมดา และตลอดทั้งวันในวันหยุดราชการจนกว่าจะขึ้นเรือนนอน และเพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความตื่นตัวในเรื่องการกีฬากรมราชทัณฑ์จึงได้จัดให้มีการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ ระหว่างผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นประจำทุกปีด้วย นอกจากนี้ จะต้องจัดให้มีการดำเนินการด้านนันทนาการแก่ผู้ต้องขังด้วย โดยเปิดโอกาสให้พักผ่อนหย่อนใจชมรายการวิทยุโทรทัศน์และวีดิทัศน์ ในช่วงที่ไม่ได้รับการอบรมหรือฝึกวิชาชีพและยังไม่ถึงเวลานอนด้วย และถ้าหากเป็นไปได้ควรจัดวงดนตรี หรือการแสดงจากภายนอกเข้าไปแสดงให้ผู้ต้องขังชมเป็นครั้งคราว เพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดอันจะเป็น ผลดีต่อการอบรมแก้ไขและฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังโดยตรง

6. การนำกิจกรรมหรือวิชาลูกเสือมาใช้ในการอบรมแก้ไขผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ที่มีอายุน้อย โอกาสที่จะออกไปรับใช้ประเทศชาติในภาคภูมิน่ายังมีอยู่มาก จึงควรฝึกสอนให้เป็นผู้ที่มีความรัก ความสามัคคี มีระเบียบวินัย และเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือประเทศชาติ วิชาลูกเสือจึงนับว่าเป็นวิชาที่เหมาะสมที่สุดที่จะนำมาใช้ในการฝึกสอนแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มดังกล่าว กรมราชทัณฑ์จึงได้กำหนดแนวทางให้ทัณฑสถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกแห่ง และเรือนจำที่เกี่ยวข้องนำวิชาหรือกิจกรรมลูกเสือ

มาฝึกสอนแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มอย่างน้อยปีละ 6 รุ่น โดยให้มีการจัดตั้งกองลูกเสือวิสามัญนอกโรงเรียนขึ้นภายในทัณฑสถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกแห่ง

7. การแนะนำผู้ต้องขังวัยหนุ่มก่อนพ้นโทษเพื่อเตรียมความพร้อมของบุคคลดังกล่าวในการที่จะออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้ดียิ่งขึ้น โดยได้จัดให้ที่การแนะนำแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ใกล้จะพ้นโทษเพื่อให้คำปรึกษาหารือ และความอนุเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการที่จะออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้โดยปกติสุขต่อไป

8. การสงเคราะห์ผู้ต้องขังวัยหนุ่มภายหลังพ้นโทษ แม้จะมีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่จะได้รับการปลดปล่อยโดยการแนะนำและให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ไปแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอ จำเป็นต้องมีมาตรการในการดำเนินการที่ต่อเนื่อง เนื่องจากช่วงระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อในการได้รับอิสรภาพดังกล่าวอาจทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเกิดความว้าวุ่น สับสน อันจะทำให้ไปสู่การกระทำผิดซ้ำได้ จึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสงเคราะห์แก่บุคคลดังกล่าวในเรื่องต่าง ๆ อาทิ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะเดินทางกลับบ้าน การจัดหางานให้ทำ การจัดที่พักพิงให้ชั่วคราว ฯลฯ ไปอีกช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้เขาสามารถยืนอยู่บนลำแข้งของตนเองได้อย่างมั่นคงเสียก่อนมิฉะนั้น ก็จะหวนกลับไปกระทำความผิดอีก

9. การฝึกอบรมเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติงานในทัณฑสถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกแห่ง เนื่องจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นละเอียดอ่อน และมีลักษณะแบบแผนปฏิบัติการดังกล่าว โดยเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานในทัณฑสถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกแห่งจึงควรที่จะได้รับการฝึกอบรมในเรื่องนี้โดยตรง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะมีลักษณะแตกต่างไปจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ในสาระสำคัญที่ว่า จะมีการสร้างบรรยากาศภายในทัณฑสถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับโรงเรียนประจำให้มากที่สุด โดยจะต้องเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าพนักงานและผู้ต้องขังที่มีอยู่เดิมซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีฐานะเหนือกว่า คือ “ผู้คุม” กับผู้ที่อยู่ในฐานะด้อยกว่า คือ “ผู้ต้องขัง” มาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่มีฐานะใกล้เคียงกันคือระหว่าง “ครู” กับ “นักเรียน” ซึ่งจะช่วยให้การอบรมและแก้ไขฟื้นฟูจิตใจบุคคลดังกล่าวบังเกิดผลดียิ่งขึ้น เนื่องจากมีความเป็นกันเองมากกว่าแต่ก่อน และไม่มีเครื่องแบบมาเป็นสิ่งขวางกั้นสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างกัน ตลอดจนไม่มีการใช้เครื่องพันธนาการและการลงโทษทางร่างกาย ซึ่งจะก่อให้เกิดความเคียดแค้นแก่ผู้ต้องขัง นอกจากนี้ยังได้เน้นในเรื่องการเปิดโอกาสให้ได้รับการศึกษาอบรมทั้งด้านวิชาสามัญ วิชาชีพ วิชาธรรมศึกษา และการฝึกอบรมจิตภาวนาอย่างเต็มที่เพื่อให้มีความรู้และวิชาชีพที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนกล่อมเกลาจิตใจให้พร้อมที่จะออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้โดย

ปกติสุข นอกจากการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวแล้ว จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้พักผ่อน โดยการชมรายการวิทยุโทรทัศน์และวีดิทัศน์ ตลอดจนเล่นดนตรีไทย สากลและกีฬาประเภทต่าง ๆ ที่แต่ละคนชอบ และมีความถนัดซึ่งนอกจากจะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดแล้วยังช่วยให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง ปราศจากโรคภัยต่าง ๆ และยังสามารถยึดเป็นอาชีพได้ด้วย

2.5.1.7 การศึกษาและอบรมผู้ต้องขัง

ตามข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ ฉบับที่ 8 เรื่องการศึกษาและอบรมผู้ต้องขัง อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 27⁶⁹ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 โดยกรมราชทัณฑ์ออกข้อบังคับการศึกษาและอบรมผู้ต้องขังไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 การศึกษาอบรมผู้ต้องขังนั้น ให้จัดเป็น 3 สาขาดังนี้ คือ

ก. พุทธศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาสามัญและวิชาชีพ

ข. จริยศึกษา ได้แก่ การอบรมศีลธรรมจรรยาและหน้าที่พลเมืองดี

ค. พลศึกษา ได้แก่ การศึกษาการอนามัยและสุขภาพิบาลตลอดจนการออกกำลังกาย และการเล่นออกกำลังกายต่าง ๆ

ข้อ 2 การศึกษาในสาขานี้ แยกออกเป็นดังนี้

(1) วิชาสามัญ ผู้ต้องขังที่ยังอ่านเขียนหนังสือไทยไม่ได้ และมีกำหนดโทษเหลือซึ่งจะต้อง จำต่อ ไปอีกตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ต้องจัดให้ศึกษาวิชาสามัญตามที่ทางการเรือนจำจัดให้จนสามารถมีความรู้อ่านเขียนหนังสือได้

(2) วิชาชีพ ผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาด และมีได้กำหนดให้มีหน้าที่อันเกี่ยวข้องการทำงานที่มีใช่เป็นการหาผลประโยชน์ ต้องจัดให้ศึกษาวิชาชีพทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติตามที่ ทางเรือนจำจัดให้

ข้อ 3 ถ้าคนฝาก คนต้องขัง สมัครเข้ารับการศึกษาดังกล่าวไว้ในข้อ (1) (2) ก็ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาอนุญาตได้ตามสมควรแก่กรณี

ข้อ 4 ผู้ต้องขังทุกคนจัดให้ได้รับการอบรมศีลธรรม จรรยา และหน้าที่พลเมืองดี และต้อง จัดให้ฟังพระธรรมเทศนาตามลัทธิศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่ทางการเรือนจำจัดให้

ข้อ 5 เรือนจำต้องพยายามให้หรือให้ความสะดวกผู้ต้องขังได้ประกอบพิธีกรรมในวันพระ และพิธีสำคัญในทางลัทธิศาสนาที่ผู้ต้องขังนับถือตามที่เห็นสมควร

ข้อ 6 เรือนจำต้องพยายามจัดให้ผู้ต้องขังได้รับคำแนะนำในการอนามัย และการศึกษาสุขภาพิบาล ตามสมควร

⁶⁹ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ฯ มาตรา 27 “อธิบดีมีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาและอบรมผู้ต้องขัง”

ข้อ 7 ผู้ต้องขังฝึกหัดระเบียบแถว เล่นกีฬาและการเล่นออกกำลังกายต่างๆ ตามที่เรือนจำจัดให้

ข้อ 8 ผู้ต้องขังที่ได้รับการยกเว้นมีต้องศึกษาวิชาตามข้อ 1,2,6 และ 7 นั้น ต้องเป็นคนชราทุพพลภาพ พิการหรือเจ็บป่วย ซึ่งแพทย์ประจำเรือนจำ หรือถ้าไม่มีแพทย์หรือแพทย์ประจำเรือนจำไม่อยู่ เจ้าพนักงานผู้บังคับบัญชาควบคุมตั้งแต่ตำแหน่งพัศดีขึ้นไปรับรองว่าไม่สามารถจะรับการศึกษาระดับมัธยม หรือวิสามัญตามที่ทางการจัดให้ได้เป็นครั้งคราวหรือตลอดไป

ข้อ 9 เรือนจำต้องจัดให้ผู้ต้องขังที่เข้าใหม่ได้ทราบ และเข้าใจระเบียบข้อบังคับของเรือนจำตามสมควร

ข้อ 10 เรือนจำต้องจัดให้มีผู้สมุดและสถานที่อื่นหนังสือสำหรับผู้ต้องขังและต้องพยายาม จัดให้ผู้ต้องขังได้อ่านหนังสือตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

2.5.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

ผู้เขียนขอกล่าวถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติบางมาตราที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์และศึกษาปัญหาต่อไปได้ ดังต่อไปนี้

ในหมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็น ไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

- (1) มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ

(2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

(4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

(5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

ในหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

ในหมวด 3 ระบบการศึกษา

มาตรา 15 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

(1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

(2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนด จุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็น เงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้อง กับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตาม ความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือทั้งสามรูปแบบก็ได้

ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่าง รูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอก ระบบ ตามอัธยาศัยการฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา 16 การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษา ระดับอุดมศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อน ระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง

การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับ ปริญญา

การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษา ตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความ เหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ

สังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

(5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นและทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์

อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้
อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของ
ผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปใน
กระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำ
ผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบ
อาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรค
หนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึง
ประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม
มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความ
เหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพ
สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้ง
ด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และ
วรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อ
พัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ
สถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้
ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา
และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหา
วิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง
การส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ
การศึกษา

บทที่ 3

กฎหมายในการให้การศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่มในต่างประเทศ

เนื่องจากระบบกฎหมายไทยเป็นระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ในการศึกษากฎหมายบังคับโทษในส่วนที่เกี่ยวกับการให้การศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ผู้เขียนขอหยิบยกตำราทางวิชาการและกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาคำนี้ คือ ประเทศญี่ปุ่นและประเทศอังกฤษ แม้ว่าประเทศดังกล่าวจะมีทั้งที่ใช้ระบบกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศไทยหรือใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ก็ตาม แต่ในส่วนที่ผู้เขียนนำมาการศึกษาวิจัยสามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้และพัฒนากฎหมายของไทยได้

3.1 ญี่ปุ่น

3.1.1 กฎหมายบังคับโทษทั่วไป

จากประวัติการพัฒนากฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นมีความเข้มแข็ง มีการนำแนวคิดในเรื่องการบังคับโทษมาจากกฎหมายและระบบงานราชทัณฑ์ของยุโรปและอเมริกาเนื้อหาสาระต่าง ๆ จะมีความใกล้เคียงจนแทบจะไม่พบความแตกต่างกัน ในการราชทัณฑ์ของญี่ปุ่นจะดำเนินการอยู่บนหลักการพื้นฐานของกฎหมายราชทัณฑ์ ซึ่งเกิดขึ้นและนำมาใช้พร้อม ๆ กับกฎหมายอาญาของญี่ปุ่นที่ได้รับอิทธิพลแนวคิดมาจากประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมนี ซึ่งรวมตลอดถึงประกาศและกฎข้อบังคับต่าง ๆ ที่ออกเพิ่มเติมภายหลังจากระทรวงยุติธรรม¹ กฎหมายที่ใช้ในปัจจุบันได้มีพัฒนาการในการปรับปรุงแก้ไขมากกว่า 100 ปี โดยมีบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในทางทฤษฎีของการลงโทษและการเรียนการสอนเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องกันมาโดยตลอด ทำให้มีการสร้างองค์ความรู้และทรัพยากรบุคคลในด้านนี้ได้อย่างมีคุณภาพ ทำให้กฎหมายราชทัณฑ์ของญี่ปุ่นมีความทันสมัย²

¹ *Prison Systems & Correctional Laws: Europe, The United States, and Japan. A Comparative Analysis.* (p.137), By Gunther Kaiser, 1984, U.S.A.: Transnational Publishers. (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, 2549, น.161-162).

² *Strafvollzug in Japan* (p.2), By Bindzus.D., Ishii A. (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, 2549, น.161-162).

ปรัชญาของญี่ปุ่นในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง การบังคับโทษจำคุกจะทำโดยหน่วยงานทางอาญาของรัฐเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักโทษเด็ดขาดที่มีความประสงค์จะแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของสังคมอันเป็นการชดเชยและตอบแทนผลจากการกระทำผิด นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการปรับปรุงฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมปกติได้ มีจิตสำนึกที่ดีที่จะไม่กระทำความผิดซ้ำอีกต่อไป³ และ การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในเรือนจำญี่ปุ่นมุ่งเน้นการบำบัดฟื้นฟูแก้ไข เพื่อการกลับคืนสู่สังคม โดยมีพื้นฐานอยู่บนระบบการจำแนกลักษณะนิสัย ซึ่งงานราชทัณฑ์ในประเทศญี่ปุ่นนั้นจะรับผิดชอบผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน⁴

ระบบบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีระบบการบริหารงานราชทัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการบริหารงานราชทัณฑ์สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่และเด็กจะอยู่ภายใต้สังกัดเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่ผสมผสานทั้งหลักของประเทศตะวันตกและวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่นเอง ก่อให้เกิดรูปแบบการบริหารงานราชทัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ

3.1.1.1 โครงสร้างการบริหารงานราชทัณฑ์

โครงสร้างการบริหารงานราชทัณฑ์ประเทศญี่ปุ่นจะอยู่ในสังกัดของกระทรวงยุติธรรม มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมราชทัณฑ์ (Correction Bureau) ซึ่งรับผิดชอบดูแลการบริหารงานของเรือนจำ ทัณฑสถานวัยหนุ่ม และสถานคุมขังโดยตรง ส่วนงานด้านการคุมประพฤติและการพักการลงโทษ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมบำบัดฟื้นฟู (Rehabilitation Bureau) กรมราชทัณฑ์ประกอบด้วยหน่วยงานกลาง และหน่วยงานราชทัณฑ์ส่วนภูมิภาคซึ่งควบคุมดูแลงานเรือนจำและทัณฑสถานในแต่ละภูมิภาคเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนางานราชทัณฑ์และการบริหารงานทั้งในด้านบุคลากร งานอุตสาหกรรม การติดตามประเมินผล และการป้องกันระงับเหตุร้าย จุดมุ่งหมายของงานราชทัณฑ์ประเทศญี่ปุ่นนั้นมีหน้าที่รับผิดชอบให้หน่วยงานราชทัณฑ์ต่าง ๆ ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ในการควบคุม และแก้ไขฟื้นฟูแนวผู้ต้องขังเรือนจำในประเทศญี่ปุ่นตามกฎหมายแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ⁵

- 1) เรือนจำสำหรับนักโทษเด็ดขาดที่ศาลพิพากษาให้มีเงื่อนไขให้ต้องทำงาน
- 2) เรือนจำสำหรับนักโทษเด็ดขาดที่ศาลพิพากษาไม่มีเงื่อนไขให้ต้องทำงาน

³ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก (น.165). เล่มเดิม.

⁴ จาก งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ:มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง (น.29), โดย กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการราชทัณฑ์, 2551, นนทบุรี:กรมราชทัณฑ์.

⁵ งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ:มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง (น.40). เล่มเดิม.

⁶ The Prison Law Article 1. (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, 2549, น.166).

โดย เรือนจำ (Prison) ตามประเภททั้งสองกรณีดังกล่าว มีหน้าที่ควบคุมนักโทษที่ถูกพิพากษาจำคุก ซึ่งมีทั้งประเภทต้องทำงานและไม่ต้องทำงาน⁷ ขนาดของเรือนจำจะถูกแบ่งอย่างกว้าง ๆ ออกเป็น 3 ประเภท คือ เรือนจำขนาดใหญ่ หรือเรือนจำที่ควบคุมนักโทษจำนวนประมาณ 1,000-2,500 คน เรือนจำขนาดกลางซึ่งควบคุมนักโทษประมาณ 600-800 คน และเรือนจำขนาดเล็กที่ควบคุมนักโทษจำนวนน้อยกว่า 300 คน ทุกเรือนจำจะประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ คือ ฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายจำแนกลักษณะและการเตรียมการพักการลงโทษ ฝ่ายดูแลทางการแพทย์ ฝ่ายบริหารจัดการ โปรแกรม และฝ่ายบำบัดทางราชทัณฑ์นอกจากนี้ยังมีทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Juvenile Prison) ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมนักโทษที่เป็นเยาวชนหรือวัยหนุ่มอายุต่ำกว่า 26 ปี⁸ สำหรับกรณีเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ศาลอาจพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและบังคับให้ต้องทำงาน 2 เดือนหรือกว่านั้น ในระหว่างกักขังอยู่ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม หรือที่ตั้งขึ้นเป็นพิเศษเฉพาะส่วนในเรือนจำ ส่วนบุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี อาจคุมขังไว้ในสถานที่กักขังจนกระทั่งอายุครบ 20 ปี⁹

- 3) สถานที่กักขังสำหรับผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษกักขัง
- 4) สถานที่กักกันหรือคุมขังสำหรับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด

โดยสถานที่กักกันหรือคุมขัง (Detention House) จะควบคุมผู้กระทำความผิดระหว่างพิจารณาคดี ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ต้องสงสัยในการกระทำความผิดซึ่งพิจารณาแล้วว่าอาจหลบหนีหรือทำลายพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีหากไม่คุมขังผู้นั้นไว้ โดยผู้ต้องขังเหล่านี้จะได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดและคำนึงถึงสิทธิในการได้รับการช่วยเหลือในด้านกฎหมายและการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม นอกจากสถานที่ควบคุมข้างต้นแล้ว กรมราชทัณฑ์ประเทศญี่ปุ่นยังดูแลสถานที่ควบคุมอื่น ๆ ดังนี้¹⁰

- 1) สถานฝึกอบรมเยาวชน (Juvenile Training Schools)
- 2) สถานจำแนกลักษณะเยาวชน (Juvenile Classification Homes)
- 3) สถานแนะแนวสตรี (Women's Guidance Home)

⁷ ประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น มาตรา 9 ได้แบ่งประเภทของโทษออกเป็น 7 ประเภทดังนี้ 1) ประหารชีวิต, 2) จำคุกโดยบังคับใช้แรงงาน, 3) จำคุกโดยไม่บังคับใช้แรงงาน, 4) ปรับ, 5) กักขัง, 6) ปรับเล็กน้อย, 7) ริบทรัพย์สิน

⁸ งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ: มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง (น.30). เล่มเดิม.

⁹ The Prison Law Article 2. (อ้างถึงใน ธาณี วรภัทร์, 2549, น.166).

¹⁰ งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ: มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง (น.30). เล่มเดิม.

3.1.1.2 ระบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง¹¹

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการปฏิบัติกับผู้ต้องขังด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเป็นรายบุคคล โดยจะยึดหลักตามการหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องขังเพื่อใช้ในการจำแนกลักษณะ การใช้ความรู้ทางด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา การแพทย์ และหลักความรู้อื่น ๆ การให้คำปรึกษา การหาข้อมูล โดยการหาข้อมูลจากผู้ต้องขังเข้าใหม่และการหาข้อมูลเพิ่มเติมภายหลัง เพื่อประเมินความก้าวหน้าในการร่วมกับโครงการต่าง ๆ สำหรับเรือนจำในแต่ละภูมิภาคนั้นจะมีศูนย์จำแนกลักษณะอยู่ด้วยเพื่อให้การบริการทางด้านการจำแนกลักษณะ

กระบวนการจำแนกลักษณะจะต้องจัดกลุ่มผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ ตามที่ได้ข้อมูลมา และการจัดหาโปรแกรมการปฏิบัติที่เหมาะสมให้แก่ผู้ต้องขังตามความต้องการของผู้ต้องขังในแต่ละกลุ่ม เพื่อที่จะให้ผู้ต้องขังสามารถแก้ไขฟื้นฟูตนเองได้ ระบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังนั้นในแต่ละภาคจะมีศูนย์จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การหาข้อมูลจะต้องประกอบไปด้วยวิธีการให้คำปรึกษา จิตบำบัด การแนะแนว และกิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูอื่น ๆ ที่จำเป็น โดยมีการหาข้อมูลเพื่อใช้ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซึ่งจะต้องอยู่บนพื้นฐานทางด้านการแพทย์ จิตวิทยา สังคมวิทยา และความรู้ในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ในตอนแรกนั้นจะหาข้อมูลเพื่อนำมาจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเข้าใหม่ และในตอนหลังจะต้องหาข้อมูลซ้ำเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อประเมินความก้าวหน้าของผู้ต้องขัง โดยการจัดกลุ่มแยกประเภทผู้ต้องขังออกเป็นชั้นต่าง ๆ และให้การปฏิบัติแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในแต่ละชั้นตามความเหมาะสมของการหาข้อมูลนั้น ซึ่งวิธีการดำเนินการในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของประเทศญี่ปุ่นจะมีการทดสอบทางจิตวิทยาซึ่งจะทำให้สามารถเข้าใจบุคลิกภาพส่วนบุคคลของผู้ต้องขังแต่ละคนได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงข้อมูลส่วนบุคคล เทคนิค การวางแผน แบบทดสอบทัศนคติ และสติปัญญา การทดสอบขั้นพื้นฐานจะประกอบไปด้วยการทดสอบความพร้อม การทดสอบบุคลิกภาพ และการทดสอบสติปัญญา ซึ่งในระหว่างการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะดำเนินการทดสอบในเรื่องดังกล่าวกับผู้ต้องขังที่เข้าใหม่ทุก ๆ คนหรืออาจจะทดสอบในเรื่องอื่นเพิ่มเติมอีกได้ถ้าจำเป็น โดยจะมีการจัดกลุ่มแยกประเภทของผู้ต้องขังออกเป็นชั้นต่าง ๆ เพื่อให้การแก้ไขฟื้นฟูกับผู้ต้องขังในแต่ละชั้นเป็นไปอย่างเหมาะสม¹²

¹¹ งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ: มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง (น.31-33). เล่มเดิม.

¹² *Corrections in Asia and Pacific* (p.160), By Peter Kay, 1998, Canberra. Australian Institute of Criminology. และ *26th Asian and Pacific Conference of Correctional Administrators* (pp.3-4), Agenda Item 4 Improving the Reintegration of Offenders into the Community. By Correction Bureau, 2006, Ministry of Justice. (อ้างถึงใน กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการราชทัณฑ์, 2551, น. 32).

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังนั้นจะต้องกระทำกับผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุก ๆ คน โดยจะมีการจัดกลุ่มแยกประเภทผู้ต้องขังออกเป็นชั้นต่าง ๆ เพื่อให้การแก้ไขฟื้นฟูกับผู้ต้องขังในแต่ละชั้นเป็นไปอย่างเหมาะสม ซึ่งสามารถกำหนดเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) การจำแนกตามเพศ สัญชาติ ประเภทคดี อายุ และกำหนดโทษ

CLASS W : ผู้ต้องขังหญิง

CLASS F : ผู้ต้องขังต่างประเทศ ซึ่งจะต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ต้องขัง

ญี่ปุ่น

CLASS I : ผู้ต้องขังซึ่งไม่ต้องทำงานระหว่างต้องโทษ

CLASS J : ผู้ต้องขังเยาวชน

CLASS L : ผู้ต้องขังซึ่งมีกำหนดโทษมากกว่า 8 ปี

CLASS Y : ผู้ต้องขังวัยหนุ่มอายุต่ำกว่า 26 ปี

2) จำแนกตามแนวโน้มของการก่ออาชญากรรม

CLASS A : ผู้ต้องขังซึ่งไม่มีแนวโน้มของความเป็นอาชญากร

CLASS B : ผู้ต้องขังซึ่งมีแนวโน้มของความเป็นอาชญากรสูง

3) จำแนกตามความผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจ

CLASS MX : ผู้ต้องขังปัญญาอ่อน หรือผู้ต้องขังที่จำเป็นจะต้องได้รับการปฏิบัติ

เช่นเดียวกับผู้ต้องขังปัญญาอ่อน

CLASS MY : ผู้ต้องขังโรคจิตหรือมีแนวโน้มของอาการประสาท

CLASS MZ : ผู้ต้องขังที่มีอาการทางจิต หรือเคยเสพยาเสพติด หรือสุรา

CLASS PX : ผู้ต้องขังที่มีความผิดปกติทางด้านร่างกาย กำลังตั้งครภ์ หรือหลังคลอด และจำเป็นต้องรักษาพยาบาลหรือดูแลในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

CLASS PY : ผู้ต้องขังพิการซึ่งจำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติเป็นพิเศษ ผู้ต้องขังตาบอด หูหนวก หรือเป็นใบ้

CLASS PZ : ผู้ต้องขังอายุเกิน 60 ปี และมีอาการความจำเสื่อมและผู้ต้องขังที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เนื่องจากสุขภาพร่างกายอ่อนแอ

สำหรับประเภทของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ก็มีการกำหนดที่ชัดเจนดังนี้

CLASS V : ผู้ต้องขังที่ต้องรับการฝึกวิชาชีพ

CLASS E : ผู้ต้องขังที่ต้องรับการศึกษาด้านวิชาความรู้

CLASS G : ผู้ต้องขังที่ต้องรับการศึกษาด้านสังคม (การแนะนำ)

CLASS T : ผู้ต้องขังที่ต้องรับการรักษาในทางอายุรเวช

CLASS S : ผู้ต้องขังที่ต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ

CLASS O : ผู้ต้องขังที่เห็นสมควรได้รับการปฏิบัติอย่างทัณฑสถานเปิด

CLASS N : ผู้ต้องขังที่เหมาะสมในงานดูแลอาคารสถานที่เรือนจำ

นอกจากมีระบบจำแนกผู้ต้องขังออกเป็นชั้นต่าง ๆ ประเทศญี่ปุ่นยังมีระบบการแบ่งชั้นผู้ต้องขัง (Progressive Grade System) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังได้รู้จักแก้ไขปรับปรุงตนเอง จะกำหนดจากพฤติกรรมของผู้ต้องขังแต่ละคน เช่น การทำงาน ความประพฤติ ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าทางการศึกษา โดยระดับชั้นต่ำสุด คือ เกรด 4 เกรด 3 เกรด 2 และสูงสุดคือเกรด 1 ตามลำดับ หากผู้ต้องขังมีความประพฤติดีก็จะได้รับการเลื่อนชั้นในระดับที่สูงขึ้น แต่หากผู้ต้องขังคนใดที่ได้รับการเลื่อนชั้นไปแล้ว กระทำผิดกฎระเบียบ ก็จะถูกพิจารณาลงโทษให้ลดชั้นได้โดยมีการตั้งคณะกรรมการและมีการดูแลให้คะแนนที่เข้มงวด สำหรับสิทธิประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับจากการเลื่อนชั้น คือ การให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังได้ดำเนินชีวิตอย่างอิสระ การได้รับสิทธิในด้านการติดต่อกับสังคมภายนอก และการซื้อสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวมากขึ้น จัดการอำนวยความสะดวกในเรื่องของใช้ส่วนตัวให้เป็นต้น¹³

จากการที่ระบบงานราชทัณฑ์ในประเทศญี่ปุ่นได้รับการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ของประเทศญี่ปุ่นเอง เช่น การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม มีผลทำให้งานราชทัณฑ์มีความเจริญก้าวหน้า ผู้ต้องขังที่ได้รับการจำคุกในเรือนจำของญี่ปุ่นเป็นผู้ที่ได้รับการพิจารณาแล้วว่าสมควรจะถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งผู้ต้องขังจะได้รับโทษจำคุกที่มีกำหนดระยะเวลาแน่นอน¹⁴

3.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการให้การศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

การศึกษาของผู้ต้องขัง¹⁵ จัดให้มีการศึกษาทั้งในและนอกเรือนจำ ผู้ต้องขังที่ยังไม่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับก็จะถูกบังคับให้เรียน และได้รับการรับรองผลการศึกษาไม่ว่าในระดับพื้นฐานหรือระดับสูงในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้สอนจะเป็นเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครจากภายนอกเรือนจำมาสอนให้ กรณีในการศึกษาภายนอกเรือนจำ มีหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อบริการและสร้างสรรค์สังคม การศึกษาดูงานในโรงงานต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนั้นยังมีการจัดกลุ่มอบรมเป็นพิเศษ การอบรมเข้มในเรื่องต่าง ๆ ได้จัดการเรียนรู้จาก Audio-Visual Education การจัดกลุ่มถกเถียงกันหรือแลกเปลี่ยนปรึกษาหารือ การแสดง

¹³ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก (น.166). เล่มเดิม.

¹⁴ จาก สารานุกรมงานราชทัณฑ์นานาชาติ (น.10-11), โดย กรมราชทัณฑ์, 2541, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.

¹⁵ The Prison Law Article 29-31. (อ้างถึงใน ธาณี วรภัทร์, 2549, น.170).

จิตบำบัด การทำบันทึกประจำวัน การให้คำปรึกษาในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีการจัดกันอย่างกว้างขวาง¹⁶

3.1.2.1 ในด้านการดำเนินการตามแผนการฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

ผู้ต้องขังที่เป็นเด็กและเยาวชนนั้น จะถูกจำแนกโดยใช้การศึกษาและเพศเป็นเกณฑ์พื้นฐาน ซึ่งต้องเสนอสนองต่อการแก้ไขฟื้นฟูสำหรับเด็กและเยาวชนที่ทำผิดกฎหมายจนกระทั่งอายุครบ 20 ปี เด็กและเยาวชนจะถูกส่งไปอยู่ในโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่ม¹⁷ เว้นแต่ถ้ามีเหตุพิเศษอื่น ๆ ที่ต้องควบคุมจนมีอายุถึง 23 ปี หรือที่ต้องดูแลทางกายภาพ อาจมีอายุถึง 26 ปี ก็ได้ในสถานพยาบาลของโรงเรียน ฯ

การแก้ไขฟื้นฟูโดยการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง มีวัตถุประสงค์ที่เน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยจัดครูผู้สอนที่เป็นเจ้าหน้าที่เรือนจำและอาสาสมัครจากภายนอกเข้าร่วมให้บริการการศึกษาแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ เริ่มตั้งแต่แรกจับตัวผู้ต้องขังเข้ามาในเรือนจำ จะมีการแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำได้ และก่อนที่จะมีการปล่อยตัวพ้นโทษได้จัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ภายในเรือนจำและทัณฑสถาน ได้มีโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้ต้องขังยาเสพติด ผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ต้องขัง มีการบรรยายในชั้นเรียน การสัมมนากลุ่ม การให้คำปรึกษาแนะนำ การใช้บทบาทสมมติในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดทางจิต ผู้ต้องขังจะได้รับการศึกษาอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ที่ควรรู้ การสอบเพื่อเลื่อนระดับการศึกษาให้สูงขึ้น การจัดหลักสูตรการศึกษาทางไกล หรือระดับปริญญาตรี และหลักสูตรอื่น ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่เรือนจำ และอาสาสมัครจากภายนอกเป็นผู้ฝึกสอนให้ นอกจากนี้ยังมีการให้บริการสังคมในเรือนจำและทัณฑสถานวัยหนุ่มของประเทศญี่ปุ่น ได้จัดหลักสูตรการเรียนการสอนทางไกลหลายหลักสูตรให้ผู้ต้องขังได้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงานซึ่งเป็นหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ¹⁸

¹⁶ From *Criminal Justice Legislation of Japan* (p.36), By UNAFEI. (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, 2549, น.170).

¹⁷ “โรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่ม” คือ โรงเรียนที่ควบคุมผู้ต้องขังทั้งที่เป็นเด็กและเยาวชนอายุ 14 ปีขึ้นไป ไปจนถึงผู้ต้องขังที่เข้าช่วงวัยหนุ่มที่อายุไม่เกิน 26 ปี ด้วย (ต่อไป “โรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่ม” เรียกว่า “โรงเรียน ฯ”).

¹⁸ งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ: มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง (น.35). เล่มเดิม.

การบำบัดฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพของผู้ต้องขังวัยหนุ่มในโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (Effective Treatment of Juveniles in Juvenile Training Schools)¹⁹

1) โครงสร้างของโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

โรงเรียน ฯ เป็นสถาบันราชทัณฑ์ซึ่งให้การศึกษาในเรือนจำหรือทัณฑสถานผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ถูกตัดสินลงโทษจากศาลเยาวชนและครอบครัว อำนาจหน้าที่ของโรงเรียน ฯ นี้ เป็นหนึ่งในสามรูปแบบของมาตรการป้องกัน²⁰ ที่ออกโดยคำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว ในปีค.ศ. 2010 มีโรงเรียน ฯ จัดตั้งขึ้นทั่วไปประเทศญี่ปุ่นถึง 51 แห่งกับอีก 1 สาขา ซึ่งในปีค.ศ.2009 มีผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งเข้ามาใหม่จำนวนถึง 3,962 คน เป็นชายจำนวน 3,544 คน หญิงจำนวน 418 คน²¹

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง โรงเรียน ฯ ก็เพื่อที่จะเป็นที่รองรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ถูกพิพากษาโดยศาลศาลเยาวชนและครอบครัวในฐานะที่เป็นมาตรการป้องกันและให้การศึกษาที่ถูกต้องแก่ผู้ต้องขังเหล่านั้น²² ซึ่ง โรงเรียน ฯ เป็นเรือนจำของรัฐและอยู่ภายใต้การบริหารของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยรัฐมนตรี ฯ จะเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารหลักและตรวจสอบโรงเรียน ฯ โดยตรง²³

โรงเรียน ฯ มี 4 ประเภท ซึ่งแบ่งตามอายุ ระดับความร้ายแรงของอาชญากรรม สภาพทางจิตใจหรือร่างกายของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยจะแบ่งเป็น ชั้นต้น ชั้นกลาง ชั้นพิเศษ และชั้นที่ต้องได้รับการบำบัดรักษา ประเภทของโรงเรียน ฯ ที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะเข้าไปอยู่จะเป็นไปตามคำสั่งของศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่ในโรงเรียน ฯ แบบบำบัดรักษา ที่แต่ละโรงเรียน ฯ จะคัดแยกผู้ต้องขังนั้นเป็นพิเศษ²⁴

การแบ่งประเภทของฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่ม จะแบ่งออกดังต่อไปนี้²⁵

¹⁹ *Criminal Justice in Japan* (p.39), By UNAFEI, Retrieved November 13, 2014, From http://www.unafei.or.jp/english/pdf/CJSJ_2011

²⁰ ศาลเยาวชนและครอบครัวจะพิพากษาคดีได้สำหรับใช้มาตรการป้องกันได้ 3 รูปแบบ คือ 1) นำเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการมาตรการป้องกัน, 2) ส่งตัวเด็กและเยาวชนกลับไปยังอัยการ, 3) การส่งตัวเด็กและเยาวชนไปศูนย์แนะแนว (Child Guidance Centre). (As cited in UNAFEI, 2011, p.33).

²¹ *Criminal Justice in Japan* (p.39). Op.cit.

²² The Juvenile Training School Law Article 1 (The Juvenile Training School Law เป็นกฎหมายที่บังคับใช้คาบเกี่ยวทั้งผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วย)

²³ The Juvenile Training School Law Article 3

²⁴ *Criminal Justice in Japan* (p.39). Op.cit.

²⁵ The Juvenile Training School Law Article 2

1. โรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่มขั้นต้น (Primary Juvenile Training School) จะรับผู้ต้องขัง ผู้ซึ่งมิได้มีความบกพร่องทางจิตใจหรือร่างกายอย่างรุนแรง และมีอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 16 ปี

2. โรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่มขั้นกลาง (Middle Juvenile Training School) จะรับผู้ต้องขัง ผู้ซึ่งมิได้มีความบกพร่องทางจิตใจหรือร่างกายอย่างรุนแรง และโดยทั่วไปมีอายุ 16 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 20 ปี

3. โรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่มขั้นสูง (Advanced Juvenile Training School) จะรับผู้ต้องขัง ผู้ซึ่งมิได้มีความบกพร่องทางจิตใจหรือร่างกายอย่างรุนแรง แต่มีแนวโน้มก่ออาชญากรรมสูงกว่า และโดยทั่วไปมีอายุ 16 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 23 ปี

4. โรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่มขั้นบำบัดรักษา (Medical Juvenile Training School) จะรับผู้ต้องขัง ผู้ซึ่งมีความบกพร่องทางจิตใจหรือร่างกายอย่างรุนแรง และอายุ 14 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 26 ปี

โรงเรียน ฯ จะต้องก่อตั้งตามเพศ แต่อย่างไรก็ตามมิให้ใช้บังคับในกรณีของโรงเรียน ฯ ขั้นบำบัดรักษาแต่จะต้องมีการแบ่งแยกผู้ต้องขังชายและหญิง

โรงเรียน ฯ จะมีทั้งโปรแกรมระยะยาวและระยะสั้น ซึ่งแบบระยะสั้นสามารถแบ่งออกเป็นสองรูปแบบคือ ระยะสั้นแบบทั่วไป (General short-term programmes) การคุมขังสูงสุด 6 เดือน และแบบระยะสั้นพิเศษ (Special short-term programmes) การคุมขังสูงสุด 4 เดือน ส่วนโปรแกรมแบบระยะยาว (Long-term programmes) โดยปกติระยะเวลาการคุมขังสูงสุด 2 ปี โดยโรงเรียน ฯ ขั้นต้นและขั้นกลางมีทั้งโปรแกรมระยะสั้นและระยะยาว ในขณะที่โรงเรียน ฯ ขั้นบำบัดรักษาจะมีแต่โปรแกรมระยะยาวเพียงอย่างเดียว²⁶ โดยทั้งนี้ประเทศญี่ปุ่นจะจ้างครูผู้สอนมาจากภายนอก และมีอาสาสมัครเข้ามาช่วยสอน การจัดการศึกษามุ่งเน้นทางด้านสังคมศึกษาและการใช้ชีวิตประจำวันของสังคมทั่วไปภายนอก เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเข้าใจและสามารถเข้าอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้อย่างปกติสุข มีการจัดกลุ่มเป็นกลุ่มกิจกรรมประชุมสัมมนากลุ่มย่อย²⁷

แต่อย่างไรก็ดี ถ้าผู้อำนวยการ โรงเรียน ฯ เห็นว่าเป็นการจำเป็นที่จะต้องย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่มคนใดไปที่โรงเรียนอื่น เพื่อความสะดวกในการให้การศึกษาในระหว่างคุมขัง หรือด้วยเหตุผล

²⁶ *Criminal Justice in Japan* (p.39). Op.cit.

²⁷ จาก รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการกระทำผิดซ้ำจากรัฐสถาน พิษณุท่าแพงเรือนจำ: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (น.38), โดย กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์, 2552, ธันวาคม, นนทบุรี:กรมราชทัณฑ์.

ประการใด ก็สามารถย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่มผู้นั้นได้ โดยได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์ส่วนภูมิภาค²⁸

2)เค้าโครงขั้นตอนของการบำบัดฟื้นฟู²⁹

การศึกษาในโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่ม มี 5 องค์ประกอบ คือ

1. แนวทางการใช้ชีวิต (Living Guidance)
2. แนวทางการฝึกวิชาชีพ (Vocational Guidance)
3. การศึกษาทางวิชาการ (Academic Education)
4. การศึกษาทางสุขภาพและร่างกาย (Health and Physical Education)
5. กิจกรรมพิเศษอื่น ๆ (Special Activities)

ในการให้องค์ประกอบเหล่านี้มีประสิทธิภาพ ขั้นตอนในการบำบัดฟื้นฟูสามารถแบ่งเป็น ระยะขั้นต้น ระยะขั้นกลาง และระยะขั้นก่อนปล่อยตัว ในระยะขั้นต้นแผนการบังคับโทษฟื้นฟูส่วนบุคคล (Individualized Treatment Plan, ITP) ได้มีวัตถุประสงค์ เนื้อหาและวิธีการทางการศึกษาที่วางแผนมาเพื่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละบุคคล ในการปฏิบัติงานเหล่านี้จะมีเจ้าหน้าที่ศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับทัณฑ์บนเป็นผู้พิจารณาแผนบังคับโทษเหล่านี้ต่อมาในระยะขั้นกลางจะทำกิจกรรมให้สอดคล้องกับแผนบังคับโทษแต่ละบุคคลนั้น และในระยะขั้นก่อนปล่อยตัวจะมีการให้การศึกษาเพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มกลับคืนสู่สังคมได้³⁰

โดยหลักทั่วไป ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะต้องอยู่ศึกษาที่โรงเรียน ฯ จนถึงอายุ 20 ปี แต่ถ้าหากมีพฤติกรรมบางอย่างก็สามารถขยาระยะเวลาการศึกษาออกไปได้ ในทางปฏิบัติผู้ต้องขังวัยหนุ่มส่วนใหญ่มักจะถูกปล่อยตัวก่อน โดยมีทัณฑ์บนตามคำสั่งของคณะกรรมการทัณฑ์บนภาค (The Regional Parole Board) ซึ่งในกรณีนี้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขทัณฑ์บนโดยความดูแลของสำนักงานทัณฑ์บน (The Probation Office)³¹

การให้การศึกษาในระหว่างควบคุมในโรงเรียน ฯ ³² จะต้องประกอบด้วย คอร์สเรียนการฝึกวิชาชีพและแนะแนว การฝึกอย่างเหมาะสม และการบำบัดรักษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถอยู่อาศัยอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยมีพื้นฐานจากการกระตุ้น ให้มีสามัญสำนึกในการช่วยเหลือตนเอง ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้

²⁸ The Juvenile Training School Law Article 10

²⁹ *Criminal Justice in Japan* (pp.39-40). Op.cit.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

³² The Juvenile Training School Law Article 4

1. ในโรงเรียน ฯ ชั้นต้นหลักสูตรการเรียนจะต้องเป็นหลักสูตรในระดับเดียวกันกับโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

2. ในโรงเรียน ฯ ชั้นกลางหรือชั้นสูง หลักสูตรการเรียนจะต้องเป็นหลักสูตรในโรงเรียน ฯ ชั้นต้น และถ้ามีความจำเป็น จะต้องเป็นหลักสูตรในระดับเดียวกันกับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือระดับเดียวกันกับโรงเรียนฝึกวิชาชีพชั้นสูง หรือมหาวิทยาลัย

3. ในโรงเรียน ฯ ชั้นบำบัดรักษา หลักสูตรการเรียนจะต้องเป็นหลักสูตรของโรงเรียนสำหรับผู้มีความบกพร่องหรือพิการ หรือโรงเรียนอื่นที่ให้การศึกษาระบบพิเศษ

ทั้งนี้ ผู้อำนวยการในโรงเรียน ฯ จะต้องไม่ให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทำงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาในระหว่างคุมขัง

3.1.2.2 ในด้านวิธีการดำเนินการจัดหลักสูตรการฝึกอบรม

การให้การศึกษาในระหว่างควบคุมในโรงเรียน ฯ แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบดังต่อไปนี้³³

1) แนวทางการใช้ชีวิต (Living Guidance)

แนวทางการใช้ชีวิตเป็นหัวใจหลักในการวางแผนการให้การศึกษาภายในเรือนจำ โดยจะมีวิธีการต่าง ๆ เช่น การให้การศึกษาตัวต่อตัวหรือแบบกลุ่ม แนวทางการเขียนเรียงความ ไดอารี่ การเขียนจดหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะช่วยทำให้ทราบถึง

(1) ปัญหาในด้านความคิดของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ทศนคติและพฤติกรรม ที่นำไปสู่การกระทำความผิดอาญา

(2) ปัญหาในด้านการจัดการทางอารมณ์

(3) ความอ่อนไหวทางอารมณ์

(4) พฤติกรรมการใช้ชีวิต ทศนคติในการปฏิบัติตามกฎหมาย การควบคุมตนเอง รวมถึงความสัมพันธ์ต่อบุคคลอื่น

(5) ปัญหาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังวัยหนุ่มกับครอบครัวและเพื่อน และ

(6) การเลือกอาชีพ การวางแผนชีวิต และการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม

ในส่วนของแนวทางการใช้ชีวิตนี้ ยังมี การศึกษาจากมุมมองของผู้เสียหาย (Education from the Viewpoints of the Victims) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเข้าใจถึงความรู้สึกและความเจ็บปวดของผู้เสียหายจากการกระทำของพวกเขา ซึ่งจะมีการสอนเช่นนี้ในทุกโรงเรียน ฯ ทุกชั้น

³³ *Criminal Justice in Japan* (p.40). Op.cit.

2) แนวทางการฝึกวิชาชีพ (Vocational Guidance)

แนวทางการฝึกวิชาชีพมีเจตนาให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีการทำงานและให้ทักษะความรู้ที่จำเป็นในการฝึกวิชาชีพ โดยจะมีการฝึกวิชาชีพ เช่น เชื่อมเหล็ก งานไม้ วิศวกรรมครัวเรือนและการก่อสร้าง การสร้างเครื่องจักร เกษตรกรรม การปลูกพืชในเรือนกระจก งานออฟฟิศ งานพยาบาล และวิชาชีพอื่น ๆ ในปีค.ศ. 2009 ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ได้รับการปล่อยตัวจำนวนถึง 46.6 เปอร์เซ็นต์ มีคุณสมบัติพร้อม หรือได้รับใบอนุญาตในการประกอบอาชีพจากการฝึกในคอร์สเรียนนั้น ๆ และอีกจำนวนถึง 52 เปอร์เซ็นต์ มีคุณสมบัติพร้อม หรือได้รับใบอนุญาตในการประกอบอาชีพอื่นนอกจากการฝึกในคอร์สเรียนนั้น ๆ

ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะได้รับการงบประมาณจากรัฐบาล แต่บางคอร์สผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง³⁴

จุดเด่นของงานราชทัณฑ์ญี่ปุ่น คือ การอบรมและฝึกอาชีพให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งกฎหมายจะบัญญัติบังคับ โดยแสดงในคำพิพากษาของศาลให้ต้องทำงานด้วยหรือไม่ ซึ่งมักกำหนดให้ผู้ต้องขังทำงานเป็นส่วนใหญ่ โดยเล็งเห็นว่าการทำงานหนักจะช่วยให้ผู้ต้องขังมีจิตใจที่รักษาระเบียบวินัย ได้รับความรู้และประสบการณ์ ผู้ต้องขังทำงานสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 8 ชั่วโมง หรือ 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีวันหยุด 2 วัน กำไรที่ได้จากการทำงานเป็นของรัฐ ผู้ต้องขังจะได้เป็นเงินรางวัลตอบแทนไม่มีค่าจ้าง³⁵

โดยการจัดระบบอุตสาหกรรมในเรือนจำหรือการจัดระบบโรงงานอุตสาหกรรม (Prison Industry) เป็นการเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเรือนจำ ซึ่งเท่ากับเป็นการเสริมต่อการฝึกวิชาชีพให้ผู้ต้องขัง นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในด้านการรับตัวผู้ต้องขังที่มีความชำนาญเข้าทำงานต่อไปในโรงงานอุตสาหกรรมภายหลังที่พ้นโทษแล้ว การราชทัณฑ์ของญี่ปุ่นได้รับความร่วมมืออย่างดีจากเอกชน เพราะเห็นว่าทำให้รัฐประหยัดค่าใช้จ่ายในการฝึกช่างฝีมือและกรมราชทัณฑ์ก็ไม่ต้องกังวลกับการขาดตลาดจำหน่ายสินค้าที่ผลิตขึ้นมาได้³⁶

นอกจากนี้ในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังจะได้รับใบประกาศนียบัตรหรือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเมื่อสำเร็จตามหลักสูตรด้วย สำหรับการฝึกวิชาชีพมีทั้งรัฐเป็นผู้จัดหาทั้งวัตถุดิบใน

³⁴ รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการกระทำผิดซ้ำจากรัฐสถานพินิจผู้กักขังเรือนจำ: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (น.39). เล่มเดิม.

³⁵ จาก “กฎหมายบังคับโทษจำคุกในประเทศญี่ปุ่น”, โดย ธาณี วรภัทร์, 2549, มิถุนายน, *บทบัญญัติ* 62(2), น.100, กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

³⁶ จาก *นักโทษเค็ดขาดกับสิทธิทางกฎหมาย* (น.154), โดย วรางคณา สุจริตกุล, 2539, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การผลิตทั้งหมด หรือ บางส่วนรวมทั้งจัดหาตลาดสำหรับขายด้วย ส่วนอีกรูปแบบหนึ่ง คือ รัฐให้เอกชนผู้ทำสัญญาเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบและสิ่งจำเป็นอื่นๆ ในการผลิตทั้งหมด โดยจะต้องจ่ายเงินให้รัฐสำหรับค่าจ้างแรงงานผู้ต้องขังสำหรับผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากการอุตสาหกรรมในเรือนจำ จะมีองค์กรที่มีชื่อเรียกว่า “Japanese Correctional Association” หรือ “JCA” เพื่อทำหน้าที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากฝีมือของผู้ต้องขัง โดยมีตราสินค้าว่า “CAPIC” การทำงานของผู้ต้องขังในเรือนจำรัฐจะให้รางวัลตอบแทนเป็นสินน้ำใจแก่ผู้ต้องขัง โดยจะจ่ายให้เป็นเบี้ยเลี้ยง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความตั้งใจที่จะทำงานมากขึ้น เงินในส่วนนี้รัฐจะเป็นผู้เก็บไว้และจ่ายให้แก่ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษแล้ว แต่ผู้ต้องขังก็สามารถเบิกเงินเพื่อใช้จ่ายซื้อของจำเป็นขณะที่อยู่ในเรือนจำได้³⁷

ซึ่งอุตสาหกรรมในเรือนจำ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ³⁸

(1) การผลิต (Production) ผลิตภัณฑ์พื้นฐานที่อยู่ในการใช้แรงงานประเภทนี้ก็คือสินค้าฝีมือประเภทงานไม้ เฟอร์นิเจอร์ สิ่งพิมพ์ และผ้าที่ใช้ตัดเสื้อ ซึ่งโดยส่วนมากแล้วหน่วยงานของเรือนจำจะผลิตสินค้าหรือส่วนของสินค้า หลังจากได้รับการสั่งซื้อจากบริษัทเอกชน โดยหลักแล้วสัญญาจ้างแรงงานจะเกิดขึ้นระหว่างรัฐและเอกชน ดังนั้นจึงไม่เคยเกิดกรณีที่ผู้ต้องขังทำสัญญากับเอกชน ผู้ต้องขังจึงไม่ได้รับการจ่ายค่าจ้างโดยตรง ค่าจ้างที่บริษัทจ่ายจะถือเป็นรายได้ของแผ่นดิน (National Treasury)

ในการพิจารณาถึงจำนวนค่าจ้างแรงงาน เรือนจำจะต้องพิจารณาถึงประเภทของงาน จำนวนชั่วโมง และระดับของทักษะ ซึ่งจะพยายามให้ยุติธรรมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ นอกจากนี้การทำงานของผู้ต้องขังในเรือนจำ มักจะดำเนินการโดยความรับผิดชอบของรัฐและอยู่ในการควบคุมดูแลของเจ้าพนักงานเรือนจำ ซึ่งบริษัทเอกชนจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว

(2) การฝึกวิชาชีพ (Vocational Training) เนื่องจากวัตถุประสงค์ประการหนึ่งของการให้ผู้ต้องขังทำงานในเรือนจำ ก็คือ การจัดให้ผู้ต้องขังได้รับทักษะและความรู้ทางด้านอาชีพ ดังนั้นการฝึกวิชาชีพจึงเป็นส่วนหนึ่งของแรงงานผู้ต้องขัง วิชาชีพที่จะให้ผู้ต้องขังฝึกหรืองานที่จะมอบหมายให้ผู้ต้องขังนั้น ต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ระยะเวลาของโทษจำคุก สุขภาพอนามัย ความสามารถ งานในอดีต แผนการอาชีพในอนาคต เป็นต้น และสำหรับผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี จะต้องคำนึงถึงการฝึกอบรมทางศีลธรรมเป็นลำดับแรก ซึ่งต่อมาได้มีประกาศของรัฐมนตรียุติว่าการกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับนโยบายเบื้องต้นในการบังคับใช้พระราชบัญญัติ

³⁷ งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ: มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง (น.35-36). เล่มเดิม.

³⁸ จาก การแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ: ศึกษากรณีการฝึกอาชีพและการบังคับใช้แรงงาน (น.96), โดย เท็ดสจ๊วต บุนชวย ไวจ์, 2540, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรือนจำ โดยประกาศว่าจะต้องมีการประกบกันระหว่างการฝึกอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องขัง และเป็นแนวทางในอนาคตต่อผู้ต้องขัง อีกทั้งต้องปลูกฝังความสามารถในการดูแลควบคุมตนเอง นอกจากนี้ยังมีกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง คือ “The Vocational Training rules for prisoners” ซึ่งออกโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในค.ศ.1950 ได้ให้คำนิยามของการฝึกอาชีพว่า เป็นส่วนหนึ่งของการใช้แรงงานผู้ต้องขังและดำเนินการโดยผ่านระบบการฝึกอบรม การฝึกอาชีพสำหรับผู้ต้องขังจะดำเนินการโดยเจ้าพนักงานเรือนจำ ซึ่งจะต้องได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมก่อน โดยเจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องยื่นเอกสารรายละเอียดของโครงการ ซึ่งจะต้องกำหนดลักษณะการฝึกอบรม จำนวนผู้เข้าร่วมอบรม และส่วนอื่นๆที่สำคัญ ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมจะคัดเลือกจากผู้ต้องขังซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้ คือ

1. มีระยะเวลาการรับโทษที่เพียงพอตามที่กำหนดไว้เพื่อที่จะร่วมโครงการ
2. ต้องจบการศึกษาอย่างน้อยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือการศึกษาที่เทียบเท่าในระดับเดียวกัน
3. ต้องมีความประพฤติที่ดีในขณะที่รับโทษและเป็นผู้ที่ได้รับการตัดสินว่าเป็นผู้ที่มีความตั้งใจอย่างสูงในการฝึกอบรม
4. ต้องเป็นที่ยอมรับว่ามีคุณสมบัติที่จำเป็นในการเข้าร่วมโครงการ โดยต้องมีการทดสอบความรู้ทางอาชีพ
5. ต้องมีความตั้งใจที่จะนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปประกอบอาชีพภายหลังจากการพ้นโทษ

ในการฝึกวิชาชีพ (Vocational Training) ดำเนินการภายในเรือนจำ 3 รูปแบบ³⁹ ได้แก่

1. การฝึกพื้นฐานทางวิชาชีพแบบเร่งรัด โดยศูนย์ฝึกวิชาชีพทั่วไป (General Vocational Training Center) ทำการฝึกพื้นฐานทางวิชาชีพแบบเร่งรัดให้กับผู้ต้องขังที่เข้าเรือนจำใหม่ๆ ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน ผู้ต้องขังที่สำเร็จหลักสูตรการฝึกวิชาชีพในเรือนจำดังกล่าวจะได้รับใบประกาศนียบัตรจากอธิบดีกรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงแรงงาน เรือนจำทั้ง 7 แห่ง ได้แก่

- 1.1 ทัณฑสถานวัยหนุ่มคาวาโกเอะ (Kawagoe Juvenile Prison)
- 1.2 เรือนจำฟูกูอิ (Fukui Prison)
- 1.3 ทัณฑสถานวัยหนุ่มนารา (Nara Juvenile Prison)
- 1.4 เรือนจำยามากูอิ (Yamaguchi Prison)
- 1.5 ทัณฑสถานวัยหนุ่มซากา (Saga Juvenile Prison)

³⁹ การบังคับโทษจำคุกในประเทศญี่ปุ่น (น.101). เล่มเดิม.

1.6 เรือนจำยามากาตา (Yamagata Prison)

2. การฝึกอบรมวิชาชีพเฉพาะด้าน โดยสถาบันฝึกวิชาชีพ (Concentrated Vocational Training Institute) โดยคัดเลือกผู้ต้องขังของแต่ละเรือนจำในส่วนภูมิภาคเข้ามาฝึกวิชาชีพเฉพาะด้าน

3. การฝึกอบรมตามงบประมาณของรัฐ จะมีการกระทำเป็นครั้งคราวตามนโยบายและงบประมาณ โดยการคัดเลือกผู้ต้องขังเข้ารับการอบรม

(3) งานบำรุงรักษา (Maintenance Work) จะมีผู้ต้องขังเฉพาะบางคนที่จะเกี่ยวข้องกับการทำงานบางประเภท เช่น งานทำอาหาร ล้างจาน ทำความสะอาด นอกจากนี้ยังมีงานประเภทอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของเรือนจำ เช่น งานก่อสร้าง ซ่อมแซมสถาบันต่าง ๆ ซึ่งงานเหล่านี้ทำให้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการลดลงและเป็นการลดค่าใช้จ่ายของรัฐ

3) การศึกษาทางวิชาการ (Academic Education)

การศึกษาทางวิชาการจะถูกจัดให้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ไม่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ คือ ชั้นประถมศึกษาและชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะถูกจัดให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่สมัครใจเรียน และยังมีการสอนเสริมให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มในเรื่องพื้นฐานการใช้ชีวิตประจำวันหรือเพื่อเตรียมตัวสำหรับกลับสู่โรงเรียนปกติด้วย โดยการเรียนการสอนด้านวิชาสามัญ มักจะเป็นภาษาอังกฤษ ญี่ปุ่น คณิตศาสตร์ และวิชาพื้นฐานอื่น ๆ คนไม่จบประถมจะต้องจบประถมและมีการสวัดผลการเรียนด้วย⁴⁰

4) การศึกษาทางสุขภาพและร่างกาย (Health and Physical Education)

การศึกษาทางสุขภาพและร่างกายจะเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ การเรียนสุขศึกษา การป้องกันโรค รวมถึงแนวทางในการควบคุมอาหาร การคุมน้ำหนัก อันตรายจากการใช้ยาเสพติด และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในส่วนพลศึกษาก็จะมีการจัดกิจกรรมทางกีฬาต่าง ๆ เพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรง มีสมาธิ มีความอดทน ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในสังคม สำหรับการได้รับการรักษาทางการแพทย์⁴¹ การรักษาโดยทั่วไปจะถูกจัดอยู่ในแผนกงานแพทย์ของโรงเรียน ๆ นั้น ๆ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ต้องได้รับการรักษาส่วนใหญ่จะรักษาภายในโรงเรียน ๆ เว้นแต่มีความจำเป็นก็อาจได้รับการรักษาในโรงพยาบาลภายนอกได้

5) กิจกรรมพิเศษอื่น ๆ (Special Activities)

กิจกรรมพิเศษอื่น ๆ รวมถึงกิจกรรมนอกสถานที่ มีกิจกรรมชมรม และการสันทนการมีงานอาสาสมัคร การเรียนด้านการท่องเที่ยว ซึ่งรวมอยู่ในกิจกรรมนอกสถานที่ โดยจะมี

⁴⁰ แหล่งเดิม.

⁴¹ *Criminal Justice in Japan* (p.41). Op.cit.

อาสาสมัครจากบุคคลภายนอก บาทหลวง หรือสมาชิกของสมาคมต่าง ๆ ให้การสนับสนุนกิจกรรมเหล่านี้ นอกจากนี้ยังมีบริการทางด้านห้องสมุด มีวารสาร หนังสือพิมพ์ ตำราการประกอบอาชีพให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มอ่านเสริมความรู้ด้วย⁴²

3.1.2.3 ในด้านการคุ้มครองสิทธิและการช่วยเหลืออื่น ๆ

1) ในระหว่างควบคุมตัว

ผู้อำนวยการโรงเรียน ฯ ในชั้นต่าง ๆ มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาในเรื่องเนื้อหาที่เกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนในระหว่างที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มถูกควบคุมตัว และยังมีหน้าที่ในการออกใบรับรองสำเร็จการศึกษาแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่สามารถสำเร็จหลักสูตรการเรียนได้ ซึ่งใบรับรองดังกล่าวจะมีผลเสมือนกับใบรับรองสำเร็จการศึกษา หรือใบรับรองอื่นที่ออกโดยผู้อำนวยการของโรงเรียนที่ตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายว่าด้วยการศึกษา (The School Education Law 1947)⁴³

ในกรณีที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความประพฤติดี ประพฤติดี หรือมีการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ผู้อำนวยการโรงเรียน ฯ อาจจะให้รางวัลแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้น โดยอยู่ในรูปแบบของสิ่งของที่แสดงความชื่นชมสรรเสริญ เช่น ใบรับรอง หรือตราดีเด่น เป็นต้น หรือการได้รับการปฏิบัติเป็นพิเศษ เช่น การปล่อยตัวให้ออกไปภายนอกเรือนจำ แต่อย่างไรก็ตามหากเป็นการให้รางวัลอย่างอื่นนอกเหนือจากนี้จะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมด้วยแต่ทั้งนี้เมื่อได้มีการให้รางวัลแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มคนใดไปแล้ว รางวัลนั้นก็ไม่สามารถที่จะถูกเรียกคืนหรือเพิกถอนได้ไม่ว่าในกรณีใด⁴⁴

การปล่อยตัวและการคุมขังต่อเนื่องผู้อำนวยการโรงเรียน ฯ จะต้องปล่อยตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เมื่อเขามีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ แต่อย่างไรก็ตามผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียน ฯ ก่อนครบ 1 ปีตั้งแต่ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิด จะต้องถูกคุมขังต่ออีกไม่เกิน 1 ปีนับจากวันดังกล่าว แต่ถ้าผู้อำนวยการโรงเรียน ฯ เห็นว่ายังไม่เหมาะสมที่จะปล่อยตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มจากโรงเรียน ฯ เนื่องจากเขามีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจอย่างมาก หรือแนวโน้มความเป็นอาชญากรของเขายังไม่ถูกแก้ไข ผู้อำนวยการโรงเรียน ฯ จะมีคำร้องไปถึงศาลซึ่งตัดสินผู้ต้องขังวัยหนุ่มผู้นั้นให้เข้าโรงเรียน ฯ ให้มีคำสั่งคุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มผู้นั้นต่อไปอีกก็ได้ เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว ศาลก็จะพิจารณาคำร้องนั้นโดยรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลผู้ซึ่งมีความรู้ทางการแพทย์

⁴² รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการกระทำผิดซ้ำจากครัวเรือนพินิจผู้กำแพงเรือนจำ:ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (น.39). เล่มเดิม.

⁴³ The Juvenile Training School Law Article 5

⁴⁴ The Juvenile Training School Law Article 7

นักจิตวิทยา นักครุศาสตร์ นักสังคมศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ฯ ซึ่งควบคุมผู้ต้องขังวัยหนุ่มผู้นั้น ถ้าศาลเห็นว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มผู้นั้นมีลักษณะดังกล่าวมาในคำร้อง ศาลก็อาจมีคำสั่งให้มีการคุมขังต่อไปได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่อย่างไรก็ตามระยะเวลาดังกล่าวจะต้องไม่เกินอายุ 23 ปีของผู้ต้องขังวัยหนุ่มผู้นั้น แต่ถ้าหากในกรณีที่ศาลเห็นว่าเมื่ออายุของผู้ต้องขังวัยหนุ่มผู้นั้นอายุครบ 23 ปีแล้ว ยังไม่ดีขึ้นเพราะเขามีจิตบกพร่องถึงขนาด หรือ ศาลเห็นว่ายังไม่สมควรที่จะปล่อยตัว ศาลอาจออกคำสั่งให้ควบคุมผู้ต้องขังวัยหนุ่มผู้นั้นในโรงเรียน ฯ ชั้นบำบัดรักษาต่อไปได้ ในระยะเวลาที่กำหนด แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินอายุ 26 ปี แต่ไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไรหากระยะเวลาที่ศาลกำหนดสิ้นสุดลงแล้ว ผู้อำนวยการโรงเรียน ฯ จะต้องปล่อยตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มผู้นั้น⁴⁵

2) ภายหลังการปล่อยตัว

การดูแลภายหลังการปล่อย (Aftercare of Discharged Offenders)⁴⁶ ระบบการดูแลภายหลังการปล่อยผู้ต้องขังนั้น มีการออกกฎหมายให้บริการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด The Offenders Rehabilitation Law เพื่อช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวแล้วโดยเฉพาะในระยะ 6 เดือนแรก เพื่อช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ งานส่วนนี้อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคุมประพฤติ เช่น ในเรื่องของการจัดหาที่พักชั่วคราว การเดินทางกลับสู่ภูมิลำเนา การจัดหาสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพต่าง ๆ อาหาร ยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการช่วยเหลือจากภาคเอกชนและอาสาสมัครต่าง ๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งถือเป็นโอกาสสำคัญแก่ผู้กระทำความผิดสามารถกลับเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ เช่น

1. บ้านพักช่วยเหลือฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation Aid Hostels) มีจำนวนประมาณ 105 แห่งทั่วประเทศ ภายใต้การควบคุมดูแลสำนักงานคุมประพฤติ เพื่อให้บริการในการจัดหาที่พักชั่วคราวและจัดหาอาหารให้รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การจัดหางานและปัญหาต่าง ๆ แก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ ผู้ถูกคุมประพฤติ นอกจากนี้ บางกิ่งวิสัยบางแห่งจะมีลักษณะพิเศษออกไป เช่น อาจจะมีสถาบันที่บำบัดทางจิต หรือบ้านพักคนชรา คอยเป็นแหล่งให้ความช่วยเหลือแก่คนป่วยทางจิตและคนชราซึ่งไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อันเนื่องมาจากความเจ็บป่วยหรืออายุมากแล้ว

2. สมาคมช่วยเหลือและฟื้นฟู (Rehabilitation Aid Association) สมาคมมีถึง 78 แห่งทั่วประเทศ เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนให้กับผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว เช่น

⁴⁵ The Juvenile Training School Law Article 11

⁴⁶ การบังคับโทษจำคุกในประเทศญี่ปุ่น (น.108-110). เล่มเดิม.

อาหาร เสื้อผ้า เงิน การรักษาพยาบาล ตลอดทั้งการให้ตำราเอกสารและการฝึกอบรมต่าง ๆ และสิ่งอื่น ๆ ที่จำเป็น

3. สมาคมสตรีช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation Aid Woman's Group) มีวัตถุประสงค์ที่จะเข้ามาช่วยเหลือแก้ไขผู้กระทำความผิดและมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม โดยเป็นตัวแทนของมารดาและภรรยาในสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ปัญหาการกระทำผิดของเด็ก สวัสดิการของผู้กระทำความผิดและครอบครัว กิจกรรมขององค์กร ให้ความสนับสนุนด้านการเงิน สิ่งจำเป็นต่าง ๆ แก่อาสาสมัครคุมประพฤติ

4. สมาคมพี่สาวและพี่ชายคนโต (Big Brothers and Sisters) BBS เป็นองค์กรที่สมาชิกอาสาสมัครเป็นหนุ่มสาว อายุระหว่าง 17-30 ปี ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือและป้องกันปัญหาเยาวชนกระทำความผิด สมาชิกจะทำหน้าที่เป็นเพื่อนที่เข้าใจปัญหาและความต้องการของเยาวชนช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติและอาสาสมัครคุมประพฤติของสำนักงานคุมประพฤติกระทรวงยุติธรรม

5. ความร่วมมือกับนายจ้าง ผู้พันโทษและผู้ถูกคุมประพฤตินักจะประสบปัญหาการไม่ยอมรับเข้าทำงานเพราะสาเหตุที่เคยต้องโทษมาก่อน ดังนั้น ด้วยความร่วมมือของนายจ้าง บริษัทห้างร้านต่าง ๆ ร่วมกับสำนักงานคุมประพฤติกระทรวงยุติธรรม จะร่วมมือกันทำการช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้เป็นคนดีและมีอาชีพทำ

6. การป้องกันการกระทำความผิด (Crime Prevention Activities) ประเทศญี่ปุ่นมีการรณรงค์การป้องกันอาชญากรรมประจำปี เรียกว่า “การปฏิบัติการเพื่อสังคมที่ดี” ภายใต้การนำของกระทรวงยุติธรรม พยายามส่งเสริมความเข้าใจต่อสาธารณชนในการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ให้สังคมมีอาชญากรรมน้อยลง ตามคำขวัญที่ว่า “ร่วมด้วยช่วยกันต่อต้านการกระทำความผิดและช่วยเหลือฟื้นฟูผู้กระทำความผิด” ภาคประชาชนจะมีส่วนร่วมในการช่วยสอดส่องและทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยป้องกันอาชญากรรมร่วมกัน

3.1.2.4 ในด้านการตรวจสอบการดำเนินการตามแผนการศึกษา

งานบังคับโทษจำคุกจะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างมากซึ่งมีพัฒนาการและวิวัฒนาการที่ยาวนานและต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขฟื้นฟูปรับพฤตินิสัยหรือการคุมความประพฤติ ในระหว่างผู้ต้องขังได้รับโทษและภายหลังการปล่อยตัวแล้ว เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ต้องขังไม่ล้นเรือนจำ จากการปรับพฤตินิสัยได้ผลและมีประสิทธิภาพ กับทั้งยังเป็นการตรวจสอบการทำงานของเรือนจำไปโดยระบบของตัวมันเองด้วย หน่วยงานราชทัณฑ์ของรัฐบาลญี่ปุ่นตระหนักถึงข้อดีของการมีส่วนร่วมของชุมชนอันเป็นภาคประชาสังคมอย่างยิ่ง ในปีค.ศ.1992 สำนักงานคุมประพฤติมีการออกนโยบายชื่อว่า “Community Participation Program” ระบบการ

ปรับพฤติกรรมนิสัยของผู้กระทำความผิดในประเทศญี่ปุ่นจะมีลักษณะเป็นกระบวนการยุติธรรมแบบประชาชนมีส่วนร่วม (Participatory Justice) โดยมีลักษณะ 4 ประการ คือ⁴⁷

1. มีประเภทกิจกรรมหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามที่แต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มสนใจอาสาสมัครเข้ามาช่วยเหลือและมีความถนัด
2. การสร้างระบบการติดต่อประสานงานในการอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ กับเรือนจำ
3. ให้ภาคประชาสังคมกิตริเริ่มสร้างสรรค์เอง โดยภาครัฐจะเป็นฝ่ายที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือตลอดทั้งการพัฒนา
4. มุ่งเน้นนโยบายระดับรากหญ้า และต้องสามารถควบคุมป้องกันอาชญากรรมไม่ให้มีอิทธิพลเหนือชุมชน

ในประเทศญี่ปุ่นมีอาสาสมัครในกิจการราชทัณฑ์ ซึ่งมีบทบาทค่อนข้างมากทั้งในการคุมประพฤติและกิจการราชทัณฑ์ โดยจะเข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการให้การศึกษา ด้านวิชาการ และศาสนาแก่ผู้ถูกคุมขัง รวมทั้งแก้ไขปัญหส่วนตัว ปัญหาทางบ้าน และการเตรียมตัววางแผนชีวิตภายหลังการถูกปล่อยตัว นอกจากนี้ยังมีระบบอาสาสมัครจะเข้าเยี่ยมผู้ต้องขังและให้ความช่วยเหลือด้านกำลังใจ ให้คำแนะนำ ให้ความบันเทิง รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ถูกคุมขัง⁴⁸

การตรวจสอบและกำกับดูแลเรือนจำ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานตรวจสอบเรือนจำ อย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 2 ปี นอกจากนี้ ศาลและอัยการอาจเข้าตรวจสอบเรือนจำได้⁴⁹ นอกเหนือจากมาตรการทางกฎหมายที่กล่าวมาแล้ว ในเรื่องของการตรวจสอบและกำกับดูแลเรือนจำของญี่ปุ่นนั้น เรือนจำจะถูกตรวจสอบและการกำกับดูแลจากสังคมโดยกลไกทางปฏิบัติตามแนวนโยบายของรัฐ กล่าวคือ เรือนจำอาศัยความร่วมมือจากคนสังคม กำแพงเรือนจำมิได้กีดกันโลกของผู้ต้องขังกับสังคมภายนอก เมื่อหน่วยงาน องค์กร บุคคลทั่วไปในสังคมสามารถเข้าไปช่วยเหลือบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังได้ จึงเท่ากับว่ากลไกทางสังคมจะตรวจสอบ

⁴⁷ From *Community Involvement in the Rehabilitation and Treatment of Criminal Offenders* (20th ed.), By Kenji Teramura, 2000, APCCA, Retrieved from <http://www.appca.org>. (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, 2549, น.104).

⁴⁸ การบังคับโทษจำคุกในประเทศญี่ปุ่น (น.105). เล่มเดิม.

⁴⁹ The Prison Law Article 4 (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, 2549, น.106).

เรือนจำ การทำงานของเจ้าพนักงาน มาตรการต่าง ๆ ด้วย งานเรือนจำและทัณฑสถานจึงถูกตรวจสอบและดูแลโดยสายตาของคนในสังคมญี่ปุ่นตลอดเวลา⁵⁰

3.2 ประเทศอังกฤษ

3.2.1 กฎหมายบังคับโทษทั่วไป

การบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศอังกฤษ มีรูปแบบในการบริหารงานเป็นแบบคณะกรรมการ และมีคณะทำงานทำหน้าที่ตรวจสอบหลายขั้นตอน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นในเรื่องของความปลอดภัยในการควบคุม มีการนำเทคโนโลยีตลอดจนอุปกรณ์ป้องกันการหลบหนีต่าง ๆ มาช่วย ทำให้การปฏิบัติงานสะดวกและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความพร้อมในด้านของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน⁵¹

3.2.1.1 โครงสร้างการบริหารงานราชทัณฑ์⁵²

ระบบการบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศอังกฤษสามารถแบ่งกลุ่มได้สองประเภทได้แก่

1. เรือนจำท้องถิ่น และศูนย์สำหรับผู้ที่ยังอยู่ในระหว่างพิจารณาคดี (Remand Centre) ซึ่งมีภารกิจหลักในการรับส่งนักโทษกับศาล และ

2. เรือนจำสำหรับผู้กระทำผิดวัยรุ่น (Young Offender Institution) และเรือนจำสำหรับผู้ใหญ่ (Adult Training Prison)

ซึ่งแบ่งออกได้เป็นเรือนจำเปิด และเรือนจำปิด เรือนจำสำหรับผู้ชาย และเรือนจำสำหรับผู้หญิง ซึ่งเป็นการจำแนกตามผู้ต้องขัง และระดับของความมั่นคงปลอดภัย

จุดมุ่งหมายของงานราชทัณฑ์ประเทศอังกฤษ มีจุดมุ่งหมายเพื่อรับใช้สังคม โดยการควบคุมดูแลผู้กระทำผิดตามคำสั่งศาล และมีหน้าที่หลักในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างมีมนุษยธรรม สนับสนุนให้ดำรงชีวิตภายใต้กฎหมาย ประพฤติตนเป็นประโยชน์ทั้งในขณะที่อยู่ในเรือนจำและภายหลังพ้นโทษ ประเทศอังกฤษมีแนวความคิดว่าการจำคุกเพื่อลงโทษผู้กระทำ ความผิดในคดีร้ายแรงเป็นการปกป้องสาธารณะจากอันตรายรุนแรงที่กระทำโดยผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นอันตรายต่อชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมในการกระทำความผิด และเป็นการป้องปรามบุคคลอื่น ๆ ซึ่งอาจถูกขู่ขู่ให้ประกอบอาชญากรรมรุนแรงโดยการให้เห็นบทลงโทษที่จะได้รับ

⁵⁰ การบังคับโทษจำคุกในประเทศญี่ปุ่น (น.106). เล่มเดิม.

⁵¹ งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ: มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง (น.18-20). เล่มเดิม.

⁵² แหล่งเดิม.

โครงสร้างของหน่วยงานราชทัณฑ์ประเทศอังกฤษ จะบริหารงานโดยคณะกรรมการเรือนจำ (Prison Service) ซึ่งประกอบไปด้วยกรรมการที่แต่งตั้งโดยกระทรวงมหาดไทย คณะกรรมการเรือนจำจะทำงานผ่านการตรวจสอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน คือ คณะผู้ตรวจการราชทัณฑ์ (Her Majesty's Chief Inspector of Prison) คณะผู้ตรวจการเรือนจำ (Prison Ombudsman) คณะผู้ตรวจเยี่ยม (Board of Visitors) ซึ่งประกอบด้วยอาสาสมัครจากประชาชนทั่วไปประจำอยู่ในทุก ๆ เรือนจำ ผู้ตรวจเหล่านี้จะทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของงานราชทัณฑ์ และรับเรื่องราวร้องทุกข์ของผู้ต้องขัง รวมทั้งเสนอรายงานให้กับกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้เรือนจำปฏิบัติ แต่ผู้ตรวจจะไม่มีอำนาจทางการบริหารและจะต้องปฏิบัติงานอย่างเป็นอิสระ

ปัจจุบันงานราชทัณฑ์ของประเทศไทย ได้ให้เจ้าหน้าที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร โดยการนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ ในการทำงาน และการจัดการสภาพแวดล้อมในการทำงาน สิ่งเหล่านี้จะมีประโยชน์ต่อตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเอง นอกจากนี้งานราชทัณฑ์ของประเทศไทยยังได้มีการนำเอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ โดยมีการพัฒนาระบบต่าง ๆ ให้มีความสะดวกในการใช้งาน เช่น การเก็บข้อมูลของผู้ต้องขัง การติดต่อประสานงาน

ประเภทของเรือนจำในประเทศไทยนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. เรือนจำท้องถิ่น ควบคุมดูแลผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี หรือกำหนดโทษต่ำ
2. เรือนจำฝึกอบรมระยะสั้น ควบคุมดูแลผู้ต้องขังที่โทษจำคุกต่ำกว่า 18 เดือน
3. เรือนจำฝึกอบรมระยะปานกลาง ควบคุมดูแลผู้ต้องขังที่รับโทษจำคุกระหว่าง 18 เดือน ถึง 4 ปี และผู้ต้องขังวัยหนุ่มหรือผู้ต้องขังหญิงที่รับโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี
4. เรือนจำฝึกอบรมระยะยาว ควบคุมผู้ต้องขังที่รับโทษจำคุกเกิน 4 ปี และผู้ต้องขังวัยหนุ่มหรือผู้ต้องขังหญิงที่รับโทษจำคุกเกิน 3 ปี

รูปแบบของเรือนจำในประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่ จะมีองค์ประกอบ ดังนี้

บริเวณทางเข้าเรือนจำ จะเป็นจุดที่ตรวจสอบ เจ้าหน้าที่ นักโทษ ผู้มาเยี่ยม ซึ่งกำลังจะเข้าหรือออกจากเรือนจำ

สถานที่แรกรับผู้ต้องขัง เมื่อเข้าสู่เรือนจำแล้วผู้ต้องขังแต่ละคนจะถูกตรวจค้น ทั้งในกรณีที่เข้ามาใหม่หรือได้รับการปล่อยตัวออก โดยมีการตรวจสอบหมายเลขและหมายเลขประจำตัวของผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังที่เข้าใหม่จะถูกซักถามประวัติทางการแพทย์ การติดยาเสพติด หรือ ความเสี่ยงที่จะทำร้ายตัวเอง

สถานการรักษาพยาบาล จะเป็นบริเวณที่ดูแลในด้านสุขภาพ และสวัสดิการของผู้ต้องขัง โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านสุขภาพต่าง ๆ ที่จำเป็น

สถานที่พักอาศัย ผู้ต้องขังจะอยู่อาศัยในบริเวณนี้ ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปในแต่ละเรือนจำ ประกอบไปด้วยที่อยู่อาศัยในลักษณะของห้องขัง มีห้องน้ำ บริเวณคูโทรศัพท์ โทรศัพท์และสำนักงาน

บริเวณนันทนาการ พื้นที่สำหรับนันทนาการจะอยู่บริเวณเดียวกับที่อยู่อาศัยของผู้ต้องขัง ซึ่งจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และพื้นที่เปิดทั่วไปที่ผู้ต้องขังสามารถรวมกลุ่มพูดคุยกันได้

บริเวณที่เยี่ยมญาติ บริเวณนี้จะเป็นจุดตรวจเช็กก่อนที่จะเข้าเยี่ยมญาติในแต่ละเรือนจำ จะมีลักษณะบริเวณเยี่ยมญาติต่างกัน จะมีการพิจารณาว่าบุคคลนั้นจะสามารถเข้าเยี่ยมได้หรือไม่สำหรับในกรณีของการมาเยี่ยมผู้ต้องขังในคดีที่เด็ดขาดแล้วจะต้องได้รับการอนุญาตเสียก่อน

บริเวณที่ฝึกอาชีพ สำหรับบริเวณที่ฝึกอาชีพนี้ จะมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การฝึกทำความสะอาด การเย็บผ้า การก่ออิฐ การซ่อมบำรุงรถยนต์ ซึ่งผลงานของผู้ต้องขังเหล่านี้ สามารถจำหน่าย เพื่อนำเงินเข้าองค์กรการกุศลท้องถิ่นได้ นักโทษสามารถเรียนฝึกอาชีพจนถึงขั้นได้รับประกาศนียบัตร หรือเรียนเพิ่มเติมในระดับที่สูงขึ้นไปอีก

บริเวณที่ฝึกอบรม การให้บริการด้านการฝึกอบรมและการศึกษาจะมีไว้สำหรับผู้ต้องขัง โดยใช้ประเมินทักษะและสอนทักษะเบื้องต้น บางเรือนจำจะมีการอบรมการศึกษาภาคบังคับในหลายระดับ รวมถึงประกาศนียบัตรทางวิชาชีพ

บริเวณประกอบกิจกรรมทางศาสนา เป็นบริเวณที่จัดการดูแลทางศาสนาให้แก่ผู้ต้องขัง และเจ้าหน้าที่ ปกติบริเวณประกอบกิจกรรมทางศาสนาจะให้บริการเต็มเวลา

แดนแยกขัง มีไว้สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกลงโทษทางวินัย ผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมในห้องขัง จะไม่ได้รับอนุญาตให้ปะปนกับผู้ต้องขังคนอื่น ๆ และอาจถูกระงับสิทธิบางอย่าง

3.2.1.2 ระบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

ในประเทศอังกฤษผู้ต้องขังทุกคนจะถูกจำแนก ผู้ต้องขังเด็ดขาดที่รับโทษจำคุกเกิน 3 เดือน จะถูกส่งไปยังศูนย์จำแนกลักษณะซึ่งประจำตามเรือนจำท้องถิ่นและรับการจำแนกเป็น 4 ประเภท A, B, C, D ตามระบบการจำแนก ปัจจุบันในประเทศอังกฤษจำแนกผู้ต้องขังในการรับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ แบ่งเป็นประเภท ดังต่อไปนี้⁵³

ประเภท A เป็นประเภทของเรือนจำที่ใช้กับผู้ต้องขังที่มีอันตรายต่อความปลอดภัยมากที่สุดกับสังคม และมีแนวโน้มที่อาจหลบหนี

ประเภท B เป็นประเภทของเรือนจำที่ใช้กับผู้ต้องขังที่ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยมากนักต่อสังคม และมีแนวโน้มที่อาจหลบหนี

⁵³ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก (น.194). เล่มเดิม.

ประเภท C เป็นประเภทของเรือนจำที่ใช้กับผู้ต้องขังที่ไม่สามารถกำหนดให้อยู่ในทัศนสถานเปิดได้ แต่มีความเป็นไปได้ที่อาจพยายามหลบหนี

ประเภท D เป็นประเภทของเรือนจำที่ใช้กับผู้ต้องขังที่สามารถอยู่ในทัศนสถานเปิดปราศจากข้อจำกัดเท่าที่ทำได้

สำหรับแนวความคิดและความเป็นมา การจัดตั้งระบบทัศนสถานวัยหนุ่มบอร์สตัลในประเทศอังกฤษนับเป็นยุคทองแห่งการปฏิรูปการแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมวัยหนุ่มอย่างแท้จริงส่วนหนึ่ง สาเหตุสำคัญอันเป็นต้นกำเนิดของระบบนี้ เนื่องจากรายงานสถิติผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มของคณะกรรมการเรือนจำอังกฤษ ค.ศ.1895 แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการจำคุกผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มให้อยู่ร่วมกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ดังนี้⁵⁴

1. ในแต่ละปีได้มีผู้กระทำความผิดอายุระหว่าง 16-21 ปี ถูกส่งตัวไปคุมขังในเรือนจำเป็นจำนวนมาก
2. ผู้กระทำความผิดดังกล่าวข้างต้น เมื่อได้รับการปลดปล่อยพ้นโทษไปแล้วกลับมีสภาพการณ์เลวร้ายยิ่งกว่า ก่อนเข้ามาต้องโทษจำคุกในเรือนจำเสียอีก
3. ผู้กระทำความผิดติดนิสัย หรือผู้มีสันดานเป็นผู้ร้ายส่วนมากมีประวัติอาชญากรรมเป็นผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มอายุระหว่าง 16-21 ปี มาก่อน

จากข้อมูลดังกล่าว เป็นผลสะท้อนให้เห็นถึงผลเสียในการขังผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มร่วมกับผู้ต้องขังผู้ใหญ่ ทั้งในข้อเท็จจริงก็ปรากฏว่า อาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากบุคคลวัยรุ่นอายุยังไม่ถึงภาวะเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว ส่วนมากเนื่องมาจากความพลั้งพลาด โดยเหตุที่คบค้าสมาคมกับคนทุจริตหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มย่อมมีโอกาสกลับความประพฤติเป็นพลเมืองดีได้มากกว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นเพื่อหวังผลในการอบรมผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มและเพื่อป้องกันการถ่ายทอดนิสัยชั่วร้ายจากผู้ใหญ่ที่เป็นอาชญากรเรือนจำเบ็ดฟอร์ด (Bedford prison) จึงได้ทดลองแยกผู้ต้องขังกระทำความผิดวัยหนุ่มออกเป็นสัดส่วนต่างหากจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่เป็นแห่งแรก ปรากฏว่า ได้ผลดีจนถึงสมัย เซอร์ อีเวอรีลินรักเกลส์ไบรส์ (Sir Evelyn Ruggles-Brise) ได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์แห่งประเทศอังกฤษได้เดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม ณ ทัศนสถานฝึกอบรมเอลมิราในประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1897 หลังจากนั้น ก็ได้นำระบบดังกล่าวมาใช้ในประเทศอังกฤษ โดยได้ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและได้จัดตั้งทัศนสถานวัยหนุ่มบอร์สตัล (Borstal School) ขึ้นหลังปี ค.ศ.1897 โดยมีอำนาจในการควบคุมผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีอายุ 16-21 ปี ไว้ได้ไม่เกิน 4 ปี

⁵⁴ รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการกระทำผิดซ้ำจากรัฐสถานพินิจผู้กักขังเรือนจำ: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (น.36-37). เล่มเดิม.

หากประพจน์ตัวดีก็จะได้รับการพิจารณาพักการลงโทษหรือปลดปล่อยก่อนกำหนด การดำเนินงานยึดหลักปฏิบัติภายใต้ระเบียบที่เหมาะสมไม่เข้มงวดกวดขันในเรื่องระเบียบวินัยมากจนเกินไป โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้มีโอกาสรับผิดชอบ ในการตัดสินใจและความรับผิดชอบของตนเอง ภายใต้บรรยากาศที่เป็นอิสระและไว้วางใจ มีการฝึกสอนวิชาชีพ วิชาสามัญและศีลธรรม จรรยาที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลภายใต้ระบบการจำแนกลักษณะ และการให้คะแนนตามผลก้าวหน้าแห่งความประพฤติการดำเนินงาน ทัศนสถานแห่งนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี และเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายครบจนทุกวันนี้⁵⁵

กล่าวโดยสรุปแล้ว หลักการและวิธีการดำเนินงานของระบบบอร์สตัน มีส่วนละม้ายคล้ายคลึงกับวิธีการของทัศนสถานฝึกอบรมผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ประสบผลสำเร็จดีกว่า เนื่องจากระบบบอร์สตันของประเทศอังกฤษ นอกจากจะได้ดัดแปลงแบบอย่างของประเทศสหรัฐอเมริกาไปได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสังคมอังกฤษเองแล้ว ยังได้เน้นหนักในเรื่องต่อไปนี้⁵⁶

1. กวดขันการสรรหาเจ้าหน้าที่ ผู้มีความรู้ความสามารถ และเข้าใจหลักปรัชญาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มเป็นอย่างดี
2. กำหนดมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม ด้วยวิธีการที่เหมาะสม และมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานอย่างแท้จริง
3. ได้รับการสนับสนุน และมีการประสานงานอย่างใกล้ชิด จากหน่วยงานราชการทั้งหมด ทั้งไป และในผู้บริหารระดับสูงของอังกฤษเป็นอย่างดี

การดำเนินงานของระบบบอร์สตัน ซึ่งได้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยต่อเนื่อง จึงเป็นที่ยอมรับและแพร่หลายทั่วไปว่าเป็นระบบแบบอย่างที่มีหลักการปฏิบัติแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มที่ดี

3.2.2 กฎหมายเกี่ยวกับการให้การศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

การดำเนินกระบวนการลงโทษผู้กระทำความผิดจะมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับอายุของผู้กระทำความผิด โดยผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม (Young Adult Offenders) คือ ผู้กระทำความผิดที่มีอายุตั้งแต่ 18-20 ปี จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลผู้ใหญ่ (Adult Court) แต่จะมีความแตกต่างในเรื่องของคำสั่งของศาลบางอย่าง โดยจะมีการแยกทัศนสถานสำหรับการกักขัง

⁵⁵ รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการกระทำผิดซ้ำจากรัฐสถานพินิจผู้กักขังเรือนจำ: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (น.36-38). เล่มเดิม.

⁵⁶ แหล่งเดิม.

(Custody) ผู้กระทำความผิดที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ไว้โดยเฉพาะ ปัจจุบัน คือ (Young Offender Institution : YOI) เหตุผลในการแยกสถานที่ควบคุมผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มโดยเฉพาะก็เพื่อป้องกัน “การติดเชื้อ” (Contamination) จากผู้กระทำความผิดที่มีอายุมากกว่าและติดคุกมานาน (More Experienced Criminal) และเหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ เพื่อสร้างระบบที่เป็นการให้การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูมากขึ้นด้วยการเน้นการให้การศึกษาและการฝึกอาชีพ⁵⁷

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วย อำนาจศาลอาญาในการพิพากษาลงโทษ ค.ศ.2000 (The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000) กำหนดให้ศาลอาญาไม่มีอำนาจที่จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้จำคุกบุคคลผู้กระทำความผิดซึ่งมีอายุต่ำกว่า 21 ปี ในขณะที่กระทำความผิดได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม⁵⁸ หากบุคคลดังกล่าว กระทำผิดฐานฆ่าผู้อื่นหรือความผิดอื่นซึ่งมีอัตราโทษจำคุกตลอดชีวิต ศาลอาญพิพากษาให้กักกันบุคคลนั้นตลอดชีวิต⁵⁹ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการลงโทษดังกล่าวมีความเหมาะสม⁶⁰ ซึ่งอาจถูกควบคุมตัวไว้ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (YOI) ตลอด

⁵⁷ *Sentencing and Criminal Justice* (p.401), By Andrew Ashworth, 2010. (อ้างถึงใน วชิราภรณ์ อนุกุล, 2557, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ:ศึกษากรณีทัณฑสถานวัยหนุ่ม (น.131), กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).

⁵⁸ The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 89

“Restriction on imposing imprisonment on persons under 21.

(1) Subject to subsection (2) below, no court shall—

(a) pass a sentence of imprisonment on a person for an offence if he is aged under 21 when convicted of the offence; or

(b) commit a person aged under 21 to prison for any reason...”.

⁵⁹ The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 93

“Duty to impose custody for life in certain cases where offender under 21.

Where a person aged under 21 is convicted of murder or any other offence the sentence for which is fixed by law as imprisonment for life, the court shall sentence him to custody for life unless he is liable to be detained under section 90 above”.

⁶⁰ The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 94

“Power to impose custody for life in certain other cases where offender at least 18 but under 21.

(1) Where a person aged at least 18 but under 21 is convicted of an offence—

(b) for which a person aged 21 or over would be liable to imprisonment for life, the court shall, if it considers that a sentence for life would be appropriate, sentence him to custody for life...”.

ชีวิต เว้นแต่ในกรณีที่กระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งให้ส่งตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มดังกล่าวไปกักขังในเรือนจำ หรือสถานที่ควบคุมอื่นแทนการกักขังที่ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม⁶¹ หากผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้กระทำผิดอย่างใดขึ้นอีกในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในในทัณฑสถานวัยหนุ่ม ศาลย่อมมีอำนาจสั่งให้ควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้เสมือนหนึ่งถูกลงโทษจำคุกสำหรับความผิดที่ได้กระทำนั้น เมื่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มอายุครบ 21 ปีบริบูรณ์ ในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่นั้น แต่ยังไม่ครบกำหนดเวลาพ้นโทษ ก็จะถูกส่งตัวไปคุมขังต่อที่เรือนจำสำหรับผู้ใหญ่ เพื่อรับโทษต่อจนครบ⁶² และให้ถือว่าระยะเวลาที่ถูกคุมขังในทัณฑสถานวัยหนุ่ม เป็นระยะเวลาที่ถูกลงโทษจำคุกและนับระยะเวลาที่

⁶¹ The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 95

“Custody for life: place of detention.

(1) Subject to section 22(2)(b) of the Prison Act 1952 (removal to hospital etc.), an offender sentenced to custody for life shall be detained in a young offender institution unless a direction under subsection (2) below is in force in relation to him.

(2) The Secretary of State may from time to time direct that an offender sentenced to custody for life shall be detained in a prison or remand centre instead of a young offender institution”.

⁶² The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 97

“Term of detention in a young offender institution, and consecutive sentences.

(4) Where—

(a) an offender is convicted of more than one offence for which he is liable to a sentence of detention in a young offender institution, or

(b) an offender who is serving a sentence of detention in a young offender institution is convicted of one or more further offences for which he is liable to such a sentence, the court shall have the same power to pass consecutive sentences of detention in a young offender institution as if they were sentences of imprisonment.

(5) Subject to section 84 above (restriction on consecutive sentences for released prisoners), where an offender who—

(a) is serving a sentence of detention in a young offender institution, and

(b) is aged 21 or over,

is convicted of one or more further offences for which he is liable to imprisonment, the court shall have the power to pass one or more sentences of imprisonment to run consecutively upon the sentence of detention in a young offender institution...”.

ต้องโทษต่อด้วย⁶³ ในทางปฏิบัติ ผู้กระทำผิดวัยหนุ่มจะถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำหรือสถานกักกันที่ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษเกิดขึ้น เช่น ทักษะสถานวัยหนุ่มไม่สามารถรองรับผู้กระทำผิดวัยหนุ่มเพิ่มได้ เป็นต้น⁶⁴ ทั้งนี้จะควบคุมตัวในเรือนจำหรือสถานกักกันได้ไม่เกิน 21 วัน เว้นแต่ความผิดบางประเภทเท่านั้น⁶⁵

ตามข้อกำหนดในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มอังกฤษ ได้บัญญัติอยู่ในกฎทัณฑสถานของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (The Young Offender Institution Rules 2000)⁶⁶ โดยมีเป้าหมายและหลักการทั่วไป ดังต่อไปนี้⁶⁷

1) จุดมุ่งหมายของทัณฑสถานผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพื่อจะช่วยให้ผู้กระทำผิดเตรียมความพร้อมในการกลับคนสู่สังคมได้

2) จุดมุ่งหมายที่กล่าวถึงในวรรค (1) จะต้องประสบความสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

(ก) จัดให้มีโปรแกรมของกิจกรรม รวมทั้ง การศึกษา การฝึกอบรม และการทำงาน ซึ่งออกแบบมาเพื่อช่วยผู้กระทำผิดให้ได้รับหรือพัฒนาความรับผิดชอบส่วนบุคคล ความมีวินัยในตนเอง สมรรถภาพทางกาย ความสนใจและทักษะ และเพื่อให้ได้งานที่เหมาะสมหลังจากการปล่อยตัว

(ข) การสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดและชุมชน และ

(ค) ดำเนินการปฏิบัติการร่วมกันกับองค์กรภายนอกที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลผู้กระทำผิดภายหลังจากที่ปล่อยตัวไปแล้ว

ดังนั้น การให้การศึกษายอบรมแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มในเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ของกรมราชทัณฑ์อังกฤษ ถือว่า การศึกษายอบรม (Education) เป็นเสมือนเครื่องมืออย่างหนึ่งในการแสวงหาการทำ การช่วยเหลือในเรื่องการดำรงชีวิตตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องคุณภาพชีวิต การให้การศึกษายอบรมเป็นหน้าที่ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด โดยให้งบประมาณของ

⁶³ The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 99

“Conversion of sentence of detention or custody to sentence of imprisonment.

(3) ..., the portion of the term of detention in a young offender institution imposed by the sentence of detention in a young offender institution which he has already served shall be deemed to have been a portion of a term of imprisonment...”.

⁶⁴ From *Prison Law Text and Materials* (pp.147-148), By Stephen Livingstone & Tim Owen, 1993, New York:OxFord University Press.

⁶⁵ *Prison Law Text and Materials* (p.267). Op.cit.

⁶⁶ Latest amendment came into force 1st January 2010

⁶⁷ The Young Offender Institution Rules 2000 Rule 3

กรมราชทัณฑ์ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนมีอิสระที่จะเลือกเรียนหรือไม่ก็ได้ตามความพอใจของตน การเรียนส่วนใหญ่จะดำเนินการนอกเหนือเวลาทำงานแต่จะมีการศึกษาอบรมในเวลากลางวันแก่ผู้ต้องขังที่ขาดทักษะขั้นพื้นฐานในการอ่านและการเขียน ตลอดจนผู้มีแนวโน้มในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจะเป็นผู้จัดหาครูผู้สอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ และผู้ที่สอบผ่านจะได้รับประกาศนียบัตรรับรองจากทางราชการด้วย นอกจากนี้ยังได้จัดให้มีการศึกษาด้านพลศึกษา (Physical Education) และการบริหารร่างกาย (Gymnastics) ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญด้านการปกครองอย่างหนึ่ง และถือว่าเป็นข้อผูกมัด (Obligation) สำหรับทุกคน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมสุขภาพและพลานามัยของผู้ต้องขังให้แข็งแรง และได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ อีกทั้งมีส่วนทำให้พวกเขาได้มีงานทำภายหลังการปลดปล่อยด้วย อาทิ การเป็นครูสอนว่ายน้ำ เป็นต้น⁶⁸

การฝึกวิชาชีพและการทำงานของผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศอังกฤษ จะได้รับการดำเนินการโดยช่างฝีมือที่มีความชำนาญ (Skilled Craftsman) ซึ่งได้รับการสมัครเข้าเป็นครูช่าง (Civilian Instructional Officers) หรือโดยเจ้าพนักงานเรือนจำที่มีคุณวุฒิในทางช่าง และผู้ต้องขังจะได้รับประกาศนียบัตรจากสถานบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อสำเร็จวัตถุประสงค์ในการฝึกวิชาชีพที่สำคัญ ก็เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้กระทำความผิดคนใดคนหนึ่งได้มาซึ่งทักษะ (Skill) ที่เขานำไปเสนอต่อนายจ้างได้ภายหลังการปลดปล่อย นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูบุคลิกภาพและวินัยของผู้ต้องขังด้วย ซึ่งกรมราชทัณฑ์มีข้อผูกมัดตามกฎหมายที่จะต้องจัดหางานบางอย่างให้ผู้ต้องขังทุกคนทำ วัตถุประสงค์ในการจัดหางานให้ผู้ต้องขังทำมีอยู่ 2 ประการ คือ⁶⁹

- 1) บรรดาผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับการฝึกอบรมตลอดจนเพิ่มพูนประสบการณ์ซึ่งจะช่วยทำให้พวกเขา สามารถหางานและครองงานไว้ได้ ภายหลังการปลดปล่อย และ
 - 2) จะต้องมีการใช้แรงงานผู้ต้องขังให้เกิดประโยชน์สูงสุดในทางเศรษฐกิจ
- งานราชทัณฑ์ประเทศอังกฤษควบคุมดูแลเรือนจำ และทัณฑสถานทั่วประเทศ ผู้ต้องขังในประเทศอังกฤษจะถูกจำเนกตลอดเวลา ผลของการจำเนกจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถย้ายจากแดนที่มีการควบคุมเข้มงวด ไปยังที่มีการควบคุมเข้มงวดน้อยลง หรือย้ายเรือนจำ หรือออกไปอยู่ในชุมชนได้⁷⁰

⁶⁸ รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการกระทำผิดซ้ำจากเรือนจำผู้กักขังเรือนจำ: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (น.36-38). เล่มเดิม.

⁶⁹ แหล่งเดิม.

⁷⁰ งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ: มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง (น.22). เล่มเดิม.

การฝึกวิชาชีพ และการทำงานของผู้ต้องขังนั้นมีทั้งในระบบอุตสาหกรรมและการทำงานภาคเกษตรกรรม เช่น ช่างไม้ ช่างปูน เฟอร์นิเจอร์ ตลอดจนการเลี้ยงวัวเนื้อ วัวนม และปลูกพืช สินค้าจากการฝึกวิชาชีพสามารถขายให้ประชาชนทั่วไปได้ งานราชทัณฑ์จะขยายการทำงานของผู้ต้องขังให้มากขึ้น เพื่อจะนำรายได้จากการขายสินค้าไปชดเชยค่าเสียหายให้ผู้เสียหาย นอกจากนี้ในโรงงานอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ได้ให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสเข้าร่วมทำงานด้วยเท่าที่ผ่านมานับได้ว่าประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี โดยการมีข้อตกลงร่วมกันระหว่างสมาคมราชทัณฑ์ของประเทศอังกฤษ (Prison Officer Association POA) และสหภาพการค้าสาธารณะ (Public Commercial Service Union) ในเรื่องของการเป็นหุ้นส่วน การปรับปรุงพัฒนามาตรฐาน และในเรื่องของค่าจ้างแรงงาน

ในการดำเนินกิจกรรมในการบริหารงานเรือนจำ และระบอบการปกครองในทัณฑสถานวัยหนุ่มของประเทศอังกฤษจะมีวิธีดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้เขียนสรุปแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการทำการศึกษเปรียบเทียบต่อไป ดังต่อไปนี้

3.2.2.1 ในด้านการดำเนินการตามแผนการฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

การให้การศึกษาของผู้ต้องขังจะมุ่งเน้นไปที่ผู้ที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ นอกจากนี้ในเรือนจำยังเปิดโอกาสให้มีการศึกษาวิชาสามัญ โดยสอบเทียบรับประกาศนียบัตรจากสถานบันภายนอก ได้แก่ The City and Guilds of London และ The Royal Society of Arts สำหรับในหลักสูตรการเรียนระดับมหาวิทยาลัย ได้เปิดโอกาสให้ศึกษากับมหาวิทยาลัยเปิดโดยทางไปรษณีย์⁷¹ ฉะนั้นการดำเนินการตามแผนการฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มของอังกฤษ จึงมีลักษณะดังต่อไปนี้⁷²

- (1) ผู้ต้องขังจะต้องเข้ารับโปรแกรมของกิจกรรมให้สอดคล้องกับกฎในข้อ 3 ซึ่งรวมถึงการศึกษา การฝึกอบรม การทำงานและสุขศึกษา
- (2) ในเรื่องการจัดกิจกรรมดังกล่าวทั้งหมด จะต้องผ่านการประเมินบุคคล และการพัฒนาส่วนบุคคล
- (3) แพทย์ประจำทัณฑสถานวัยหนุ่มอาจให้ผู้ต้องขังหยุดจากการทำงานหรือกิจกรรมอื่น ๆ ได้หากต้องรับการรักษา
- (4) ผู้ต้องขังอาจจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทัณฑสถาน ไม่เกินระยะเวลาในแต่ละวัน "ระยะเวลานั้น" ให้กำหนดดังนี้
 - (ก) ในวันที่มีชั่วโมงการศึกษาให้จัดให้ผู้ต้องขังเป็นจำนวน 11 ชั่วโมง

⁷¹ รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการกระทำผิดซ้ำจากรัฐสถานพินิจผู้กักขังเรือนจำ: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (น.36-38). เล่มเดิม.

⁷² The Young Offender Institution Rules 2000 Rule 37

(ข) ในวันที่ไม่มีการศึกษาดังกล่าว ให้จัดให้ผู้ต้องขังเป็นจำนวน 10 ชั่วโมง หรือ

(ค) ในวันที่มีระยเวลาน้อยกว่าจำนวนชั่วโมงของการศึกษาดังกล่าว ให้จัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาเป็นจำนวนรวม 10 ชั่วโมง

ระยะเวลาของการศึกษาดังกล่าวให้มีเงื่อนไขว่าเขาไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทัณฑสถานนานกว่า 8 ชั่วโมงในหนึ่งวัน

(5) ผู้ต้องขังอาจจะถูกส่งไปทำงานหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ ของพวกเขาในอัตราที่ได้รับอนุมัติจากเลขาธิการของรัฐ (Secretary of State) โดยทั่วไปหรือกรณีพิเศษ

สำหรับในส่วนการศึกษา ทางเรือนจำจะดำเนินการให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้รับการปฏิบัติดังต่อไปนี้⁷³

(1) ผู้ต้องขังทุกคนจะได้รับประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาที่จัดหาให้ ณ เรือนจำ และจะต้องได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินการเช่นนั้น

(2) ห้องเรียนจะต้องได้รับการจัดการ ณ เรือนจำทุกแห่งและตามคำสั่งใดๆ ของเลขาธิการแห่งรัฐ สิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควรจะต้องอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ต้องขังที่ประสงค์จะดำเนินการเช่นนั้นเพื่อพัฒนาการศึกษาของพวกเขา โดยการฝึกอบรมผ่านการเรียนทางไกลการเรียนด้วยตนเอง และห้องสนทนาการในเวลาว่างของพวกเขา

(3) จะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษกับการศึกษาและการฝึกอบรมของผู้ต้องขังที่มีความต้องการการศึกษาพิเศษพร้อมทั้งความต้องการในการศึกษา และหากจำเป็น พวกเขาจะได้รับการสอนภายในชั่วโมงที่จัดสรรจากการทำงานโดยปกติ

(4) ในกรณีผู้ต้องขังที่อยู่ในวัยเรียนภาคบังคับ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติการศึกษาปี 1996 จะต้องมีการเตรียมการเพื่อให้ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมในหลักสูตรการศึกษา หรือการฝึกอบรมเป็นเวลาอย่างน้อย 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ภายในสัปดาห์การทำงานปกติ

การให้การศึกษาในระหว่างควบคุมได้มีการจัดการเรียนการสอนเป็นระบบและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งมีวิธีการดำเนินการ ดังต่อไปนี้⁷⁴

(1) วิธีการโปรแกรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน หรือการเรียนด้วยตนเองในสัปดาห์การทำงานปกติ จะถูกเตรียมการโดยทัณฑสถานวัยหนุ่มนั่นเอง และเท่าที่สามารถทำได้ ก็จะมีโปรแกรมการเรียนในชั้นเรียนหรือการเรียนด้วยตนเองในช่วงเย็นและวันหยุดสุดสัปดาห์ด้วย

กิจกรรมการศึกษาเท่าที่สามารถทำได้ จะต้องส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบส่วนบุคคลผลประโยชน์และทักษะ เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังเตรียมความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมได้

⁷³ The Prison Rules 1999 Rule 32

⁷⁴ The Young Offender Institution Rules 2000 Rule 38

(2) ในกรณีที่ผู้ต้องขังอยู่ในวัยภาคบังคับเรียน จะต้องถูกบังคับให้เข้าร่วมหลักสูตรการศึกษาหรือการฝึกอบรมเป็นเวลาอย่างน้อย 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ภายในสัปดาห์การทำงานปกติ

(3) ในกรณีที่ผู้ต้องขัง มีอายุ 17 ปีขึ้นไป หากเขามีความต้องการที่จะศึกษาเป็นพิเศษ หากมีความจำเป็นการเตรียมการจัดการศึกษาจะต้องเหมาะสมกับความต้องการของเขาภายในสัปดาห์การทำงานปกติ

(4) ในกรณีที่ผู้ต้องขังหญิงอายุ 21 ปีขึ้นไป ซึ่งถูกตัดสินโทษจำคุก หรือจากการคุมขังในเรือนจำ และผู้ซึ่งถูกคุมขังอยู่ในทัณฑสถานวัยหนุ่มแทนการจำคุกสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เหมาะสมสามารถมีได้ ถ้าเธอต้องการที่จะปรับปรุงการศึกษาของตน โดยการเรียนการสอนชั้นเรียนหรือการเรียนด้วยตนเอง

3.2.2.2 ในด้านวิธีการดำเนินการจัดหลักสูตรการฝึกอบรม⁷⁵

(1) หลักสูตรการฝึกอบรม จะถูกเตรียมการโดยทัณฑสถานวัยหนุ่มนั่นเองเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการกำกับดูแลของเลขาธิการของรัฐ (Secretary of State)

(2) หลักสูตรการฝึกอบรม จะต้องส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบส่วนบุคคล ผลประโยชน์และทักษะและเพิ่ม โอกาสของผู้ต้องขังในการหางานที่เหมาะสมภายหลังการปล่อยตัวได้

(3) หลักสูตรการฝึกอบรมเท่าที่สามารถทำได้ จะต้องช่วยให้ผู้ต้องขังมีคุณสมบัติที่เหมาะสมด้วย

สำหรับในด้านพลศึกษา จะมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้⁷⁶

(1) พลศึกษาในสัปดาห์การทำงานปกติ จะถูกเตรียมการโดยทัณฑสถานวัยหนุ่ม เช่นเดียวกับในช่วงเย็นและวันหยุดพักผ่อนสุดสัปดาห์ด้วย กิจกรรมพลศึกษาจะต้องส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบส่วนบุคคล ผลประโยชน์และทักษะ เพื่อสนับสนุนให้ผู้ต้องขังมีเวลาว่างที่ดีในการปล่อยตัว

(2) การเตรียมการจะต้องทำสำหรับผู้ต้องขังแต่ละคน นอกเหนือจากผู้ต้องขังตาม (3) และ (5) จะต้องมีส่วนร่วมในพลศึกษาอย่างน้อยโดยเฉลี่ย 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือในกรณีที่ผู้ต้องขังถูกคุมขังในทัณฑสถานดังกล่าว หรือเลขาธิการของรัฐอนุญาตเป็นเวลาอย่างน้อย โดยเฉลี่ย 1 ชั่วโมงในแต่ละวัน แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่นอกชั่วโมงการศึกษาภายใต้ข้อ 38 (2) ในกรณีที่ผู้ต้องขังอยู่ในวัยภาคบังคับเรียน

⁷⁵ The Young Offender Institution Rules 2000 Rule 39

⁷⁶ The Young Offender Institution Rules 2000 Rule 41

(3) หากกรณีแวดล้อมสมควรอนุญาต ผู้ต้องขังหญิงอายุ 21 ปีขึ้นไปจะต้องได้รับโอกาสที่จะมีส่วนร่วมพลศึกษาเป็นเวลาอย่างน้อย 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

(4) ในกรณีที่ต้องขังมีความจำเป็นที่จะต้องออกกำลังกายสำหรับการบำบัดฟื้นฟูร่างกายจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม

(5) ถ้าสภาพอากาศเอื้ออำนวย และมีความจำเป็นในการรักษาความสงบเรียบร้อย และระเบียบวินัย ผู้ต้องขังหญิงอายุ 21 ปีขึ้นไป จะได้รับโอกาสที่จะใช้เวลาอยู่ในภายนอกห้องขังที่เป็นสถานที่เปิดอย่างน้อย 1 ครั้งทุกวัน ระยะเวลาดังกล่าวแล้วแต่ความเหมาะสมตามสถานการณ์

3.2.2.3 ในด้านการคุ้มครองสิทธิและการช่วยเหลืออื่น ๆ

1. ในระหว่างคุมขัง

การจัดประเภทของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม จะเป็นไปตามคำแนะนำของกระทรวงมหาดไทย โดยคำนึงถึงอายุ บุคลิกลักษณะและสิ่งแวดล้อม⁷⁷ โดยการใช้ชีวิตในทัณฑสถานวัยหนุ่มจะได้รับการปฏิบัติที่มีความแตกต่างจากเรือนจำสำหรับผู้ใหญ่ กล่าวคือ มีการปฐมนิเทศในระหว่าง 2-3 วันแรกของผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้นถูกส่งตัวมายังทัณฑสถาน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสในการพูดคุยถึงเรื่องราวต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษาและการฝึกอาชีพในระหว่างการคุมขัง นอกจากนี้มีการกำหนดแผนบังคับโทษ (A Sentence Plan) ซึ่งใช้ในระบบการรายงานผู้กระทำความผิด (The Offender Assessment System : OASys) ถูกจัดทำขึ้นสำหรับผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มทุกคน ไม่เพียงแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังในระหว่างการควบคุมเท่านั้น แต่ยังเป็นการช่วยวางแผนอนาคตของผู้ต้องขังภายหลังจากการปล่อยตัวแล้ว ทัณฑสถานทุกแห่งจะมีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรมเป็นอย่างดีเพื่อมาทำหน้าที่ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะพัฒนาและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขัง ระบบการรายงานผู้กระทำความผิด จึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการกับผู้ต้องขังที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งถูกควบคุมตัวตามคำพิพากษา เพื่อพิจารณาถึงความผิดที่ได้กระทำให้ขึ้นว่าเกิดจากสาเหตุใด สภาพแวดล้อมเช่นใด เช่นปัญหาการขาดการศึกษา หรือปัญหาด้านสุขภาพจิตที่เป็นตัวก่อให้เกิดผู้ต้องขังวัยหนุ่มกระทำความผิด โดยข้อมูลที่ได้มานี้จะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาของศาลในการกำหนดโทษและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มต่อไป ซึ่งจะช่วยให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและลดความเสี่ยงที่จะกลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีก จึงกล่าวได้ว่าระบบการรายงานผู้กระทำความผิด เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ต้องขัง และการบริหารจัดการต่าง ๆ โดยการเสนอข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับการกระทำความผิด

⁷⁷ The Young Offender Institution Rules 2000 Rule 4

และตัวผู้กระทำความผิดต่อศาล และยังใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนบังคับโทษ (Sentence Plan) สำหรับผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกแล้ว⁷⁸

ห้องสมุดจะถูกจัดไว้ในทุกทัณฑสถานผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ภายใต้การกำกับคำดูแลของเลขาธิการของรัฐ (Secretary of State) ผู้ต้องขังทุกคนจะได้รับอนุญาตให้มีหนังสือห้องและแลกเปลี่ยนหนังสือระหว่างกันได้⁷⁹

การทำงาน เท่าที่สามารถทำได้ จะต้องส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบส่วนบุคคล ผลประโยชน์และทักษะ เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังเตรียมความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมได้

ผู้ต้องขังจะไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงานที่ไม่ได้รับการอนุมัติจากเลขาธิการของรัฐ (Secretary of State)⁸⁰

การติดต่อกับภายนอก⁸¹ ผู้ว่าราชการจังหวัดจะสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างทัณฑสถานวัยหนุ่มและชุมชน โดยการทำตามขั้นตอนในการสร้าง และรักษาความสัมพันธ์กับบุคคลที่เหมาะสม กับหน่วยงานภายนอกทัณฑสถาน และผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษว่า การรักษาความสัมพันธ์ดังกล่าว ระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัวของเขา เป็นที่น่าพอใจ เป็นผลดีที่สุดกับทั้งฝ่ายสองสำหรับนโยบายใด ๆ ของเลขาธิการของรัฐ จะต้องได้รับการสนับสนุนเท่าที่ทำได้ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกทัณฑสถานซึ่งจะเป็นประโยชน์กับชุมชนหรือประโยชน์ต่อผู้ต้องขัง ในการช่วยเขาเพื่อเตรียมความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคม

2. ภายหลังการปล่อยตัว

ผู้ต้องขังที่มีอายุ 18-20 ปี ทุกคนที่ออกจากเรือนจำได้รับการควบคุมดูแลเป็นพิเศษจากสถานคุมประพฤติ (Probation Service) เป็นเวลาอย่างน้อย 3 เดือน ภายหลังการปล่อยตัว อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามีข้อกำหนดในการควบคุมแยกต่างหากสำหรับผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม แต่ก็ยังไม่มีข้อกำหนดในเรือนสถานคุมประพฤติแยกต่างหาก ยกเว้นทีมวัยรุ่น (Young Adult Teams) ในอินเนอร์ ลอนดอน⁸²

ประเทศอังกฤษได้มีโครงการสวัสดิการการทำงาน สืบเนื่องมาจากการส่งมอบผู้ต้องขังโดยฝ่ายบริหารเรือนจำหรือทัณฑสถาน เพื่อให้เป็นการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่โครงการเริ่มต้น

⁷⁸ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ: ศึกษารณณ์ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (น.134-135). เล่มเดิม.

⁷⁹ The Young Offender Institution Rules 2000 Rule 26

⁸⁰ The Young Offender Institution Rules 2000 Rule 40

⁸¹ The Young Offender Institution Rules 2000 Rule 42

⁸² From *Reducing re-offending by ex-prisoners* (p.173), By The Social Exclusion Unit, 2002, July,

ใหม่ (New Deal) ที่ดำเนินงานโดย “Job Centre Plus” ซึ่งได้ดำเนินการในเรื่องจำหลายแห่ง รวมทั้ง ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (YOIs) มีการดำเนินการโดยวิธีประเมิผล มีการฝึกอบรมที่ได้รับการรับรอง ทั้งทักษะพื้นฐานและทักษะทางด้านอาชีพ มีการจัดตั้งเวทีเกี่ยวกับการบวนการเรียนรู้ การให้ คำแนะนำและการเป็นตัวแทนในการจัดหางาน และเป็นสะพานส่งกลับสู่สังคม โดยมีวัตถุประสงค์ มุ่งเป้าหมายไปที่ผู้ต้องขังที่มีอายุ 18-24 ปีที่ได้รับการปล่อยตัวแล้ว เพื่อพัฒนาปรับปรุง ความสามารถในการจ้างงาน เพิ่มโอกาสในตลาดแรงงาน และช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังได้ประโยชน์ สูงสุดภายหลังปล่อยตัว⁸³

การบังคับโทษจำคุกของอังกฤษมีแนวปฏิบัติสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการ ลงโทษ มีการใช้มาตรฐานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นแนวทาง โดยภาครัฐให้ความสำคัญและเอาใจใส่มาก มีการให้แนวนโยบายที่ชัดเจนออกมาเป็นลายลักษณ์ อักษรเป็นแบบ (White Paper) หรือ (Justice for All) อันยังให้เกิดความเข้าใจตรงกันทั้งระบบของ กระบวนการยุติธรรมและภาคสังคม ด้วยมุ่งเน้นการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายเป็นสำคัญมีแนวทาง ในการพยายามคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในด้านต่างๆ ให้เป็นไปตามหลักการพื้นฐานของ สหประชาชาติและมีการพยายามใช้มาตรการภายนอกเรือนจำเพื่อลดปริมาณผู้ต้องขัง แต่มี ประสิทธิภาพดีในการแก้ไขพฤติกรรมเสียมากกว่าการแก้ไขผู้กระทำความผิดภายในเรือนจำ เป็นการ ลงโทษและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง (Punishment and Rehabilitation in the Community) เพื่อลดการ กระทำผิดอาญา โดยการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและปกป้องสังคมด้วยวิธีการใหม่ที่เป็น การปฏิรูปการลงโทษที่ทันสมัย ใช้กลไกของสังคมเป็นรากฐานในการแก้ไขพฤติกรรมผู้กระทำความ ผิด โดยมี ระบบการประเมินผู้ต้องขังก่อนศาลออกคำสั่งพ้นโทษ (National Offender Assessment System) ประเมินผู้ต้องขังตามคำพิพากษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย พิจารณาวิเคราะห์พื้นฐานของบุคลิกภาพ ความประพฤติ เรือนจำและงานคุมประพฤติจะมอบหมาย “ให้ทำงานอะไร” ที่เป็นการปรับปรุง แก้ไขผู้ต้องโทษ มีการกำหนดเงื่อนไขที่เป็นสาระสำคัญ และมาตรฐานต่างๆ เพื่อเสนออนุมัติจัดทำ แผนที่เรียกว่า “What Works” เป็นแผนที่มีลักษณะเฉพาะเป็นรายบุคคล มีเหตุผลและทักษะทาง สังคม มีโปรแกรมที่อบรมในพื้นที่ต่างๆ ภายหลังการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดแล้ว เช่น อบรม เกี่ยวกับงานก่อสร้าง มีการจัดหาสิ่งที่ต้องการให้ อบรมเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการทำงานสะอาด กีฬา วิธีการใช้เวลาว่าง เพิ่มเติมทักษะที่ยังขาดอยู่ในเรื่องต่างๆ เพื่อเป็นการเชื่อมต่อการทำงานและ

⁸³ *Reducing re-offending by ex-prisoners* (p.174). Op.cit.

การใช้ชีวิตใหม่ภายนอกเรือนจำ เพื่อให้ได้งานทำที่เหมาะสมและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างอยู่รอดปลอดภัยโดยปราศจากการกระทำความผิดอีก⁸⁴

นอกจากนี้ประเทศอังกฤษ ยังมีโครงการอาสาสมัครของปรีนซ์ทรัสต์ (The Prince's Trust Volunteers Programme) ซึ่งเป็น โปรแกรมสนับสนุนช่วยเหลือผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ในเรื่องการทำกิจกรรมการทำงานเป็นทีมความเป็นผู้นำ ความมั่นใจ และแรงจูงใจ มีการบันทึกประวัติและติดตามผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่พ้นโทษอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เขาเหล่านั้น ได้งานทำหรือเข้ารับการศึกษาศึกษาและฝึกอบรมต่อเนื่องต่อไป โดยมีทีมงานผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินการในโครงการนี้ทั้งหมด และมีโครงการคอร์สในทัศนสถานวัยหนุ่ม (Thorn Cross YOJ: High Intensity Training: HIT) มีจุดประสงค์ในการฝึกฝน การออกกำลังกาย และการศึกษา มีระยะเวลาดำเนินการ 5 สัปดาห์ สำหรับพัฒนาการของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ในระหว่างระยะสุดท้ายก่อนปล่อยตัวและผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวเพื่อเข้าทำงานในชุมชนบ้านเกิดของพวกเขา⁸⁵

3.2.2.4 ในด้านการตรวจสอบการดำเนินการตามแผนการศึกษา

ในประเทศอังกฤษจะมีระบบการประเมินผลเรือนจำสำหรับตรวจสอบการศึกษาและทักษะของผู้ต้องขัง โดยผู้ตรวจการของสมเด็จพระราชินี (Her Majesty's Chief Inspector HMCI) ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาและการตรวจสอบ ค.ศ.2006 (The Education and Inspections Act 2006) มาตรา 133 โดยจะพิจารณาประเด็นหลัก 3 ประการดังต่อไปนี้⁸⁶

- 1) ผลลัพธ์สำหรับผู้ต้องขังที่เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนและทักษะการทำงาน
 - 2) คุณภาพของกิจกรรมการเรียนและทักษะและการทำงานซึ่งรวมถึงการสอน การฝึกอบรม การเรียนรู้ และการประเมินผล
 - 3) ความมีประสิทธิภาพในการจัดการกิจกรรมการเรียนและทักษะ และการทำงาน
- ผู้ตรวจสอบจะตัดสินสรุปคุณภาพการศึกษา และการฝึกอบรมที่จัดทำไว้ในเรื่องควมมีประสิทธิภาพในภาพรวมของผู้จัดหว่า ขอบเขตของการศึกษา และการฝึกอบรมเป็นไปตามความต้องการตามลำดับของผู้เรียนในเรือนจำหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการของผู้เรียน กับ ความยากง่าย และความสามารถในการเรียนของผู้เรียนนั้น

⁸⁴ จาก “การบังคับโทษจำคุกในประเทศอังกฤษ”, โดย ธาณี วรภัทร์, 2550, มกราคม-มิถุนายน, วารสารกฎหมาย 7(1), น.57-58, กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

⁸⁵ *Reducing re-offending by ex-prisoners* (pp.177-178). Op.cit.

⁸⁶ From *Handbook for the inspection of learning and skills training for young adults and adults in custody* (pp.26-28), By Ofsted, 2014.

ในเบื้องต้น การตรวจสอบจะประเมินว่า ผู้เรียนรายบุคคลได้รับประโยชน์จากหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนและการทำงานของพวกเขาเป็นอย่างไร มีการทดสอบการตอบรับของเรื่อนจำ ต่อความต้องการรายบุคคล โดยสังเกตการณ์ว่ามีการช่วยเหลือผู้เรียนทุกคนให้มีความก้าวหน้า และปฏิบัติตามศักยภาพของพวกเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่มีความต้องการ พื้นฐานนิสัย ความถนัด หรือพฤติกรรมที่ต้องการการรับรู้และความเชี่ยวชาญในการสอน โดยเฉพาะ มีการช่วยเหลือเพิ่มเติมที่ดีหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละประเภทของเรื่อนจำ

ในการตรวจสอบจะพิจารณาว่าผู้ต้องขังเป็นผู้เรียนประเภทใด เช่น ผู้เรียนที่พิการ ผู้เรียนผู้ชาย ผู้เรียนผู้หญิง ผู้เรียนเป็นผู้ต้องขังวัยหนุ่มหรือสาว กลุ่มผู้เรียนที่ผ่านการศึกษามาก่อนแล้ว ผู้เรียนที่มีความสามารถทางการศึกษามากกว่าหรือน้อยกว่า ผู้เรียนซึ่งเรียนภาษาอังกฤษเป็นอีกภาษาเพิ่มเติม ผู้เรียนเป็นชนกลุ่มน้อย ยิปซี โรมัน นักเดินทาง ผู้เรียนที่เป็นเลสเบียนเกย์ กระเทย แปลงเพศ ผู้เรียนสูงอายุ ผู้เรียนที่นับถือศาสนาและมีความเชื่อต่างกัน ผู้เรียนที่มีบุตร กลุ่มผู้เรียนอื่น ๆ เป็นต้น

หลักสูตรในการเรียนในเบื้องต้นจะให้ความสำคัญทางด้านภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และทักษะอื่นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ โดยมุ่งหมายที่จะพัฒนาทักษะของผู้เรียนในวิชาเหล่านี้ สำหรับผู้ต้องขังบางคนจะเป็นการเริ่มต้นเข้าสู่ระดับความสามารถในการอ่าน การเขียน และความรู้พื้นฐานที่ดีทางการคำนวณ หรือสำหรับผู้ต้องขังบางคนจะเป็นการประยุกต์ใช้ทักษะเหล่านี้ในบริบทของการทำงาน หรือสำหรับบางกรณีอาจจะเป็นการประเมินในรูปแบบของการให้คะแนนเกรด A-C (GCSE) ในวิชาภาษาอังกฤษ หรือคณิตศาสตร์

ทั้งนี้ ในการพิจารณาตัดสิน ผู้ตรวจสอบต้องประเมินหลักฐานสำหรับการจัดหลักสูตร โดยจะมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังต่อไปนี้

- (1) ดีเยี่ยม
- (2) ดี
- (3) ต้องการปรับปรุง
- (4) ปานกลาง

ในการประเมินผลผู้ต้องขังที่เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนและทักษะ และการทำงาน ผู้ตรวจสอบจะพิจารณาถึงเป้าหมายหลักของเรื่อนจำประเภทนั้น ๆ ภายในขอบเขต ดังต่อไปนี้⁸⁷

1. ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในเป้าหมายการเรียนของพวกเขา รวมถึงคุณสมบัติและการจบหลักสูตร

⁸⁷ Handbook for the inspection of learning and skills training for young adults and adults in custody (pp.26-28). Op.cit.

2. การทำงานของผู้เรียน ประสบผลสำเร็จที่ดีเป็นไปตามเป้าหมายของการเรียนหรือความต้องการของการจ้างงาน

3. ผู้เรียนผลิตผลเกินกับการเรียน และมีความก้าวหน้าที่ดียิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน ทั้งในด้าน การจบหลักสูตรและศักยภาพ

4. ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในภาคการศึกษา และ/หรือในสถานที่ทำงาน และปรับปรุงคุณภาพของการทำงานของเขาให้ดีขึ้น

5. เรียนเข้าเรียน เข้าร่วม มาถึงตรงเวลาและพัฒนาทัศนคติในการเรียนที่ถูกต้อง

6. วัตถุประสงค์ในการเรียนที่สำคัญที่เพิ่มเป้าหมายในการเรียนของผู้เรียน

7. การพัฒนาทางสังคมและส่วนตัว รวมถึงทักษะความสามารถในการจ้างงาน

8. คุณภาพของการทำงานของผู้เรียน ความสามารถในการแสดงให้เห็นถึงความรู้ ทักษะรวมถึงความเข้าใจ และความใส่ใจเป็นพิเศษในระดับทักษะที่กลุ่มผู้เรียนที่ต่างกัน

ผู้ตรวจสอบจะพิจารณาว่า ผู้เรียนพัฒนาทักษะส่วนตัวทั้งทางด้านภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และทักษะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามหลักสูตรที่เรียน พัฒนาทางสังคม ความสามารถในการทำงาน ประสบการณ์ที่ได้รับในสถานที่ทำงาน การติดต่อสื่อสารกับทีมงาน ความเป็นผู้นำ การมีความรับผิดชอบ ความคิดที่แสดงออกมา การแก้ปัญหา เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้เรียนจะต้องมีความก้าวหน้าในการเรียนในหลักสูตรที่นำไปสู่คุณสมบัติในระดับที่สูงขึ้น และ เกี่ยวกับการงานตามความต้องการของตลาดแรงงาน⁸⁸

⁸⁸ Handbook for the inspection of learning and skills training for young adults and adults in custody (pp.30-31). Op.cit.

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้การศึกษา ผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทยและต่างประเทศ

โดยหลักตามปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในข้อ 26 ได้วางหลักว่า “มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในขั้นประถมศึกษาและขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับประถมจะต้องเป็นภาคบังคับ การศึกษาด้านวิชาการและวิชาชีพจะต้องเปิดเป็นการทั่วไป และการศึกษาระดับสูง ขึ้นไปจะต้องเข้าถึงได้อย่างเสมอภาคสำหรับทุกคนบนพื้นฐานของคุณสมบัติความเหมาะสม การศึกษาจะต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ และการเสริมสร้างความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพขั้นพื้นฐาน การศึกษาต้องส่งเสริมความเข้าใจ ขันติธรรม และมิตรภาพระหว่างประชาชาติกลุ่มเชื้อชาติหรือศาสนาทั้งหมด และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติเพื่อการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ” และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 และมาตรา 7 ได้บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และ “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง”

จะเห็นได้ว่า การศึกษาเป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางทางความเป็นคนดีในสังคม โดยเฉพาะวัยรุ่นที่ขาดประสบการณ์ชีวิต ในบางครั้งไม่อาจตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดควรกระทำ หรือสิ่งใดไม่ควรกระทำ อันเป็นเหตุให้นำมาสู่ปัญหาการกระทำผิด และส่งผลให้อาจต้องพบจุดจบในเรือนจำก็เป็นได้ ซึ่งทำให้ชีวิตมนุษย์วัยรุ่นคน ๆ หนึ่ง แทนที่จะสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติต่อไป ต้องหมดอนาคตและถูกจำกัดเสรีภาพเป็นระยะ

เวลานานหรืออาจถึงขั้นตลอดชีวิตก็เป็นได้ ด้วยเหตุนี้การปรับปรุงการศึกษาให้ดีขึ้นในทุกด้านเท่าที่จะทำได้จึงเป็นสิ่งจำเป็นและต้องรีบแก้ไขโดยด่วน เพื่อให้วัยรุ่นคนหนึ่งมีการศึกษาที่ดีมีการพัฒนาการทางทักษะด้านความคิดดี ทำดี หรือในกรณีวัยรุ่นที่หลงผิดกระทำความผิดไปแล้วกลายเป็นผู้ต้องขังวัยหนุ่มไปแล้ว ได้กลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอาจสามารถสร้างเป็นประโยชน์ทางสังคมได้ในอนาคตสืบต่อไป

จากการศึกษา ผู้เขียนจึงขออธิบายสรุป สภาพปัญหาทางกฎหมายในการให้การศึกษาคณะผู้ต้องขังวัยหนุ่มในด้านต่าง ๆ โดยวิเคราะห์ถึงการให้การศึกษาศภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และเปรียบเทียบกับการให้การศึกษาคณะผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นและประเทศอังกฤษ รวมถึงทั้งหลักสากลที่เกี่ยวข้อง เพื่อสามารถนำมาวิเคราะห์หรือพัฒนาปรับปรุงการให้การศึกษาคณะผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทยต่อไปให้มีความเหมาะสมและภายหลังจากการพ้นโทษเพื่อที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะสามารถนำวิชาความรู้จากการศึกษาเล่าเรียนมาปรับใช้กับในการใช้ชีวิตในสังคมได้จริงอีกครั้ง

4.1 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้การศึกษาคณะผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

4.1.1 การจำแนกผู้ต้องขังวัยหนุ่มก่อนให้การศึกษาศ

จากการศึกษา ในด้านการแยกประเภทผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังต่างประเภทกันพึงแยกคุมขังไว้คนละแห่งหรือคนละส่วนของทัณฑสถาน โดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติในทางอาชญากรรมเหตุผลในทางคดีและความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเหล่านั้น ผู้ต้องขังชายและหญิงพึงแยกไว้คนละทัณฑสถาน คนต้องขังระหว่างพิจารณาพึงแยกจากนักโทษเด็ดขาด สำหรับผู้ต้องโทษกักขังเกี่ยวกับหนี้สินและคดีแพ่งอื่น ๆ พึงแยกจากผู้กระทำความผิดอาญา และผู้ต้องขังเยาว์วัยพึงแยกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่

การกำหนดแนวทางปฏิบัติแตกต่างกัน โดยถือเอาเกณฑ์อายุเป็นเครื่องวินิจฉัยในการกำหนดแนวทางปฏิบัติ กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก หรือบุคคลวัยรุ่น ซึ่งย่อมมีพฤติกรรมง่ายต่อการแก้ไขสมควรแยกออกต่างหากจากผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ที่มีลักษณะอาชญากรโดยแท้ เพื่อป้องกันการถ่ายทอดความรู้ทางอาชญากรรมแก่กัน ป้องกันมิให้มีการถ่ายทอดนิสัย และพฤติกรรมในการกระทำความผิดระหว่างผู้ต้องขังผู้ใหญ่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านอาชญากรรมให้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งกระทำความผิดครั้งแรก โดยอาจกระทำความผิดไปเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือโดยประมาท หากไม่มีการแยกคุมขังเฉพาะผู้ต้องขังวัยหนุ่มแล้ว จะทำให้ผู้ต้องขังผู้ใหญ่สอนหรือครอบงำผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้

ในประเทศญี่ปุ่น ตามกฎหมายโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชน (The Juvenile Training School Law)¹ ในมาตรา 1 - 3 ได้บัญญัติถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชน และผู้ต้องขังวัยหนุ่มก็เพื่อที่จะเป็นที่รองรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ถูกพิพากษาโดยศาลศาลเยาวชนและครอบครัวในฐานะที่เป็นมาตรการป้องกันและให้การศึกษาที่ถูกต้องแก่ผู้ต้องขังเหล่านั้น ซึ่งโรงเรียน ๆ จะแบ่งตามอายุ ระดับความร้ายแรงของอาชญากรรม สภาพทางจิตใจหรือร่างกายของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยจะแบ่งเป็น ชั้นต้น ชั้นกลาง ชั้นพิเศษ และชั้นที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาประเภทของโรงเรียน ๆ ที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะเข้าไปอยู่จะเป็นไปตามคำสั่งของศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่ในโรงเรียน ๆ แบบบำบัดรักษา ที่แต่ละโรงเรียน ๆ จะคัดแยกผู้ต้องขังนั้นเป็นพิเศษ การแบ่งประเภทของโรงเรียน ๆ จะแบ่งออกตามเกณฑ์ กล่าวคือ โรงเรียน ๆ ชั้นต้น อายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 16 ปี โรงเรียน ๆ ชั้นกลาง อายุ 16 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 20 ปี โรงเรียน ๆ ชั้นสูง 16 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 23 ปี และโรงเรียน ๆ ชั้นบำบัดรักษา อายุ 14 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 26 ปี

ในประเทศอังกฤษ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วย อำนาจศาลอาญาในการพิพากษาลงโทษ ค.ศ.2000 (The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000) ในมาตรา 89, 93, 94 และ 97 ได้บัญญัติ ให้ศาลอาญาไม่มีอำนาจที่จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้จำคุกบุคคลผู้กระทำความผิดซึ่งมีอายุต่ำกว่า 21 ปี ในขณะที่กระทำความผิดได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ซึ่งหากบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นหรือความผิดอื่นซึ่งมีอัตราโทษจำคุกตลอดชีวิต ศาลอาญพิพากษาให้กักกันบุคคลนั้นตลอดชีวิต และหากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการลงโทษดังกล่าวนี้มีความเหมาะสม ก็จะพิพากษาให้ควบคุมตัวไว้ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution : YOI) ไว้เสมือนหนึ่งถูกลงโทษจำคุกสำหรับความผิดที่ได้กระทำนั้น เมื่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มอายุครบ 21 ปีบริบูรณ์ ในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่นั้น แต่ยังไม่ครบกำหนดเวลาพ้นโทษ ก็จะถูกส่งตัวไปคุมขังต่อที่เรือนจำสำหรับผู้ใหญ่ เพื่อรับโทษต่อจนครบ และให้ถือว่าระยะเวลาที่ถูกคุมขังในทัณฑสถานวัยหนุ่ม เป็นระยะเวลาที่ถูกลงโทษจำคุกและนับระยะเวลาที่ต้องโทษต่อด้วย สำหรับเหตุผลในการแยกสถานที่ควบคุมผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มโดยเฉพาะก็เพื่อป้องกัน “การติดเชื้อ” (Contamination) จากผู้กระทำความผิดที่มีอายุมากกว่าและติดคุกมานาน (More Experienced Criminal) และเหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ เพื่อสร้างระบบที่เป็นการให้การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูมากขึ้นด้วยการเน้นการให้การศึกษาและการฝึกอาชีพ

สำหรับประเทศไทย ตามหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ขธ 0706/ว32 ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2546 เรื่อง “หลักเกณฑ์การย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่มไปคุมขังที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับ”

¹ The Juvenile Training School Law เป็นกฎหมายที่บังคับใช้คาบเกี่ยวทั้งผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วย

และหนังสือกรมราชทัณฑ์ที่ ยช 0715/1414 ลงวันที่ 30 เมษายน 2550 เรื่อง “การกำกับดูแลงาน จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง โดยได้กำหนดแนวทางให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ศึกษาทำความเข้าใจ วิธีการ ดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นไปในแนวทางเดียวกัน” ได้กำหนดให้ เมื่อรับตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มแล้ว ให้มีการจำแนกและย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ อย่างชัดเจน และในทางปฏิบัติจะแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามความร้ายแรงของโทษที่เขาแต่ละคน ได้รับ ไปตามแดนต่าง ๆ ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม แต่หาได้มีการจำแนกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจาก ผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยกัน โดยใช้วิธีการพิจารณาจาก อายุ พฤติกรรมอุปนิสัย หรือความรู้ ความสามารถไม่ จึงอาจส่งผลให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีความประพฤติไม่ดี เสี่ยงสอนผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ที่มีแนวโน้มกลับเป็นคนดีง่ายกว่าต้องถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ดีไปด้วย อันเป็นการเรียนรู้พฤติกรรม การทำความผิดจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยกันเอง อีกทั้งผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่เข้ามาก่อน มีอิทธิพล มากกว่าอาจจะบังคับให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่เพิ่งเข้ามาใหม่ มาเป็นลูกน้องหรือให้กระทำในทางไม่ดีก็ เป็นได้

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อมีการจำแนกหรือย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ แล้ว ควรจะมี กฎ ข้อบังคับ ให้ชัดเจนในเรื่องวิธีการจำแนกผู้ต้องขังวัยหนุ่มอีกชั้นหนึ่ง โดย คำนึงถึงอายุ พฤติกรรมอุปนิสัย หรือความรู้ความสามารถของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพื่อป้องกันการ ถ่ายทอดพฤติกรรมที่ไม่ดีจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มรุ่นพี่สู่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มรุ่นน้อง ทั้งนี้จะเป็นกลไก ส่งเสริมการศึกษาอยู่ในตัว เพราะผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกันจะมีพฤติกรรม ความคิด สภาวะทางจิตใจและร่างกาย คล้ายคลึงกัน ด้วยเหตุนี้เดียวกัน จึงทำให้ง่ายต่อการเรียนรู้ หรือรับสิ่งใหม่ ๆ หรือการแก้ไขฟื้นฟูจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า การรวมผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกวัย ตั้งแต่อายุ 18 - 25 ปี ไว้ด้วยกันจะก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าว ซึ่งผู้เขียน เห็นว่า กฎหมายโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชน (The Juvenile Training School Law) ของญี่ปุ่นเป็น แนวทางที่ดีในการพัฒนาระบบการจำแนกผู้ต้องขังวัยหนุ่มอีกชั้นหนึ่ง และสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ในการจำแนกผู้ต้องขังและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้เป็นอย่างดี หากจะ สามารถนำมาปรับใช้ในประเทศไทยได้

4.1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา หลักสูตรและวิธีดำเนินการจัดการศึกษาในระหว่าง การลงโทษ

จากการศึกษาตาม ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) ในข้อ 77 ในด้านการศึกษาและการพักผ่อนหย่อน ใจควรมีข้อกำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้ศึกษาต่อเท่าที่เขาสามารถจะรับการศึกษาได้รวมทั้งการ สอนศาสนาในประเทศที่พอจะดำเนินการได้ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกและผู้เยาว์วัยต้องบังคับให้เรียน

และทางการราชทัณฑ์ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษและการศึกษาของผู้ต้องขังพึงปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของชาติเพื่อว่าเมื่อพ้นโทษแล้วจะศึกษาต่อได้สะดวก

และจากการศึกษากฎเรือนจำยุโรป (The European Prison Rules : EPR) ผู้เขียนขอสรุปใจความสำคัญ ที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่ดี ดังต่อไปนี้

1. ผู้ต้องขังจะต้องมีวันหยุดอย่างน้อยหนึ่งวันต่อสัปดาห์ และเวลาที่เพียงพอสำหรับการศึกษาและกิจกรรมอื่น ๆ
2. ในเรือนจำทุกแห่งจะพยายามให้ผู้ต้องขังทุกคนเข้าถึงโปรแกรมการศึกษาเท่าที่เป็นไปได้ให้ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของผู้ต้องขังแต่ละคน โดยคำนึงถึงแรงบันดาลใจของพวกเขา
3. การเรียนหนังสือและการคำนวณ หรือการฝึกวิชาชีพ จะถูกกำหนดให้มีความสำคัญกับผู้ต้องขังที่ขาดพื้นฐาน
4. การศึกษาจะต้องถูกให้ความสำคัญเป็นพิเศษและต้องจัดให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มและผู้ต้องขังที่มีความต้องการพิเศษ
5. สถานะของการศึกษาจะต้องมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการทำงาน บริบททางราชทัณฑ์และผู้ต้องขังจะต้องไม่เสียโอกาสทางการเงินหรือการมีส่วนร่วมในการศึกษา
6. ทุกเรือนจำจะต้องมีห้องสมุดสำหรับผู้ต้องขังใช้ทุกคนอย่างเพียงพอ มีความหลากหลายทั้งในด้านสันทนการและแหล่งข้อมูลการศึกษา หนังสือ และสื่อต่าง ๆ หากเป็นไปได้ห้องสมุดควรจัดให้ประสานงานร่วมกับบริการห้องสมุดชุมชน
7. การศึกษาของผู้ต้องขังจะต้อง ถูกรวมเข้ากับระบบการศึกษาและฝึกอาชีพในประเทศ เพื่อที่ว่าหลังจากการปล่อยตัว พวกเขาอาจดำเนินการศึกษาหรือฝึกอาชีพต่อไปโดยสะดวก และ ใช้สถานที่ภายใต้ความดูแลของสถาบันการศึกษาภายนอก
8. ในแผนบังคับโทษจะต้องมี การทำงาน การศึกษา กิจกรรมอื่น ๆ รวมถึงผู้ต้องขังเด็กและการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่ติดสารเสพติด การเตรียมความพร้อมสำหรับการปล่อยตัว
9. ระบบโปรแกรมการศึกษา รวมทั้งการฝึกอบรมทักษะ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงระดับการศึกษาโดยรวมของผู้ต้องขัง เช่นเดียวกับเป้าหมายในการดำรงชีวิตอย่างมีความรับผิดชอบและปราศจากอาชญากรรมที่เป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเด็ดขาด
10. ผู้ต้องขังเด็ดขาดทุกคนจะต้องได้รับการสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการศึกษาและการฝึกอบรม
11. โปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเด็ดขาด จะได้รับการปรับให้เหมาะสมกับระยะเวลาของเขาที่ถูกจำคุก

12. เจ้าหน้าที่เรือนจำจะทำงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานที่ให้บริการกำกับดูแลและช่วยเหลือผู้ต้องขังเด็ดขาด เพื่อให้พวกเขาทุกคนสร้างชีวิตขึ้นมาใหม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวและการจ้างงาน ถ้าเป็นไปได้ควรที่จะพยายามเพื่อให้แน่ใจว่า ผู้ต้องขังในระหว่างการศึกษา การฝึกอบรม การควบคุมตนเอง และแผนการป้องกันยาเสพติด จะสามารถที่จะดำเนินการต่อไปได้ภายหลังกลับเข้าสู่สังคมแล้ว

13. ผู้ต้องขังควรจะได้รับข้อมูลที่จำเป็นในรูปแบบที่เขาเข้าใจได้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจ้างงาน การศึกษา ผลประโยชน์ การดูแลเด็ก การดูแลผู้สูงอายุ การดูแลผู้พิการ เพื่อเป็นแนวทาง และเพื่อให้ทราบ และเป็นทางเลือกในการจัดการเกี่ยวกับอนาคตของเขาแต่ละคน และที่อยู่ของบุตรหลานของเขา

ในส่วนของประเทศญี่ปุ่นจากกฎหมายโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชน (The Juvenile Training School Law) ในมาตรา 1 - 3 ดังที่กล่าวไว้แล้วนั้น โรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เป็นเรือนจำของรัฐและอยู่ภายใต้การบริหารของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยรัฐมนตรี ฯ จะเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารหลักและตรวจสอบโรงเรียน ฯ โดยตรง ดังนั้นในทางปฏิบัติการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศญี่ปุ่นจะมุ่งเน้นการบำบัดฟื้นฟูแก้ไขผู้ต้องขัง มีการวางระบบโปรแกรมบำบัดฟื้นฟูที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้ต้องขังทั้งในด้านการทำงาน การฝึกวิชาชีพ และการดำรงชีวิต ในระหว่างถูกควบคุมอยู่ในโรงเรียน ฯ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะได้เข้าร่วมโปรแกรมระยะยาวหรือและระยะสั้น เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มรู้ถึงแนวทางการใช้ชีวิต แนวทางการฝึกวิชาชีพ การศึกษาทางวิชาการ การศึกษาทางสุขภาพและร่างกาย กิจกรรมพิเศษอื่น ๆ และขั้นตอนในการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งสามารถแบ่งเป็น ระยะขั้นต้น ระยะขั้นกลาง และระยะขั้นก่อนปล่อยตัว ในระยะขั้นต้นแผนการบังคับโทษฟื้นฟูส่วนบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์ เนื้อหาและวิธีการทางการศึกษาที่วางแผนมาเพื่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละบุคคล ในการปฏิบัติงานดังกล่าว จะมีเจ้าหน้าที่ศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับทัณฑ์บนเป็นผู้พิจารณาแผนบังคับโทษเหล่านี้ ต่อมาในระยะขั้นกลางจะทำกิจกรรมให้สอดคล้องกับแผนบังคับโทษแต่ละบุคคลนั้น และในระยะขั้นก่อนปล่อยตัวจะมีการให้การศึกษาเพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มกลับคืนสู่สังคมได้ ทั้งนี้หลักสูตรในโรงเรียน ฯ ขั้นต้นจะเป็นหลักสูตรในระดับเดียวกันกับ โรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในขั้นกลางหรือขั้นสูง หลักสูตรการเรียนจะเป็นหลักสูตรในระดับเดียวกันกับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือระดับเดียวกันกับ โรงเรียนฝึกวิชาชีพชั้นสูง หรือมหาวิทยาลัย ส่วนในกรณีที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความบกพร่องทางร่างกาย หรือจิตใจ หลักสูตรการเรียนจะเป็นหลักสูตรสำหรับผู้มีความบกพร่องหรือพิการหรือ โรงเรียนอื่นที่ให้การศึกษาแบบพิเศษ โดยการเรียนการสอนจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากครูผู้สอนภายนอก หรืออาสาสมัครที่เข้ามาช่วยสอน

การให้การศึกษาจึงมุ่งเน้นทางด้านสังคมศึกษา และการใช้ชีวิตประจำวันของสังคมทั่วไปภายนอก เป็นอย่างมาก มีการจัดกลุ่มเป็นกลุ่มกิจกรรมประชุมสัมมนา กลุ่มย่อย เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเข้าใจ และสามารถเข้าอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้อย่างปกติสุข

นอกจากนี้ในประเทศญี่ปุ่นยังมีการทำงานในอุตสาหกรรมเรือนจำ อย่างเป็นระบบ โดยการจัดระบบอุตสาหกรรมในเรือนจำหรือการจัดระบบโรงงานอุตสาหกรรม (Prison Industry) เป็นการเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเรือนจำ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการส่งเสริมต่อการฝึกวิชาชีพให้ผู้ต้องขัง นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในด้านการรับตัวผู้ต้องขังที่มีความชำนาญ เข้าทำงานต่อไปในโรงงานอุตสาหกรรมภายหลังที่พ้นโทษแล้ว ส่วนในด้านการฝึกวิชาชีพนั้น มีโปรแกรมการฝึกอบรมที่ดี ซึ่งการฝึกอบรมในแต่ละวันจะช่วยให้ผู้ต้องขังเพิ่มความสามารถและเพิ่มพูนทักษะในการทำงานซึ่งนับว่ามีประโยชน์อย่างมากในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ ออกจากเรือนจำไปแล้ว อีกทั้งยังมีการให้การสนับสนุนแรงงานผู้ต้องขังในท้องถิ่นต่าง ๆ และการให้ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสในการกลับเข้าสู่สังคมได้อีกครั้ง

ในประเทศอังกฤษ ตามกฎทัศนสถานของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (The Young Offender Institution Rules 2000) ในข้อ 3, 37, 39 และ 41 ได้กำหนดถึง จุดมุ่งหมายของทัศนสถานผู้ต้องขังวัยหนุ่มก็เพื่อจะช่วยให้ผู้กระทำความผิดเตรียมความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมได้ โดยจัดให้มีโปรแกรมของกิจกรรม รวมทั้ง การศึกษา การฝึกอบรม และการทำงาน ซึ่งออกแบบมาเพื่อช่วยผู้กระทำความผิดให้ได้รับหรือพัฒนาความรับผิดชอบส่วนบุคคล ความมีวินัยในตนเอง สมรรถภาพทางกาย ความสนใจและทักษะ และเพื่อให้ได้งานที่เหมาะสมหลังจากการปล่อยตัว มีการสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดและชุมชน และดำเนินการปฏิบัติการร่วมกันกับองค์กรภายนอกที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลผู้กระทำความผิดหลังจากที่ปล่อยตัวไปแล้ว โดยในการดำเนินกิจกรรมในการบริหารงานเรือนจำ และระบอบการปกครองในทัศนสถานวัยหนุ่มของประเทศอังกฤษจะมีวิธีดำเนินการอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ผู้ต้องขังจะต้องเข้ารับโปรแกรมของกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา การฝึกอบรม การทำงานและสุขศึกษา ในเรื่องการจัดกิจกรรมดังกล่าวทั้งหมด จะต้องผ่านการประเมินบุคคล และการพัฒนาส่วนบุคคล และผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทัศนสถาน ไม่น้อยกว่า 8-10 ชั่วโมงในแต่ละวัน โดยผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนจะได้รับประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาที่จัดหาให้ ห้องเรียนจะต้องได้รับการจัดการอำนวยความสะดวกตามสมควรเพื่อพัฒนาการศึกษาของพวกเขา โดยการฝึกอบรมผ่านการเรียนทางไกลการเรียนด้วยตนเอง และห้องสนทนาการในเวลาว่างผู้ต้องขังที่มีความต้องการการศึกษาพิเศษพร้อมทั้งความต้องการในการศึกษา และหากจำเป็น พวกเขาจะได้รับการ

สอนภายในชั่วโมงที่จัดสรรจากการทำงาน โดยปกติ ในกรณีผู้ต้องขังที่อยู่ในวัยเรียนภาคบังคับ จะมีการเตรียมการเพื่อให้ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมในหลักสูตรการศึกษา หรือการฝึกอบรมเป็นเวลาอย่างน้อย 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ภายในสัปดาห์การทำงานปกติ ในส่วนของวิธีการดำเนินการจัดหลักสูตรการฝึกอบรมจะถูกเตรียมการ โดยทัณฑสถานวัยหนุ่มนั้นเองเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการกำกับดูแลของเลขาธิการของรัฐ หลักสูตรการฝึกอบรม จะต้องส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบส่วนบุคคล ผลประโยชน์และทักษะและเพิ่มโอกาสของผู้ต้องขังในการหางานที่เหมาะสมภายหลังการปล่อยตัวได้ สำหรับพลศึกษาจะถูกเตรียมการ โดยทัณฑสถานวัยหนุ่มเช่นเดียวกัน โดยส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบส่วนบุคคล ผลประโยชน์และทักษะ เพื่อสนับสนุนให้ผู้ต้องขังมีเวลาว่างที่ดีในการปล่อยตัว โดยเฉลี่ย 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตามความเหมาะสมแต่ละสถานการณ์

นอกจากนี้การฝึกวิชาชีพและการทำงานของผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศอังกฤษ จะได้รับการดำเนินการโดยช่างฝีมือที่มีความชำนาญ (Skilled Craftsman) ซึ่งได้รับการสมัครเข้าเป็นครูช่าง (Civilian Instructional Officers) หรือโดยเจ้าพนักงานเรือนจำที่มีคุณวุฒิในทางช่าง และผู้ต้องขังจะได้รับประกาศนียบัตรจากสถานบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อสำเร็จวัตถุประสงค์ในการฝึกวิชาชีพที่สำคัญด้วย

สำหรับประเทศไทยการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นไปตามข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ ฉบับที่ 8 เรื่องการศึกษาและอบรมผู้ต้องขัง อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 ซึ่งบัญญัติให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์มีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาและอบรมผู้ต้องขัง โดยกรมราชทัณฑ์ได้วางระเบียบในการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธศึกษา ได้แก่ การอบรมสั่งสอนในวิชาสามัญและวิชาชีพ ด้านจริยศึกษา ได้แก่ การอบรมศีลธรรมจรรยาและหน้าที่พลเมืองดี และด้านพลศึกษา ได้แก่ การศึกษาอนามัยและสุขภาพ ตลอดจนการออกกำลังกาย ในส่วนการจัดการศึกษาวิชาสามัญประกอบด้วย หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและหลักสูตรระดับประถมศึกษา หลักสูตรระดับประถมศึกษาเรือนจำและทัณฑสถานจัดสอนในระบบชั้นเรียน ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายจะใช้วิธีเรียนด้วยตนเองควบคู่ไปด้วย การเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน วิชาสามัญมีอยู่ 3 วิธีเรียน คือ การเรียนในชั้นเรียน (ขร.) การเรียนด้วยตนเอง (ตอ.) และการเรียนแบบทางไกล (ทก.) ทั้งสามวิธีนี้เรือนจำและทัณฑสถานสามารถดำเนินการได้ตามความเหมาะสมและความพร้อมของเรือนจำหรือทัณฑสถาน และเป็นความประสงค์ของผู้ต้องขังที่จะสมัครเข้าเรียนด้วย โดยประสานงานกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (ศนจ.) หรือศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ (ศบอ.) หรือสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ในส่วนของระดับอุดมศึกษาจะเป็น

การศึกษาทางไกลโดยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (มสธ.) เป็นผู้ดูแลในส่วนนี้ ในส่วนของการจัดการศึกษาวิชาชีพ กรมราชทัณฑ์ได้มอบหมายให้เรือนจำและทัณฑสถานดำเนินการฝึกอบรมวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขัง โดยมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังมีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวเมื่อพ้นโทษแล้ว และได้ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก โดยให้เรือนจำและทัณฑสถานคัดเลือกผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับงาน อาชีพ อายุ ภูมิปัญญา สุขภาพ ร่างกาย การศึกษา ประสบการณ์ ความสนใจ และความสมัครใจ เข้ารับการอบรมวิชาชีพระยะสั้นต่าง ๆ ตามที่เรือนจำและทัณฑสถานกำหนดขึ้น โดยให้พิจารณาความพร้อมด้านสถานที่ วัสดุคิบั และตลาด ผู้ต้องขังที่ฝึกอบรมจบแล้วจะได้รับวุฒิบัตรด้วย ปัจจุบันการจัดการศึกษาสายวิชาชีพแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ หลักสูตรกลุ่มสนใจ เป็นหลักสูตรที่กำหนดขึ้นเพื่อให้การศึกษาอบรมผู้ที่สนใจต้องการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตและความเป็นอยู่ ระยะเวลาในการจัดกลุ่มสนใจ การสอนเรื่องหนึ่ง ๆ ใช้เวลาไม่เกิน 30 ชั่วโมง ทำการสอนวันละไม่เกิน 3 ชั่วโมง ผู้เรียนแต่ละกลุ่มไม่น้อยกว่า 15 คน เช่น การทำขนม การเลี้ยงปลาสวยงาม การประดิษฐ์ดอกไม้ ฯลฯ การจัดกลุ่มสนใจนี้เป็นวิชาที่มีเนื้อหาจบในตัวเอง ไม่ขัดต่อศีลธรรมความมั่นคงและสอดคล้องกับนโยบายรัฐ และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ผู้ต้องขังได้มีโอกาสเรียนวิชาชีพระยะสั้นตามหลักสูตรกรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา (ปวช.) หรือ (ปวส.) สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน หรือหลักสูตรอื่น ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน มีระยะเวลาระหว่าง 30 ถึง 300 ชั่วโมง ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนเฉพาะส่วนที่ตนต้องการได้ เมื่อจบรายวิชาใดก็มีความรู้เฉพาะเรื่องนั้น หรือจะเรียนต่อเนื่องวิชานั้นจนครบกำหนดวิชา ก็ถือว่าจบหลักสูตรวิชาชีพนั้น

ตารางที่ 4.1 กิจกรรมประจำวันของผู้ต้องขังวัยหนุ่มกลาง²

6.00 น.	ตื่นนอน, อาบน้ำ**
7.00 น.	รับประทานอาหารเช้า**
7.45 น.	เข้าแถวเช็คยอด เคารพธงชาติ
8.30 น.	เข้าเรียน, เข้าทำงาน
11.45 น.	พักกลางวัน, ทานอาหาร**
13.00 น.	เช็คยอด, เข้าทำงาน
15.30 น.	เลิกงาน, อาบน้ำ**

² จาก สภาพและความต้องการกิจกรรมนันทนาการของผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง จังหวัดปทุมธานี (น.23), โดย ทิวาวลี บุญญศิษฐ์, 2548, กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

16.00 น.	รับประทานอาหารเย็น**
16.30 น.	ขึ้นเรือนนอน**
เสาร์, อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ หยุดการทำงานแต่ทำกิจกรรมประจำวัน (ตามเครื่องหมาย**) หมายเหตุ สํารวจเพิ่มเติม เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2558	

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ตามกฎหมายและในทางปฏิบัติได้พยายามวางหลักเกี่ยวกับการดำเนินการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การลงโทษ แต่ยังคงขาดการดำเนินการบริหารงานอย่างเป็นระบบและจำนวนชั่วโมงในการเรียนที่น้อยมากประมาณ 3 ชั่วโมงต่อวัน จึงทำให้การให้การศึกษาไม่เป็นไปตามแผนบังคับโทษแต่ละบุคคล เช่น เมื่อรับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำแล้วไม่มีแผนการบังคับโทษ ไม่ได้มีการจำแนกลักษณะพฤติกรรมของผู้ต้องขังว่าหนักเบาว่าเขาแต่ละคนนั้นควรที่จะต้องได้รับการฟื้นฟูแก้ไข หรือควรที่จะได้รับการศึกษาด้านใดเป็นพิเศษ โดยเฉพาะก่อนที่เขาจะเข้าไปโปรแกรมฟื้นฟูผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาเพิ่มเติมที่ไม่ใช่การศึกษาภาคบังคับจะเป็นไปตามความสมัครใจของผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ประสงค์จะเรียน อีกทั้งขาดเจ้าหน้าที่หรือผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะในการให้คำปรึกษาในการเรียน ว่าการเรียนนั้นภายหลังจบหลักสูตรแล้วสามารถไปประกอบอาชีพภายหลังการปล่อยได้หรือไม่อย่างไร ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญและสืบเนื่องมานานอันส่งผลให้การเรียนการศึกษาในทัณฑสถานวัยหนุ่มส่วนใหญ่ไม่เกิดประโยชน์ ถึงแม้ว่าทางทัณฑสถานวัยหนุ่มจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่ให้การศึกษากายนอก เช่น มสธ. แต่ก็เพียงจัดให้มีการศึกษาเท่านั้น แม้หลักสูตรจะเทียบเท่ากับการศึกษากายนอก แต่ไม่ได้มีการแนะนำที่ดีจากเจ้าหน้าที่หรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว เช่น การแนะนำในด้านโอกาสในการนำความรู้มาใช้ได้จริง เพราะบางอาชีพไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ หรือลูกจ้างของเอกชน บางตำแหน่ง ผู้กระทำความผิดที่เคยเป็นผู้ต้องขังจะถูกต้องห้ามประกอบอาชีพนั้น ๆ อันเป็นการกําจัดสิทธิหรือถูกสังคมนัดกั้นในการจ้างงาน เพราะในฐานะที่เคยเป็นผู้ต้องขังมาก่อน ซึ่งตราบาปเหล่านี้สังคมไทยไม่ได้ให้การยอมรับเท่าที่ควรซึ่งการไม่ทราบถึงคุณสมบัติในการประกอบอาชีพเมื่อจบหลักสูตรได้รับการปล่อยตัวจึงไม่สามารถนำความรู้ที่ได้ศึกษามาไปใช้ประกอบอาชีพตามสายวิชาชีพที่ได้เล่าเรียนมา

ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่า ควรจะมีการบัญญัติกฎกระทรวงในเรื่องการให้การศึกษาของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยเฉพาะมุ่งเน้นให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นสำคัญ โดยจะต้องบัญญัติถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีดำเนินการ รวมถึงสิทธิต่าง ๆ และข้อยกเว้นให้ครบถ้วน ซึ่งหลักการ

ข้อกฎหมายยุโรป และตามกฎหมายโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชน (The Juvenile Training School Law) ของประเทศญี่ปุ่น และกฎทัศนสถานของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (The Young Offender Institution Rules 2000) ของประเทศอังกฤษ เป็นแนวทางแบบอย่างที่ดีที่ในการจัดร่างกฎกระทรวง ในการจัดการและบริหารงานในด้านการศึกษา ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงระบบงานราชทัณฑ์โดยเฉพาะในการวางแผนการจัดการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ให้มีการวางกฎเกณฑ์ในการจัดให้การศึกษาที่ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม มิใช่ทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเรียนตามอำเภอใจโดยไม่เกิดประโยชน์ หรือไม่บังคับเรียนอะไรเลย ซึ่งหากเป็นไปได้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนจะต้องเข้าเรียนและจบหลักสูตรอย่างหนึ่งเป็นอย่างน้อยเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพได้ แม้ว่าเขาเหล่านั้นจะไม่มีค่าเล่าเรียนก็ตาม

4.1.3 การตรวจสอบการดำเนินการตามแผนการศึกษา

จากการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (The Prison Law) มาตรา 4 ได้บัญญัติให้ การตรวจสอบและกำกับดูแลเรือนจำ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานตรวจสอบเรือนจำ อย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 2 ปี นอกจากนั้น ศาลและอัยการอาจเข้าตรวจสอบเรือนจำได้ นอกเหนือจากมาตรการทางกฎหมายที่กล่าวมาแล้ว ในเรื่องของการตรวจสอบและกำกับดูแลเรือนจำของญี่ปุ่นนั้น เรือนจำจะถูกตรวจสอบและการกำกับดูแลจากสังคม โดยกลไกทางปฏิบัติตามแนวนโยบายของรัฐเรือนจำจะอาศัยความร่วมมือจากคนสังคม กำแพงเรือนจำมิได้กีดกันโลกของผู้ต้องขังกับสังคมภายนอก เมื่อหน่วยงาน องค์กร บุคคลทั่วไปในสังคมสามารถเข้าไปช่วยเหลือบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังได้ จึงเท่ากับว่ากลไกทางสังคมจะตรวจสอบเรือนจำ การทำงานของเจ้าพนักงาน มาตรการต่าง ๆ ด้วย งานเรือนจำและทัศนสถานจึงถูกตรวจสอบและดูแลโดยสายตาของคนในสังคมญี่ปุ่น ตลอดเวลางานบังคับโทษจำคุกจะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างมากซึ่งมีพัฒนาการและวิวัฒนาการที่ยาวนานและต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขฟื้นฟูปรับพฤติกรรมนิสัยหรือการคุมความประพฤติ ในระหว่างผู้ต้องขังได้รับโทษและภายหลังการปล่อยตัวแล้ว เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ต้องขังไม่ล้นเรือนจำ จากการปรับพฤติกรรมนิสัยได้ผลและมีประสิทธิภาพ กับทั้งยังเป็นการตรวจสอบการทำงานของเรือนจำไปโดยระบบของตัวมันเองด้วย โดยมีอาสาสมัครในกิจการราชทัณฑ์ ซึ่งมีบทบาทค่อนข้างมากทั้งในการคุมประพฤติ และกิจการราชทัณฑ์ ซึ่งจะเข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการให้การศึกษาด้านวิชาการ และศาสนาแก่ผู้ถูกคุมขัง รวมทั้งแก้ไขปัญหส่วนตัว ปัญหาทางบ้าน และการเตรียมตัววางแผนชีวิตภายหลังการถูกปล่อยตัว นอกจากนั้นยังมีระบบอาสาสมัครจะเข้าเยี่ยมผู้ต้องขังและให้ความช่วยเหลือด้านกำลังใจ ให้คำแนะนำ ให้ความบันเทิง ร่วมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ถูกคุมขังด้วย

ส่วนในประเทศอังกฤษ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาและการตรวจสอบ ค.ศ.2006 (The Education and Inspections Act 2006) มาตรา 133 ได้กำหนดให้มีระบบการประเมินผล

เรือนจำสำหรับตรวจสอบการศึกษาและทักษะของผู้ต้องขัง โดยผู้ตรวจการของสมเด็จพระราชินี (Her Majesty's Chief Inspector HMCI) จะพิจารณาในประเด็นผลลัพธ์สำหรับผู้ต้องขังที่เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนและทักษะการทำงาน คุณภาพของกิจกรรมการเรียนและทักษะและการทำงานซึ่งรวมถึงการสอน การฝึกอบรม การเรียนรู้ และการประเมินผล ความมีประสิทธิภาพในการจัดการกิจกรรมการเรียนและทักษะ และการทำงาน ผู้ตรวจสอบจะตัดสินสรุปคุณภาพการศึกษา และการฝึกอบรมที่จัดทำให้ในเรื่องความมีประสิทธิภาพในภาพรวมของผู้จัดหว่า ขอบเขตของการศึกษา และการฝึกอบรมเป็นไปตามความต้องการตามลำดับของผู้เรียนในเรือนจำหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการของผู้เรียนกับความยากง่าย และความสามารถในการเรียนของผู้เรียนนั้น การตรวจสอบจะประเมินว่า ผู้เรียนรายบุคคลได้รับประโยชน์จากหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนและการทำงานของพวกเขาเป็นอย่างไร มีการทดสอบการตอบรับของเรือนจำต่อความต้องการรายบุคคล โดยสังเกตการณ์ว่ามีการช่วยเหลือผู้เรียนทุกคนให้มีความก้าวหน้า และปฏิบัติตามศักยภาพของพวกเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่มีความต้องการ พื้นฐานนิสัย ความถนัด หรือพฤติกรรมที่ต้องการการรับรู้และความเชี่ยวชาญในการสอน โดยเฉพาะ มีการช่วยเหลือเพิ่มเติมที่ดีหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละประเภทของเรือนจำ

สำหรับประเทศไทย ไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจหน่วยงานใด สามารถตรวจสอบการจัดการให้การศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ ซึ่งในทางปฏิบัติการจัดการศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวฯ หรือในระดับอุดมศึกษา จะมีมาตรฐานเดียวกับภายนอก เพราะหน่วยงานที่เข้าร่วมมือประสานงานกับกรมราชทัณฑ์ก็เป็นสถาบันศึกษาที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป อาทิ กศน. หรือ มสช. ซึ่งหากผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้นจบหลักสูตรก็จะได้รับปริญญาตามสาขานั้น ๆ ตามที่เขาได้ลงทะเบียนไว้ อันเป็นระดับเดียวกับสังคมภายนอกมิได้แตกต่างกัน จึงเห็นได้ว่าหลักสูตรที่ทางหน่วยงานดังกล่าวได้ดำเนินการจัดให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะเหมือนหลักสูตรทั่วไปกับประชาชนผู้เรียนในสังคมภายนอกนั่นเอง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า แม้ว่าจะเป็นหลักสูตรที่ดีแต่มิได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษ กล่าวคือ แม้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มผู้นั้นจะเรียนและสามารถจบหลักสูตรนั้นได้ มีความรู้ในระดับที่จะสามารถประกอบอาชีพได้ แต่ด้วยข้อจำกัดสิทธิบางประการในการประกอบอาชีพ อาจเรียนมาแล้วไม่สามารถไปประกอบอาชีพได้จริงตามที่ได้เล่าเรียนมา จึงอาจทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน เมื่อว่างงานก็จะไม่มีรายได้มาหาเลี้ยงชีพ และอาจส่งผลให้เกิดความคิดในการกระทำความผิดซ้ำอีกครั้งได้

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรจะมีมาตรการทางกฎหมายในการตรวจสอบหลักสูตร การศึกษา การฝึกอบรมและการฝึกวิชาชีพ ที่จัดให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับเป็นคนดีคืนสู่สังคมได้อีกครั้งมากกว่า

การจัดให้มีการเรียนการสอนเหมือนกับสังคมภายนอก แต่ขาดจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายว่า เมื่อจบหลักสูตรแล้วจะนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพใดได้จริงบ้าง ซึ่งในบางหลักสูตรอาจเป็นได้แค่เพียงหลักสูตรเสริมสร้างให้มีความรู้เท่านั้น และในบางหลักสูตรจะต้องมีการบังคับให้เรียน ให้เป็นพื้นฐานความรู้ติดตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละคน ฉะนั้นหากมีการเปิดให้เรียน โดยมีได้มีการวางแผน หรือมีการแนะนำ หรือตรวจสอบที่ดี ตามที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ปัญหาในข้างต้นแล้ว นอกจากจะทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเข้าใจผิดถึงความต้องการของตนเองได้ว่าเมื่อตนจบหลักสูตรการเรียนแล้ว ตนอาจสามารถกลับมาประกอบอาชีพนั้นได้ ยังเป็นการป้องกันการสูญเสียค่าใช้จ่าย เสียโอกาสในการเรียนด้านอื่น ๆ และเสียเวลาโดยไม่จำเป็นได้

4.1.4 การสนับสนุนการเรียนภายหลังการพ้นโทษ

จากการศึกษาตาม ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 61 ได้กำหนดว่าในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้น ควรเน้นให้เห็นว่า เขาไม่ถูกกีดกันไว้นอกสังคม แต่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเรื่อยไป ฉะนั้นองค์การทางสังคมต่าง ๆ ควรพร้อมที่จะสนับสนุน ช่วยเหลือ เจ้าพนักงานเรือนจำ ในการฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังได้กลับเข้าสู่สังคมตามปกติ ทั้งนี้ควรจะได้มีการติดต่อกับนักสังคมสงเคราะห์แห่งสถาบันทุกแห่ง ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยธำรงรักษาหรือ ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ต้องขังกับครอบครัวของเขา และกับองค์การสังคมต่าง ๆ ซึ่งอาจอำนวยความสะดวกให้ได้ ควรจะได้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ อย่างเต็มขนาด โดยสอดคล้องต้องกับกฎหมาย และคำพิพากษา เพื่อป้องกันรักษาไว้ซึ่งสิทธิส่วนได้เสียทางแพ่ง สิทธิแห่งความมั่นคงในทางสังคม และประโยชน์ในทางสังคมอย่างอื่นของผู้ต้องขัง และตามกฎหมายเรือนจำยุโรป ข้อ 107.4 ได้กำหนดว่า “เจ้าหน้าที่เรือนจำจะทำงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานที่ให้การบริการกำกับดูแลและช่วยเหลือผู้ต้องขังเด็ดขาด เพื่อให้พวกเขาทุกคนสร้างชีวิตขึ้นใหม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวและการจ้างงาน ถ้าเป็นไปได้ควรที่จะพยายามเพื่อให้แน่ใจว่า ผู้ต้องขังในระหว่างการศึกษา การฝึกอบรม การควบคุมตนเอง และแผนการป้องกันยาเสพติด จะสามารถที่จะดำเนินการต่อไปได้ภายหลังกลับเข้าสู่สังคมแล้ว” และข้อ 107.5b ได้กำหนดว่า “ผู้ต้องขังควรจะได้รับข้อมูลที่จำเป็นในรูปแบบที่เขาเข้าใจได้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจ้างงาน การศึกษา ผลประโยชน์ การดูแลเด็ก การดูแลผู้สูงอายุ การดูแลผู้พิการ เพื่อเป็นแนวทาง และเพื่อให้ทราบและเป็นทางเลือกในการจัดการเกี่ยวกับอนาคตของเขาแต่ละคน และที่อยู่ของบุตรหลานของเขา”

ในประเทศญี่ปุ่น ภายหลังจากที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มพ้นโทษแล้ว จะมีหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และอาสาสมัครต่าง ๆ เช่น บ้านพักช่วยเหลือฟื้นฟูผู้กระทำความผิด สมาคมช่วยเหลือและฟื้นฟู สมาคมสตรีช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด สมาคมพี่สาวและพี่ชายคนโต หรือความร่วมมือกับนายจ้าง ซึ่งเป็นองค์กรหน่วยงานที่สนับสนุนและช่วยเหลือทั้งผู้ต้องขังธรรมดา

และผู้ต้องขังวัยหนุ่มทั่วประเทศ เพื่อให้บริการในการจัดหาที่พักชั่วคราวและจัดหาอาหารให้รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การจัดหางานและปัญหาต่าง ๆ แก่ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ บรรเทาความเดือดร้อนให้กับผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว เช่น อาหาร เสื้อผ้า เงิน การรักษาพยาบาล ตลอดจนการให้คำรณรงค์และการฝึกอบรมต่าง ๆ และสิ่งอื่น ๆ ที่จำเป็นในการศึกษาต่อด้วย

ส่วนในประเทศอังกฤษ ภายหลังจากที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มพ้นโทษแล้ว จะมีโครงการอาสาสมัครของปรีนซ์ทรัสต์ ซึ่งเป็นโปรแกรมสนับสนุนช่วยเหลือผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ในเรื่องการทำกิจกรรมการทำงานเป็นทีมความเป็นผู้นำ ความมั่นใจ และแรงจูงใจ มีการบันทึกประวัติและติดตามผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่พ้นโทษอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้งานทำหรือเข้ารับการศึกษา และฝึกอบรมต่อเนื่องต่อ โดยมีทีมงานผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินการในโครงการนี้ทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีโครงการคอร์สคอร์ส ในทัศนสถานวัยหนุ่ม มีจุดประสงค์ในการฝึกฝน การออกกำลังกาย และการศึกษา มีระยะเวลาดำเนินการ 5 สัปดาห์ สำหรับพัฒนาการของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ในระหว่างระยะสุดท้ายก่อนปล่อยตัวและผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวเพื่อเข้าทำงานในชุมชนบ้านเกิดของพวกเขา ซึ่งประเทศอังกฤษจะมุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถทำงานหรือฝึกวิชาชีพได้เป็นสำคัญ ให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มนำความรู้ที่ได้จากการทำงานหรือฝึกวิชาชีพหลังจากพ้นโทษได้ โดยในเรือนจำบางแห่งมีระบบการทำงานในเรือนจำอุตสาหกรรมซึ่งผู้ต้องขังจะอยู่ในสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ผู้ต้องขังนั้นจะได้เผชิญเมื่อทำงานในโรงงานภายนอก

สำหรับประเทศไทย ไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงสิทธิผู้ต้องขังในการได้รับความช่วยเหลือ ภายหลังจากการปล่อย และไม่มีอาสาสมัครเข้ามาช่วยเหลือเหมือนอย่างในประเทศญี่ปุ่นและอังกฤษ แต่จะมีการติดตามโดยทัศนสถานวัยหนุ่มหรือเจ้าหน้าที่ผู้สอนนั่นเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของทัศนสถานวัยหนุ่มนั้นด้วย ซึ่งในบางครั้งเป็นที่น่าเสียดายว่า ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ประสงค์จะศึกษาเล่าเรียนต่อ หรือกำลังอยู่ในระหว่างสอบแต่พ้นโทษไปแล้ว และกำลังจะจบหลักสูตร หรือกำลังจะมีอนาคตที่ดี แต่กลับต้องสะดุดเพราะขาดการช่วยเหลือหรือการสนับสนุนเงินทุนในเบื้องต้น ดังนั้นเพื่อให้สามารถให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้รับการศึกษาต่อเนื่องไปได้และเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ผู้เขียนเห็นว่า ควรที่จะมีกฎหมายรับรองหน่วยงานของภาครัฐหรือเอกชนให้เข้ามามีบทบาททำหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยเฉพาะในการศึกษาต่อเนื่องภายหลังจากปล่อยตัว และควบคุมดูแลความประพฤติให้สามารถเรียนจบได้ ทั้งนี้อาจกำหนดให้หน่วยงานข้างต้นมีอำนาจในการพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มก่อนกำหนดโดยพิจารณาถึงความประพฤติ

ภายใต้เงื่อนไขว่า ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะต้องไปเรียนหนังสือในมหาวิทยาลัยเท่านั้น โดยมี การตรวจสอบและให้รายงานตัวและผลการเรียนทุกภาคเรียน

4.1.5 ปัญหาทางปฏิบัติจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์

จากการที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าไปภายในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง จังหวัดปทุมธานี และได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ตำแหน่งนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ ซึ่งประจำอยู่ที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลางในส่วนงานฝ่ายการศึกษา ณ จังหวัดปทุมธานี เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา ณ ปัจจุบัน โดยเจ้าหน้าที่ ๆ ได้กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอน ทางทัณฑสถานวัยหนุ่มได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ๆ และสอดคล้องกับนโยบายของทางกรมราชทัณฑ์ ซึ่งผู้เขียนขอกล่าวถึงสภาพภายในของทัณฑสถานวัยหนุ่มกลางและสรุปใจความสำคัญของการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

1) โครงสร้างและสภาพแวดล้อมภายในทัณฑสถาน

ภายในทัณฑสถาน ๆ สภาพแวดล้อมและบริเวณพื้นที่โดยรวม เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีประมาณเกือบหนึ่งหมื่นคนแล้ว ก่อนข้างแออัดมาก โดยเฉพาะตัวอาคารหรือโรงนอน (แดน) แม้ว่าจะมีลานกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ สนามฟุตบอล เวทีมวย ลานกีฬาเซปักตะกร้อ เป็นต้น ก็ตาม ระบบการจัดการภายในบริเวณอาคารจะแบ่งแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกไปตามแดนต่าง ๆ โดยคำนึงถึงอัตราความรุนแรงของโทษ เช่น แดน 1 จะควบคุมผู้ต้องขังที่มีอัตราโทษสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป, แดน 2 จะควบคุมผู้ต้องขังที่มีอัตราโทษต่ำกว่า 2 ปี, แดน 3 จะควบคุมผู้ต้องขังที่มีอัตราโทษปานกลางตั้งแต่ 4-5 ปี เป็นต้น โดยเป็นการจำแนกผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามอัตราโทษที่ได้รับไปตามเขตแดนต่าง ๆ แต่ไม่ได้ใช้วิธีจำแนกผู้ต้องขังตามลักษณะอายุ ดังนั้น ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีอายุน้อยจึงอยู่ปะปนกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีอายุมาก รวมถึงผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่เป็นผู้ใหญ่เต็มตัวแล้ว ทั้งนี้เพราะตามความเป็นจริงในบางสวนผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่อายุเกิน 25 ปี ไม่ได้ถูกย้ายไปเรือนจำสำหรับผู้ใหญ่นั้นเอง

2) ด้านโปรแกรมและหลักสูตรการศึกษาที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้รับ

ทางทัณฑสถาน ๆ ได้จัดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหลักสูตรของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่อ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้ ได้อ่านหนังสือออกและเขียนได้และสามารถเรียนจนจบระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย นอกจากนี้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีทางเลือกในการเรียนสายอาชีพ เช่น ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ซึ่งได้รับความร่วมมือจาก วิทยาลัยเทคนิคธนบุรีและวิทยาลัยเทคโนโลยีปทุมธานี ในการจัดการฝึกวิชาชีพ อาทิ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างยนต์ ช่างก่อสร้าง การบัญชี เป็น

ต้น โดยมีการจัดสถานที่และห้องเรียนอยู่ในแดน 4 ซึ่งเป็นแดนที่คุ่มขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ต้องได้รับการศึกษา โดยเฉพาะ โดยไม่คำนึงว่าผู้ต้องขังนั้นต้องโทษเป็นระยะเวลาานานหรือสั้นเพียงใด กล่าวคือ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่เรียนจะอยู่รวมกันหมด ซึ่งผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ไม่เคยได้เล่าเรียนส่วนใหญ่จะถูกบังคับให้เรียนในภาคพื้นฐาน แต่ไม่ทุกคน ทั้งนี้เนื่องจากทัศนสถานวัยหนุ่มกลางประสบปัญหาขาดแคลนเจ้าหน้าที่ในฝ่ายการศึกษา เพราะมีจำนวนเจ้าหน้าที่น้อยมากเมื่อเทียบกับอัตราส่วนกับผู้ต้องขังที่มีเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบได้ทุกคนว่าผู้ต้องขังเหล่านั้นคนใดจบการศึกษาอะไรมาบ้าง มีความรู้มากน้อยเพียงใด ดังนั้นข้อมูลประวัติการศึกษาของผู้ต้องขังแต่ละคนจึงได้มาจากคำบอกเล่าของผู้ต้องขังคนนั่นเอง ซึ่งในบางครั้งผู้ต้องขังไม่พูดความจริง จึงเป็นการยากในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่จะนำผู้ต้องขังวัยหนุ่มมาบังคับเรียนได้

สำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา คือ ชั้นระดับปริญญาตรีและปริญญาโท จะเป็นหลักสูตรของมหาวิทยาลัยโยทัยธรรมราช (มสธ.) ตามแต่ที่เปิดหลักสูตรให้ลงทะเบียน โดยไม่มีการบังคับเรียน เพราะค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รวมถึงค่าเทอม ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะเป็นผู้จ่ายเอง และการเรียนจะเป็นการศึกษาด้วยตนเองโดยไม่มีอาจารย์หรือวิทยากรมาบรรยายภายในทัศนสถาน ๆ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่จะต้องรับผิดชอบตนเองในการศึกษา ขวนขวายความรู้เอาเองจากห้องสมุด ซึ่งจะจัดให้มีมม มสธ. เป็นมุมสำหรับผู้เรียน มสธ. โดยเฉพาะ แต่อย่างไรก็ดี การเรียนในระดับอุดมศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะเป็นผู้เลือกที่จะเรียนสาขาวิชาเอง โดยไม่ได้มีการได้รับคำแนะนำ หรือได้รับคำปรึกษาอย่างเป็นทางการจากเจ้าหน้าที่ครูผู้สอนว่า ควรจะเรียนอะไร เรียนแล้วได้อะไร จบมาแล้วจะประกอบอาชีพอะไรได้บ้าง แต่จะเป็นการแนะนำในฐานะครูผู้ลูกศิษย์มากกว่า แล้วแต่ว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้นจะเข้ามาปรึกษาปัญหาในเรื่องใด ๆ

เมื่อปี พ.ศ.2550 ได้พระกรุณาจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิด “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” สำหรับให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้มีมุมอ่านหนังสือ พักผ่อนหย่อนใจ หรือค้นคว้าหาความรู้ แล้วแต่เวลาว่างของผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้น ๆ หากเขาว่างเว้นจากการเข้ากองงาน และยังมีห้องสมุดขนาดเล็กตามแดน ต่าง ๆ ด้วย แต่ทั้งนี้จะเป็นการหมุนเวียนหนังสือไปตามแต่ละแดนเพราะหนังสือไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีห้องคอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนการใช้คอมพิวเตอร์ หรือการใช้โปรแกรมต่าง ๆ ด้วย แต่จะไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้อินเตอร์เน็ต และยังมีห้องฝึกวิชาชีพ อาทิ ห้องตัดผม ห้องตัดต่อถ่ายทำวิดีโอหรือคลิปอนิเมชันสำหรับการเรียนรู้ เป็นต้น อีกด้วย

ในส่วนของการศึกษา ผู้ต้องขังบางคนก็ได้รับทุนเรียนฟรีจากกรมราชทัณฑ์หรือมสธ. ซึ่งผู้ต้องขังต้องทำเรื่องขอทุนการศึกษาเป็นกรณี ๆ ไป จะไม่ได้ทุกคน

3) วิธีการให้การศึกษาศาสนาและสถานที่เรียน

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ถูกบังคับให้เรียนทุกคน (ผู้ต้องขังที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้) และผู้ต้องขังในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นถึงตอนปลาย จะต้องเข้าเรียนทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 8.30-12.00 น. ทั้งนี้เวลาอาจมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมได้แล้วแต่วันนั้นมีกิจกรรมใดเป็นพิเศษหรือไม่ ซึ่งแล้วแต่กรณี ๆ ไป ส่วนในช่วงบ่ายผู้ต้องขังวัยหนุ่มส่วนใหญ่จะต้องเข้ากองงานตามหน้าที่ที่ตนได้รับ สำหรับหลักสูตร ปวช. หรือ ปวส. จะได้เรียนทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์เช่นกัน แต่จะเริ่มเรียน 8.30-15.00 น. ซึ่งจำนวนชั่วโมงเรียนจะมากกว่าการเรียนในระดับพื้นฐาน โดยผู้ต้องขังจะเรียนภายในอาคารแดน 4 นั้นเอง โดยมีการจัดสถานที่ภายในอาคารเป็นห้องเรียน มีอุปกรณ์การสอนในระดับหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่เก่าและชำรุด อีกทั้งยังขาดแคลน โดยเฉพาะหนังสือตำราเรียนมีไม่ครบคน ทั้งนี้เพราะขาดงบประมาณมาสนับสนุน

ในด้านครูผู้สอนหากเป็นหลักสูตรพื้นฐานทั่วไปจะเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาของทัณฑสถานนั่นเอง สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นครูผู้สอน ซึ่งมีอยู่กันไม่กี่คน หากในบางวันเจ้าหน้าที่ติดภารกิจ จะต้องจัดหาบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นครูผู้ช่วยสอน หรือในบางครั้งต้องให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีความรู้มาเป็นผู้ช่วยสอน แต่หากเป็นหลักสูตรวิชาชีพเฉพาะจะมีอาจารย์จากวิทยาลัย ๆ ภายนอกเข้ามาช่วยสอนให้แล้วแต่โอกาสไป

ในส่วนของการสอบวัดผลก็จะสอบภายในอาคารแดน 4 เช่นกัน โดยมีมาตรฐานเดียวกับภายนอก เพราะดำเนินการโดย กสท. หรือวิทยาลัย ๆ หรือ มสท. นั่นเอง

4) ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาภายในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง

ในการจัดการเรียนการสอนของทัณฑสถาน ๆ ประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากรในฝ่ายการศึกษา กล่าวคือ ไม่มีผู้สอนที่มีความรู้ในการให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพราะเจ้าหน้าที่ ที่ทำการสอนดังกล่าวไม่ได้จบสาขาวิชาในด้านครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ หรือมีคุณลักษณะที่จะถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ดี เพราะเจ้าหน้าที่ไม่ใช่ครูผู้สอนมืออาชีพ จึงไม่ได้เชี่ยวชาญในการสอน และเนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่น้อยมากนั่นเอง ส่งผลให้การจัดการและการบริหารงานการศึกษาจึงมีอุปสรรคและขาดตกบกพร่อง ซึ่งในบางครั้งได้ให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยกัน มาสอนแทน จึงทำให้เกิดความไม่ศรัทธา ไม่น่าเชื่อถือ ด้วยเหตุที่ว่า เป็นผู้ต้องขังเหมือนกัน ทำให้เกิดความไม่เอาใจใส่ในการเรียนตามมา

ปัญหาด้านงบประมาณเป็นปัญหาสำคัญที่ประสบมาตลอดทุกยุคทุกสมัย เพราะค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ทัณฑสถาน ๆ จะเป็นผู้รับภาระ เช่น ในการสมัครเข้ารับการศึกษาจากสถานบันภายนอก ทัณฑสถาน ๆ จะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการจัดหาหลักฐานต่าง ๆ ทะเบียนบ้าน รูปถ่าย หรือในด้านอุปกรณ์การเรียน อาทิ สมุด ปากกา หนังสือเรียนบางเล่ม เป็นต้น ปัญหาด้านงบประมาณจึงเป็นส่วนสำคัญทำให้การจัดให้การศึกษามีไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

ในส่วนขอระยะเวลาต้องโทษของผู้ต้องขังวัยหนุ่มก็เป็นปัญหาเช่นกัน เพราะผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ได้รับโทษจำคุกเป็นระยะเวลาานหลายปี การจัดการศึกษาจึงต้องเน้นไปที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ได้รับโทษสั้นกว่า เพราะเขาเหล่านั้นจะสามารถจบหลักสูตรได้เวลาพอเหมาะกับการพ้นโทษออกไป และใช้ประโยชน์จากการเรียน ได้จริง จึงทำให้มีการเหลื่อมล้ำในการเลือกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มดังกล่าวไม่เท่าเทียมกันนั่นเอง ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจึงไม่ได้รับการเรียนอย่างทั่วถึง

นอกจากนี้ ไม่มีหน่วยงานใดมาช่วยเหลือภายหลังจากที่ผู้ต้องขังพ้นโทษไปแล้ว จะมีก็แต่ทัณฑสถาน ๆ หรือเจ้าหน้าที่ผู้สอนนั่นเอง ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้สอนกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีลักษณะเหมือนครูกับลูกศิษย์มาก มีความสนิทสนมกัน เนื่องจากมีเวลาอยู่ด้วยกันเป็นเวลานาน ที่จะสามารถดูพฤติกรรม รู้จักอุปนิสัยใจคอและพัฒนาการทางด้านความรู้ ความคิดทัศนคติของผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละคนได้เป็นอย่างดี จึงเกิดความผูกพันที่จะต้องคอยให้ความช่วยเหลือดูแลเหมือนกับลูกศิษย์คนหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการจัดหางานให้ หรือคอยติดตามให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้นเรียนให้จบหลักสูตร ดังนั้น เจ้าหน้าที่ผู้สอนจึงเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการปลูกฝังให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นคนดีกลับคืนสู่สังคมได้

ปัญหาดังที่กล่าวมา เกิดขึ้นเนื่องจากกรมราชทัณฑ์ไม่ใช่สถาบันศึกษาแต่เป็นปลายทางของกระบวนการยุติธรรม นั่นก็คือ การลงโทษควบคุมจึงไม่มีสิ่งใดมากระตุ้นได้ว่า เมื่อผู้ต้องขังเข้ามาในทัณฑสถานแล้ว ภายหลังพ้นโทษออกไปจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ดังคำกล่าวที่ว่า “จะซักผ้าที่สกปรกให้สะอาดคงยาก เพราะคราบสกปรกฝังแน่น จะซักอย่างไรก็ไม่ออก แต่ก็ซักให้ดีที่สุด บางคนก็สะอาดขึ้นมาบ้าง”³

³ นายสิริรัฐภูมิ สนิทสมศักดิ์ นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ ผู้ให้ข้อมูล

ตารางที่ 4.2 รายงานจำนวนผู้ต้องขัง จำแนกวุฒิการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ณ
ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง สํารวจ ณ วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2557

ที่	วุฒิการศึกษา	จำนวน				รวม
		ผู้ต้องขัง ระหว่างฯ		ผู้ต้องขัง เด็ดขาด		
		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
1	ผู้ไม่รู้หนังสือ/ไม่จบระดับประถม	-	-	313	-	313
2	ระดับประถมศึกษา	-	-	2,754	-	2,754
3	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	-	-	2,483	-	2,483
4	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	-	-	666	-	666
5	ระดับอนุปริญญา/ปวส.	-	-	71	-	71
6	ระดับปริญญาตรี	-	-	21	-	21
7	ระดับสูงกว่าปริญญาตรี	-	-	1	-	1
8	อื่น ๆ	-	-	-	-	-
รวมทั้งสิ้น		-	-	6,309	-	6,309

4.2 วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้การศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่มของประเทศไทยกับ ต่างประเทศ

4.2.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยและต่างประเทศ

ในประเทศญี่ปุ่นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจะทำโดยหน่วยงานทางอาญาของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักโทษเด็ดขาดที่มีความประสงค์จะแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของสังคมอันเป็นการชดเชยและตอบแทนผลจากการกระทำผิด นอกจากนั้นยังมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการปรับปรุงฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมปกติได้ มีจิตสำนึกที่ดีที่จะไม่กระทำความผิดซ้ำอีกต่อไปและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในเรือนจำญี่ปุ่นมุ่งเน้นการบำบัดฟื้นฟูแก้ไข เพื่อการกลับคืนสู่สังคม โดยมีพื้นฐานอยู่บนระบบการจำแนกลักษณะนิสัย ซึ่งงานราชทัณฑ์ในประเทศญี่ปุ่นนั้นจะรับผิดชอบผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนระบบบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีระบบการบริหารงานราชทัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการบริหารงานราชทัณฑ์สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่และเด็กจะอยู่ภายใต้สังกัดเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่

ผสมผสานทั้งหลักของประเทศตะวันตกและวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่นเอง ก่อให้เกิดรูปแบบการบริหารงานราชทัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพงานราชทัณฑ์ประเทศญี่ปุ่นจะอยู่ในสังกัดของกระทรวงยุติธรรม มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมราชทัณฑ์ (Correction Bureau) ซึ่งรับผิดชอบดูแลการบริหารงานของเรือนจำ ทัณฑสถานวัยหนุ่ม และสถานคุมขังโดยตรง ส่วนงานด้านการคุมประพฤติและการพักการลงโทษ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมบำบัดฟื้นฟู (Rehabilitation Bureau) กรมราชทัณฑ์ประกอบด้วยหน่วยงานกลาง และหน่วยงานราชทัณฑ์ส่วนภูมิภาคซึ่งควบคุมดูแลงานเรือนจำ และทัณฑสถานในแต่ละภูมิภาคเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนางานราชทัณฑ์และการบริหารงานทั้งในด้านบุคลากร งานอุตสาหกรรม การติดตามประเมินผล และการป้องกันระงับเหตุร้าย โดย จุดมุ่งหมายของงานราชทัณฑ์ประเทศญี่ปุ่นนั้นมีหน้าที่รับผิดชอบให้หน่วยงานราชทัณฑ์ต่าง ๆ ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ในการควบคุม และแก้ไขฟื้นฟูเนบเนาผู้ต้องขังเรือนจำในประเทศญี่ปุ่นตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่สำคัญคือ สถานฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (Juvenile Training Schools)

ในประเทศอังกฤษ จุดมุ่งหมายของงานราชทัณฑ์ก็เพื่อรับใช้สังคม โดยการควบคุมดูแลผู้กระทำผิดตามคำสั่งศาล และมีหน้าที่หลักในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างมีมนุษยธรรม สนับสนุนให้ดำรงชีวิตภายใต้กฎหมาย ประพฤติตนเป็นประโยชน์ทั้งในขณะที่อยู่ภายในเรือนจำและภายหลังพ้นโทษ ประเทศอังกฤษมีแนวความคิดว่าการจำคุกเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีร้ายแรงเป็นการปกป้องสาธารณะจากอันตรายรุนแรงที่กระทำโดยผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นอันตรายต่อชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมในการกระทำความผิด และเป็นการป้องปรามบุคคลอื่น ๆ ซึ่งอาจถูกยั่วยุให้ประกอบอาชญากรรมรุนแรงโดยการให้เห็นบทลงโทษที่จะได้รับงานราชทัณฑ์ประเทศอังกฤษ จะบริหารงาน โดยคณะกรรมการเรือนจำ (Prison Service) ซึ่งประกอบไปด้วยกรรมการที่แต่งตั้งโดยกระทรวงมหาดไทย คณะกรรมการเรือนจำจะทำงาน โดยผ่านการตรวจสอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน คือ คณะผู้ตรวจการราชทัณฑ์ (Her Majesty's Chief Inspector of Prison) คณะผู้ตรวจการเรือนจำ (Prison Ombudsman) คณะผู้ตรวจเยี่ยม (Board of Visitors) ซึ่งประกอบด้วยอาสาสมัครจากประชาชนทั่วไปประจำอยู่ในทุก ๆ เรือนจำ ผู้ตรวจเหล่านี้จะทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของงานราชทัณฑ์ และรับเรื่องราวร้องทุกข์ของผู้ต้องขัง รวมทั้งเสนอรายงานให้กับกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้เรือนจำปฏิบัติ แต่ผู้ตรวจจะไม่มีอำนาจทางการบริหาร และจะต้องปฏิบัติงานอย่างเป็นอิสระ โดยในประเทศอังกฤษมีเรือนจำที่สำคัญในการให้การศึกษาคณะผู้ต้องขังวัยหนุ่ม คือ เรือนจำฝึกอบรมระยะปานกลาง ควบคุมดูแลผู้ต้องขังที่รับโทษจำคุกระหว่าง 18 เดือน ถึง 4 ปี และผู้ต้องขังวัยหนุ่มหรือผู้ต้องขังหญิงที่รับโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และเรือนจำ

ฝึกอบรมระยะยาว ควบคุมผู้ต้องขังที่รับโทษจำคุกเกิน 4 ปี และผู้ต้องขังวัยหนุ่มหรือผู้ต้องขังหญิงที่รับโทษจำคุกเกิน 3 ปี

สำหรับในประเทศไทย จุดมุ่งหมายของงานราชทัณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อการควบคุมและการให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เหมาะสมตามลักษณะอายุ ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับการศึกษาอบรมและพัฒนาการฝึกวิชาชีพที่เหมาะสม สำหรับทัณฑ์สถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เมื่อได้รับตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ให้ถือปฏิบัติตามหลักการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและการติดตามผลการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง รวมทั้งให้มีการแยกการคุมขังผู้ต้องขังและแยกการปฏิบัติ เพื่อป้องกันการถ่ายทอดพฤติกรรมระหว่างกันซึ่งผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนจะต้องได้รับการคัดแยกออกจากผู้ต้องขังประเภทอื่นอย่างเด็ดขาด ต้องไม่รวมอยู่กับผู้ต้องขังอื่น เพราะนักโทษเด็ดขาดที่อายุต่ำกว่า 25 ปี ให้คำนึงถึงการศึกษาและการอบรมเป็นพิเศษ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์โดยการได้รับมอบอำนาจ ในการกำกับ ดูแล วางแผนการย้าย การสอบการย้ายของผู้ต้องขังในเรือนจำ ทัณฑ์สถานซึ่งสังกัดเรือนจำกลางประจำเขต ได้แก่ การย้ายผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษสูงเกินอำนาจการควบคุม การย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ผู้ต้องขังคดีพระราชบัญญัติคดียาเสพติดให้โทษ ตามขั้นตอนและวิธีการตามคู่มือการย้ายผู้ต้องขัง ทั้งนี้เมื่อได้รับมอบอำนาจดังกล่าวแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบอำนาจต่อให้ผู้บัญชาการเรือนจำกลางประจำเขต ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจดังกล่าว ปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับและนโยบายของกรมราชทัณฑ์ที่ได้วางข้อกำหนด และแนวทางการปฏิบัติไว้โดยเคร่งครัด และเมื่อได้ดำเนินการตามที่ได้รับมอบอำนาจไปแล้ว ให้รายงานกรมราชทัณฑ์ทราบด้วยโดยในปัจจุบันมีทัณฑ์สถานวัยหนุ่มในประเทศไทยที่สำคัญ คือ ทัณฑ์สถานวัยหนุ่มกลาง ทัณฑ์สถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา และทัณฑ์สถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์

4.2.2 การให้การศึกษาศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่มของไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่าในประเทศญี่ปุ่นการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ได้มีกฎหมายรองรับสิทธิกำหนดขั้นตอนไว้เพื่อเป็นหลักปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งมีชื่อเรียกว่า “กฎหมายโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชน (The Juvenile Training School Law)” โดยเป็นกฎหมายที่จัดได้ว่ามีความชัดเจนและชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร หรือเรียกได้ว่าเป็นกฎหมายเฉพาะทางเพื่อใช้สำหรับผู้ต้องขังประเภทนี้โดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังเน้นการแก้ไขและฟื้นฟูเป็นผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นอย่างมากจะเห็นได้จาก วัตถุประสงค์ของโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่ม จะเป็นสถาบันสำหรับรับตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งถูกตัดสินให้รับโทษจากศาลเยาวชนและครอบครัว และอยู่ใน

ฐานะที่เป็นมาตรฐานที่จะป้องกันมิให้เกิดความผิดเกิดขึ้น และให้การศึกษาที่ถูกต้องแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเหล่านี้

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มของประเทศญี่ปุ่น จะต้องถูกส่งตัวไปยังโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ตามประเภทที่กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยคุณศัพท์อายุเป็นสำคัญ เช่น ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีอายุ 14 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 16 ปี จะถูกส่งตัวไปโรงเรียน ฯ ชั้นต้น หรือสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 20 ปี จะถูกส่งตัวไปโรงเรียน ฯ ชั้นกลาง โดยโรงเรียน ฯ ในชั้นกลางนี้จะรับผู้ต้องขังที่มีลักษณะเดียวกันกับในชั้นต้น หรือสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 23 ปี จะถูกส่งตัวไปโรงเรียน ฯ ชั้นสูง โดยโรงเรียน ฯ ในชั้นสูงนี้จะรับผู้ต้องขังที่มีลักษณะเดียวกันกับในชั้นกลางแต่มีแนวโน้มว่าผู้ต้องขังจะก่ออาชญากรรมที่สูงกว่า นอกจากนี้ยังได้มีโรงเรียน ฯ ชั้นบำบัดรักษา ซึ่งจะรับผู้ต้องขังที่มีจิตใจหรือร่างกายบกพร่องอย่างร้ายแรง และต้องมีอายุ 14 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 26 ปี โดยโรงเรียน ฯ ในชั้นนี้จะรับเฉพาะผู้ต้องขังที่มีข้อบกพร่องทางจิตใจ หรือร่างกายอย่างรุนแรง ดังนั้น ประเทศญี่ปุ่นจึงมีการแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยการแยกตามลักษณะอายุนั่นเอง

1. เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญในด้านการแก้ไขและฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในวัยนี้เป็นอย่างมาก ในด้านกฎหมายจึงได้วางหลักเกณฑ์ให้โรงเรียน ฯ ต้องให้การศึกษาที่ถูกต้องซึ่งประกอบไปด้วย คอร์สเรียน การฝึกวิชาชีพและแนะแนวอย่างเหมาะสม และการรักษาพยาบาล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเหล่านี้สามารถอยู่อาศัยร่วมกันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยสร้างพื้นฐานให้มีสามัญสำนึกในการช่วยเหลือตนเอง ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถปรับตัวกลับเข้าสู่ชีวิตในสังคมต่อไปได้ โดยในโรงเรียน ฯ ชั้นต้น หลักสูตรในการเรียนจะเป็นหลักสูตรในโรงเรียนประถมและมัธยมต้น สำหรับโรงเรียน ฯ ชั้นกลางหรือชั้นสูง หลักสูตรในการเรียนจะเป็นหลักสูตรในระดับเดียวกับโรงเรียนมัธยมปลาย หรือโรงเรียนฝึกวิชาชีพชั้นสูง หรือมหาวิทยาลัย และสำหรับในโรงเรียน ฯ ชั้นบำบัดรักษา หลักสูตรการเรียนจะต้องเป็นหลักสูตรของโรงเรียนสำหรับผู้มีความบกพร่องหรือพิการ หรือโรงเรียนอื่นที่ให้การศึกษาแบบพิเศษ โดยทั้งนี้จะต้องไม่ให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทำงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา ผิดไปจากวัตถุประสงค์ของโรงเรียนในชั้นต่าง ๆ

โดยผลของกฎหมายจะต้องปล่อยตัวเมื่อผู้ต้องขังมีอายุ 20 ปี ในกรณีที่ผู้ต้องขังนั้นยังมีได้อยู่ในโรงเรียน ฯ ครบ 1 ปี ตั้งแต่กระทำความผิด ผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้นจะต้องถูกคุมขังต่อไปอีก แต่ไม่เกิน 1 ปี ทั้งนี้ไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไร ผู้อำนวยการโรงเรียน ฯ มีอำนาจไม่ปล่อยตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้นได้หากเห็นว่าไม่เหมาะสม เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจอย่างมาก หรือมีแนวโน้มว่าความเป็นอาชญากรยังไม่ถูกแก้ไข แต่ถ้าผู้อำนวยการ ฯ เห็นว่าได้

บรรล่วัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังนั้น ก็สามารถทำคำร้องต่อคณะกรรมการทัณฑ์บน ส่วนภูมิภาคให้ปล่อยตัวผู้ขังนั้นได้

จากการศึกษาพบว่า ในประเทศอังกฤษ การดำเนินกระบวนการลงโทษผู้กระทำความผิดจะมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับอายุของผู้กระทำความผิด โดยผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม (Young Adult Offenders) คือ ผู้กระทำความผิดที่มีอายุตั้งแต่ 18 - 20 ปี ตามข้อกำหนดในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มอังกฤษและเวลส์ ได้บัญญัติอยู่ในกฎทัศนสถานของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (The Young Offender Institution Rules 2000) โดยมีจุดมุ่งหมายของทัศนสถานผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพื่อจะช่วยให้ผู้กระทำความผิดเตรียมความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมได้ เหตุผลในการแยกสถานที่ควบคุมผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม โดยเฉพาะก็เพื่อป้องกันการเลียนแบบพฤติกรรมจากผู้กระทำความผิดที่มีอายุมากกว่าและติดคุกมานาน และเพื่อสร้างระบบที่เป็นการให้การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูมากขึ้นด้วยการเน้นการให้การศึกษาและการฝึกอาชีพ เพราะถือว่าการศึกษาอบรมเป็นเสมือนเครื่องมืออย่างหนึ่งในการแสวงหางานทำ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องคุณภาพชีวิต

การให้การศึกษาอบรมเป็นหน้าที่ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด โดยให้งบประมาณของกรมราชทัณฑ์ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนมีอิสระที่จะเลือกเรียนหรือไม่ก็ได้ตามความพอใจของตนเอง การเรียนส่วนใหญ่จะดำเนินการนอกเหนือเวลาทำงานแต่จะมีการศึกษาอบรมในเวลากลางวันแก่ผู้ต้องขัง ที่ขาดทักษะขั้นพื้นฐานในการอ่านและการเขียน ตลอดจนผู้มีแววในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจะเป็นผู้จัดหาครูผู้สอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ และผู้ที่สอบผ่านจะได้รับประกาศนียบัตรรับรองจากทางราชการด้วย นอกจากนี้ยังได้จัดให้มีการศึกษาด้านพลศึกษาและการบริหารร่างกายซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญด้านการปกครองอย่างหนึ่ง และถือว่าเป็นข้อผูกมัดสำหรับทุกคน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมสุขภาพและพละนาถยของผู้ต้องขังให้แข็งแรง และได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ อีกทั้งมีส่วนทำให้พวกเขาได้มีงานทำภายหลังการปลดปล่อยด้วย ดังนั้นการให้การศึกษาของผู้ต้องขังจะมุ่งเน้นไปที่ผู้ที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ นอกจากนี้ในเรือนจำยังเปิดโอกาสให้มีการศึกษาวิชาสามัญ โดยสอบเทียบรับประกาศนียบัตรจากสถานบันภายนอกสำหรับในหลักสูตรการเรียนระดับมหาวิทยาลัย และได้เปิดโอกาสให้ศึกษากับมหาวิทยาลัยเปิดโดยทางไปรษณีย์ ในส่วนของการฝึกวิชาชีพและการทำงานจะได้รับการดำเนินการโดยช่างฝีมือที่มีความชำนาญหรือโดยเจ้าพนักงานเรือนจำที่มีคุณวุฒิในทางช่างและผู้ต้องขังจะได้รับประกาศนียบัตรจากสถานบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเมื่อสำเร็จหลักสูตร โดยวัตถุประสงค์ในการฝึกวิชาชีพที่สำคัญ ก็เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้กระทำความผิดคนใด

คนหนึ่งได้มาซึ่งทักษะที่เขานำไปเสนอต่อนายจ้างได้ภายหลังการปลดปล่อย นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูบุคลิกภาพและวินัยของผู้ต้องขังด้วย

จากการศึกษาพบว่า ในประเทศไทยในทางปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์ได้พยายามมุ่งเน้นแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มในระดับหนึ่ง โดยมีการวางนโยบายการบริหารทัณฑสถานวัยหนุ่มในด้านต่าง ๆ เช่น การฝึกวิชาชีพ การทำงานภายในเรือนจำ การร่วมมือกับ มสช. ให้การศึกษา โครงการเยี่ยมผู้ต้องขังวัยหนุ่มอย่างใกล้ชิด เป็นต้น อีกทั้งตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ๓ กฎกระทรวง ข้อบังคับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้วางหลักเกณฑ์ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยได้พยายามสร้างบรรยากาศภายในทัณฑสถานวัยหนุ่ม และสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้มีลักษณะเหมือนโรงเรียนประจำมากกว่าเรือนจำ เครื่องแบบการแต่งกายจะไม่เหมือนกับนักโทษเด็ดขาดทั่วไป แต่จะมีลักษณะเหมือนการเข้าค่ายฝึกอบรม ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้ทำการสอนไม่ต้องแต่ง เพื่อให้ความรู้สึกเหมือนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ทัณฑสถานวัยหนุ่มทุกแห่ง มีการจัดสถานที่เรียน โดยเฉพาะการเรียนวิชาสามัญมีการบังคับเรียนสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ให้จบการศึกษาภาคบังคับอย่างน้อย มี การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา โดย มสช. ในด้านธรรมศึกษามีการเปิดการสอนทุกระดับ ได้แก่ ธรรมศึกษาตรี โท และเอก อย่างสม่ำเสมอ มีการฝึกอบรมจิตภavana และเน้นในเรื่องการกีฬาและนันทนาการหลาย ๆ ประเภททั้งในร่มและกลางแจ้งเท่าที่สภาพแวดล้อมของทัณฑสถานวัยหนุ่มจะเอื้ออำนวยให้มีการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ ระหว่างผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นประจำทุกปีด้วย นอกจากนี้ มีการเปิดโอกาสให้พักผ่อนหย่อนใจชมรายการวิทยุโทรทัศน์และวีดิทัศน์ ในช่วงที่ไม่ได้รับการอบรมหรือฝึกวิชาชีพและยังไม่ถึงเวลานอนหรือพักด้วย ในบางครั้งมีการจัดวงดนตรี หรือการแสดงจากภายนอกเข้าไปแสดงให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มชมเป็นครั้งคราวอีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม ที่กล่าวมาข้างต้น แม้ว่าในบางกิจกรรมทัณฑสถานวัยหนุ่มจะสามารถจัดให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้อย่างสม่ำเสมอได้จริง แต่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่ม คือ การเน้นการให้การศึกษาเป็นหัวใจหลัก ส่วนในเรื่องอื่น ๆ เป็นเพียงองค์ประกอบในการให้ความรู้ เพิ่มทักษะการทำงาน และผ่อนคลายสภาพร่างกายและจิตใจ เท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงแม้ราชทัณฑ์จะมีนโยบายในเรื่องการให้การศึกษา แต่ก็เน้นการใช้แรงงานผู้ต้องขังวัยหนุ่มควบคู่ไปด้วย ซึ่งในหนึ่งวันผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะทำงานจากการที่ราชทัณฑ์รับจ้างจากเอกชนภายนอก ไม่ต่ำกว่า 6 ชั่วโมง และในหนึ่งสัปดาห์ทำงานตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันเสาร์ ได้หยุดพักผ่อนในวันอาทิตย์ ซึ่งผิดต่อวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟู และขัดต่อกฎหมาย⁴ โดย

⁴ กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พุทธศักราช 2479 ข้อ 51 “นักโทษเด็ดขาดอายุต่ำกว่า 25 ปีให้คำนึงถึงการศึกษาและการอบรมเป็นพิเศษ”

ทัศนสถานวัยหนุ่มคำนึงถึงยอดงานเป็นเกณฑ์ในแต่ละวันเป็นสิ่งสำคัญ ในขณะที่เดียวกันงานที่จัดให้ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทำเป็นการแสวงหารายได้ให้รัฐ หรือทัศนสถานวัยหนุ่มแต่เพียงอย่างเดียว โดย ลักษณะงานมิได้ก่อให้เกิดความรู้ มิได้ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความคิดหรือทัศนคติที่ดี เพื่อให้กลับตัวกลับใจมาเป็นคนดีของสังคมอีกครั้ง หากแต่สิ่ง que ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ได้รับ คือ ความ ชำนาญเฉพาะการทำหรือผลิตของโรงงานเท่านั้น

จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่พ้นโทษออกมาแล้ว กลับไม่ได้วิชาความรู้ ติดตัวออกจากทัศนสถานวัยหนุ่มเลย จึงไม่สามารถไปประกอบอาชีพที่ดี และสุจริต หรืออาชีพที่มี รายได้เพียงพอหาเลี้ยงชีพตนเองและหาเลี้ยงครอบครัวได้ นอกจากนี้ การทำงานในทัศนสถาน ๆ แม้ว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะขยันทำยอดงานและได้ยอดงานมากเท่าใดก็ตาม แต่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มก็ไม่ได้ ค่าจ้างตามยอดงาน หรือค่าจ้างขั้นต่ำรายวัน เพราะผู้ต้องขังทุกคนไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้าง แต่อาจ ได้รับเป็นเงินรางวัล ซึ่งมีจำนวนที่ต่ำมาก และมีความล่าช้าในการจ่ายเงินรางวัลนั้น⁵ ปัญหาดังกล่าว จึงส่งผลโดยตรงและเป็นปัจจัยในการกลับมากระทำผิดซ้ำอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหารายได้ จากการค้ายาเสพติด ซึ่งมีผลตอบแทนสูงมาก แม้จะขายในปริมาณน้อยเพราะอย่างไรผลตอบแทนก็ ยังคงมากกว่าค่าจ้างขั้นต่ำรายวันนั่นเอง (อัตราค่าจ้างขั้นต่ำในปัจจุบันเท่ากับ 300 บาทต่อวัน⁶)

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หากปราศจากการให้ความรู้ การจัดให้การศึกษาที่ดี เพื่อปรับเปลี่ยนวิธี คิด อุปนิสัยของผู้ต้องขังวัยหนุ่มแล้ว จะไม่สามารถลดปัญหาการกลับมากระทำผิดซ้ำ และ ปัญหาผู้ต้องขังสิ้นเรื่อ่นจำได้เลย เพราะนอกจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ แล้ว ยังต้องเผชิญปัญหาการปิดกั้นทางสังคมสำหรับคนจี้คุกอีก ซึ่งเป็นปัญหาสืบเนื่องมานาน และ ไม่มีท่าที จะแก้ไขทัศนคติของสังคมส่วนใหญ่ ให้เปิดโอกาสรับอดีตผู้ต้องขังเข้าทำงานได้เลย

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหาในการจัดให้การศึกษาให้สอดคล้อง เหมาะสมและต่อเนื่องกับระยะเวลาต้องโทษ ในกรณีที่หากระยะเวลาในการจำคุกน้อยการจัดให้ การศึกษา การฝึกอบรมหรือฝึกวิชาชีพพระยะสั้นคงไม่มีปัญหาอะไรมาก ซึ่งสามารถจัดให้สอดคล้อง เหมาะสมกับระยะเวลาต้องโทษได้ แต่หากในกรณีที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องโทษจำคุกเป็นระยะ

⁵ กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 59 “หากงานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำมีกำไรผู้ต้องขังและเจ้าพนักงานเรือนจำต่อไปนี้จะได้รับการพิจารณาให้ได้รับ รางวัล

(ก) ผู้ต้องขังที่มีส่วนร่วมทำงานนั้น...”

ข้อ 60 “รางวัลที่จะจ่ายตามข้อ 59 (ก) และ (ข) นั้นให้อธิบดีพิจารณากำหนดตามที่เห็นสมควรแต่ สำหรับผู้ต้องขังให้จ่ายได้ไม่เกินร้อยละห้าสิบ...”

⁶ ประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ฉบับที่ 7

เวลานานหลายปี เช่น ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป นอกจากการศึกษาจะต้องจัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับระยะเวลาต้องโทษแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญในการทบทวนความรู้การวางแผนที่ดีนำมาปรับใช้ในสังคมได้จริง เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งในขณะพ้นโทษนั้น เป็นผู้ใหญ่เต็มตัวแล้ว สามารถกลับมาใช้ชีวิตและนำความรู้ที่ได้มาประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่กลายเป็นบุคคลตกขอบ ตกยุค ตกสมัยของสังคมไป

จะเห็นได้ว่าทั้งประเทศญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ และประเทศไทย จะมีการจัดการศึกษาให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มแตกต่างกันออกไป ซึ่งในต่างประเทศดังกล่าวจะมีมาตรการทางกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นจุดแข็งในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยเฉพาะอันมีลักษณะเด่นเฉพาะตัวตามบริบททางสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประเทศนั้น ๆ แตกต่างจากในประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพราะประเทศไทยมิได้มีกฎหมายบัญญัติถึงวิธีการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อที่เหมือนกันของทุกประเทศ คือ ต้องการที่จะให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้รับประโยชน์จากการศึกษาที่เรื้อนจำหรือทัณฑสถานจัดให้นั้นมากที่สุด และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพภายหลังการปล่อยตัวได้จริง และมีโอกาสได้รับเข้าทำงานในด้านต่าง ๆ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ปัญหาเยาวชนเสพยาเสพติดยิ่งทวีคูณมากขึ้น ผู้ต้องขังวัยหนุ่มก็จะมีจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย สืบเนื่องจากวัยรุ่นที่ขาดการศึกษาไม่สามารถไปประกอบอาชีพที่ใช้ความรู้ได้ จึงเลือกที่จะใช้เส้นทางในการหารายได้แบบผิด ๆ วัยรุ่นที่ขาดการศึกษา ขาดรายได้ มีแนวโน้มในการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้น ไม่ว่าจะในฐานะผู้เสพ หรือผู้ค้า เพราะยาเสพติดเป็นสิ่งที่ถูกขายจนได้โดยง่าย หากปราศจากจิตใจที่เข้มแข็ง หรือคบเพื่อน หรือสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ในแหล่งค้ายาเสพติด หรือแม้กระทั่งสิ่งเร้า ความซังกะจางจากรายได้ตอบแทนจำนวนมหาศาลที่คุ้มค่าต่อการเสี่ยงการกล่าลงกระทำความผิด ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นส่วนใหญ่การกระทำความผิด และลงถูกลงโทษจำคุกเป็นระยะเวลานานภายในทัณฑสถานวัยหนุ่มนั้น

การให้การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการป้องกันไม่เกิดการกระทำความผิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ก็คือ วัยรุ่น ที่จะส่งผลต่อทัศนคติในการเลือกการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคตว่าจะไปไหนทางทิศทางใด ซึ่งถ้าหากมีการจัดการเรียนการสอนที่ดีแล้ว ปัญหาการกระทำความผิดจะลดลงได้เป็นอย่างมากตามไปด้วย ทั้งนี้รวมถึงการให้การศึกษา ฝึกอบรมเล่าเรียนแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มภายในทัณฑสถานวัยหนุ่มนั้นด้วย หากเขาได้ก้าวพลาดกระทำความผิดมาแล้ว ก็ควรที่จะแก้ไขฟื้นฟูด้วยวิธีการให้การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินการตามแผนฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

จากการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลโดยตรง ทำให้การพัฒนาแก้ไขผู้ต้องขังวัยหนุ่มขาดประสิทธิภาพ ก็คือในปัญหาในการจัดการศึกษาให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม กล่าวคือ ด้านหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไม่มีหลักสูตรการศึกษารวมของตนเองต้องอาศัยหลักสูตรของหน่วยงานที่เข้าไปดำเนินการร่วม เช่น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา เป็นต้น หลักสูตรเหล่านี้เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับที่ใช้กับนักเรียนนักศึกษาทั่วไป แม้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มผู้นั้นจะเรียนและสามารถจบหลักสูตรของมหาวิทยาลัยได้ มีความรู้ในระดับที่จะสามารถประกอบอาชีพได้ แต่ด้วยข้อจำกัดสิทธิบางประการในการประกอบอาชีพ อาจเรียนมาแล้ว

ไม่สามารถไปประกอบอาชีพได้จริงตามที่ได้เล่าเรียนมา จึงอาจทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน เมื่อว่างงานก็จะไม่มีรายได้มาหาเลี้ยงชีพ และอาจส่งผลให้เกิดความคิดในการกระทำความผิดซ้ำอีกได้

วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่ม คือ การเน้นการให้การศึกษาเป็นหัวใจหลัก เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อีกครั้ง โดยมีความรู้ติดตัวออกมาประกอบอาชีพและไม่หวนกลับไปทำกระทำความผิดซ้ำอีก การศึกษาเล่าเรียนจึงต้องมีลักษณะที่ไม่เหมือนกับการเรียนทั่วไปแต่จะต้องมีลักษณะจำเพาะต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มเท่านั้น การที่ราชทัณฑ์ยังได้เน้นการใช้แรงงานผู้ต้องขังวัยหนุ่มไปด้วย ทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่พ้นโทษออกมาแล้ว กลับไม่ได้วิชาความรู้ภายหลังพ้นโทษ จึงทำให้ไม่สามารถไปประกอบอาชีพที่ดีที่มีรายได้เพียงพอหาเลี้ยงชีพตนเองหรือหาเลี้ยงครอบครัวได้ ปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลโดยตรงและเป็นปัจจัยให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ เมื่อรับตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มแล้วหาได้มีการจำแนกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยกันไม่ จึงอาจส่งผลให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีความประพฤติไม่ดีเลื่อมสอนผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีแนวโน้มกลับเป็นคนดีง่ายกว่าต้องถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ดีไปด้วย อันเป็นการเรียนรู้พฤติกรรมกระทำความผิดจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยกันเอง และปัญหาในการจัดให้การศึกษาให้สอดคล้องเหมาะสมและต่อเนื่องกับระยะเวลาต้องโทษ เพราะการศึกษาจะต้องจัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับระยะเวลาต้องโทษแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญในการทบทวนความรู้การวางแผนที่ดีนำมาปรับใช้ในสังคมได้จริง เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งในขณะพ้นโทษนั้น เป็นผู้ใหญ่เต็มตัวแล้ว สามารถกลับมาใช้ชีวิตและนำความรู้ที่ได้มาประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่กลายเป็นบุคคลตกขอบ ตกยุค ตกสมัยของสังคมไป ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญและสืบเนื่องมานานอันส่งผลให้การเรียนการศึกษาในทัณฑสถานวัยหนุ่มส่วนใหญ่ไม่เกิดประโยชน์ ถึงแม้ว่าทางทัณฑสถานวัยหนุ่มจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่ให้การศึกษาจากภายนอก แต่ก็เพียงจัดให้มีการศึกษาเท่านั้น แม้หลักสูตรจะเทียบเท่ากับการศึกษาภายนอก แต่หาได้มีการแนะนำที่ดีจากผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ หรือนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ในการเรียนไม่อาทิ การแนะนำในด้านโอกาสในการนำความรู้มาใช้ได้จริง เพราะบางอาชีพไม่ว่าจะเป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของเอกชนบางตำแหน่ง ผู้กระทำความผิดที่เคยเป็นผู้ต้องขังจะถูกจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพ หรือถูกรับเข้าทำงาน เพราะในฐานะที่เคยเป็นผู้ต้องขังมาก่อน ซึ่งตราบาปเหล่านี้ในสังคมไทยไม่ได้ให้การยอมรับ แต่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเหล่านั้นกลับไม่ทราบถึงข้อจำกัดสิทธิและเข้าเรียนไป พอจบหลักสูตรได้รับการปล่อยตัวออกมาแล้วไม่สามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ประกอบอาชีพตามสายวิชาชีพที่ได้เล่าเรียนมา สำหรับประเทศไทยผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ประสงค์จะ

ศึกษาเล่าเรียนต่อ มิได้มีเจ้าหน้าที่เรือนจำหรือหน่วยงานของรัฐมาให้การสนับสนุนและดูแลภายหลังการปล่อย และไม่มีอาสาสมัครมาให้การช่วยเหลือเหมือนอย่างในประเทศญี่ปุ่นและอังกฤษ

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หากปราศจากการให้ความรู้ การจัดให้การศึกษาที่ดี เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีคิด อุปนิสัยของผู้ต้องขังวัยหนุ่มแล้ว จะไม่สามารถลดปัญหาการกลับมากระทำความผิดซ้ำ และปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำได้เลย เพราะนอกจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มขาดความรู้ในการประกอบอาชีพแล้ว ยังต้องเผชิญปัญหาการปิดกั้นทางสังคมสำหรับคนขี้คุกอีก ซึ่งเป็นปัญหาสืบเนื่องมานาน และไม่มีท่าทีจะแก้ไขทัศนคติของสังคมส่วนใหญ่ ให้เปิดโอกาสรับอดีตผู้ต้องขังเข้าทำงานได้เลย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับวิธีการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม จะพบว่า มีข้อบกพร่องอยู่บางประการ ซึ่งหากได้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในพัฒนาระบบการดำเนินจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องตามกฎกระทรวงมหาดไทย ซึ่งออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ในข้อ 51 ซึ่งบัญญัติว่า “นักโทษเด็ดขาดอายุต่ำกว่า 25 ปี ให้คำนึงถึงการศึกษาและการอบรมเป็นพิเศษ” แล้วจะสามารถพัฒนาผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้เป็นอย่างดีไม่ว่าในด้าน บุคลิกภาพ พฤติกรรม อุปนิสัย ความรู้ หรือวิชาชีพ เป็นต้น และช่วยลดปัญหาการกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกของผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้มากยิ่งขึ้น ดังนี้ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. บัญญัติกฎกระทรวงในเรื่อง การให้การศึกษาของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยเฉพาะ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยมุ่งเน้นให้การศึกษาอบรมแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นสำคัญ เพราะในช่วงอายุของวัยนี้ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มยังสามารถกลับตัวเป็นคนดีของสังคมและสามารถเป็นกำลังของชาติในอนาคตได้ ดังนั้นในการบัญญัติกฎกระทรวงดังกล่าว จะต้องบัญญัติถึงหลักการสำคัญต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา การฝึกอบรม จะต้องออกแบบมาเพื่อช่วยผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีวินัยในตนเอง มีจริยธรรม มีความรู้ และสามารถนำความรู้ทักษะที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันภายหลังพ้นโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ต้องมีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังวัยหนุ่มอีกชั้นหนึ่ง โดยแบ่งตามช่วงอายุ จะต้องไม่รวมผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกช่วงวัยไว้ในแดนเดียวกัน เช่น จะไม่ให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มอายุ 18 ปี อยู่ร่วมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มอายุ 25 ปี ทั้งนี้เพราะผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันจะมีพฤติกรรม ความคิด สภาวะทางจิตใจ อารมณ์และสภาพร่างกาย ในลักษณะคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน ด้วยเหตุวัยเดียวกันนี้เองจะทำให้ง่ายต่อการรับการเรียนรู้ รับสิ่งใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ ดังนั้นการ

วางแผนและการดำเนินการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูจะกระทำได้ง่าย เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีประสิทธิภาพมากกว่าการขังตามกำหนดระยะเวลาที่คงเหลือ โทษจำคุก อีกทั้งยังเป็นกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการชีวิตในทัณฑสถานให้เกิดประโยชน์มากกว่าที่จะรู้สึกโดดเดี่ยว และไม่รู้ว่าจะดำเนินชีวิตต่อไปเพื่ออะไร

1.3 วิธีการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้างต้น จะต้องกำหนดถึงสิทธิประโยชน์ที่ได้รับ หน้าที่ต่าง ๆ ข้อห้ามและบทลงโทษทางวินัยสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ฝ่าฝืนข้อห้ามนั้นให้ชัดเจน อันเป็นหลักปฏิบัติสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

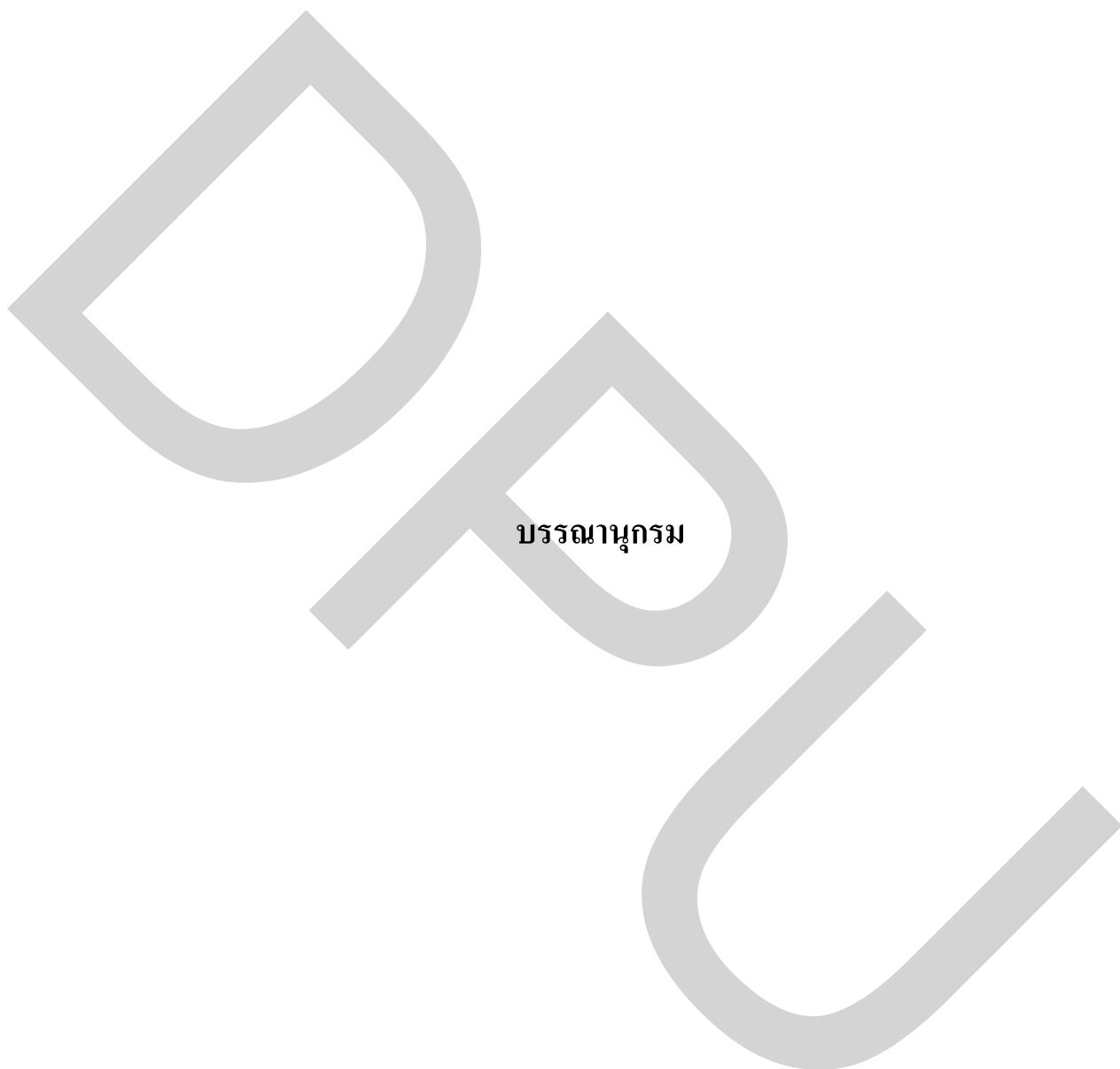
2. ต้องมีการจัดสร้างเรือนจำเพื่อการศึกษาอบรมแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยเฉพาะเพื่อรองรับกับการดำเนินการให้การศึกษาดังกล่าว ให้สามารถบรรลุผลได้ เรือนจำนี้จะสามารถแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้กระทำความผิดประเภทอื่น และแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามอายุ ป้องกันการเรียนรู้พฤติกรรมจากผู้กระทำผิดที่มีสันดานเป็นผู้ร้ายการ ป้องกันการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มรุ่นพี่รุ่นน้อง และยังสามารถที่จะค้นหาบุคลิกภาพตัวตนที่แท้จริง ความสามารถพิเศษต่าง ๆ ของผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นกลไกส่งเสริมการศึกษาอยู่ในตัว

3. ต้องมีการตรวจสอบหลักสูตรการศึกษา การฝึกอบรมและการฝึกวิชาชีพ ที่จัดให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับเป็นคนดีคืนสู่สังคมได้อีกครั้ง อย่างสม่ำเสมออย่างน้อยปีละครั้งถึงสองครั้ง เพื่อให้เท่าทันเหตุการณ์สังคมภายนอกและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งในบางหลักสูตรอาจเป็นได้แค่เพียงหลักสูตรเสริมสร้างให้มีความรู้เท่านั้น และในบางหลักสูตรจะต้องมีการบังคับให้เรียนเพื่อให้เป็นพื้นฐานติดตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคน การจัดให้มีการเรียนการสอนโดยมิได้มีการวางแผนหรือขาดการแนะนำหรือขาดการตรวจสอบที่ดี จะทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเข้าใจผิดถึงความต้องการของตนเองได้ว่า เมื่อตนจบหลักสูตรการเรียนแล้ว ตนจะสามารถกลับมาประกอบอาชีพนั้นได้ ทั้งที่จริงกลับไปประกอบอาชีพตามที่ตนหวังไว้ไม่ได้ นอกจากนี้การตรวจสอบดังกล่าวยังเป็นการป้องกันการสูญเสียค่าใช้จ่าย เสียโอกาสในการเรียนด้านอื่น ๆ และเสียเวลาโดยไม่จำเป็นอีกด้วย

4. ต้องมีกฎหมายรับรองหน่วยงานในภาครัฐและองค์กรเอกชนให้เข้ามามีบทบาททำหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยเฉพาะในการศึกษาต่อเนื่องภายหลังการปล่อยตัว และควบคุมดูแลความประพฤติให้สามารถเรียนจบได้ ทั้งนี้อาจกำหนดให้หน่วยงานหรือองค์กรข้างต้นมีอำนาจในการพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นรายบุคคลก่อนกำหนดได้ ภายใต้เงื่อนไขความประพฤติดี สำนึกดี การเรียนดี และผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้นจะต้องไปเรียนต่อหรือทำงานเท่านั้น ทั้งนี้โดยมีการตรวจสอบ หรือให้รายงานตัว หรือรายงานผลการเรียนทุกภาคเรียนไป เพื่อให้

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ทดลองการใช้ชีวิตในสังคมปกติอีกครั้ง และเป็นการเพิ่มโอกาสในการศึกษา
ต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้น หรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ในการศึกษาด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กฎกระทรวงมหาดไทย.

กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์. (2551).

งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ: มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง. นนทบุรี: กรมราชทัณฑ์.

กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์. (2552).

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการกระทำผิดซ้ำจากรัฐสถานพินิจผู้กำเริบเรือนจำ: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังวัยหนุ่ม. นนทบุรี: กรมราชทัณฑ์.

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. (2541). สารานุกรมงานราชทัณฑ์นานาชาติ. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์กรมราชทัณฑ์.

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. (2542). คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมราชทัณฑ์.

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. (2557). ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษ.

สืบค้น 6 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://www.correct.go.th/lawcorrects/lawfile/50001.pdf>

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. (2557). จำนวนผู้ต้องขังนักศึกษา มสธ. จำแนกตามสาขาวิชา.

สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://br.correct.go.th/eduweb/index.php/2010-12-25-12-11-29/68-2010-03-21-12-49-45.html>

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. (2557). แบบสำรวจผลการดำเนินงานตามมาตรฐานเรือนจำ

ด้านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง. สืบค้น 9 พฤศจิกายน 2557, จาก

http://www.correct.go.th/correct2009/upload/files/download/53/download_24-06-2553.pdf

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. (2557). ประวัติการศึกษา มสธ. ของผู้ต้องขัง.

สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://br.correct.go.th/eduweb/index.php/eduessay/35-eduprisoner/46-2010-03-11-15-43-22.html>

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. (2558). รายงานข้อมูลสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ เรือนจำ/ทัณฑสถาน

อิสระ. สืบค้น 28 พฤษภาคม 2558, จาก

http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2015-05-21

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. (2558). สถิตินักโทษเด็ดขาดที่กระทำความผิดซ้ำ แยกตามอายุ และจำนวนครั้งที่ต้องโทษ. สืบค้น 28 พฤษภาคม 2558, จาก

http://www.correct.go.th/correct2009/stat/rt103/rt103_1february2015.pdf

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. (2558). สถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตาม พรบ.ยาเสพติดฯ แยกตามประเภทอายุ. สืบค้น 28 พฤษภาคม 2558, จาก

http://www.correct.go.th/correct2009/stat/rt103/rt103_1february2015.pdf

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. (2558). สถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตามอายุ. สืบค้น 28 พฤษภาคม 2558, จาก

http://www.correct.go.th/correct2009/stat/rt103/rt103_1february2015.pdf

กระทรวงการต่างประเทศ. (2557). กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. สืบค้น 6 พฤศจิกายน 2557, จาก

<http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/iccprt.pdf>.

กระทรวงการต่างประเทศ. (2557). ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเมือง. สืบค้น 1 มิถุนายน 2557, จาก

<http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/udhrt.pdf>

กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์, ชาตี ชัยเดชสุริยะ, และ ฉัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์. (ม.ป.ป.). มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพฯ:เดือนตุลา.

ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์.

ชาย เสวิกุล. (2517). อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณรงค์ สีใจออน. (2548). การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญสำหรับผู้ต้องขัง. (สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกริก.

ทิวาลี บุญญดิษฐ์.(2548). สภาพและความต้องการกิจกรรมนันทนาการของผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลางจังหวัดปทุมธานี. (ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เทิดศักดิ์ บุญยไวโรจน์. (2540). การแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ:ศึกษารณีกการฝึกอาชีพและการบังคับใช้แรงงาน. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธานี วรภัทร์. (2549). กฎหมายบังคับโทษจำคุกในประเทศญี่ปุ่น. บทบัณฑิตย, 62(2). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ธานี วรภัทร์. (2550). การบังคับโทษจำคุกในประเทศอังกฤษ. วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต, 7(1). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- ธานี วรภัทร์. (2555). *กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:วิญญูชน.
- นัทธี จิตสว่าง. (ม.ป.ป.) *หลักทัณฑ์วิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์กรมราชทัณฑ์.
- บุญเสริม หุตะแพทย์. (2556). การจัดการเรียนการสอนของ มสธ. สำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*. 11(1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2550). การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน, *บทบัญญัติ*, 63(2). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ประเทือง ธนิยพล. (2552). *อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ:ประกายพริก.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). *หลักทัณฑ์วิทยา*. กรุงเทพฯ:บพิธการพิมพ์.
- ปาริมา คงสุจริต. (2558). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองการทำงานของผู้ต้องขัง*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.
- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2540). *เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด*. (พิมพ์ครั้งที่1). นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ระเบียบกรมราชทัณฑ์.
- วชิราภรณ์ อนุกุล. (2557). *กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ:ศึกษากรณีทัณฑสถานวัยหนุ่ม*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรางคณา สุจริตกุล. (2539). *นักโทษเด็ดขาดกับสิทธิทางกฎหมาย*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันทนา เนื่องอนันต์. (2554). *แนวทางการพัฒนาเรือนจำเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม*. *บทความ*. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หนังสือคำสั่งกรมราชทัณฑ์.
- อภิชาติ ดำรงสันติสุข. (2556). *แผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคล*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). *อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา*. กรุงเทพฯ:วิญญูชน.

อังคณา พงศ์พินิตานนท์. (2548). *ความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาษาต่างประเทศ

Andrew Ashworth. (2010). *Sentencing and Criminal Justice*. Cambridge University Press.

Correction Bureau. (2006). *26th Asian and Pacific Conference of Correctional Administrators*, Agenda Item 4 Improving the Reintegration of Offenders into the Community. Ministry of Justice.

Peter Kay. (1998). *Corrections in Asia and Pacific*. Canberra. Australian Institute of Criminology.

Ofsted . (2014). *Handbook for the inspection of learning and skills training for young adults and adults in custody*. Retrieved November 10, 2014, From <http://www.ofsted.gov.uk>.

Stephen Livingstone & Tim Owen. (1993). *Prison Law Text and Materials*. New York: Oxford University Press.

The Criminal Code (Japan).

The Education and Inspections Act 2006 (England).

The European Prison Rules 2006.

The Juvenile Training School Law (Japan).

The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 (England).

The Prison Act 1952 (England).

The Prison Law (Japan).

The Prison Rules 1999 (England).

The Social Exclusion Unit. (2002). *Reducing re-offending by ex-prisoners*. Office of the Deputy Prime Minister.

The Young Offender Institution Rules 2000 (England).

UNAFEI. (2011). *Criminal Justice in Japan*. Retrieved November 13, 2014, From http://www.unafei.or.jp/english/pdf/CJSJ_2011

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล

ประวัติการศึกษา

อริชัย ยงคะอักษร

พ.ศ. 2551 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ. 2553 สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภา

ทนายความ

พ.ศ. 2556 สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

